Dendrokronologiska undersökningar
Floda socken, Dalarna 2002-2019

av Torbjörn Axelson

Rapporter insamlade från webbplatsen http://taxelson.se/dendro/obj i december 2019

Bakgrund och sammanhang

Under de år jag ägnat mig åt dendrokronologi, har åtskilliga rapporter blivit skrivna, somliga möjligen av något större värde än andra. De flesta undersökningarna har tillkommit enbart av egen nyfikenhet, och en stor andel av de undersökta byggnaderna i Floda är övergivna och stadda i förfall. Många andra kommer att vara borta inom ett fåtal decennier och en del är redan nu så förlorade att de inte längre är möjliga att provta p.g.a den fortgående nedbrytningen. Andra är rivna eller flyttade. Rapporterna har jag efterhand publicerat på min webbsida, men har länge tänkt att de också borde samlas i pappersform, inte minst som en slags säkerhetskopia. De som avser Floda är många att dessa får bilda en egen första volym. Ambitionen är att också samla ihop övrigt dalamaterial i en volym och förhoppningsvis också ölandsmaterialet i en annan. Att göra en pappersvolym av detta material är inte helt självklart. Erfarenheten säger att en del av rapporterna säkert kommer att uppdateras, dels utseendemässigt (nästan ingen rapport ser ut exakt som den gjorde när den först färdigställdes), dels när jag av något skäl återvänder till ett visst objekt för att undersöka ytterligare någon aspekt. Jag kommer då antingen att lägga till en uppdatering, eller t.o.m omarbeta rapporten i sin helhet. I innehållsförteckningen och ibland i själva rapporten finns en länk till originalrapporterna. I dessa går geokoordinatlänken direkt till lantmäteriets karta, men då i huvudsak GPS-form används, man koordinatsiffrorna också skrivas in i någon lämplig karttjänst. I originalrapporterna kan också mätdata (årsringsbredder) kopieras.

Rapporterna är delvis ordnade tematiskt efter byggnadstyp med några våta respektive naturliga objekt sist, men då flera rapporter omfattar flera byggnader på någon viss plats, och dessa ibland är av olika slag, har den tematiska ordningen inte kunnat genomföras fullt ut. Lador har ofta tidigare varit något annat, och i den avdelningen döljer sig därför även en del andra byggnadstyper, där ursprungsfunktionen dock ofta inte närmare kunnat avgöras.

En tämligen skrymmande del av rapporterna utgörs av diagram över årsringsmätningarna. Dessa är ritade i logaritmisk skala och kan bl.a ge en bild av om de undersökta virkena är enhetliga (beståndssammahållet) eller av olika typ. Man får också en viss överblick över om träden vuxit ostört eller om tillväxten varierat på grund av exempelvis återkommande friställningar eller parasitangrepp. Ett mycket omfattande angrepp av okänd organism drabbade exempelvis tallar på 1680-talet och syns ofta, men flera mindre utbredda angrepp kan ses vid andra tidpunkter. Angreppen visar sig i kraftig tillväxtreduktion eller helt uteblivna ringar. Om man funderar över när träden till en viss byggnad började växa bör man hålla i minne att proven i byggnadstimmer dels kan vara tagna högt uppe i stammen, dels kanske inte provet omfattar alla ringar in till märgen, och groddåret därför kan ligga flera decennier före första mätta årsring. Vid provtagning med borr finns många skäl till att innersta ringar saknas och detta är ofta inte tydligt noterat, särskilt som undersökningens mål oftast varit att försöka fastställa fällnings- och byggnadstid snarare än att reflektera över beståndsdynamik eller skogshistorik. I anslutning till diagram och korrelationsvärdestabeller återkommer förkortningarna PISY för tall (*Pinus sylvestris*) och PCAB för gran (*Picea abies*).

Rapportförteckning

Sockenstugan (taxelson.se/dendro/obj/sockenstugan_floda.php) 5
Det gamla bårhuset vid Floda kyrka (taxelson.se/dendro/obj/barhus-floda.php) 8
FinnOlars Loftbod, Holsåker (taxelson.se/dendro/obj/FlFinnOllesLH.php) 10
FinnOlars loftbod, kompletteringar (taxelson.se/dendro/obj/FnOlrLH2.php) 13
Loftbod i Sälbuo, tidigare på Ippis gård (Israels) i Forsgärdet (taxelson.se/dendro/obj/ippi.php) 17
Loftbod, Perjonsgården, Hagen (taxelson.se/dendro/obj/19320.php) 21
Parhärbre, Junís, Holsåker (taxelson.se/dendro/obj/19928.php) 23
Parbod från Björbo, Hembygdsgården (taxelson.se/dendro/obj/19A01B.php) 27
Parbod, Mellanborg, Nås (taxelson.se/dendro/obj/NsBrgm1.php) 29
Uthus, f.d gavellofthärbre, Lövberget (taxelson.se/dendro/obj/LBSL.php) 30
Grått litet gavelhärbre från Mossel, Hembygdsgården (taxelson.se/dendro/obj/FGhrg.php) 33
Tvättstuga, fd härbre?, på Handbacken (taxelson.se/dendro/obj/LKTV.php) 36

Trösklada i Hagen (efter 1537) (taxelson.se/dendro/obj/HgnB.php) . . . 38
Trösklada i Hagen (taxelson.se/dendro/obj/HgnA.php) . . . 43
Trösklada i Forsen (taxelson.se/dendro/obj/Brgm3.php) . . . 46
Trösklada, Länsmansgården Björbo (taxelson.se/dendro/obj/Lnsm0.php) . . . 48
F.d trösklada vid Holgattu, Björbo (taxelson.se/dendro/obj/18624.php) . . . 50
Domargården, Handbacken (taxelson.se/handbacken/Domarg.php) . . . 53
Om byggnaderna vid Hindros (taxelson.se/handbacken/hindrosfejs.php) . . . 55
Jons Olars stall, Forsen (taxelson.se/dendro/obj/19702.php) . . . 59
Smedja från Sunnanbyn på Floda hembygdsgård (taxelson.se/dendro/obj/19A22A.php) . . . 61
Rökbastun på Handbacken (taxelson.se/handbacken/RkbastuHB.php) . . . 63
Byggnaderna vid Prästbuo (taxelson.se/dendro/obj/prastbuo.php) . . . 64
Byggnadsrester vid Lövens myra (taxelson.se/dendro/obj/Lvns.php) . . . 74
Sammanrasad fäbodstuga i södra Sälbuo (taxelson.se/dendro/obj/19A29.php) . . . 80
Stuga, Vålberget (taxelson.se/dendro/obj/19716.php) . . . 82
Nedtimmrad stuga från Sandbacken, Handbacken (taxelson.se/dendro/obj/Sndb0.php) . . . 84
Jons-Olars källarstuga med loftgång, Forsen (taxelson.se/handbacken/Jons-Olars.php) . . . 86
Försök att hitta 1700-tals timmer vid "PatronPers", Handbacken (taxelson.se/dendro/obj/PP0.php) . . . 88
1700-tals timmer från Nises i Holan (taxelson.se/dendro/obj/MOHola.php) . . . 90
Olssons stuga eller Lissel Olars, Fagerberget (taxelson.se/dendro/obj/fagerberget.php) . . . 92
Berglunds stuga, Fagerberget (taxelson.se/dendro/obj/fagerberget.php) . . . 93
Nåslau, Fagerberget (taxelson.se/dendro/obj/fagerberget.php) . . . 94
Stuga i Sandviken (taxelson.se/dendro/obj/Lgstd.php) . . . 95
Resterna av "skogskoja" vid Hultmyran (taxelson.se/dendro/obj/Ors0.php) . . . 98
Ladorna mellan Forsen och Käringforsen (taxelson.se/handbacken/HeoLador.php) . . . 100
Pittes lau, en rundtimmerlada vid Heo, Forsen (taxelson.se/dendro/obj/HEOA.php) . . . 117
Bergmans i Forsen bastu, f.d lada vid Heo (taxelson.se/handbacken/brgm2.php) . . . 120
Rest av rundtimmerlada på västra delen av Ängsmyra, Forsen (taxelson.se/dendro/obj/18C27.php) . . . 124
Gubbmyrlau, Gubbens myra, Björbo (taxelson.se/dendro/obj/19411.php) . . . 126
Rest av rundtimmerlada på Petmyråkern (taxelson.se/dendro/obj/PMALR.php) . . . 128
Björnmyrladan (taxelson.se/handbacken/Bjornmyrladan.php) . . . 130
Torvladorna på Petmyra (taxelson.se/dendro/obj/petmyra.php) . . . 133
Ladan vid vägen öster om Storänget, Björbo (taxelson.se/dendro/obj/TpOG.php) . . . 142
Norra torvladan på Brunnmyran, Björbo (taxelson.se/dendro/obj/18712.php) . . . 145
Ladorna på Styggrismyra, Björbo (taxelson.se/dendro/obj/Stg.php) . . . 147
Lador efter Sälbuvägen mellan Källbäcken och Forsgärdet (taxelson.se/dendro/obj/Sbv.php) . . . 151
Rester av rundtimmerlada i Sälbuo (taxelson.se/dendro/obj/SbLR0.php) . . . 161
Några rundtimmerlador runt Dala-Floda (taxelson.se/dendro/obj/FLRTL.php) . . . 163
Fd trösklada(?) väster om idrottsplatsen, Syrholn (taxelson.se/dendro/obj/19A01A.php) . . . 169
Ladan vid Hökkärråkern, i Mossel (taxelson.se/dendro/obj/FHKA.php) . . . 172
Fyra lador i Floberget (Brobacken) (taxelson.se/dendro/obj/FLBB.php) . . . 175
Olars Nises lau, rest av ängslada vid närsenvägen, Björbo (taxelson.se/dendro/obj/180620.php) . . . 180
Ladrest, Hagelängsforsens nacke (taxelson.se/dendro/obj/19726.php) . . . 183
Två kabbekor (stockbåtar) i Ekfännsområdet (taxelson.se/dendro/obj/SBgyssLtj.php) . . . 185
Stockbåt vid Floda hembygdsgård (taxelson.se/dendro/obj/FGSB1.php) . . . 188
Kavelbroar i Handbackenområdet (taxelson.se/handbacken/kavel.php) . . . 190
Käringsjödammen (utlopp i Käringbäcken) (taxelson.se/dendro/obj/Karingsjodammen.php) . . . 193
Två stora stockar vid ingången till Floda hembygdsgård (taxelson.se/dendro/obj/FGts.php) . . . 195
Gamla tallen i älvbacken vid Lillkyrkan, Björbo (taxelson.se/dendro/obj/VDR01.php) . . . 197
Några torrtallar på Sälsfloten (taxelson.se/dendro/obj/slsfloten.php) . . . 199
Torrtallarna vid sjön Tyrens norra ände (taxelson.se/dendro/obj/TyrTR.php) . . . 201

Floda tre Sockenstugor - en historik

Sockenstuga I (sent 1600-tal – 1765 ca)

Den sockenstuga som nu står på kyrkvallen vid Floda kyrka är åtminstone den tredje sockenstugan som funnits vid Floda kyrka.

Det äldsta belägg jag kunnat finna för en Sockenstuga i Floda är från 1703. Det utgörs av dateringen på ett brev, som är undertecknat i *Floda sochnestufva d. 7 junii 1703*. Det finns i domkapitlets arkiv, och som avskrift i Floda kyrkoarkiv (Floda kyrkoarkiv O I a:1 pag 27.). Ett något senare belägg för sockenstugan finns från 1728, då det i huvudet till ett bevarat protokoll står: "*Pro Memoria på hwad proponerat och responderat blifwit i Floda Sochnestufwa A-o 1728 Dca Sexagesima d. 25: Febr:*" (Floda kyrkoarkiv C: 1 fol. 47). Då det i det visserligen sparsamma materialet från 1600-talet inte tycks finnas något belägg för sockenstuga, bör det inte vara alltför djärvt gissat att den första sockenstugan i Floda byggdes något av de sista decennierna av 1600-talet, eller senast våren 1703.

I inventariet från 1745 finns den noterad: "*En Sochnestufwa gammal och nog skrasslig*" (Floda kyrkoarkiv N I:1 pag 42), och i Generalvisitationsberättelsen (d.v.s protokollet för biskopsvisitationen) från 9 juni 1764 står mera utförligt:
28. Socknestufwan, som är aldeles nedröth skall med första i stånd sättas, hwilket Församlingen med första låfwade at efter förmåga lägga Handen wid, då de nästa winterföre wille nödwändiga materialier därtill framskaffa.
29. Så wäl denna gamla Socknestufwan som några andra Hus för nära bygde till Kyrkan måste enligt lag bortflyttas som fara utaf eldSwåda, och blifwer i morgon tillfälle at utse stället hwarest Sochnestufwan kan beqwämligast sättas. Dessutom kunna om så skulle behöfwas Kronobetiente anlitas, at tilhålla ägarna af de öfwriga husen at dem ofördröjligen bortflytta. (Floda kyrkoarkiv N I:1 pag 20, §§ 28 och 29).

Sockenstuga II (1765ca – 1850)

Vid inventeringen vid samma visitation, den 11 juni 1764 antecknades:
1 mo: Öfwerlades om stället till Socknestufwans längre bortflyttande ifrån Kyrkan, och anmodades Pastor at med någon jord-ägare ÖfverensKomma om utbyte af så stort stycke jord, som till bygnings-plats, på det ställe som bäst pröfwades för Socknestufwan behöfdes, emot et jämngott stycke af Kiyrkans grund eller jord, hwilkas råstenar nu utwistes. Med Kiyrkohärbergets flyttning skulle lika föranstaltas, och med de öfriga på Kyrkans grund äfwen belägne bodarne förfaras på sätt som det i går hålne Protocollet § 29. innehåller." (Floda kyrkoarkiv N I:1 pag 24)

Tyvärr finns inga räkenskaper eller protokoll för Sockenstugans byggande mig veterligt bevarade. Den bekostas nämligen inte av kyrkokassan, och beslutas inte av sockenstämman, utan av socknemännen själva, men att nybyggnationen verkligen blev av, vittnar nästa generalvisitationsprotokoll från 1770, då det konstateras: "*15. Sedan sidsta Gen: Visitation hade nu Församlingen upbygdt en ny wacker Sochnestufwa*" (Floda kyrkoarkiv N I:1 pag 7 §15) och i inventariet från samma tillfälle d. 22 juni 1770: "*1 sochnestufwa til nyes bygd, med wind öfwer.*" (Floda kyrkoarkiv N I:1). Var denna sockenstuga verkligen placerades, vet jag inte, men uppgift om detta bör återfinnas på Storskifteskartan från början av 1800-talet. Troligt är ändå att den låg på samma plats som den nuvarande, som ju ligger s.a.s på granntomten, vilket stämmer ganska väl med uppgifterna i protokollet från 1764. Eftersom vi inte vet var den första sockenstugan låg, vet vi inte heller huruvida dess avstånd till kyrkan kan ha påverkats av kyrkans utvidgning på 1720-30 talen.

En ny Sockenstuga blev alltså byggd 1765 eller åren därefter. I den hölls tidvis, åtminstone på 1770-talet, skola, vilket bl.a syns av sockenstämmoprotokollet den 9 december 1770 där det med anledning av

visitationen konstateras att "*15. den ene g. ziffertaflan, är tagen til Scholan i sochnestufwan at där brukas*". Men det uppstod också vissa komplikationer med sockenstugan som skolhus: 1774 d.20 nov klagas det i ett annat sockenstämmoprotokoll: "*Ännu beswärade sig Kkoherden öfwer en del tröge föräldrar, som intet låta påskina nogot alfvare at hålla sina Barn i Scholan. I Biörbo, och i Hagen, woro Scholorne tämel braft(?) i gång, men icke så med Barnen i Forsgärde, Sunnanby, Tallriset, Kkobyn, Holsåkern, Hka borde hållas at gå uti Sochnestufwan. Sochnestufwan befants wara bofällig til muren, samt sålunda farlig at elda uti, hwartil kom, at alla Bränwins kärlen lågo på låftet, cur man intet kunde nyttia detta åhr, el. winter Sochenstufwan til Scholarum i det omtaltes förden skull, at Schola mästaren Tunström skulle flyttia än hit, än thit, til de Byar hvarest barn funnos, som borde gå i Scholan. I Syrholn wistades han nu och hade 8. el. 10. Barn. The andra Byarne förmantes at koma sin emellan öfwerens om Rum, och sedan göra sin Skyldighet, så framt de wilja undgå 2:nes S-mts pligt, efter Wilskmars p. 41: sat. Lit. F. (a).(b) (c) sedan de flere g-r blifwit warnade. Eljest nödgas man tingstäma dem.*"

Sockenstuga III (1850 –)

Att den nuvarande Sockenstugan (för närvarande pastorsexpedition) på kyrkvallen inte är den som byggdes på 1760-talet, vittnar redan byggnadsstilen och timmerknutarna, som är av 1800-talstyp. Närmare besked om när den byggdes kunde jag erhålla genom en (amatörmässig) dendrokronologisk (d.v.s årsringsbaserad) åldersbestämning av några virken på dess vind. Denna undersökning visade att virket var fällt vintern 1849-50, och av spridningen i årsringsmönstret mellan de olika proven att döma, troligen vuxet i skilda bestånd. Vi kan härav våga den förmodan att den nuvarande sockenstugan timrades 1850 och virket höggs och framkördes på föregående vinterföre, av de olika rotarna, på sedvanligt sätt. Något entydigt vittnesbörd om detta bygge har jag tyvärr inte kunna finna i sockenstämmoprotokoll eller kykoräkenskaperna, men efter skolhusbranden i februari 1849 diskuterades på en sockenstämma (4 mars 1849 §1) om att som ersättning för det nedbrunna skolhuset istället bygga ett nytt, kombinerat skolhus och sockenstuga, vid kyrkan. Av detta blev nu ingenting, utan man beslöt sedermera att bygga upp det nedbrunna skolhuset på Kamholn igen, och man körde fram virket redan på vårvintern 1849 och byggde under sommaren. Det faktum att sockenstugan fanns med i diskussionen visar dock att det 1849 fanns en önskan och ett behov att ersätta den då drygt 80 år gamla byggnaden, vilket man alltså av årsringsbestämningen att döma också gjorde, redan året därpå, alltså 1850.
När sockenstugan på 1970-talet rustades upp, gjorde Gunnar Zetterkvist en omfattande dokumentation av huset.

Torbjörn Axelson
augusti 2002

Mätdata (ringbredder)

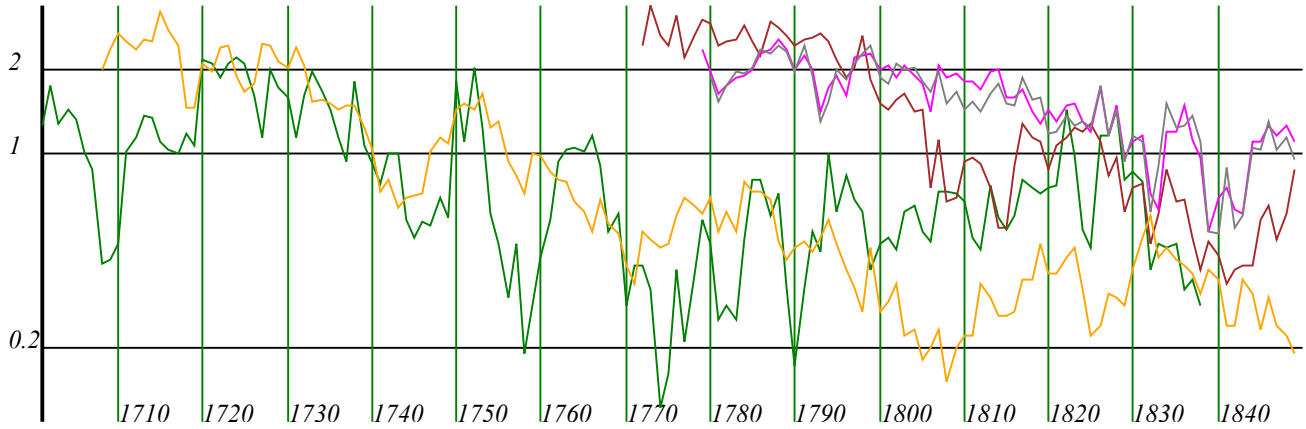


```
T23     1  Sockenstugan Dala-Floda, Avsågade bärlinor, PISY
T23     2                                                        1701 1849
T23     3  Torbjörn Axelson
```

T230a, 1701–1838,
T24a, 1708–1849,
T232, 1772–1849,
T233a, 1779–1849,
T233b, 1780–1849,

Det gamla bårhuset vid Floda kyrka

Detalj ur Olof Arborelius målning "Vid Floda kyrka". Bilden hämtad från omslaget till boken "Det gamla Floda" av E. R. Gummerus, 1970.

Två av Olof Arborelius välkända målningar, konfirmation i Floda (sign. 1885) och Vid Floda kyrka, visar båda en rödfärgad timmerbyggnad med pyramidformat spånklätt tak och överst en dekorativ kula. Det är det gamla bårhuset. Samma byggnad men utan kula kan urskiljas på åtminstone ett par av flodafotografen E. E. Westins tidiga bilder (bild 45 och 206). Detta gamla bårhus ersattes omkring sekelskiftet 1900 (senast 1915, d.v.s före flottbrons bortspolande - E.E Westin bild nr. 3955) av en ny byggnad med bl.a bisättningsrum, som i om- och utbyggt skick ännu finns kvar. På en annan bild (nr. 680) har Westin fångat det ännu ej helt färdigställda nybygget samt i förgrunden överblivet virke från det gamla bårhuset! Där syns tydligt bl.a golvvirke av klovor och några väggtimmerbitar med stjärtgåtspår, och gamla bräder med det karaktäristiska urtag som vittnar om att de sågats med enbladig ramsåg (enl. Gunnar Zetterqvist). Med stor sannolikhet kommer detta rivningsvirke från det gamla bårhuset och med lika stor sannolikhet har man återanvänt en del virke till den nya byggnaden. De uppenbarligen återanvända timmerstockar som framträder på den nuvarande byggnadens vind får därför antas vara från det ersatta gamla bårhuset. Ur tre sådana stockar har jag kunnat ta borrprov för dendrokronologisk analys. Samtliga visade sig vara fällda vintern 1739-40. Alla stockarna var av grov och relativt långsamvuxen tall, som tycks komma ur skilda bestånd - något vi också borde förvänta oss av timmer från en gemensam byggnad av detta slag. I sådana fall var det ju regel att de olika byarna framförde så många stockar var, att det täckte behovet. Arbetet utfördes sedan med dagsverken. Tillkomsten av bårhuset kan tyvärr inte tydligt beläggas i arkivmaterialet. Några sockenstämmoprotokoll från den aktuella tiden finns inte bevarade, och bygget har inte heller satt några identifierbara avtryck i kyrkans utgiftsspecial. Byggnadens uppförande fordrade antagligen inga "främmande material" och inga specialkunskaper, och därför medförde bygget inte några utbetalningar av kontanta medel. I visitationsprotokollen från 1738 och dessförinnan nämns aldrig något bårhus. Inte heller finns något sådant uppgivet i inventariet 1695. I protokollet fört vid specialvisitation (d.v.s prostvisitation) den 25. januari 1748 finns det däremot omnämnt på följande sätt:

6-te Hwad Kyrkobyggnaden angeck, så befants Klåckstapelen wara ganska swag, och woro rätt nödwändigt, at han aldeles å nyo måtte up byggas, hwarom lofwades at med det snaraste giöra anstält. Emedan efwen wäl Kyrkobalkarna funnos behöfwa reparation, Bårhuset war taklöst, och bårarna ganska swaga; så utlofwade församlingen, derå draga behörig omsorg om at förbättra, hwad som förbättras kunde, men thet öfwriga giöra til nyes. (Floda kyrkoarkiv vol NI:1 [s 17])

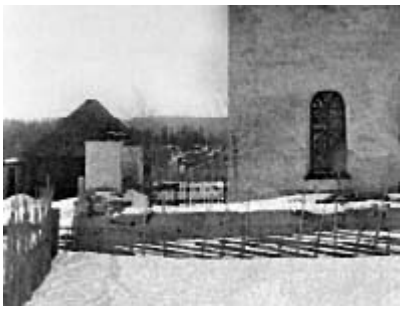

Ett foto troligen taget på 1890-talet, som visar det gamla bårhuset utan takprydnad. (E.E. Westins fotosamling nr. 45 - detalj)

Men hur kunde bårhuset vara taklöst bara åtta år efter att det uppförts? Detta förefaller vid första anblicken vara alldeles orimligt, och tyda på att byggnadsåret 1740, som den dendrokronologiska undersökningen utvisat, är felaktigt. Men kanske missförstår man då formuleringens innebörd. För vore det så illa där an med kyrkans bårhus - nytt eller gammalt - att det stod där t.o.m taklöst mitt i blickfånget för alla kyrkobesökare, hade man knappast funnit detta omnämt bara i förbigående. Istället hade man då väntat sig att församlingen skulle ha fått en kännbar åthutning, att man låtit förfallet gå så långt invid själva kyrkan. En sådan skamfläck hade självfallet ingen accepterat, varken församlingsbor eller någon annan. Och allra minst den visiterande prosten. Därför finns det god anledning att misstänka att noteringen istället syftar på något annat än ett bortruttnat tak, förslagsvis på att man ännu inte gjort något innertak, på den sedan förra visitationen uppförda byggnaden. Bräder var under 1700-talet en ganska dyrbar sak och nödvändigheten av ett innertak i ett bårhus kunde säkert ifrågasättas.

Byggnaden stod i drygt halvtannat sekel, men revs dessvärre utan antikvariska hänsyn någon gång kring sekelskiftet 1900, senast 1915. Rivningsåret, som sammanfaller med byggnadsåret för det nya, torde gå att hitta genom studier av protokoll och kyrkoräkenskaper, vilket dock ännu inte gjorts.

Torbjörn Axelson, mars 2003

Det nya bårhuset, ännu omålat med rivningsvirke från det gamla i förgrunden. (E.E. Westins fotosamling nr. 680 - bilden är beskuren)

Detalj ur foto taget senast 1915, som visar den gamla flottbron (bortspolad våren 1916) tillsammans med det nya bårhuset. (E.E. Westins fotosamling nr. 3955)

Mätdata (ringbredder)

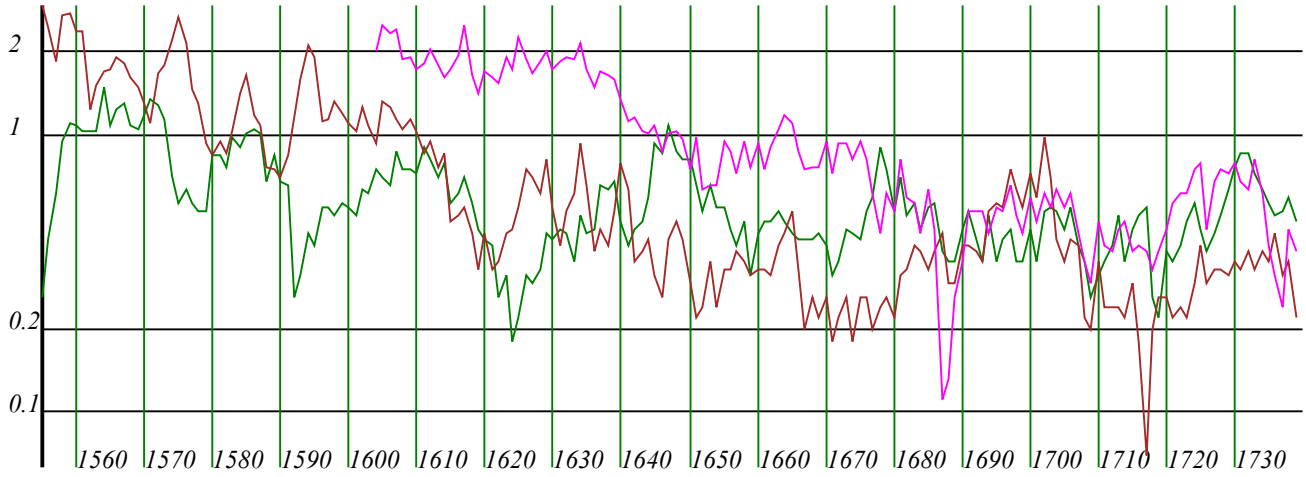


```
VktmFl 1 Logs from old mortuary at Floda Church, Dalarna     PISY              .
VktmFl 2 SWEDEN       Scotch pine    200-350M  6030 1448           1555 1739   .
VktmFl 3 Torbjorn Axelson, Bjorbo, Sweden                                      .
```

VktmFl2, 1555–1739,
VktmFl1, 1555–1739,
VktmFl4, 1604–1739,

FinnOlars loftbod, Holsåker, Floda sn., Dalarna

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, januari 2014

Loftboden ursprungligen byggd ca 1559.

Låsskylten av 1500-talstyp.

Den 14 januari 2014 tog jag med tillväxtborr 8 prover med tillväxtborr i det s.k FinnOlars (Månsgårdens) loftbod, 60.504, 14.79175 (WGS 84), i Holsåker (Finn Pers väg 4), Dala-Floda. Boden har i huvudsak sexkantiga knutskallar. Det gick vid provtillfället att komma in på nedre våningen, som består av ett rum, medan de två dörrarna på loftet var låsta. När man kommer in, möts man av ett rum med bilade stockar och ett tak av mycket grova ramsågade plankor, troligen framställda av torrtallar. Detta gör ett omisskännligt intryck av 1800-tal. Det står därför klart att boden kan antas vara omtimrad någon gång under detta sekel, då dels de nedersta stockvarven bytts ut - de har vanliga 1800-tals knutar, dels bilning skett av de gamla stockarna. Det finns flera årtal med rödkrita eller penna på de bilade ytorna, det äldsta jag såg var på stocken C7[1], med rödkrita skrivet: "1864 20/11". När man betraktar de ursprungliga stockarna, kan man se att boden från början byggts av barkat (inte täljt/skavt) rundtimmer, som med åren blivit mycket mörkt, och därför framstår i stark färgkontrast till de bilade, ännu ljusa, ytorna. Man kan också lägga märke till att det i stocken A9 till höger om dörren utifrån sett, finns ett urtag, som inte gärna kan vara annat än den översta markeringen av en ursprunglig dörr. De nedanför denna befintliga stockarna (A1, A2, A3a-A8a) är utbytta (på dessa saknas färgnyansskilnad mellan kant och bilad yta, och bör därför vara insatta vid 1800-talets omtimring. Gåtspåren till dörren är relativt runda, möjligen borrade, vilket är förväntat om de är gjorda på 1800-talet. Eftersom det i bakväggen saknas spår av avbalkning eller mellanvägg, torde det kunna antas att boden aldrig haft mer än en nedre dörr, och att denna ursprungliga dörr alltså varit asymmetriskt placerad långt till höger på boden, och att den befintliga öppnigen är sentida (1800-tal).

Man kan notera att de nedersta varven med ursprungligt timmer är grövre än det som används längre upp i byggnaden. Denna iakttagelse föranledde mig att ta prover som skulle kunna avgöra huruvida dessa olikheter avspeglar olika faser i byggnadens historia, medan endast ett prov togs ur de nyare stockarna (C3). Resultatet visar dock att allt det gamla timret fällts vintern 1558-59, och att skillnaden i timmergrovlek inte beror på skiljda byggnadshistoriska faser. Inga blånader eller insektsgnag ger några skäl att anta någon utdragen byggnadsprocess, utan boden bör ha uppförts 1559. Detta gör byggnaden till den tredje äldsta kända timmerbyggnaden i Floda socken, efter tröskladan i Hagen (ca 1538)[2] och Ippis loftbod (ca 1542)[3] från Forsgärdet (nu Sälbuo). Det är värt att notera att denna liksom tröskladan i Hagen är byggd av blott barkat timmer, som inte skavts på det sätt som annars ofta är typiskt för de äldre timmerbyggnaderna. Den nya stocken (C3) är fälld vintern 1859-60, och det kan antas att detta årtal tillsammans med det med rödkrita skrivna "1864" pekar ut tidsintervallet för omtimring och bilning och flyttning av dörr, samt tillkomsten av de sågade mellangolvsplankorna till första delen av 1860-talet.

De undersökta stockarna gav utom i ett fall[4] goda korrelationsvärden till varandra och till regionala

referenskurvor. Virket är sannolikt hämtat ur samma bestånd. I ett fall (provet ur A9, den med märke efter gammal dörröppning), gör en störning att den yttersta veden inte säkert kan dateras, men det finns goda skäl att anta att den är samtida med de övriga (1588).

Om Loftgången kan noteras att åtminstone den högra delen tidigare skyddats av en vägg av stående plankor, vilket framgår av not i såväl över som underliggare. Det är också värt att notera att den till 1500 talet daterade låsskylten[5] på en av de övre dörrarna, nu kan konstateras vara samtida med boden. På mellangåten finns inskurna namnbokstäver vilka sannolikt ska uttolkas "Britta AndersDotter", "Karin AndersDotter" och "Kisti (Kerstin) AndersDotter". Stilen tyder på 1700-tal eller tidigt 1800-tal. Återstår att undersöka om det funnits några personer på gården med dessa namn, eller om de kanske skurits av några mer tillfälliga besökare. Inne i boden (vägg B, nedre) återfinns en psalmvers (Svenska Psalmboken 1819, 373 v. 2) skriven med blyerts: *"jag är en fattig fånge i denna verlden vrånge som fåret på en ö jag kan ej hädan komma min frihet ej bekomma förrn gud mig låter dö. 1893 16/3"*

Noter

1. ↑ Väggarna benämns här på sedvanligt sätt, så att A avser väggen med dörr och B-D de övriga räknade medsols. Siffrorna avser stockvarven räknade nerifrån. Notera att första stocken på långsidorna inte är synlig inifrån.
2. ↑ Axelson, T: *Trösklada i Hagen, Floda sn (efter 1537), Dendrokronologisk undersökning)*, 2010
3. ↑ Axelson, T: *Loftbod i Sälbuo, tidigare på Ippis gård (Israels) i Forsgärdet, Dendrokronologisk undersökning*, 2010
4. ↑ Undantaget är prov 01 ur stock C5, där endast yttre delen av provet ger god korrelation till övriga prov och till relevanta referenser.
5. ↑ Forsslund, K-E, *Med Dalälven från källorna till havet.* Del 2, Väster-Dalälven, Bok 9, Floda. 1928, s.69, bildtext 103

Se även: Kompletterande undersökning avseende övervåningen som färdigställdes i januari 2018.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/FlFinnOllesLH.php

---

Korrelationsvärden

```
Cybis CDendro (TEST Jan 9 2014), Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between each of 7 checked members of the collection FnOlr01-8.fil
and the rest of the checked members of that collection (excluding samples of the same stem).
Minimum overlap used when finding best match: 50
                  Member offset to ref-----------------------------------------
                  Off Over  P2Yrs------  BaPi-  C84F-  BesIE  MeanS P2YrsL----**
FnOlr01a   144    301  143   0,25   3,0   0,26   0,23   0,23   0,24   0,23   2,9
FnOlr02a   201    301  200   0,48   7,7   0,51   0,50   0,49   0,50   0,48   7,6
FnOlr04a   207    301  206   0,57   9,9   0,53   0,55   0,51   0,54   0,60  10,8
FnOlr05a   182    301  181   0,55   8,8   0,52   0,55   0,56   0,54   0,56   9,1
FnOlr06a   177    301  172   0,62  10,3   0,56   0,62   0,62   0,60   0,62  10,2 Contains 4 zero values.
FnOlr07a   173    301  168   0,49   7,3   0,46   0,50   0,48   0,48   0,50   7,5 Contains 4 zero values.
FnOlr08a   216    301  202   0,46   7,3   0,44   0,46   0,50   0,46   0,47   7,5 Contains 4 zero values.
Mean corr. of first column when overlap >= 50 (7 samples): 0,50 Standard deviation interval 0,38 - 0,62
-End of report-
```

Mätdata (ringbredder)

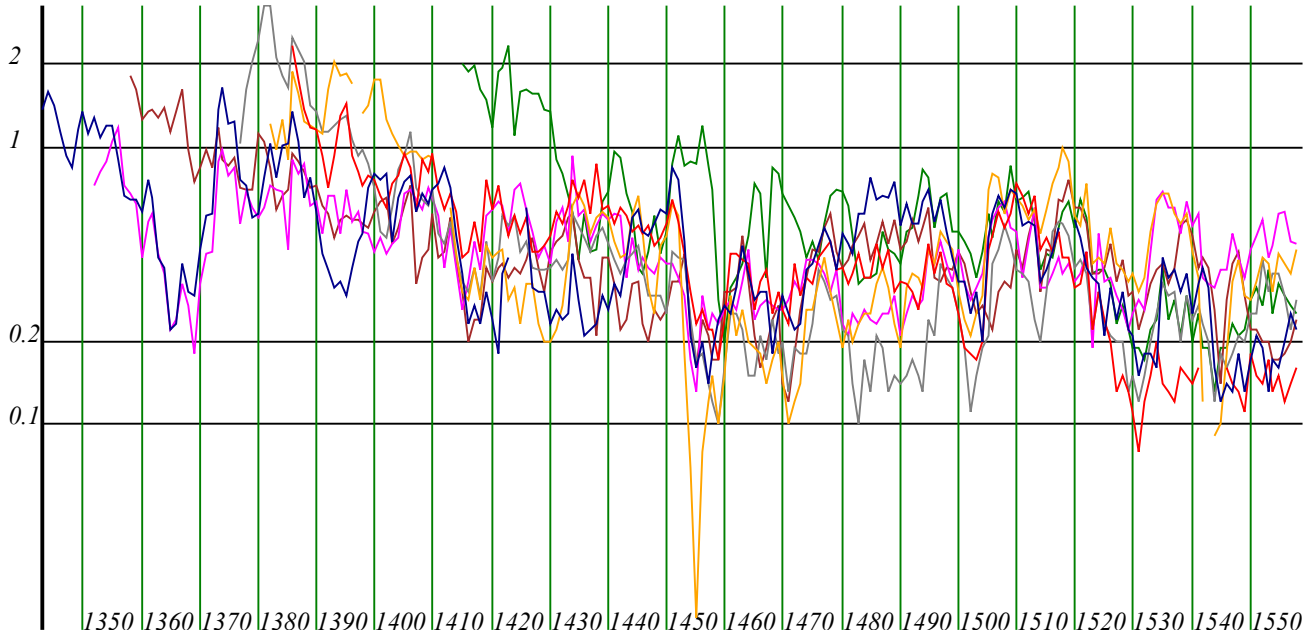


```
FnOlr  1 Finnolars Loftbod, Holsåker, Floda sn, Dalarna      PISY
FnOlr  2 Sweden       Pinus Sylvestris    200  6030N1448E          1343 1558
FnOlr  3 T. Axelson
FnOlr   #### 60.50403,14.79176
```

FnOlr08a, 1343–1558, A10 DISTANCETOPITH=4
FnOlr04a, 1352–1558, C6 DISTANCETOPITH=11
FnOlr02a, 1358–1558, C4
FnOlr05a, 1377–1558, C8
FnOlr06a, 1382–1558, C9 DISTANCETOPITH=2
FnOlr07a, 1386–1558, A9 (yttersta veden osäker)
FnOlr01a, 1415–1558, C5

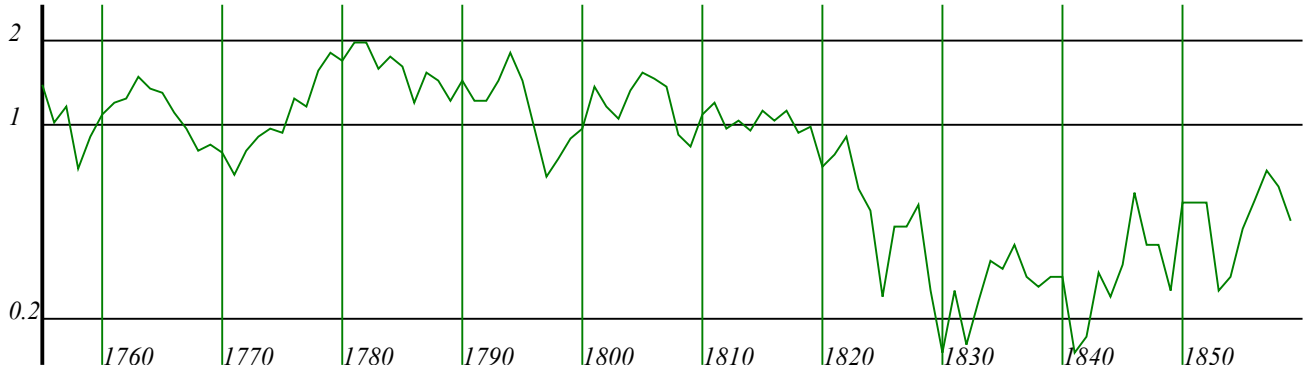


```
FnOlr  1 Finnolars Loftbod, Holsåker, Floda sn, Dalarna      PISY
FnOlr  2 Sweden       Pinus Sylvestris    200  6030N1448E          1755 1859
FnOlr  3 T. Axelson
```

FnOlr03a, 1755–1859, C3

Finnolars loftbod, Holsåker, Floda sn
Kompletteradnde dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, augusti 2014.
Rapporten färdigställd i januari 2018 och kompletterad 2019-06-17 och 2019-11-12

Finnolars loftbod från sydost. Notera knutskallen E7 överst i mitten på C-väggen.

Mellanväggen med de infällda plankornas utsida sedd från högra kammaren.

Den 21(?) augusti 2014 besökte jag ånyo Finnolars loftbod i Holsåker, 60.50403, 14.79174 (WGS 84), och tog med tillväxtborr nio kompletterande prover i loftbodens övre vänstra kammare. Bodens övervåning var inte åtkomlig vid det första undersökningstillfället i januari samma år,[1] och frågan hade väckts om övervåningen möjligen härrörde från en annan tidsperiod än nedervåningen. En påtaglig skillnad mellan våningarna är att timret i övervåningen i huvudsak är skavt, vilket inte är fallet på nedre våningen. Prov togs därför i ett antal stockar dels i vägg C (bakväggen), dels i vägg E (mellanväggen). Mellanväggen består delvis av breda plankor som passats in i spår mellan gåten och vägg C.[2] Eftersom övervåningens knuttimmer, till skillnad från nedervåningens, är skavt saknas vankanten, och då detta timmer dessutom är mycket tätvuxet (till och med något tätare än det som finns på nedre våningen), kan inte det exakta fällningsåret för dessa stockar fastställas, men yttersta konstaterade ring ligger för alla stockar i intervallet 1547-54, vilket gör att träden, om de fällts samtidigt - de är enhetliga och uppenbarligen ur samma bestånd - fälldes de tidigast vintern 1554/55. Därmed kan vi konstatera att de antingen är fällda något eller några få år tidigare än nedervåningens timmer, eller samtidigt med detta, alltså 1558/59. Att de skulle vara fällt senare förefaller osannolikt. Om de fälldes vintern 1558/1559, så betyder det att 0.5-2 mm täljts bort på alla stockarna där proven tagits.[3] Mellanväggens plankor är gjorda av träd fällda 1559/60. Dessa prov visar sammantaget att byggnaden i sin helhet tillkom omkring 1560 och att timret fällts under minst två vintrar, kanske fler (upp till maximalt sex) och att mer omsorg lagts på timret i övervåningen än nere. Bilningen har givetvis skett i ett senare skede (1800-tal?).

Uppdatering 2019-06-17:

I samband med Dalarnas museums arbete med en vård och underhållsplan togs 2019-06-17 några kompletterande prov i avsikt att ytterligare tydliggöra byggnadshistorien. Prov togs i stockarna höger om dörren alltså mot vägg D, nämligen A4, A6 och A7[4]. A4 och A6 kan dateras med yttersta ring från 1859. Prov togs också i de två nedersta stockarna i vägg D, som har knutar gjorda med såg, och ger ett sentida intryck. Även dessa har överaskande nog yttersta ring från 1859. Kan det möjligen vara fråga om återanvänt timmer från någon senare riven byggnad samtida med att loftboden flyttades 1860? Ett prov togs även i stocken i loftgången mot taket. Stocken är vittrad och har yttersta ring från ca 1533. Man torde därför kanske kunna misstänka att en torrtall använts, vilket i så fall skulle kunna förklara hur den kan vara nästan tre decennier äldre än bodens gamla timmer i övrigt!

Uppdatering 2019-11-12:

Den 6 november samlades bl.a delar av Loftbodskommitén och antikvarier från Länstyrelsen och Dalarnas museum för fortsatt arbete med vård- och underhållsplanen. Efter samlingen tog jag två nya prover. Det första togs i den dåligt barkade åsen (mellan nockås och vägg C i vänstra kammaren). Provet togs genomgående så att två radier erhölls. Virket är tätvuxet och tynande, med kraftigt blånad splintvet på båda

sidorna. Yttersta ringarna är otydliga och i ena radien syns ringar t.o.m 1851, i den andra möjligen till 1854. Jag noterade också att stocken har täta angrepp av mindre märgborre (*Tomicus minor*) som enbart angriper under vintern nydöd tallved med tunn eller halvtunn bark och odlar blånadssvamp. Om den sattes dit 1860 var det en några år gammal torrtall, som kanske valdes för att den bör ha varit betydligt lättare än en färsk stock. Det andra provet togs i väggbandet i vägg C och den har yttersta ring från 1859, precis som man kunde förmoda. Genom att byta ut denna slapp man tomma urtag (måhända var den gamla dessutom rutten?). Vidare noterades att man återanvänt fyra förmodligen 1560-tals rafter att döma av skavningen, men gav dem ny placering, och då eller senare gjorde två nya trots att det borde ha funnits fler gamla från början såvida urtagen i nockåsen är ursprungliga. Konstruktionen med endast nockås (nockåsen är skavd och kan därför antas vara ursprunglig) går igen på Junis dubbelhärbre (ca 1643) där nockåsen är byggnadens enda skavda stock![5] Även Ippis loftbod från Forsgärdet (1542) har endast nockås[6] och i parboden i Skålö (ca 1555) är endast nockåsen ursprunglig.[7]

Noter

1. ↑ Axelson, T. *FinnOlars loftbod, Holsåker, Floda sn., Dalarna: Dendrokronologisk undersökning*, 2014
2. ↑ Nummreringen utgår ifrån att det är tio stockar under golvet i vägg C. Mellanvägg saknas på nedre plan och dess understa del består av breda plankor. De fem plankorna och en lus räknas som stockvarv med påföljd att den första knutade stocken som också är röstmoder mot C och alltså den enda stocken i mellanväggen som har knutskalle på C-väggen (mellan C19 och C20) benämns E7.
3. ↑ Proven borrades förstås där så lite som möjligt av ytveden kunde bedömas vara borttäljd.
4. ↑ Provet är så tätvuxet i ytan att uppmätning inte torde ge någon exakt datering. Okulärt bedömdes stocken vara samtida med A4 och A6
5. ↑ Axelson, T, Parhärbre, Junís, Holsåker, Floda sn, taxelson.se, 2019
6. ↑ Axelson, T, Loftbod i Sälbuo, tidigare på Ippis gård (Israels) i Forsgärdet, taxelson.se, 2010
7. ↑ Axelson, T, Fd parhärbre i Skålö, Järna sn, taxelson.se, 2019

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/FnOlrLH2.php

---

Korrelationsvärden

```
Cybis CDendro, Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples in FnOlr10-18 and
combination of references SödraDal & Dal1350
dated to 2011 with corr >= 0,28 and with overlap >= 135
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                     T-  Over  Skel
           Corr   Test   lap  Chi2
all...     0,60  12,25   274    49   based on 9 members
FnOlr10a   0,51   7,36   153    11   1397-1551  C18, +del av? [~2 mm till 1559] +>0?
FnOlr15a   0,48   7,02   163    20   1346-1550  E8, +>0, extremtätt ca 20 synl ringar exkl [<2mm t 1559]
FnOlr12a   0,47   8,50   259     3   1285-1554  C16 [~1mm till 1559] 0-ringar p.g.a saknade fragment
FnOlr17a   0,46   5,92   135    29   1424-1559  E5, vk
FnOlr18a   0,46   6,26   151    23   1408-1559  E3, Vk
FnOlr13a   0,42   6,25   185     8   1341-1529  C15, +>18 (2.4 mm) [<1mm till 1559]
FnOlr16a   0,38   5,41   174    15   1381-1559  E1, vk?
FnOlr11a   0,38   5,79   205    19   1345-1552  C17,  [~1 mm till 1559]
FnOlr14a   0,28   4,19   205     9   1346-1553  E7 (röstmoder mot C).[<1mm till 1559]
```

```
Cybis CDendro, Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between new samples in FnOlr01-18.fil and a reference of FnOlr01-18 + SödraDal
dated to 2005 with corr >= 0,38 and with overlap >= 90
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                   T-  Over  Skel
          Corr   Test   lap  Chi2
all...    0,47  10,29   384    44   based on 5 members
FnOlr19   0,55   6,49    97     8    1859  A4
FnOlr20   0,40   4,05    90     6    1859  A6
FnOlr22   0,47   6,95   176    17    1533  Stock mot tak ovanför loftgång
FnOlr23   0,38   4,29   112     4    1859  D1 (utbytt, sågad)
FnOlr24   0,43   6,81   208    10    1859  D2 (sågad) yttersta ring delvis skadad
```

Mätdata (ringbredder)

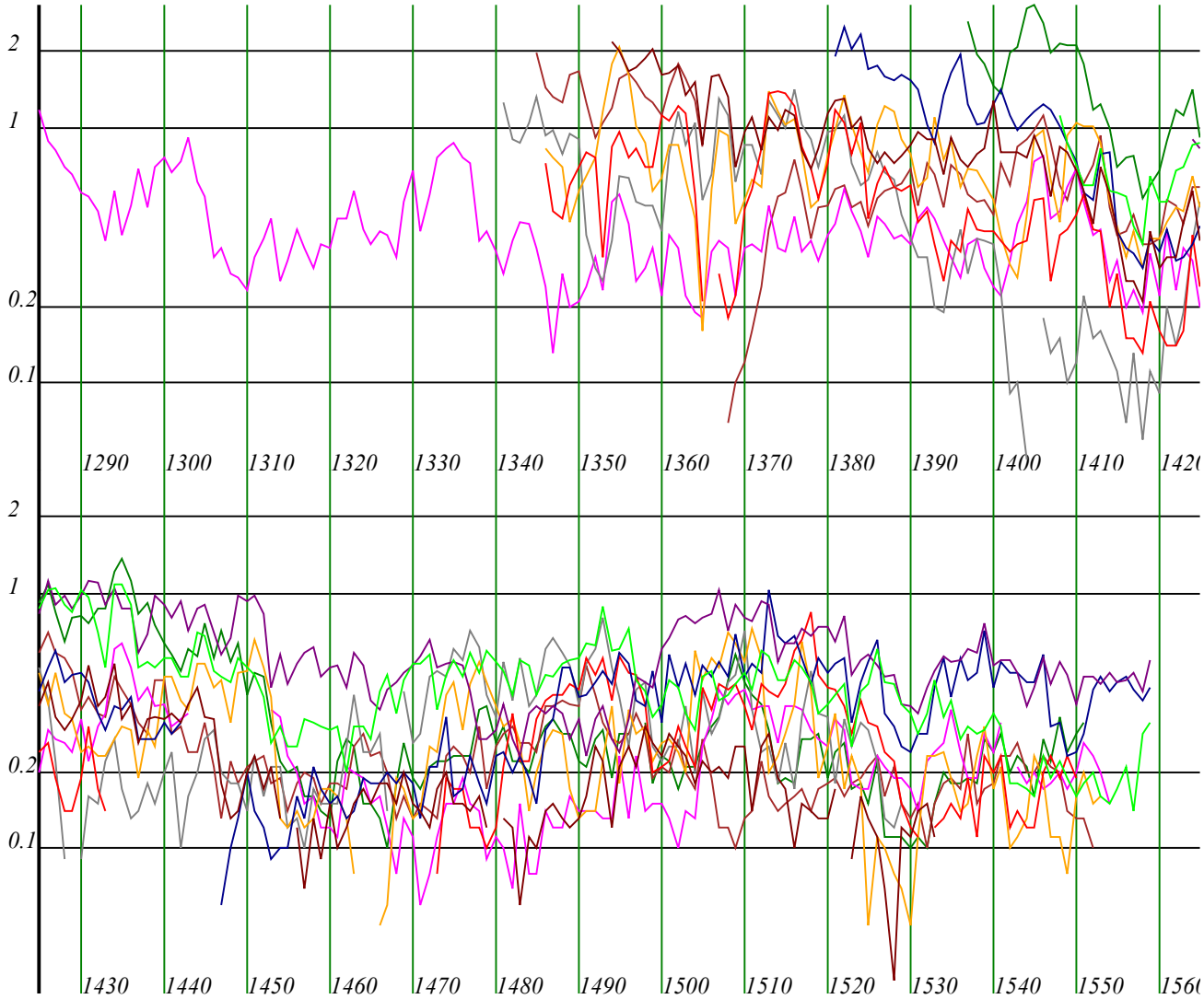


```
FnOlr  1 FnOlr  1 Finnolars Loftbod, Holsåker, Dala-Floda            PISY
FnOlr  2 FnOlr  2 Sweden       Pinus sylvestris                            1285 1559
FnOlr  3 FnOlr  3 T. Axelson
```

FnOlr13, 1341–1529, C15, +>18 (2.4 mm) [<,1mm till 1559]
FnOlr22, 1354–1533, Stock mot tak ovanför loftgång
FnOlr15, 1346–1550, E8, +>0, extremtätt område med ca 20 synliga ringar överhoppat [<2mm till 1559]
FnOlr10, 1397–1551, C18, +del av? [~2 mm till 1559] +>0?
FnOlr11, 1345–1552, C17, [~1 mm till 1559]
FnOlr14, 1346–1553, E7 (röstmoder mot C).[<1mm till 1559]
FnOlr12, 1285–1554, C16 [~1mm till 1559] 0-ringar p.g.a saknade fragment
FnOlr16, 1381–1559, E1, vk?
FnOlr18, 1408–1559, E3, Vk sp=85;
FnOlr17, 1424–1559, E5, vk

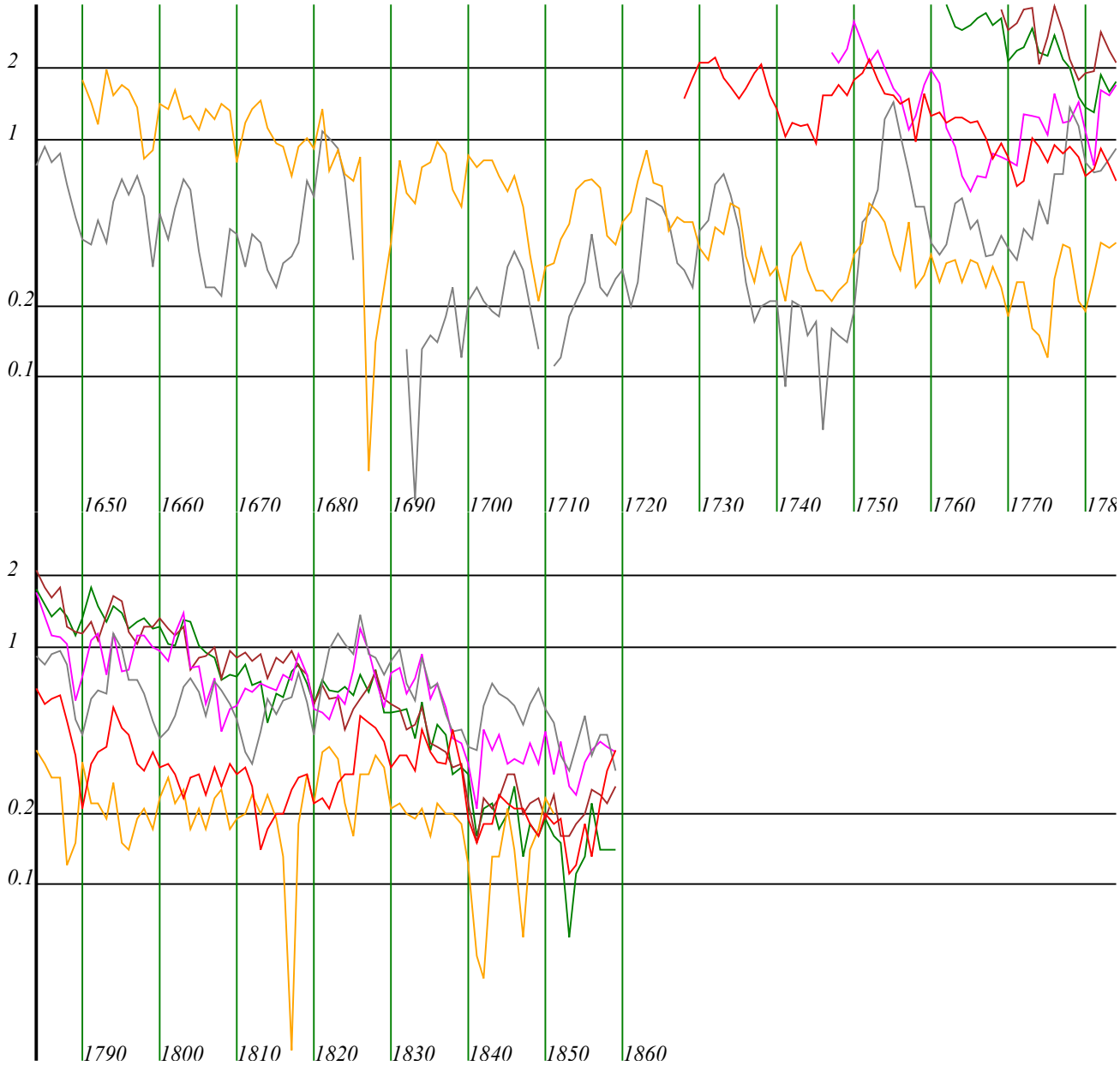


```
FnOlr  1 Finnolars Loftbod, Holsåker, Dala-Floda            PISY
FnOlr  2 Sweden       Pinus sylvestris                            1644 1859
FnOlr  3 T. Axelson
```

FnOlr25a, 1650–1851, ny ås. obarkad - Tomicus minor & blånad
FnOlr24, 1644–1859, D2 (sågad) yttersta ring delvis skadad
FnOlr26, 1728–1859, C-1 (väggband - nyare)
FnOlr23, 1747–1859, D1 (utbytt, sågad)
FnOlr19, 1762–1859, A4
FnOlr20, 1769–1859, A6

Loftbod i Sälbuo, tidigare på Ippis gård (Israels) i Forsgärdet

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, augusti 2010

Boden sådan den såg ut på sin nya plats i Sälbuo den 1 augusti 2010.

I samband med att gården såldes 2009 flyttades loftboden från Ippis gård (Israels) i Forsgärdet, 60.49503, 14.79261 (WGS 84) till Sälbuo, 60.44783, 14.77786 (WGS 84). Boden omtalas av K-E Forsslund (Floda: Med Dalälven... Del II, bok IX, 1928. ss. 61 f.):

> *Lofthärbret är desto ståtligare (fast med nytt tak och flyttat, det stod förr med portlider mot vägen). Av präktigaste timmer, med 3 dörrar neri (en parbod och en enkelbod), 2 på övra botten inom svalgångens höga stavskrank och krusade stolpar; 4 härliga, rikt krusade låsskyltar av gammal typ, snarlik en yxa, stilfulla nycklar, formligt konstsmide; samt invändigt rika förråd av kläder och märken efter balkar för sädeslårar. Israelssläkten har sitt namn efter stamfadern kyrkoherden i Floda Israel Nassenius, f. i Nås 1619, av vars barn "flere stadnade i bondeståndet"; Samuel blev bofast i Floda, Anna (1652-1739) blev 1675 gift med kyrkvärden och sexmannen Hans Christophersson i Forsgärde (f. 1646).*

Boden är byggd med rännknutar och sexkantskallar. Förutom syllstocken, som tycks vara en yngre återanvänd stock, och taket, som är utbytt flera gånger, senast i samband med flytten, ser hela boden enhetlig ut. Den saknade helt dymlingar mellan stockarna, förutom högst upp i röstet (muntl enl. ägare). Det finns vissa flyttningsmärken, men inte särskilt tydliga. Förutom flytten som Forsslund nämner, är det troligt att den också flyttats i samband med den stora översvämningen 1764 då större delen av Forsgärdets by flyttades. En tradition finns att den kan ha medföljt Israel Nassenius från Nås (munt. ägaren), men detta förefaller dock mindre sannolikt. Årtalet 1618 är skrivet med rödkrita på ett ställe som bara syns då det är nerplockat (muntl ägaren). Bambergs skall ha bedömt att den var från 1500-talet.

Den 1 augusti 2010 tog jag med tillväxtborr (5 mm) ut sammanlagt 13 prover ur loftboden. Då den nedre vänstra kammaren är mindre djup än de övriga, så är "C-väggen" delad på nedre plan. Jag kallar de båda väggar som därmed bildas för "Ca" och "Cb". "A" avser dörrsidan, och "B", "C" och "D" avser ytterväggarna medsols och "E" avser mellanvägg(arna). Prov togs i följande stockar:

Stock	***prov***	***Mätta årsringar***
Cb3	*Ippi01*	*1342-1540*
Cb4	*Ippi02*	*1353-1539*
Cb5	*Ippi03*	*1369-1540*

Cb6	*Ippi04*	*1268-1531 (+8 omätta → 1539)*
Cb17	*Ippi08*	*(odaterat, p.g.a stört tillväxtmönster)*
Cb18	*Ippi09*	*1363-1502*
Cb19 (översta)	*Ippi10*	*1236-1504 (+>25 omätbara → ca 1530)*
E3	*Ippi05*	*1372-1539*
D21 (i röste)	*Ippi11*	*1314-1533*
Mellangolv nr 4 från D-vägg	*Ippi07*	*1411-1541*
Mellangolv nr 7 från D-vägg	*Ippi06*	*1404-1541*
Takås	*Ippi12*	*1332-1533*
Lös stock	*Ippi13*	*1338-1537*

Av dessa är alla utom de från mellangolvet vackert skavda, vilket medför att de saknar vankant. De båda golvstockarna är därför de enda som kan dateras exakt, och de visar sig båda vara fällda vintern 1541/42. Dessa är något mer frodvuxna än väggtimret. Alla övriga stockar har yttersta bevarade årsring från 1540 (2 fall) eller tidigare. Den rimligaste tolkningen är att allt timmer fälldes vinterhalvåret 1541/42, och att boden därför troligen timrades upp 1542, men utifrån det dendrokronologiska resultatet det kan det dock inte uteslutas att väggtimret skulle kunna ha fällts redan föregående vinter, 1540/41.

I övrigt noteras att den lösa stocken är en ursprunglig del av boden, och om möjligt bör sättas tillbaka på sin ursprungliga plats.

Parbodens mellanvägg saknas. Väggarna E och Cb och ändarna av de anslutande stockarna i Ca syns på bilden.

Forsslund 1920.

Baksidan.

Korrelationsvärden

Korrelationsvärdena mot referenserna är inte överväldigande, men genom samstämmigheten och provens längd, är dateringen ändå helt säker:

```
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T
Correlations between available samples in ippi.fil and
ref: se007+SödraDalarna.
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over
          Corr   Test   lap
all...    0,66  15,48   305   based on 13 members
Ippi11a   0,60  11,13   218    1533  D21 (Röste, tredje uppifrån). +del, sp=84
Ippi02a   0,58   9,74   186    1539  Cb4, sp=55
Ippi06a   0,52   6,99   137    1541  Mellangolv, planka 7 från D-vägg. vk.  sp=70
Ippi09a   0,51   6,90   139    1502  Cb18 +>25 omätbara
Ippi05a   0,48   6,99   167    1539  E3, sp=90?
Ippi01a   0,47   7,41   198    1540  Cb3, sp=96
Ippi03a   0,47   6,85   171    1540  Cb5, sp=71
Ippi12a   0,45   7,17   200    1533  Takås. sp=57
Ippi04a   0,44   7,68   252    1531  Cb6, +8 (osäkra p.g.a spricka.)
Ippi07a   0,41   5,14   130    1541  mellangolv, stock 4 från D-vägg. Vk. sp=48
Ippi13    0,37   5,64   199    1537  Lös stock/planka som legat framför boden. +0.5, sp=85
Ippi10a   0,34   5,81   268    1504  Cb19 (mot taket), sp=60 (hunger)

Ippi10b   0,41   3,42    59    1295  (provets fortsättning mot utsidan)
```

Mätdata (ringbredder)

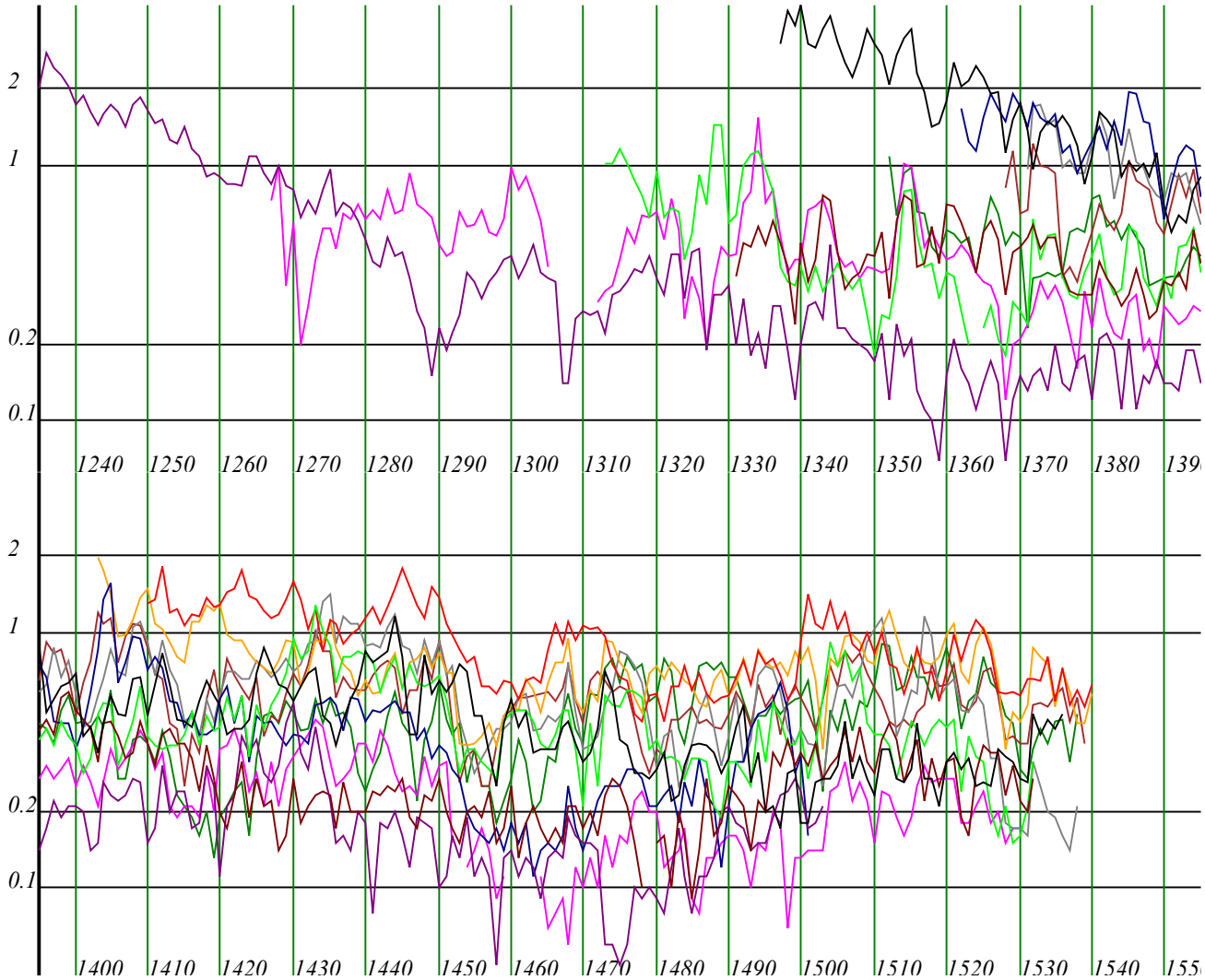


```
Length=0
Location=Parbod från Ippis i Forsgärde, nu Sälbuo, Floda sn
COUNTRY=Sweden
Elev=250m
EarthCoord=6030N1448E
Name=T. Axelson
SPECIESCODE=PISY
SPECIESNAME=Pinus sylvestris
```

Ippi09a, 1362–1502, Cb18 +>25 omätbara
Ippi10a, 1235–1504, Cb19 (mot taket), sp=60 (hunger)
Ippi04a, 1267–1531, Cb6, +8 (osäkra p.g.a spricka.)
Ippi11a, 1313–1533, D21 (Röste, tredje uppifrån). +del, vk=84
Ippi12a, 1331–1533, Takås. sp=57
Ippi13, 1337–1537, Lös stock/planka som legat framför boden. +0.5, sp=85
Ippi02a, 1352–1539, Cb4, sp=55
Ippi05a, 1371–1539, E3, sp=90?
Ippi03a, 1368–1540, Cb5, sp=71
Ippi06a, 1403–1541, Mellangolv, planka 7 från D-vägg. vk. sp=70
Ippi07a, 1410–1541, mellangolv, stock 4 från D-vägg. Vk. sp=48

Loftbod, Perjonsgården, Hagen, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, mars 2019

Loftboden av timmer fällt vintrarna 1749/50 och 1750/51.

Loftboden, 60.49633, 14.82894 (WGS 84), som utgör sydöstra änden av en sammanhängande uthusbyggnad, har flyttningsmärken med rödkrita och framsidan har tidigare varit förspikad. Dörrarna på nedre våningen har troligen inte använts på nuvarande plats. Ursprunglig mellanvägg och golv saknas och en ny dörr ha tagits upp på baksidan. Byggnaden har således fått en ny funktion som redskaps och vedbod på dess nuvarande plats. Timret är bilat på båda sidorna. Knutshaken är snedda och loftet har haklaxknutar – liknande knutar finns i stugan på Lövens myra från ca 1762. Under det nuvarande tegeltaket finns både pärttak och under det ett nävertak som vilar på längsgående smala obarkade granklovor. Prov togs med tillväxtborr (5 mm) i stockarna A10b (översta av dörrpartiet delade stocken, till höger om dörrarna, utifrån sett), A12, A13 och i en mellangolvtilja (nr 4 räknat från vägg D). Dessa är alla fällda vinterhalvåret 1749/50. Väggtimmerstockarna är möjligen från samma träd, och i alla fall från samma bestånd. Prov togs också i två stockar i röste B (stockarna 3 och 5 uppifrån räknat). Dessa fälldes vinterhalvåret 1750/51. Det finns en viss färgskiftning i timret mellan röstet och timret i nedre delen av väggen, men i övrigt verkar timret i hela boden enhetligt. Tolkningen är därför att den ursprungligen byggdes under minst ett par år, 1750 och 1751. Den bör ha kommit till nuvarande plats under sent 1800-tal eller tidigt 1900-tal att döma av märkningen med rödkrita. Ett foto av byggnaderna på gamla Perjonsgården, 60.49115, 14.8317 (WGS 84), som eventuellt tagits av Lennart Wålstedt, i så fall rimligen tidigast 1918, visar en loftbod, som nog kan vara samma, och i så fall skulle den ha kunnat flyttas omkring 1920-talet, men något försök att identifiera timmer som tillkommit vid denna flyttning gjordes aldrig, och det stannar därför vid förmodanden.

Sneda knutshak och bilat timmer. Detalj från knut A-B i loftgången.

Röste B. Näver under pärttaket. Röstet är av träd fällda året efter dem som användes för nedervåningen.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/19320.php

---

Korrelationsvärden

		Rest	193200	193201	193202	193203	
Dated:			1749	1749	1749	1749	
	Years	CorrTTest Olap	CorrTTest Olap	CorrTTest Olap	CorrTTest Olap	CorrTTest Olap	Corr
Rest			0,68 7,6 70	0,61 6,6 73	0,51 5,2 77	0,41 5,2 135	0,41
193200	71	0,68 7,6 70		0,63 6,7 70	0,62 6,5 70	0,31 2,7 70	0,25
193201	74	0,61 6,6 73	0,63 6,7 70		0,56 5,7 73	0,28 2,4 73	0,24
193202	78	0,51 5,2 77	0,62 6,5 70	0,56 5,7 73		0,29 2,6 77	* 0,
193203	136	0,41 5,2 135	0,31 2,7 70	0,28 2,4 73	0,29 2,6 77		0,31
193204	178	0,41 6,0 174	0,25 2,1 67	0,24 2,0 70	* 0,13 1,1 74	0,31 3,7 132	
193205	81	0,59 6,4 80	0,46 4,3 70	0,43 4,0 73	0,32 2,9 77	0,43 4,1 79	0,35
SödraDal	644	0,68 12,3 177	0,59 6,0 70	0,52 5,1 73	0,41 3,9 77	0,50 6,7 135	0,56
		Rest	193200	193201	193202	193203	
MinimumCorr 0,13		0,41	0,25	0,24	0,13	0,28	

Mätdata (ringbredder)

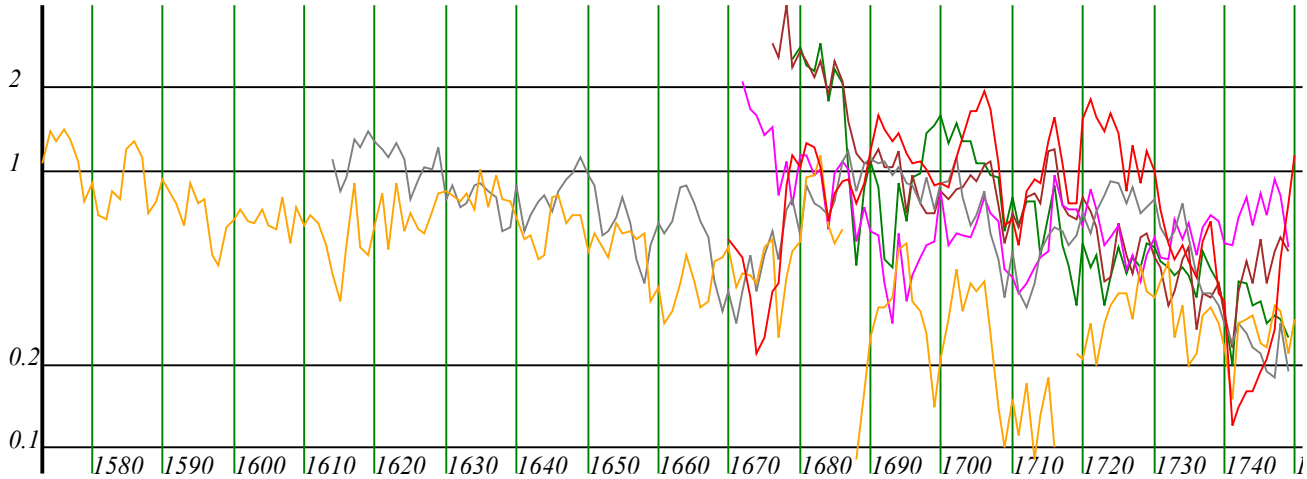


```
19320  1 Loftbod, Perjons, Hagen, Floda sn                    PISY
19320  2 Sweden        Pinus sylvestris    200m   6029N1449E          1573 1750
19320  3 T. Axelson
19320   #### 60.49633, 14.82894
```

193203, 1614–1749, tilja 4 från vägg D
193202, 1672–1749, A13
193201, 1676–1749, A12
193200, 1679–1749, A10 b
193204, 1573–1750, Röste B stock 3 uppifrån under nock
193205, 1670–1750, Röste B stock 5 uppifrån under nock

Parhärbre, Junís, Holsåker, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, september 2019

Dubbelhärbret på Junis gård byggdes ursprungligen ca 1643. Notera hur rundtimret lämnats kvar på vissa ställen på baksidan.

Den 28 september 2019 fick jag möjlighet att undersöka det fina parhärbret, 60.50345, 14.79127 (WGS 84), på Junis i Holsåker, Floda sn.

Byggnaden har rännknutar och sexkantskallar och mestadels bilat timmer. Stockarna är barkade och inte bearbetade med skavjärn med undantag för nockåsen (som är byggnadens enda takås) och dörrbladen.[1] Den vänstra kammaren har ett tak av tiljor där rundningen har bilats bort. Loftet, som därigenom bildas, har ingen avgränsning mot resten av det högra rummet varifrån hela takkonstruktionen alltså är synlig. Den vänstra kammaren har ett dragbomslås helt i järn, medan det högra har ett kubblås där regeln dras med nyckeln.

Bilningen är väl genomförd och det är inte alldeles lätt att säkert utesluta att den kunde vara ursprunglig. Flera detaljer utöver själva knuttekniken ger dock stöd för antagandet att byggnaden urprungligen var rundtimrad. 1. En del runda stockytor har lämnats på baksidan. 2. Hålen för ställning som borrats på D-gaveln är nu så grunda att de inte i sin nuvarande form, men väl innan den förmodade avbilningen, kunnat fylla sin funktion. 3. Urtagen i ändarna på mellantakstiljorna hade varit onödigt väl tilltagna om väggen från början varit bilad som nu.

Trots att boden ser mycket enhetlig ut, valde jag att ta 10 prov med tillväxtborr (5 mm) på olika ställen, i syfte att kunna säkerställa detta. Virket visade sig delvis svårdaterat p.g.a en del absenta eller osäkra ringar, men tack vare det ganska stora antalet prov blir dateringen likväl helt säker. Nio av proven har en yttersta fullständig ring från 1642, medan det sista har så tätvuxna yttersta ringar att de inte kan tydligt urskiljas. Dateringen av det provet blir *efter 1633* där minst 43 ringar kan urskiljas i gyttret som följer efter 1591 års ring och även den stocken kan därför förmodas vara samtida med de andra. Proven togs i fem väggtimmer på baksidan (C2, C5, C8, C10, C12), ett i B-väggen (vänstra gaveln, B8) och ett i en stock ovanför vänstra dörren (A10), i en "planka" i skiljeväggen (E4 - planka 3), i stocken under skiljeväggen (klova, E1 – den tätvuxna) samt i en taktilja i vänstra rummet (nr2 fr. B). Boden är ursprungligen alltså byggd ca 1643 och senare avbilad men i övrigt nog i stort sett oförändrad. Inga prov togs dock i golvtiljorna,[2] stolpunderredet, röstena eller nockåsen. Om röstena eller underredet har bytts ut är således inte undersökt. Under det ordentliga plåttaket syns ett pärttak, varför det tidigare taket måste ha rivits bort senast i början av 1900-talet.

Nockåsen, byggnadens enda skavda stock! Om röstet verkligen är ursprungligt är inte undersökt. Om inte så kan fler åsar eventuellt ha funnits.

Låsen torde vara senare än byggnaden, förmodligen 1700-tal. Dragbomlåset på vänstra dörren är ett lås från Hejgölö i Lima.[3] Ursprungligen har man troligen använt bultlås (hänglås) – låshasparna finns kvar – och kompletterat med finare lås när man haft råd.

Vänstra dörren med helsmitt dragbomslås. En dymling är blottad på utsidan.

Högra dörren med kubblås. Nyckelhålsskylten är sentida.
Notera ristningarna av den femuddiga stjärnan och korset(?).

Noter

1. ↑ Förutom i de båda loftbodarna från 1500-talet känner jag faktiskt inte till något skavt väggtimmer i Floda socken, vilket avviker från hur det brukar vara i rundtimrade härbren och loftbodar i andra socknar.
2. ↑ Golvtiljorna är runda under, och mycket trådiga/ulliga av saltlake.
3. ↑ Enl. Mattias Helje (pers. kom.)

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/19928.php

---

Korrelationsvärden

De inbördes korrelationsvärdena är delvis mycket dåliga, och dateringarna har säkerställts genom jämförelse med flera regionala referenskurvor.

```
Cybis CDendro (April 9 2019), Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between each of 10 checked members (=all members) of the collection 19928.fil
and the rest of the checked members of that collection.
Minimum overlap used when finding best match: 45
                Member offset to ref-------------------------------------------------------------------------------
                Off Over  P2Yrs------  BaPi-------  C84F-------  BesIE------  MeanSF-----  GLK--  Skel- P2YrsL---
       Years    set  lap  CorrC TTest  CorrC TTest  CorrC TTest  CorrC TTest  CorrC TTest    GLK   Chi2  CorrC TT
199280   104      0  102   0,41   4,5   0,38   4,1   0,38   4,2   0,38   4,1   0,39   4,2   0,62    1,5   0,41
199281   123      0  120   0,45   5,5   0,47   5,7   0,42   5,0   0,41   4,8   0,44   5,2   0,59    0,5   0,43
199282   121      0  120   0,39   4,5   0,47   5,7   0,43   5,1   0,41   4,9   0,42   5,0   0,61    1,3   0,41
199283    90      0   89   0,50   5,4   0,55   6,1   0,50   5,4   0,57   6,3   0,53   5,8   0,64    9,0   0,50
199284   106      0  103   0,48   5,6   0,49   5,6   0,50   5,8   0,48   5,5   0,49   5,6   0,57    6,1   0,49
199285   115      0  114   0,36   4,1   0,40   4,6   0,40   4,6   0,39   4,4   0,39   4,4   0,58    2,5   0,36
199286   156      0  155   0,35   4,7   0,39   5,2   0,35   4,6   0,32   4,2   0,35   4,6   0,60    2,5   0,32
199287   104      0  103   0,53   6,4   0,58   7,1   0,55   6,7   0,51   5,9   0,55   6,5   0,68   10,3   0,55
199288   119      0  116   0,42   4,9   0,45   5,3   0,45   5,5   0,42   4,9   0,44   5,1   0,62    4,6   0,42
199289   155     51  104   0,23   2,3   0,17   1,7   0,25   2,6   0,26   2,6   0,23   2,4   0,59    7,2   0,32
Mean corr. of first column when overlap >= 45 (10 samples): 0,42 Standard deviation interval 0,35 - 0,49
All member offsets are at points of best match!
```

En del prov passar inte så bra mot referenskurvan SödraDal:

```
Cybis CDendro, Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between available references in 19928.fil and
SödraDal dated to 2005 with corr >= 0,35 and with overlap >= 89
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                  T-  Over  Skel
         Corr   Test   lap  Chi2
all...   0,58  10,11   205    35   based on 10 members
199287   0,63   8,18   103    32    1642  B8 (6 öv golv, d.v.s mushylla=1)
199288   0,57   7,41   116    20    1642  A10 (=andra hela över dörr)
199283   0,53   5,89    89    12    1642  C12 (=C-1)
199284   0,47   5,41   103    12    1642  C2 (nedersta innifrån synliga) 0-ring p.g.a fragmenterring
199280   0,44   4,97   102     7    1642  C5
199289   0,43   5,90   154     9    1591  Klova(?) underst i vägg E. Saltpåverkad. +>42 omätta
199282   0,41   4,92   120     1    1642  C10
199281   0,41   4,92   120    10    1642  C8
199286   0,36   4,80   155    11    1642  Taktilja nr 2 (av 7) räknat fr B-vägg
199285   0,35   3,90   114     4    1642  E4 (tredje plankan. Bara yttersta  mm i provet, Hela diam >35 cm
```

Medelkurvan passar mycket övertygande mot regionens referenskurvor:

```
Cybis CDendro, Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between best available references (PISY) and
mean of 19928 (9 samples)
dated to 1642 with corr >= 0,45 and with overlap >= 135
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over  Skel
           Corr   Test   lap  Chi2
all...     0,58  10,12   205    38   based on 9 members
SödraDal   0,58  10,11   205    35  Södra Dalarna                                        PISY/SDalar 2
Sfsn-PIS   0,54   7,43   135    16  Säfsnäs socken, Dalarna                              PISY/Sfsn   2
Bingsjo_   0,53   8,85   205    29  Bingsjö Dalarna, Klockargårdens storstuga            PISY/BingKg 2
BjörboGr   0,52   8,74   205    40  Swed305 Björbo+Grangärde                             PISY
se007      0,51   8,49   205    40  Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial") PISY
swed305    0,51   8,17   191    48  Björbo, Dalarna                                      PISY/0000   2
Grangard   0,50   8,26   205    27  Grangärde, Dalarna                                   PISY/0000   2
GagnefSo   0,46   7,43   205    20  Gagnef-Djura                                         PISY/Gms000 2
FlodaSn0   0,45   7,21   205    27  Floda sn, Dalarna (mainly Björbo) (ej swed305)       PISY/FlodaS 2
```

Mätdata (ringbredder)

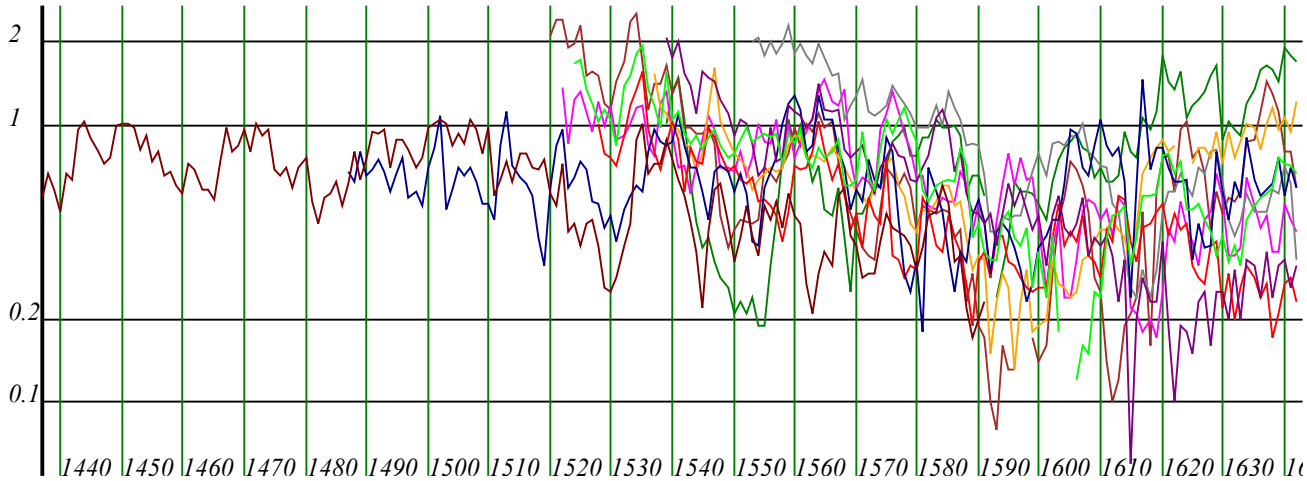


```
19928  1 Junis dubbelhärber, Holsåker Floda sn, W            PISY
19928  2 Seden        Pinus sylvestris                              1437 1642
19928  3 T. Axelson
19928   #### 60.50345, 14.79127
```

——— *199289, 1437–1591, Klova(?) underst i vägg E. Saltpåverkad. +>42 omätta*
——— *199286, 1487–1642, Taktilja nr 2 (av 7) räknat fr B-vägg*
——— *199281, 1520–1642, C8*
——— *199282, 1522–1642, C10*
——— *199288, 1524–1642, A10 (=andra hela över dörr)*
——— *199285, 1528–1642, E4 (tredje plankan. Bara yttersta mm i provet, Hela diam >35 cm*
——— *199284, 1537–1642, C2 (nedersta innifrån synliga) 0-ring p.g.a fragmenterring*
——— *199280, 1539–1642, C5*
——— *199287, 1539–1642, B8 (6 öv golv, d.v.s mushylla=1)*
——— *199283, 1553–1642, C12 (översta)*

Parbod från Björbo, Hembygdsgården, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, oktober 2019

Parbod ursprungligen från 1718.

Den 1 oktober 2019 besökte jag Floda hembygdsgård och tittade bl.a på den parbod från Björbo (eller loftbod), 60.50699, 14.80745 (WGS 84). Boden var från början en parbod, där den högra kammaren haft ett innertak. Detta, liksom mellangåten och mellanväggen, vars stockar varit inpassad mellan denna och ett spår i bakväggen saknas. Över dörranra finns ett utskjutande loft, som har höjts med två varv i efterhand. Prov togs inifrån med tillväxtborr ur fyra stockar, tre i det ursprungliga timret C7, C11 och A10, d.v.s 1:a hela över dörr) och ett i en av de stockarna som boden höjts med (A12). De förra har en yttersta fullständig ring från 1717 och har således fällts vintern 1717/18. Det kompletterande timret är mycket frodvuxet (42 ringar i provet) och kunde inte dateras. Boden är alltså ursprungligen byggd ca 1718. Årtalet 1718 är för övrigt inskuret till vänster på utsidan i stocken ovanför dörren på en bilad yta, och kan därför antas vara ursprungligt.

Knutarna är rännknutar (sneda överhaksknutar) med sexkantiga skallar. Bilningen är sannolikt delvis sekundär (på framsidan ursprunglig att döma av den rimligen ursprungliga årtalsristningen). Inga spår av skavjärn kunde upptäckas. Golvtiljorna, klovor, är "luddiga" på undersidan, alltså påverkade av saltlake. Om boden ursprungligen haft mushyllor och stolpunderrede vet jag inte, men det är möjligt, kanske t.o.m troligt. Man måste räkna med att boden timrats om minst tre gånger efer den ursprungliga: När den höjdes (innertaket höjdes), när innerväggar och tak avlägsnades (kanske den då användes som ängslada eller vedbod?) och slutligen när den flyttades till hembygdsgården.

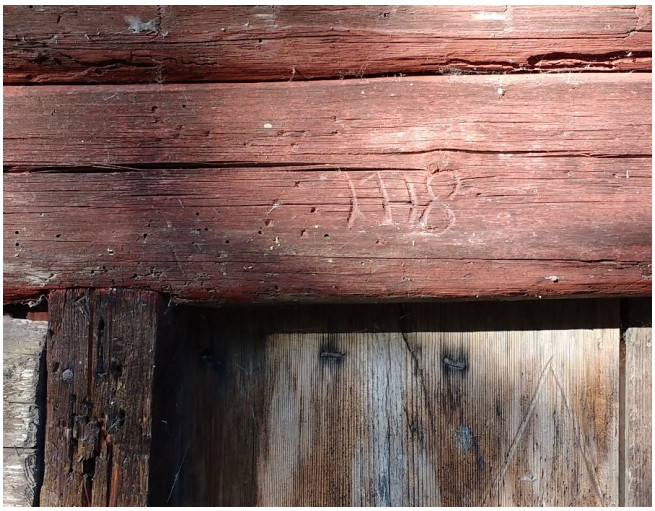

1718 inristat på stocken ovanför dörren avser ursprungligt byggnadsår, medan stocken över, liksom gåtar och dörrar nog har tillkommit senare.

Knutkedja CD (CB i bakgrunden).

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/19A01B.php

Mätdata (ringbredder)

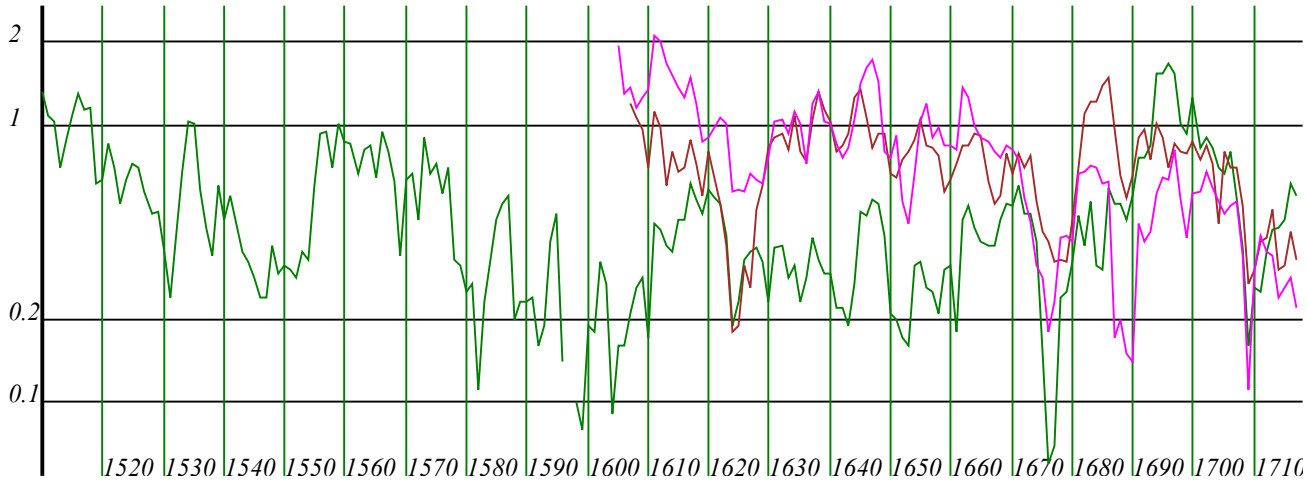


```
19A01B 1 Parbod fr Björbo, Floda gammelgård, Dalarna         PISY
19A01B 2 Sweden       Pinus sylvestris                             1510 1717
19A01B 3 T. Axelson
19A01B  #### 60.50699, 14.80745
```

——— *19A01B0, 1510–1717, C11*
——— *19A01B3, 1605–1717, A (1:a hela över dörr)*
——— *19A01B1, 1607–1717, C7*

Korrelationsvärden

```
Cybis CDendro, Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples in 19A01B.fil and
SödraDal as reference dated to 2005 with corr >= 0,48 and with overlap >= 110
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                   T-  Over  Skel
          Corr   Test   lap  Chi2
all...    0,52   8,74   206    23   based on 3 members
19A01B3   0,52   6,34   112    12   1605-1717  A (1:a hela över dörr)
19A01B1   0,50   5,98   110    18   1607-1717  C7
19A01B0   0,48   7,85   206    19   1510-1717  C11
```

Parbod, Mellanborg, Nås
Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, jan 2013

I samband med städning hittades ett provset om tre borrprov från en parbod i Mellanborg i Nås hos Olle och Anna Bergman, 60.47117, 14.49233 (WGS 84), som jag bör ha tagit i november 2006.[1] Vad som finns av metadata är dessvärre begränsat till en anteckning: "*Parbod hos Bergman, Mellanborg (nedre, äldre delen)*". Jag gjorde därför en ny datering av proven. Alla har vankant (vinterfällning), men två av dem har extremtäta partier med felande ringar i ytveden, vilket gör att endast ett av proven ger en säker datering, som visar att träden, som tycks komma från samma bestånd, fälldes vintern 1760/61. Den nedre delen av boden har sneda hak, medan den övre, ej provtagna, har raka. Boden flyttades från Litjärheden, 60.47731, 14.64967 (WGS 84), väster om Björbo på 1980-talet.[2]

Noter

1. ↑ Provet #2212 scannades första gången 2006-12-01, och bör ha tagits någon eller några dagar tidigare.
2. ↑ Uppgift om koordinater och flyttning i mejl från P-O Bergman 2013-01-01. Tack!

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/NsBrgm1.php

---

Mätdata (ringbredder)

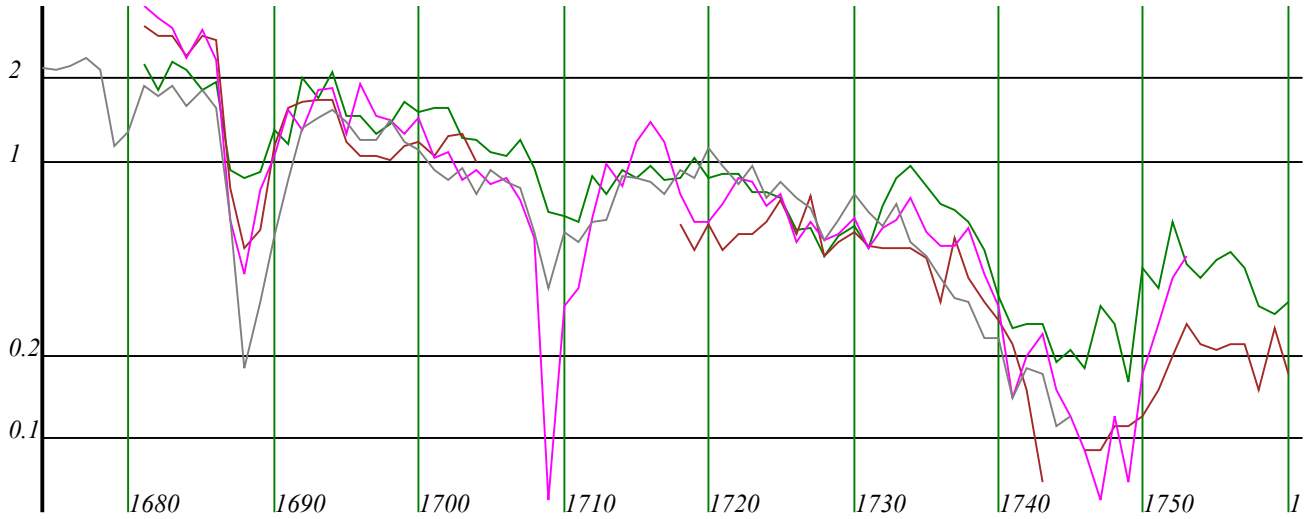


```
NsBrgm 1 Bod, Mellanborg, Nås                                PISY
NsBrgm 2 Sweden       Pinus sylvestris    200  6028N1429E          1674 1760
NsBrgm 3 T.Axelson
NsBrgm  #### Prov ur nedre, äldre, nedre delen av parbod i Mellanborg (Olle & Anna Bergeman).
NsBrgm  #### 60.47117, 14.49233
```

——— *NsBrgm3a, 1674–1745, + ca 10 omätta (tynande)*
——— *NsBrgm2b, 1681–1753,*
——— *NsBrgm2a, 1681–1760, felvänt överhoppat*
——— *NsBrgm1a, 1681–1760, DISTANCETOPITH=3*

Uthus, f.d gavellofthärbre, Lövberget, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juli 2019

Vid genomgång av gamla prover under vintern 2018-19 hittade jag tre prover tagna i uthuset till samlingslokalen vid Lövberget, 60.38660, 14.68800 (WGS 84), troligen 2002 eller 2003, när jag var nybörjare. Dokumentationen var dålig. På provet stod bara antecknat att det tagits i "bodens nedre, äldre timmer". Jag hade då inte lyckats datera proverna. När jag på nytt analyserade dem, visade sig alla tre ha yttersta ring från 1669, och boden är därmed en av de äldsta byggnaderna jag hittat i Björbo, ursprungligen byggd ca 1670. Den sjunde och elfte juli 2019 återvände jag därför till boden för att titta närmare på den, och ta några kompletterande prover. Av mina tre gamla borrhål återfann jag bara ett i D8, medan de andra troligen var skymda av föremål.

Gavelhärbret från 1670. Fram till 1800-talets mitt eller slut var gavelloftet inte högre än gavelspetsen.

Boden är från början ett gavellofthärbre, där underredet och mushyllorna tagits bort och fem varv lagts till under röstet. Det äldre timret har sneda överhaksknutar med kraftiga sexkantskallar. Det nyare har raka dubbelhaksknutar och fyrkantiga skallar av vanligt 1800-talssnitt. Allt timmer är bilat, och man får förmoda att det gamla timret bilades i samband med ombyggnaden på 1800-talet. Bodens inre är 3.5 meter brett och 3.3 meter långt. Utskotten runt dörren är 0.9 meter men avsågade och har ursprungligen varit något längre. I B9, D9, B10, D10 finns urtag för äldre golv i gavelloftet. B10 och D10 har spår som visar att de tidigare utgjort väggband. I röstena finns X-formade gluggar, som förmodas vara utformade enligt magiska föreställningar.

Prov har tagits i det gamla knuttimret, D8, C5, C4, C7, samt ytterligare två stockar, alla med yttersta ring från 1669, och detta timmer visar att det ursprungliga härbret timrades ca 1670. Prov togs också ur D10 (gamla väggbandet) som visar sig ha yttersta ring från 1791, viket tyder på att härbret reparerades och antagligen fick nytt tak ca 1792. Två prov togs i det nyare timret, C11 och D12, vilka båda har yttersta ring från 1859. Flera av dem är dock märkta 1886 (och Holan) med blyerts, och kanske kan det inte uteslutas att det är återanvänt virke. Möjligen är knutarna sågade, vilket i så fall nog passar bättre med 1886 än med 1860. Två prov togs slutligen i det bakre röstet, C15 (röstmodern) och C16 (gluggens undre stock). Dessa är båda mycket svårdaterade, och har tynande ytved med många osäkra eller saknade ringar. De *kan* vara samtida med det äldre timret, alltså 1670, men går inte att med visshet fastställa. Också i D9 togs prov, men missyckades tyvärr.

Bodens ursprung är mig obekant. Enligt Gösta Wiberg gjordes den byggnad som är samlingslokal av en trösklada som hämtades från Nås, troligen på 1980-talet, och uthuset kom dit något senare, men obekant varifrån.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/LBSL.php

---

Korrelationsvärden

```
Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples in LBSL.fil and
SödraDal as reference dated to 2005 with corr >= 0,26 and with overlap >= 98
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over  Skel
         Corr   Test   lap  Chi2
all...   0,57  12,82   348    73   based on 11 members
LBSL14   0,61   8,12   114    14   1677-1791  D10, tidigare väggband
LBSL16   0,50   5,98   107     8   1752-1859  D12. i nya varv, märkt 1886.
LBSL19   0,50   6,57   130    28   1538-1669  C4
LBSL15   0,44   5,67   136     9   1503-1643  C15, röstmoder. Tynande - torrtall?
LBSL20   0,43   5,72   148    11   1521-1669  C7
LBSL18   0,40   5,18   143    12   1526-1669  C5
LBSL11   0,40   5,29   152    15   1516-1669
LBSL12   0,38   4,70   130     9   1539-1669
LBSL22   0,37   4,14   107     7   1546-1653  C16 i röstet, stock med underdel av glugg, +>11
LBSL21   0,28   2,89    98     2   1761-1859  C11 - ny stock
LBSL13   0,26   3,24   149     4   1518-1669
```

Mätdata (ringbredder)

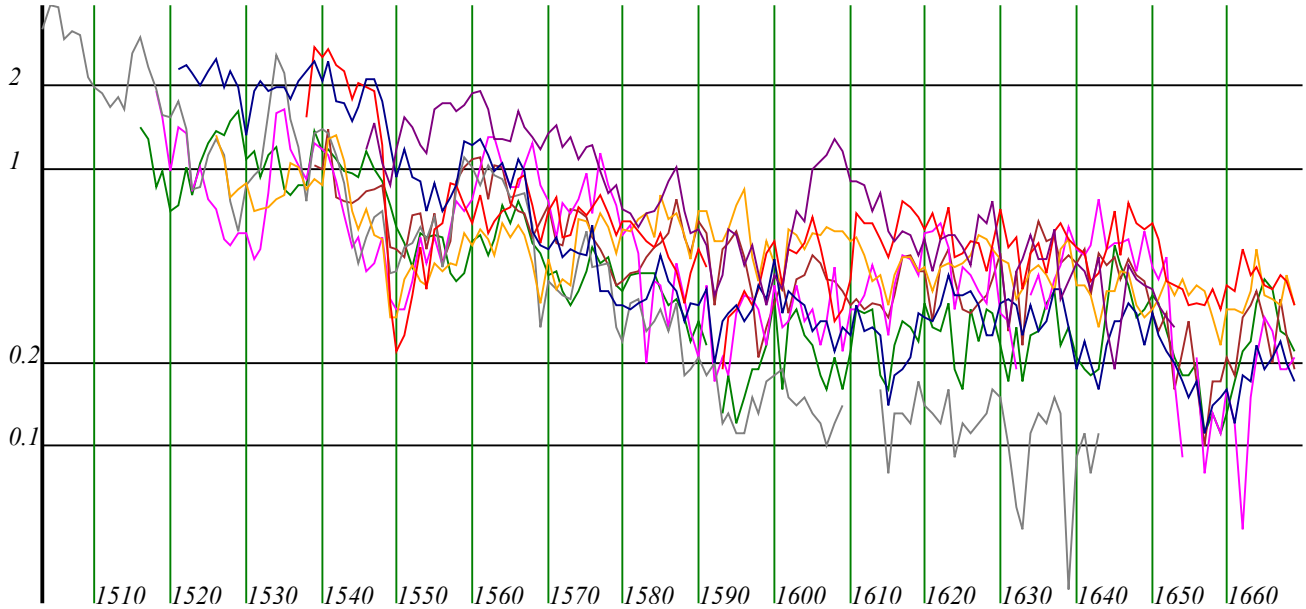


```
LBSL   1 Härbre/bod, Samlingsplats, Lövberget, Floda sn      PISY
LBSL   2 Sweden       Pinus sylvestris                            1503 1859
LBSL   3 T. Axelson
LBSL    #### prov 1-3 tagna ca 2003. Ett av dessa är ur D8, de andra hålen återfanns ej 2019
```

LBSL15, 1503–1643, C15, röstmoder. Tynande - torrtall?
LBSL22, 1546–1653, C16 i röstet, stock med underdel av glugg, +>11
LBSL11, 1516–1669,
LBSL13, 1518–1669,
LBSL20, 1521–1669, C7
LBSL18, 1526–1669, C5
LBSL19, 1538–1669, C4
LBSL12, 1539–1669,

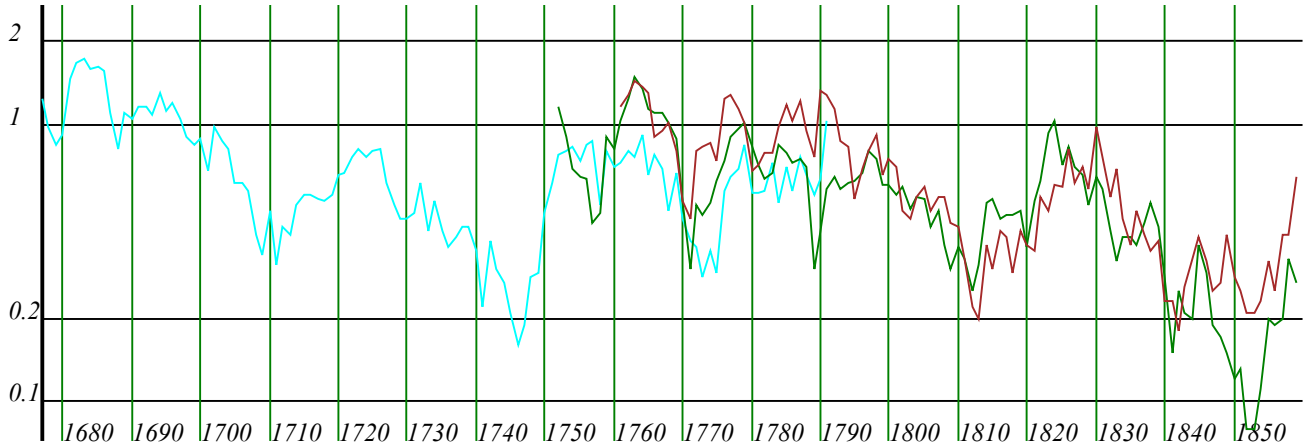

——— *LBSL14, 1677–1791, D10, tidigare väggband*
——— *LBSL16, 1752–1859, D12. i nya varv, märkt 1886. Ytan osäkert p.g.a dålig montering*
——— *LBSL21, 1761–1859, C11 - ny stock*

Grått litet gavelhärbre från Mossel, Hembygdsgården, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, hösten 2019

Boden i april 2004

och i oktober 2019.

Det lilla gråa gavelhärbret på Floda hembygdsgård, 60.50693, 14.8072 (WGS 84), hämtat från Kopplagården i Mossel med sitt imponerande dragbomslås av Olof Nilsson i Lima 1676, ger ett lite fantasieggande intryck, och tilldrog sig mitt intresse redan när jag var nybörjare i dendrokronologin och tog 2003 tre prov ur golvklovor, som gav en datering under senare delen av 1770-talet. Låsets datering ett sekel tidigare och det lite avvikande utseendet har gjort att tvivel funnits om huruvida dateringen gäller även väggarna, eller om underredet och golvet kanske blivit utbytt. Konstruktionen med golvklovorna framdragna som bro gör dem utsatta. Väggarna är rundtimrade med sneda dubbelhaksknutar och skallarna har i huvudsak en något sexkantig form, men vinkeln mellan fasetterna är trubbigare än på de sexkantknutar som timrats före mitten av 1700-talet. Detta talar i sig för att timringen kan vara gjord under senare hälften av 1700-talet, när många knutformer samtidigt var i bruk i socknen. Hösten 2019[1] valde jag att ta några kompletterande prov, för att se om den sena dateringen skulle kunna bekräftas, eller om vi möjligen ändå skulle kunna ha en för bygden i så fall unik 1600-talstimring. Med nya prov både i väggtimmer och underrede kan 1778 års ring påvisas, i vissa fall troligen fullständig, i andra fall ofullständig (vittrad) eller avskavd. Härbrets golvtiljor och väggtimmer kan därför konstateras vara samtida och fällt 1778/79 och härbret kan därför konstateras vara timrat ca 1779.[2] Väggtimret är frodvuxet med mindre än 60 årsringar medan tiljor och mushyllor är mycket tätvuxet med mer än 200 årsringar. Om endast låset eller hela dörren återanvänts har inte undersökts. Under senare år[3] har boden fått nytt stolpunderrede och nytt tak. Bodens inre mäter 1,6 m × 2,0 m och på framsidan skjuter sidoväggarna ut 0,6 m framför A-väggen.

Knutkedja CB.

Samma kedja från andra sidan.

Dubbelhaksknutar om än med grunda underhak och påtagligt flack vinkel mellan halsningarna, som likväl går ut på skallen och gör den sexkantig var så vitt jag hittills sett en ovanlig variant också på 1770-talet.

Noter

1. ↑ Proven togs vid två tillfällen, 1:a och 22:a oktober 2019.
2. ↑ I tidigare rapport angavs ca 1778 då 1777 års ring var den yngsta som kunde konstateras i de gamla proven.
3. ↑ Åtminstone efter april 2004, då jag fotograferade den.

Mätdata (ringbredder)

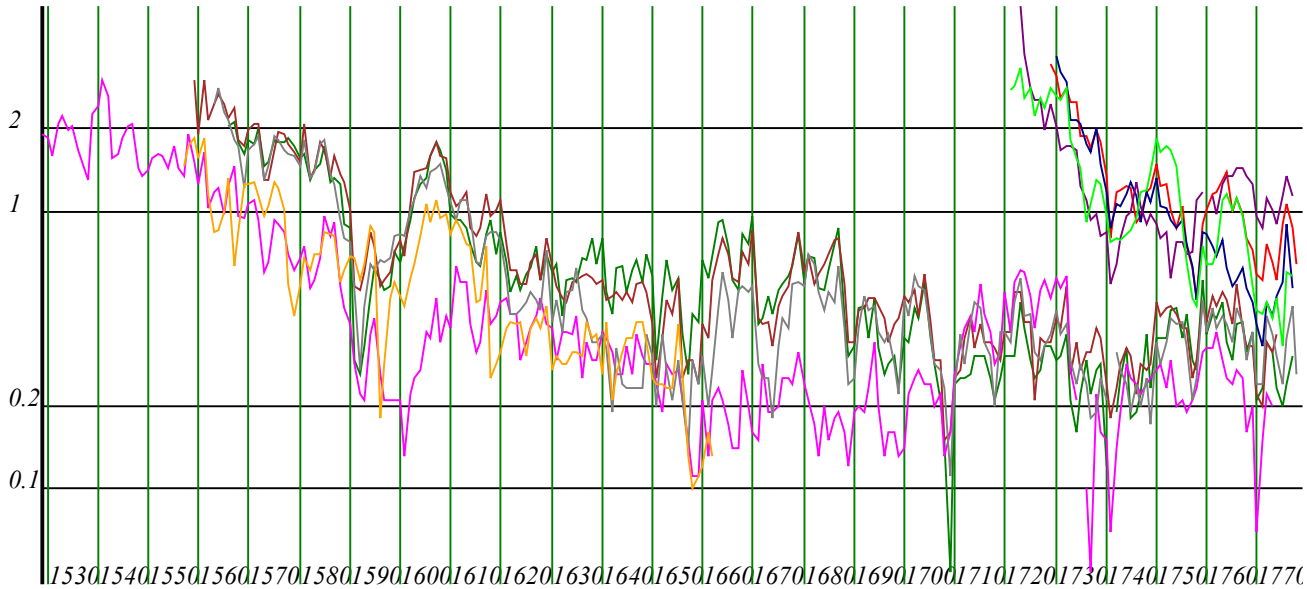


```
Fghrg  1 litet grått härbre, Floda hembygdsgård, Dalarna     PISY
Fghrg  2 Sweden       Pinus sylvestris                          1529 1778
Fghrg  3 T. Axelson
Fghrg   #### 60.50693, 14.8072
```

FGhrg16, 1557–1662, Tilja B1 (smal). extremtät splint omätt +>10 i kärna också omätt.
FGhrg13, 1529–1773, Tilja B2 (inkl smal), ej vk
FGhrg12, 1559–1774, Tilja B3 (inkl smala) +>0
FGhrg11, 1566–1777, D0 (mushylla) (+fullst-skadad?)
FGhrg21, 1721–1777, B5 (mushylla oräknad)
FGhrg20, 1723–1777, C7, +ofullst (uselt prov borde nog kasserats)
FGhrg18, 1730–1777, D1 +ofullst
FGhrg15, 1563–1778, B0 (mushylla)
FGhrg17, 1729–1778, B1 (mushylla oräknad)

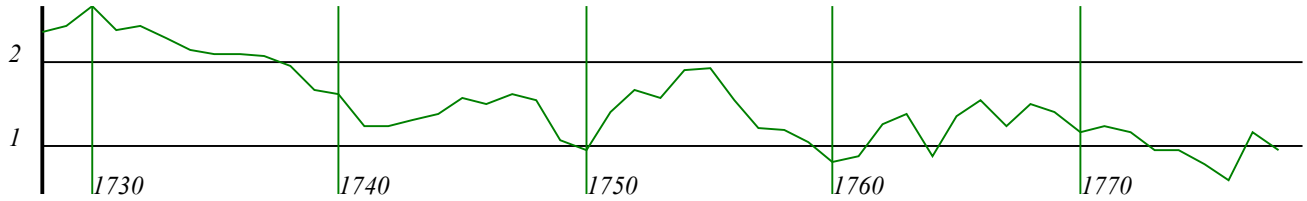


```
Fghrg  1 litet grått härbre, Floda hembygdsgård, Dalarna     PCAB
Fghrg  2 Sweden       Picea abies                               1728 1778
Fghrg  3 T. Axelson
Fghrg   #### 60.50693, 14.8072
```

FGhrg14, 1728–1778, C1 PCAB

Korrelationsvärden

```
Cybis CDendro, Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples in FGhrg-pisy.fil and
se007 (Dalarna in project extraterestrial)
dated to 1888 with corr >= 0,30 and with overlap >= 47
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over  Skel
          Corr   Test   lap  Chi2
all...    0,55  10,30   249    49   based on 9 members
FGhrg17   0,63   5,61    49     7    1778  B1 (mushylla oräknad)
FGhrg21   0,63   5,96    56    11    1777  B5 (mushylla oräknad)
FGhrg18   0,60   4,97    47     5    1777  D1 +ofullst
FGhrg13   0,47   8,29   243    17    1773  Tilja B2 (inkl smal), ej vk
FGhrg12   0,45   7,39   215    18    1774  Tilja B3 (inkl smala) +>0
FGhrg11   0,39   6,19   210    15    1777  D0 (mushylla) (+fullst-skadad?)
FGhrg15   0,37   5,88   214    14    1778  B0 (mushylla)
FGhrg16   0,30   3,25   105     1    1662  Tilja B1 (smal). extremtät splint omätt +>10 i kärna också omätt.
FGhrg20   0,30   2,28    53     2    1777  C7, +ofullst
```

Referensen se007 ('Dalarna' från project Extraterestrial, Lunds unv.) används eftersom proven FGhrg11, FGhrg12 och FGhrg13 som togs 2003 i olika kombinationer ingår i flera av de lokala referenskurvorna, bl.a swed305, FlodaSn och SödraDal, varför jämförelse med dessa skulle ge oärligt höga korrelationsvärden.

Granprovet ur stock C1 har 50 ringar och ger corr=0,68, TTest=6,5 mot DalarPC med yttersta ring på 1778.

Tvättstuga, fd härbre?, på Handbacken, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, november 2018 (jan 2003)

Tvättstugeboden 2007-02-19. Dess knutar med sneda hak hade gjort mig nyfiken.

Baksidan. Det mesta timret har sneda hak och är från 1762/63. Proven daterade till 1800/01 torde härröra från dem med lodräta hak!

Bakom "lindkvistgården" på Handbacken, 60.45701, 14.68938 (WGS 84), står en bod som under 1900-talet använts som tvättstuga. Dess sneda knutshak fick mig i juletiden 2002 att ta några prov, och sedan ytterligare några i januari 2003, då jag ännu var nybörjare i dendrokronologin. Tyvärr förstod jag ännu inte värdet av att notera i exakt vilka stockar proven togs och monteringens kvalité lämnar en del övrigt att önska. I samband med struktureringen av provsamlingen återvände jag till proven,[1] som visar att det i boden dels finns frodvuxet talltimmer fällt vintern 1762/63, dels bättre talltimmer fällt 1800/01. Boden, som kanske varit ett härbre av formen att döma, bör då ha byggts ca 1763 och timrats om ca 1801.

På storskifteskartorna har gården Litt. M. Den verkar ha byggts av Brita Ersdotter (f.1730) från Litt. O ("PatronPers") längre ner på Handbacken och hennes man Erik Jansson (f.1732) från Björbo som gifte sig nyårsafton 1759 och fick sitt enda barn, Karin, 30/4 1762. Vår bod (härbre?) verkar alltså ha byggts året efter dotterns födelse och i samband med gårdens etablering. 1801, när boden torde ha timrats om, lever ännu Brita och Erik och på gården bor också dotten Karin och maken Jöns Ersson från Forsen (född 1748), som hon gifte sig med 1784 och deras barn Erik och Anna som då är 15 och 10 år. Omtimringen ca 1801 kan således inte kopplas till något generationsskifte.[2]

Noter

1. ↑ Dendroprov #1187 – #1189
2. ↑ Avskrifter av Floda församlings husförhörslängder, 1664-1806 Ovanmejdan, Handbacken, Forsen, synoptiskt uppställda

---

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/LKTV.php

---

Mätdata (ringbredder)

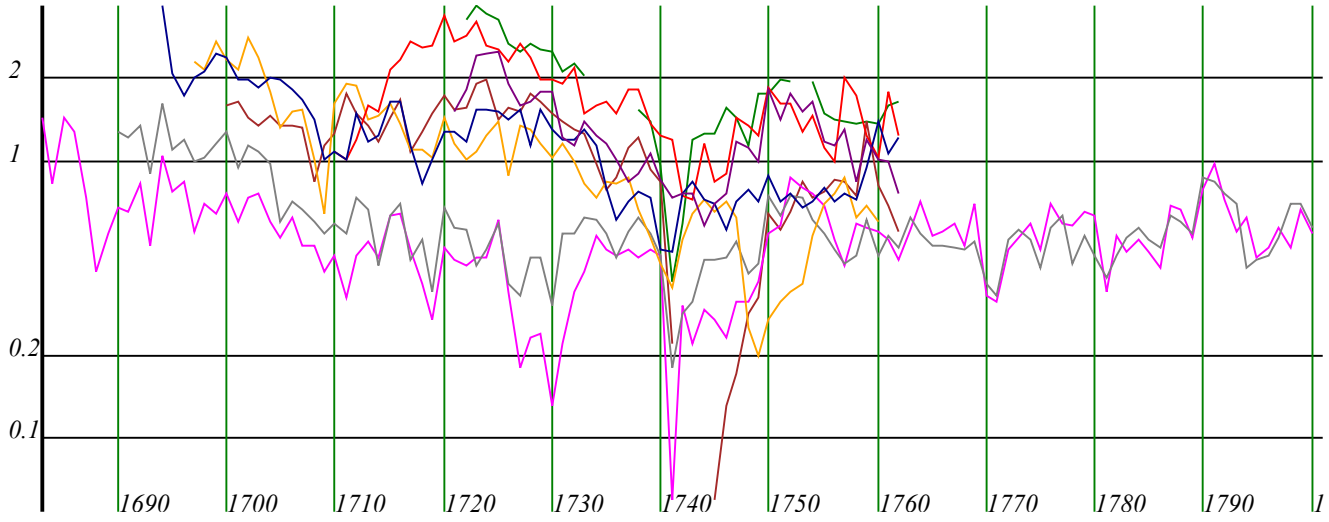


```
LKTV   1 tvättstuga vid Lindkvists, Handbacken, Floda sn     PISY
LKTV   2 Sweden       Pinus sylvestris                            1683 1800
LKTV   3 T. AXelson
LKTV    #### 60.45701, 14.68938. Basert på prover scannade första gången 2002-12-27 (1-3)
LKTV    #### och 2003-01-21 (4-10). Vilka stockar som provtagits har ej noterats.
```

LKTV06, 1697–1760,
LKTV08, 1694–1762,
LKTV03, 1700–1762,
LKTV07, 1710–1762,
LKTV10, 1721–1762,
LKTV01, 1722–1762,
LKTV04, 1683–1800,
LKTV05, 1690–1800,

Trösklada i Hagen, Floda sn (efter 1537)

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, augusti 2010

Den 5 augusti råkade jag få syn på en bod, som senast verkar ha fungerat som ”donlir” men som från början uppenbarligen varit en trösklada, av rundtimmer med kraftfulla sexkantskallar. Den ligger tillsammans med två 1800-talsbyggnader på östra sidan om vägen till Olsängsholen, 60.490861, 14.835611 (WGS 84). Byggnaden är numer försedd med en skenburen port, som dock lämnats så mycket öppen att det gick bra att gå in. Jag tog - i vad som skulle visa sig vara alltför stor brådska - prov ur sex välbevarade stockar i B-väggen (västra gaveln, B4-B9[1]). Analysen visade till min häpnad 1834 för 5 av stockarna. Det var verkligen inte vad jag väntat mig av en sexkantknutad trösklada! Provet ur B5 hade dock vårring 1635 ytterst (om det är vankant eller inte är något osäkert). Jag beslöt mig därför att återvända för att ta ytterligare några prov, vilket jag också gjorde två dagar senare. Då upptäckte jag på den andra gaveln (stock D7) ett antal välskurna initialer och årtalet 1668. Jag beslöt då att ta en serie prov ur ur stockarna i denna vägg också, nämligen: D4-D8. Jag försökte även ta ett prov ur D11, men där var virket helt uppluckrat, ganska frodvuxet (möjligen gran) och smulades sönder i borren så att det inte gick att pussla ihop. Virket i denna vägg är slitet, och yttersta ringarna saknas. Stockarna i hela ladan verkar ofta ha barkats ganska slarvigt att döma av insektsspåren. Spår av skavjärn kunde inte upptäckas. Av dessa fem prov kunde bara proven ur D7 och D8 säkert dateras, men tyvärr saknar båda proven vankant. Nu visade sig emellertid yttersta årsring vara från 1535 respektive 1531. Plötsligt kandiderar byggnaden att vara den äldsta kända i hela socknen! Detta överraskande resultat fick mig att göra ännu en tur till ladan, vilket skedde dagen därpå, alltså 8 augusti. Jag tog nu en serie prov i den bortre långväggen, C. Här finns en lucka, vars gåtspår är borrade, vilket gör att man kan anta att den är tillkommen i efterhand. Prov tas i stockarna C5a, C6a, C7a, C8b, C9, C10, C12 och C13. Av dessa åtta prov visade sig fem ha yttersta ring från 1537 (vankant), nämligen de ur C5a, C7a, C8, C10, C13 (de övriga kunde inte säkert dateras). Först nu upptäckte jag också att prover tidigare tagits i flera stockar i denna vägg.[2]

Vad som framkommer av dessa dateringar är att tröskladans ursprungliga timmer fälldes vintern 1537/38, och att dess mått var den samma som nu. Att mycket av timret på västgaveln (B) bytts ut ca 1835 (stocken från 1635 kan vara återanvänd och eventuellt insatt vid samma tillfälle). Timret har inte skavts. Knutarna är rännknutar med sexkantskalle. Luckan på norrsidan har sannolikt tagits upp i efterhand, och den ursprungliga dörren har sågats upp, så att de ursprungliga gåtspåren försvunnit. Ladan tycks också ha höjts ett antal varv, då det övre timret ser ut att vara av annan karaktär. Detta har dock inte undersökts dendrokronologiskt.

Väggtimret, översikt

	B27		D27
	B26		D26
	B25		D25
	B24		D24
	B23		D23
A22	B22	C22	D22
A21	B21 Röstmoder planbilad	C21	D21 Röstmoder
A20	B20 planbilat	C20	D20
A19	B19	C19	D19
A18	B18	C18 annat timmer från detta varv?	D18
A17	B17	C17	D17
A16	B16	C16	D16
A15	B15	C15 Urtag för tidigare tak?	D15
A14	B14	C14 Urtag för tidigare tak?	D14
A13	B13 loftbjälkar	C13 1537	D13
A12	B12	C12 ?	D12
A11	B11	C11	D11 (annat virke?)
A10	B10	C10 1537	D10
A9	B9 1834 (gran)	C9 ? Stock över lucköppning	D9a D9b
A8	B8 1834	C8a C8b 1537	D8a 1534+ (inskrift) D8b
A7	B7 1834	C7a 1537 C7b	D7 1535+
A6	B6 1834 (gran)	C6a ? C6b	D6 ?
A5	B5 1635	C5a 1537 C5b	D5 1536+
A4	B4 1834 (gran)	C4a C4b	D4 ?
A3	B3	C3	D3
A2	B2	C2	D2
(A1)	B1 (i torven)	(C1)	(D1 nertorvad?)

Noter

1. ↑ Jag följer uppmärkningen som gjorts i byggnaden (medsols med dörrsidan som A), trots att nedersta varvet (nästan?) inte syns över torven.
2. ↑ Jag antar att denna trösklada därmed är identisk med den som finns förtecknad i Dalarna 2005 under rubriken: ”Borrade men ej dendrokronologiskt analyserade timmerhus i Dalarna” som ”1500-tal, trösklada, Hagen, Floda”. 1500-talsförmodan är härmed bekräftad.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/HgnB.php

---

Korrelationsvärden

```
1500-talsstockarna:
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T
Correlations between each of 11 checked members of the collection HgnB-PISY.fil
and the rest of the checked members of that collection (excluding samples of the same stem).
Minimum overlap used when finding best match: 50
                 Member offset to ref---------------------
                 Off Over *P2Yrs------  BaPi-------  BesIE
        Years    set  lap  CorrC TTest  CorrC TTest  CorrC
HgnB10a   101    470  100   0,33   3,5   0,36   3,8   0,51
HgnB11a   174    474  172   0,42   6,1   0,44   6,4   0,46      Contains 1 zero value.
HgnB11b    82    564   81   0,58   6,4   0,59   6,5   0,59
HgnB12a   110    468  108   0,52   6,2   0,52   6,3   0,55      Contains 1 zero value.
HgnB14a   108    468  107   0,37   4,0   0,35   3,8   0,38
HgnB16a   138    468  133   0,39   4,8   0,33   4,0   0,34      Contains 4 zero values.
HgnB17a   102    468  101   0,42   4,5   0,42   4,6   0,45
HgnB19a   100    468   99   0,40   4,3   0,43   4,6   0,47
HgnB8a    164    469  159   0,50   7,3   0,53   7,8   0,50      Contains 4 zero values.
HgnB8b    118    514  114   0,50   6,1   0,43   5,0   0,45      Contains 3 zero values.
ippi*     306    464  179   0,60  10,0   0,61  10,2   0,60
Mean corr. of first column when overlap >= 50 (11 samples): 0,46 Standard deviation intervall 0,37 - 0,54
All member offsets are at points of best match!

De yngre tallstockarna:
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T
Correlations between available references in HgnB-PISY.fil and
SödraDal dated to 2005 with corr >= 0,44 and with overlap >= 102
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                  T-  Over
         Corr   Test   lap
all...   0,56  11,14   276   based on 3 members
HgnB4a   0,56   8,67   170   1663-1834  B7
HgnB2a   0,52   6,16   105   1529-1634  B5, +1 omätt (vår)
HgnB5a   0,44   4,92   102   1732-1834  B8

Granstockarna:
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T
Correlations between available references in HgnB-PCAB.fil and
swed312 dated to 2005 with corr >= 0,45 and with overlap >= 121
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                  T-  Over
         Corr   Test   lap
all...   0,59   9,44   168   based on 3 members
HgnB6a   0,59   7,88   121   1713-1834  B9, PCAB
HgnB1a   0,55   8,22   155   1679-1834  B4, PCAB
HgnB3a   0,45   6,54   168   1666-1834  B6, PCAB
```

*ippi is a mean of the samples from another building in same area, see report T. Axelson: Loftbod i Sälbuo, tidigare på Ippis gård (Israels) i Forsgärdet, Dendrokronologisk undersökning, 2010

Mätdata (ringbredder)

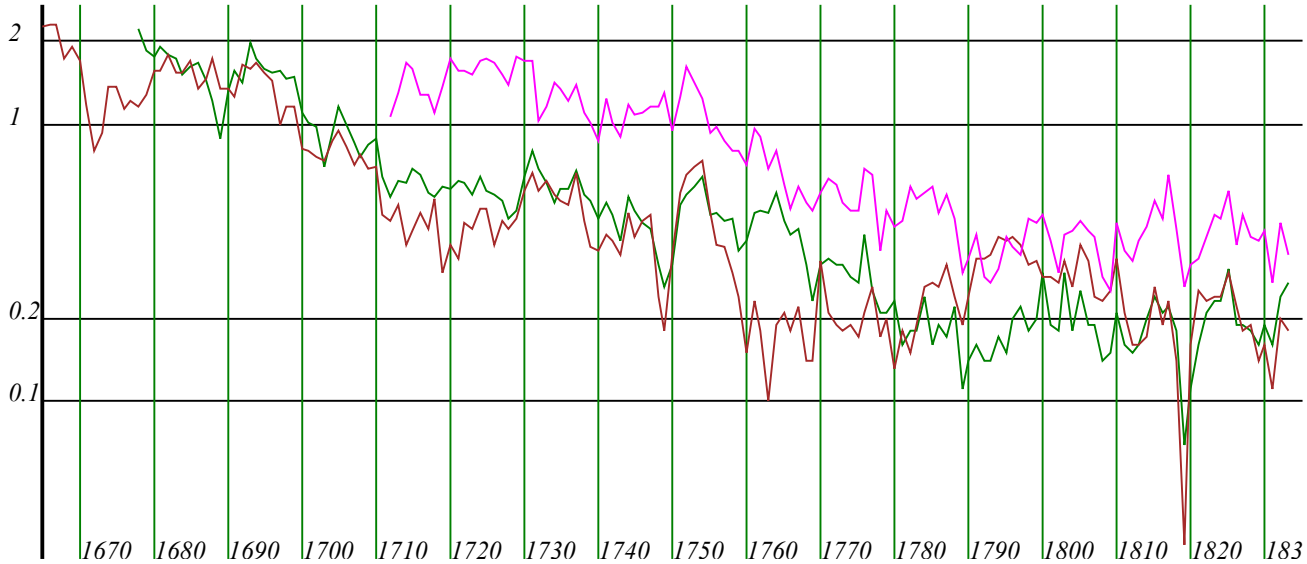


```
Location=Trösklada, Hagen, Floda sn, W
COUNTRY=Sweden
Elev=200m
Name=T. Axelson
SPECIESCODE=PCAB
SPECIESNAME=Picea abies
```

HgnB3a, 1665–1834, B6, PCAB
HgnB1a, 1678–1834, B4, PCAB
HgnB6a, 1712–1834, B9, PCAB

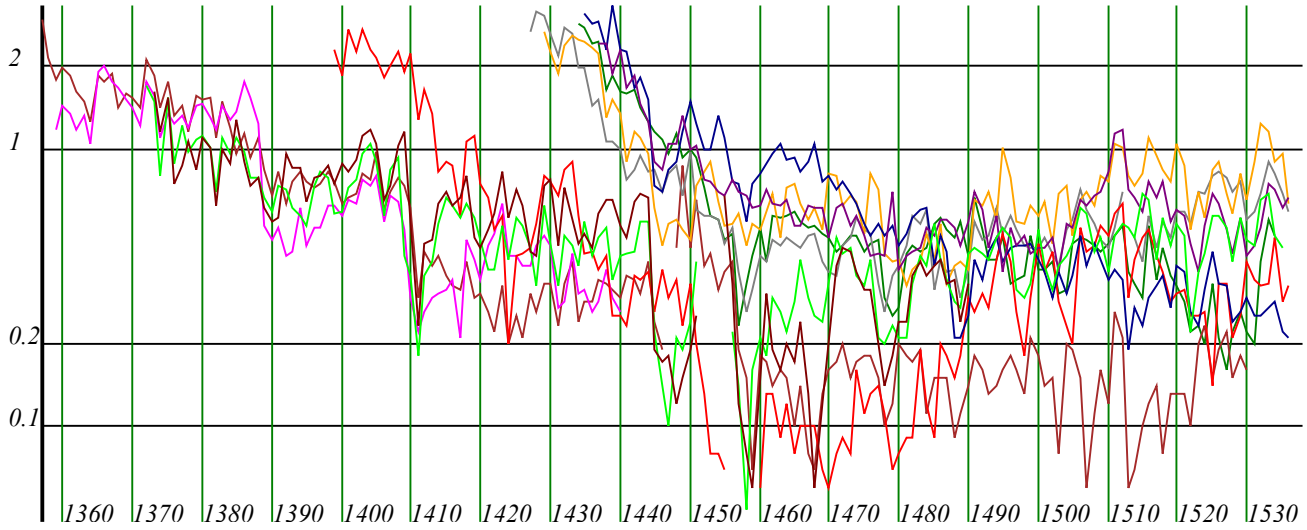


```
Location=Trösklada, Hagen, Floda sn, W
COUNTRY=Sweden
Elev=200m
EarthCoord=6029N1450E
Name=T. Axelson
SPECIESCODE=PISY
SPECIESNAME=Pinus sylvestris
```

HgnB11b, 1359–1441, no sap wood
HgnB8b, 1373–1491,
HgnB11a, 1357–1531, D8 (med inskr 1668), +2.5
HgnB10a, 1434–1535, D7, ej vk
HgnB8a, 1372–1536, D5, brand ca 1452
HgnB16a, 1399–1537, C13
HgnB12a, 1427–1537, C8b, sp=58
HgnB14a, 1429–1537, C10, sp=64
HgnB17a, 1435–1537, C6a sp=68
HgnB19a, 1437–1537, C7a

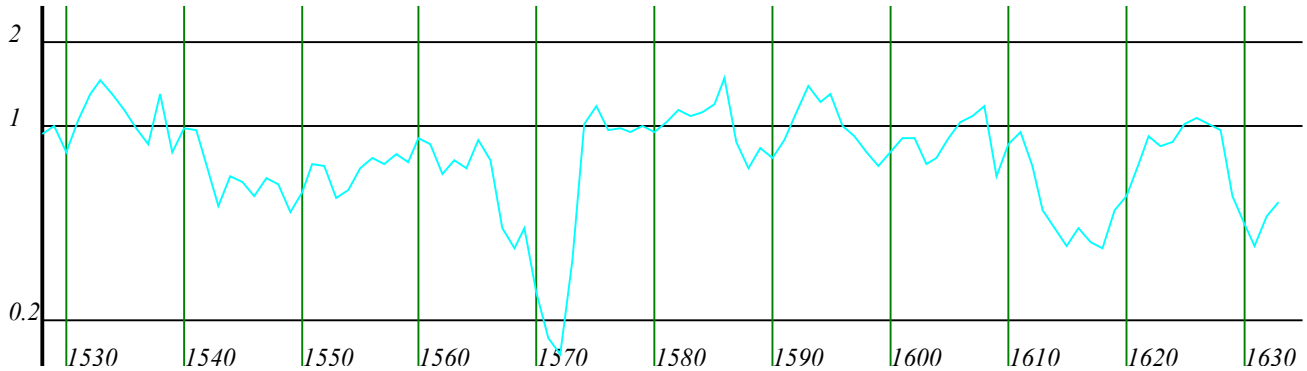

HgnB2a, 1528–1634, B5, +1 omätt (vår)

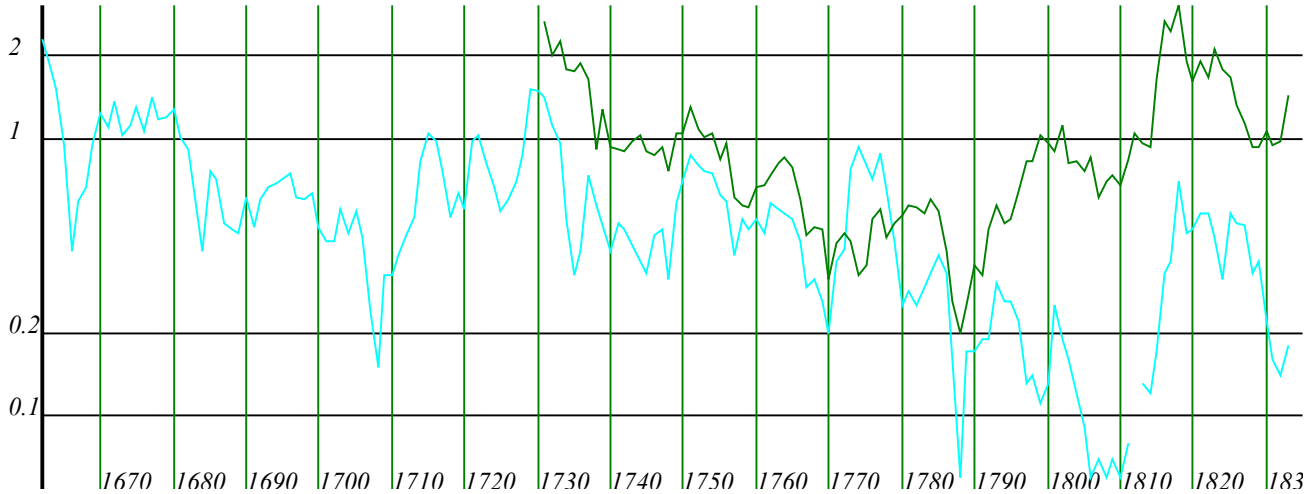

HgnB4a, 1662–1834, B7
HgnB5a, 1731–1834, B8

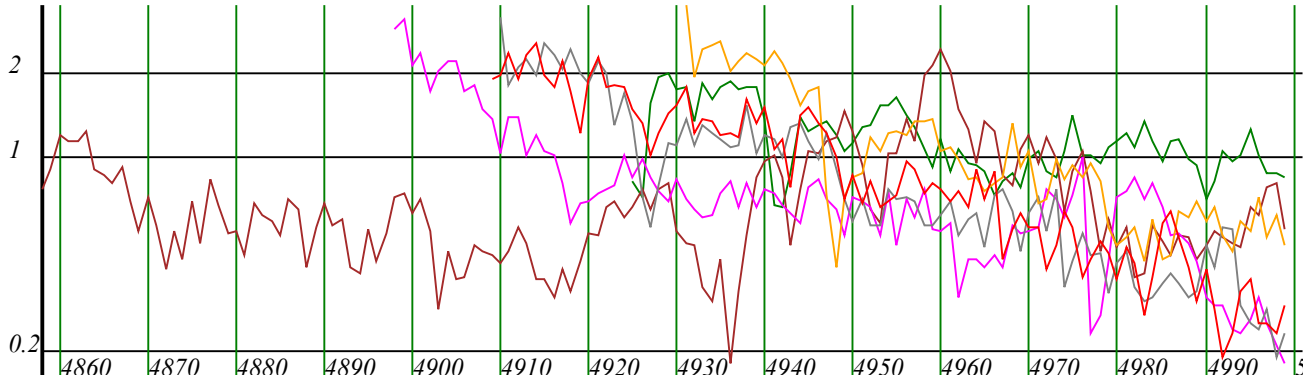


```
Location=Trösklada, Hagen, Floda sn, W
COUNTRY=Sweden
Elev=200m
EarthCoord=6029N1450E
Name=T. Axelson
SPECIESCODE=PISY
SPECIESNAME=Pinus sylvestris
COMMENT=Undated, unsynchronized
```

HgnB15a, 4858–5000, C12 sp=57
HgnB18a, 4898–5000, C6a, +ofullst,
HgnB9a, 4909–5000, D6
HgnB7a, 4910–5000, D4 (yta skadad?)
HgnB13a, 4925–5000, C9 (första hela över luckan)
HgnB7b, 4931–5000,

Trösklada i Hagen, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, augusti 2010

Ladan sedd från sydost den 5 augusti 2010.

En större, ursprungligen tröskalda, av barkat rundtimmer och rännknutar med sexkantskalle där långdraget ibland går ut, står på en åker väster om vägen till Olsängsholen, 60.48989, 14.83183 (WGS 84). Ladan är i dåligt skick, till stor del därför att gåtar saknas i den ena av de två dörröppningarna. Prov togs med tillväxtborr (5 mm) stockarna A7, A8, A9, A10 samt i takstolen som satts i mitten på ladan. De fyra väggstockarna har alla vankant, och kunde tillsammans dateras till 1710 (yttersta ring) och "takstolen" till 1830 (yttersta ring). Ladan bör därför ursprungligen vara byggd ca 1711 men takstolen från ca 1831. Alla undersökta stockar är av tall.

Uppdatering 2018: Ladan är numera riven.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/HgnA.php

---

Korrelationsvärden

Det är rimligt att anta att de fyra stockarna är samtida:

```
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T
Correlations between each of 4 checked members of the collection HgnA.fil
and the rest of the checked members of that collection (excluding samples of the same stem).
Minimum overlap used when finding best match: 50
                Member offset to ref---------------------------
                Off Over *P2Yrs------  BaPi-------  BesIE
HgnA1a    93      0   86   0,37   3,6   0,33   3,2   0,45
HgnA2a    87      0   86   0,49   5,1   0,48   5,0   0,53
HgnA3a    77      0   76   0,59   6,2   0,48   4,6   0,61
HgnA4a    86      0   85   0,36   3,5   0,32   3,0   0,43
Mean corr. of first column when overlap >= 50 (4 samples): 0,45 Standard deviation intervall 0,36 - 0,54
All member offsets are at points of best match!
```

Tillsammans är de säkert daterade till 1710 mot flera referenser:

```
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T
Correlations between available references in PISY-Skandinavien100305.rwl and
HgnA datable to 1710 with corr >= 0,43 and with overlap >= 92
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                  T-    Over
            Corr  Test   lap
all...      0,57  6,59    92   based on 7 members
swed305     0,57  6,64    92   Björbo, Dalarna                                          PISY
se007       0,57  6,56    92   Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")    PISY
Grangard    0,56  6,44    92   Grangärde, Dalarna                                       PISY
GagnefSo    0,49  5,39    92   Gagnef-Djura                                             PISY
SolorNor    0,45  4,75    92   Solør, sydöstra. Norge (digitaliserat av Arne Andersson)PISY
Bingsjo_    0,44  4,67    92   Bingsjö Dalarna, Klockargårdens storstuga                PISY
FlodaSn0    0,43  4,46    92   Floda sn, Dalarna (mainly Björbo) (ej swed305)           PISY
```

Takstolstocken är säkert daterad mot ett flertal referenser:

```
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T
Correlations between available references in PISY-Skandinavien100305.rwl and
HgnA dated to 1830 with corr >= 0,42 and with overlap >= 114
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                   T-  Over
            Corr  Test  lap
all...      0,59  7,72  114   based on 7 members
BratPISY    0,52  6,51  114  Mälardalen area, publ. Bråthen                          PISY
FlodaSn0    0,48  5,83  114  Floda sn, Dalarna (mainly Björbo) (ej swed305)          PISY
se007       0,47  5,67  114  Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")   PISY
Sissh041    0,45  5,40  114  Sisshammar (T. Andreasson)                               PISY
SödraDal    0,43  5,00  114  Södra Dalarna                                             PISY
SolorNor    0,42  4,89  114  Solør, sydöstra. Norge (digitaliserat av Arne Andersson)PISY
Bingsjo_    0,42  4,88  114  Bingsjö Dalarna, Klockargårdens storstuga               PISY
```

Det kan noteras att den inre delen av provet innehåller den del falska ringar, vilket är sällsynt i trakten. Detta i kombination med höga korrelationsvärden mot mälardalsreferenser, kan det tolkas som att detta träd stått ovanligt torrt och därigenom fått en för området ovanligt stark nederbördssignal. Import kan däremot uteslutas.

Mätdata (ringbredder)

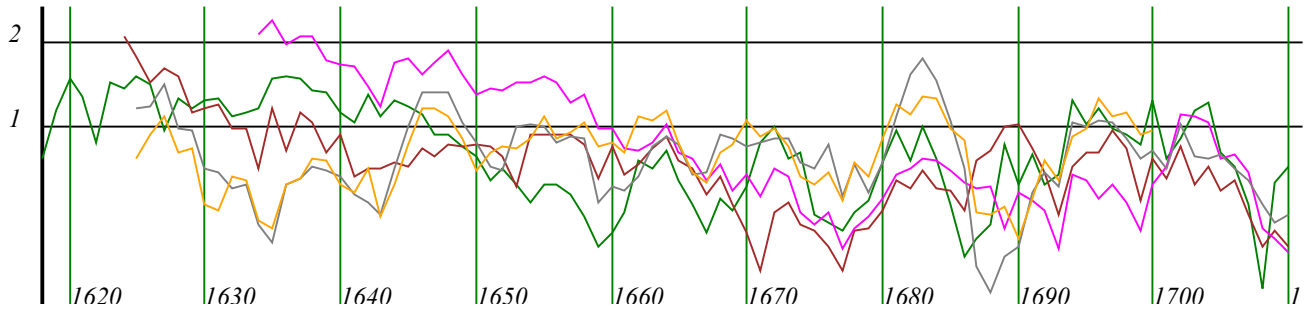


```
HgnA   1 Trösklada, Hagen, Floda sn                          PISY
HgnA   2 Sweden       Pinus sylvestris    200   6029N1450E          1618 1830
HgnA   3 T. Axelson
HgnA    #### 60°29'23.6"N, 14°49'54.6"E
```

——— *HgnA4b, 1625–1700,*
——— *HgnA1a, 1618–1710, A7. VK.*
——— *HgnA2a, 1624–1710, A8. vk. sp=44*
——— *HgnA4a, 1625–1710, A10. Vk. Sp=50 Sprickigt prov. Korrekta övergångar fastställda genom jämförelse med b-provet*
——— *HgnA3a, 1634–1710, A9. vk. sp=49*

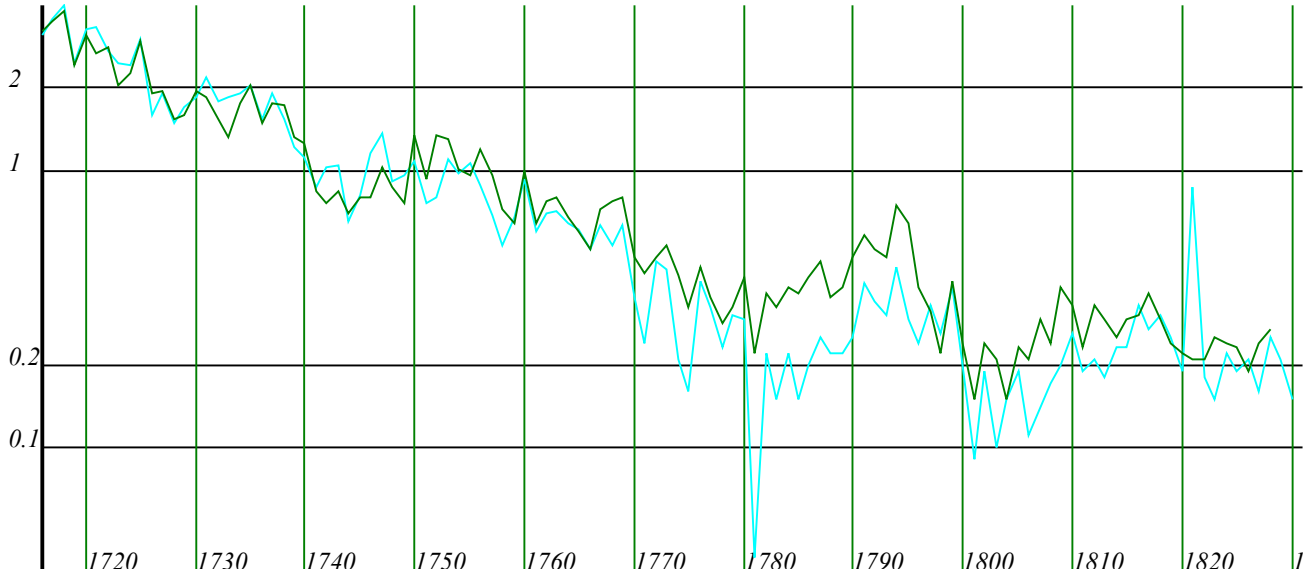

HgnA5b, 1716–1828,
HgnA5a, 1716–1830, Takstol. Vk. sp=75

Tröskladа i Forsen, Björbo, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, augusti 2010

En rödfärgad tröskalda av barkat rundtimmer och rännknutar med sexkantskalle finns hos Bergmans i Forsen, 60.45922, 14.68153 (WGS 84). Ladans inre mått är 585x685 cm. Prov togs med tillväxtborr (5 mm) stockarna B11, B12, B13, B14 och i B15 (nuvarande östgaveln). Timret är ganska klent, frodvuxet talltimmer, med endast knappt 50 årsringar. Med så få årsringar går det sällan att göra en säker datering, men denna gången visade sig årsringsmönstret ha en mycket övertygande överensstämmelse med referenskurvorna, och sista årsringen kan konstateras var från 1720. Denna ring är fullständig i tre av de fem proverna, och finns till stor del bevarad i de båda andra. Timret är alltså fällt vintern 1720/21 och timringen skedde antagligen under året 1721. Det kan noteras att den nuvarande gårdsplatsen ännu är obebyggd på 1806 års storskifteskarta, varför det är uppenbart att den flyttats. En del timmer på D-gaveln har vänts.

Bergmans tröskladа i samband med provtagningen

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/Brgm3.php

---

Korrelationsvärden

```
Medelvärdeskurvan av de fem stockarna ger ett T-värde på nästan 10 mot den bästa referensen:
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T
Correlations between available references in D:\Dokument\DendroNya\Kronologier\PISY-Skandinavien100305.rwl and
D:\Dokument\DendroNya\Floda-Björbo-Nås\Bergman-Forsen-tröskladа\Brgm3
dated to 1720 with corr >= 0,60 and with overlap >= 49
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over
           Corr   Test   lap
all...     0,76   8,12    49   based on 8 members
FlodaSn0   0,82   9,82    49   1405-2005  Floda sn, Dalarna (mainly Björbo) (ej swed305)          PISY
SödraDal   0,79   8,75    49   1362-2005  Södra Dalarna                                            PISY
swed305    0,76   7,91    49   1451-2002  Björbo, Dalarna                                          PISY
Bingsjo_   0,72   7,20    49   1400-1859  Bingsjö Dalarna, Klockargårdens storstuga                PISY
se007      0,64   5,65    49    931-1888  Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")    PISY
GagnefSo   0,63   5,62    49   1362-1831  Gagnef-Djura                                             PISY
Grangard   0,62   5,40    49   1398-2004  Grangärde, Dalarna                                       PISY
Kungsber   0,60   5,15    49   1458-2005  KBPISY 1 Kungsberg-Järbo-Lumsheden, Gästrikland              PISY
```

De enskilda proven passar också bra eller mycket bra mot den bästa av ovanstående referenser:

```
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T
Correlations between all members of the collection Brgm3.fil
and the reference FlodaSn0 (Proportion of last two years growth (2,0,T) dated to 2005
First column group is based on dating of the collection to 1720. (Offsets are relative to reference.)
Minimum overlap used when finding best match: 50
                 Member offset to ref---------------------
                 Off Over *P2Yrs------  BaPi-------  BesIE
         Years   set  lap  CorrC TTest  CorrC TTest  CorrC
all...      50   285   49   0,82   9,8   0,84  10,5   0,81
Brgm301a    41   285   40   0,75   7,0   0,70   6,0   0,73
Brgm302a    29   286   28   0,80   6,8   0,84   7,6   0,81
Brgm303a    48   285   47   0,70   6,6   0,69   6,4   0,72
Brgm304a    42   285   41   0,69   6,0   0,65   5,3   0,68
Brgm305a    49   286   48   0,49   3,8   0,43   3,2   0,58
All member offsets are at points of best match!
```

Mätdata (ringbredder)

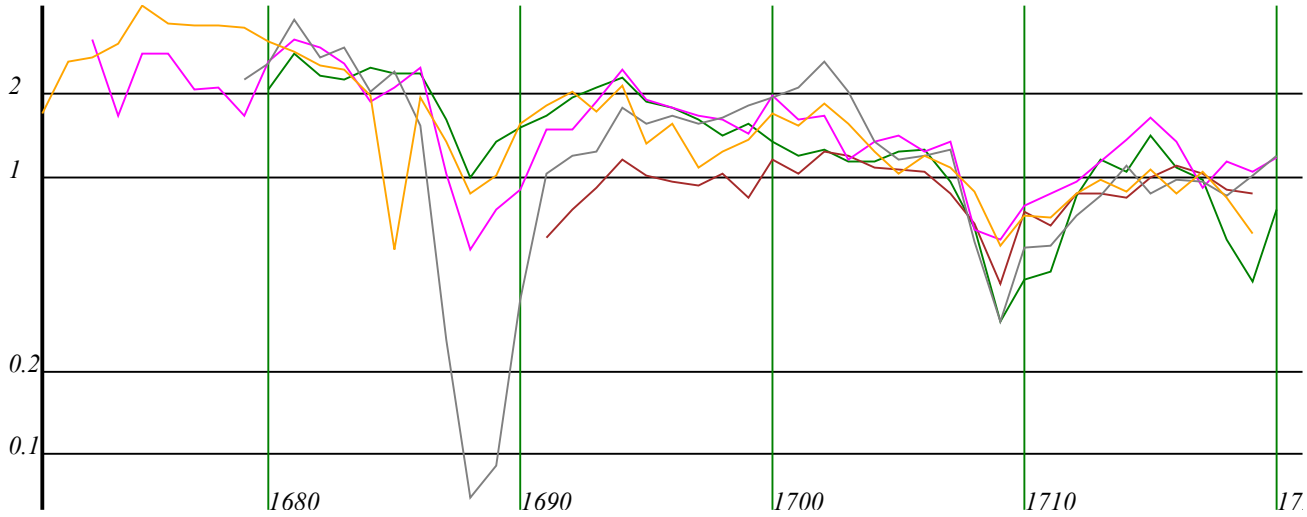


```
Brgm3  1 Trösklada, Bergmans, Forsen, Floda sn, W            PISY
Brgm3  2 Sweden       Pinus sylvestris   250m  6027N1441E          1671 1720
Brgm3  3 T. Axelson
Brgm3   #### 60°27'33.2"N, 14°40'53.5"E
```

Brgm305a, 1671–1719, B15, +1 ofullst
Brgm302a, 1691–1719, B12 (ej vk)
Brgm303a, 1673–1720, B13, vk
Brgm304a, 1679–1720, B14, vk
Brgm301a, 1680–1720, B11. Vk

Trösklada, Länsmansgården Björbo

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, december 2009

Länsmansgårdens trösklada ursprungligen byggd ca 1751. Bilden tagen från nordväst. Proven togs i den bortre, inbyggda gaveln mot söder.

På Länsmansgården i Björbo 60.45789, 14.71975 (WGS 84) finns en trösklada med sneda knutshak och rännknutar. Stockarna är försedda med långdrag och på utsidan något bilade (kanske i efterhand), och runda på insidan (barkade men inte skavda). Prov togs den 8 december 2009 med tillväxtborr ur fem stockar, inifrån i den södra gaveln (inifrån synliga stockar 2-6 nerifrån). Den dendrokronologiska undersökningen visade att dessa stockar, som alla är av tall, är fällda vintern 1750-51. Byggnaden torde därför vara uppförd ca 1751. Troligen uppfördes tröskladan ursprungligen av rundtimmer, som bilades något på utsidan vid någon senare omtimring, antagligen under 1800-talet.[1] Att döma av storskifteskartan, har byggnaden fått sin nuvarande placering efter kartans uppritande 1806.

"Länsmansgården" på 1806 års karta med en modern karta (från FMIS) skuggad över, visar att det inte fanns någon byggnad på platsen då.

Noter

1. ↑ Som jämförelse kan nämnas den före detta tröskladan på Domargården (Handbacken) taxelson.se/handbacken/Domarg.php, som är byggd med samma slags knutar men med på insidan bilade stockar (1720), men har, senare (troligen 1835) fått även stockarnas utsidor något avbilade, dock endast på de väggar som är synliga från utsidan.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/Lnsm0.php

---

Korrelationsvärden

```
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T
Correlations between  samples in Lnsm0.fil and
swed305 dated to 2002 with corr >= 0,46 and with overlap >= 46
                    T-  Over
          Corr   Test   lap
all...    0,74  11,20   107   based on 5 members
Lnsm01a   0,63   8,21   102   1646-1749  ytan skadad +>0 (en bredare ring invid spricka
                                           lossnade dessutom vid slipningen)
Lnsm02a   0,66   5,85    46   1704-1750
Lnsm03a   0,46   5,33   106   1643-1749  skadad yta
Lnsm04a   0,52   5,74    89   1661-1750  brandljud noterades (1703?)
Lnsm05a   0,69   7,16    57   1693-1750
```

Korrelationsanalysen visar att den yttersta årsringen i de prov där ytan är hel, växte sommaren 1750. Korrelationsvärdena mot den lokala björbokronologin ITRDB:swed305 (Axelson) är starka.

Mätdata (ringbredder)

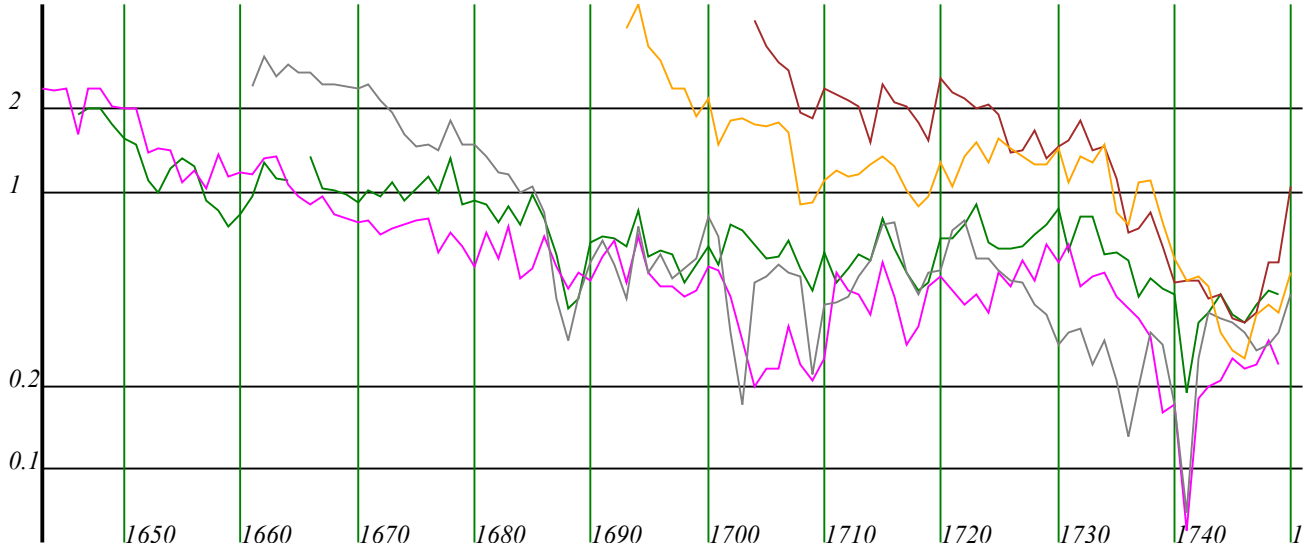


```
Lnsm   1 Länsmansgårdens loge, Björbo                          PISY
Lnsm   2 Sweden       Pinus sylvestris   220m  6027N1443E          1643 1750
Lnsm   3 T. Axelson
Lnsm    #### Trösklada, Länsmansgården, Björbo. Rundtimmer, barkat (ej skavt),
Lnsm    #### sneda enkelhaksknutar i vissa fall tendens till dubbelhak.
```

Lnsm03a, 1643–1749, skadad yta
Lnsm01a, 1646–1749, ytan skadad +>0 (en bredare ring invid spricka lossnade desutom vid slipningen)
Lnsm04a, 1661–1750, brandljud noterades (1703?)
Lnsm05a, 1693–1750,
Lnsm02a, 1704–1750,

F.d trösklada vid Holgattu, Björbo, Floda sn.

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juli 2018

Ladan är i huvudsak brädklädd

Den 24 juni 2018, kom jag mig äntligen för att titta närmare på den lada som som står på åkern sydöst om korsningen E16/Holgattu - 60.46251, 14.70402 (WGS 84). Byggnaden är av rundtimmer med en påbyggnad av bilat timmer. Inre mått är 5,85 m × 3,95 m med ingång på södra långsidan (vägg A), nära östra gaveln (vägg D), medan en ingång mitt på östra gaveln är igenspikad. Prov togs i ett antal väggtimmer i det större rummet, dels vid detta tillfälle, dels vid ett återbesök 11 juli.[1] Prov togs ur stockarna A2,[2] A8(d), A10(d), A15, D1, D3, D4, D5, D6, D11, D12. Av dessa kan stockarna D3-D6, alla av omkring hundraåriga tallar, dateras till 1814/15, medan de övriga kan dateras till 1758/59. Av dessa är alla utom A15 av relativt frodvuxen gran. Den ursprungliga ladan som kan antas vara byggd ca 1759 har alltså byggts om och höjts ca 1815 varvid gaveldörren tillkommit. Av dessa varv har också flera lämnats öppna i vägg B mot tillbyggnaden, och hålet för de saknade stockarna har spikats igen med brädor. Den nuvarande dörren är ursprunglig men har förstorats. Ursprungligen mätte den 1,1 m × 1,5 m.

I hörnet D-A syns den annorlunda timringen på 1815 års varv och den då nya dörren skymtar till vänster.

Detta är den hittills yngsta kända tröskladan av en handfull snarlika i Floda socken, från i huvudsak förra hälften av 1700-talet. Typiskt är det barkade rundtimret med rännknut och dörr placerad asymmetriskt på långsidan.

Åkern kommer med storskiftet att tillhöra Forsen Litt S[3] (Jons Lasses), och byggnaden har med stor sannolikhet byggts och flyttats på denna gård ägor. Från början stod den antagligen på själva tunet. På denna gård fanns, när tröskladan timrades 1759, tre generationer. Där fanns Lars Jonsson (61 år) och Brita Olsdotter (59 år), och deras dotter Anna Larsdotter (38 år) och mågen Erik Jönsson (35 år) samt deras tre söner, 11, 9 och 6 år, och en fjärde på väg. Några år tidigare tycks Annas syster med man flyttat, efter att ha bott på gården som nygifta. Bygget av tröskladan verkar ha skett i ett läge när gården är stabil. 1815 timras den om. Det är efter storskiftet, och möjligen får ladan redan då sin nuvarande plats. Då har den andre sonen, Lars Ersson, som tog över, blivit 65 år, änkeman och äldsta generationen sedan Erik Jönsson dött blind 1809. Hans son Erik (39 år) med hustrun Brita Persdotter (47 år) och deras enda barn Karin (16 år), samt Eriks syster Anna (31 år) finns också på gården.[4] Denna ombyggnad verkar alltså inte heller kopplad till generationsskifte, men kanske till storskiftets genomförande.

Noter

1. ↑ Påbyggnaden är nedsjunken och dörren inte möjlig att öppna, varför ingen undersökning gjordes av denna del. Bra prov skulle dock troligtvis kunna tas utifrån på norrsidan.
2. ↑ A2 är den understa inifrån synliga stocken
3. ↑ Storskifte 1812, s.2
4. ↑ Enligt husförhörslängderna, uppstälda gårdsvis

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/18624.php

---

Mätdata (ringbredder)

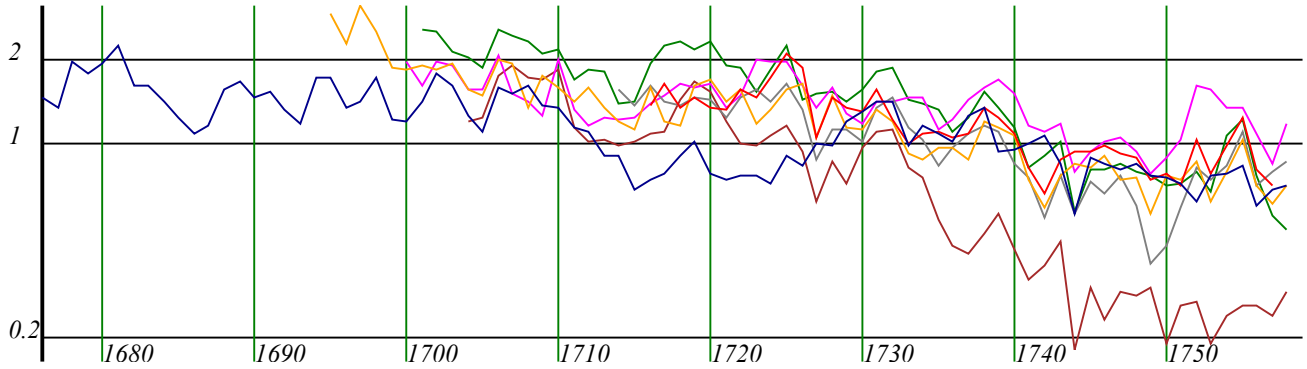


```
18624  1 Lada vid Holgattu, Nybyn, Björbo                    PCAB
18624  2 Sweden       Picea abies         220   6027N1442E          1676 1758
18624  3 Taxelson
```

186248b, 1716–1757,
186249, 1676–1758, A10-d
186248a, 1695–1758, D1
186246, 1700–1758, A8-d +12 innersta störda
186244, 1701–1758, D12
186245, 1704–1758, D11-första hela över dörr
186247, 1714–1758, A2 (understa synl öv golv)

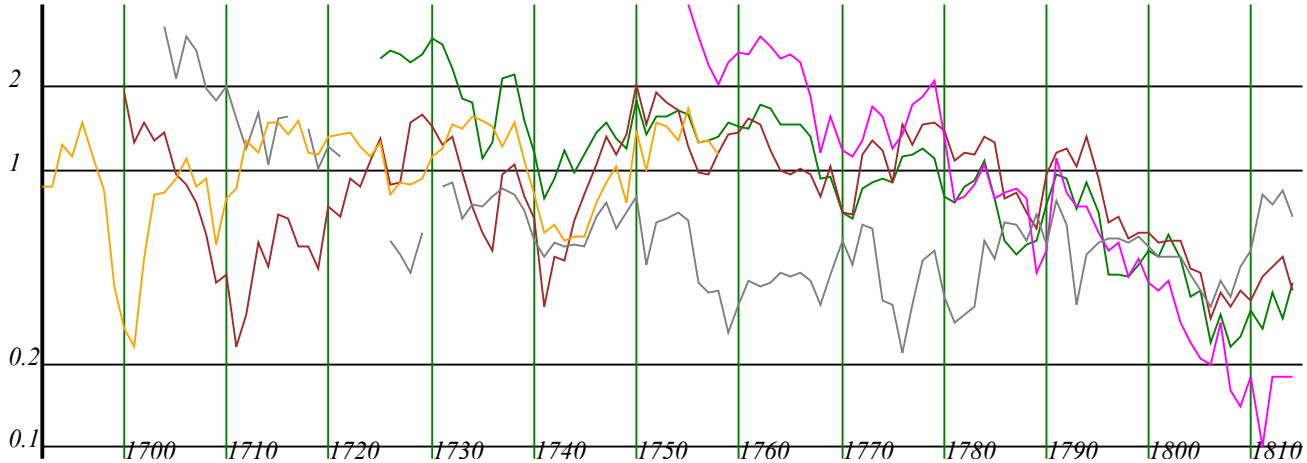


```
18624  1 Lada vid Holgattu, Nybyn, Björbo                    PISY
18624  2 Sweden       Pinus sylvestris    220   6027N1442E          1692 1814
18624  3 Taxelson
```

18624A, 1692–1758, A15 (1:a hela över dörr)
186241, 1700–1814, D3
186243, 1704–1814, D6. Omätta tjurvedsringar
186240, 1725–1814, D4
186242, 1755–1814, D5

Pannrum/verkstad, Domargården, Handbacken

Byggt på annan plats 1720 och flyttat till Domargården ca 1835

Knutkedja

Den andra augusti 2003 gjordes ett antal borrprov från den norra delen av uthuslängan på Domargården, Handbacken, 60.45797, 14.68897 (WGS 84) som nu används som pannrum och verkstad, men som tidigare torde ha varit en trösklada. De stockar som nu utgör södra innerväggen, men som en gång varit en yttervägg är bilad endast på insidan, medan utsidan ännu är rundtimrig och omålad - övriga sidor är bilade på båda sidor och rödfärgade. Knuthaken är sluttande och skallarna sexkantiga. Flera ristningar finns, bl.a ett bomärke och initialer för Jöns Olsson(eller Jon, "tvärpinnen" kan skönjas, men ser oavsiktlig ut), med årtalen 1746 och 1753. Även AES och KED finns, vardera en gång, enkelare utfört och utan årtal. Någon Jöns eller Jon Olsson finns inte i Ovanmejdan, Handbacken eller Forsen dessa år, och någon byggnad fanns inte heller på platsen vid storskiftet (1807).
Tre prov från denna vägg, med vankanten intakt kunde dateras till sommaren 1720 (brr51, brr52, brr54). Åtminstone hela nedre delen av väggen är av grantimmer. Prov togs även ur två syllstockar (tall), som torde vara fällda våren 1835, eller möjligen sensommaren 1834 (savbarkat med full sista ring, brr61, brr62).

Min tolkning är att huset uppfördes i hast sommaren 1720, kanske i Floda, men att det flyttades till nuvarande plats troligen 1835, varvid de väggar som skulle komma att synas bilades av, medan den återstående väggen lämnades som den var.

Torbjörn Axelson (aug 2003)

Jöns OlsSon 1746

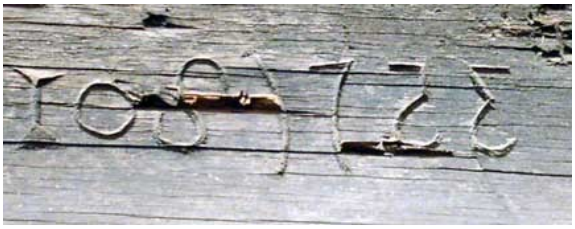

Jöns OlsSon 1753

Karin ErsDotter

Anders ErsSon

Huvudbyggnaden, 60.45818, 14.68867 (WGS 84), två virken uttagna för ny dörrgenomgång till utbyggnad på bottenvåning (2003) har dendrokronologiskt undersökts, och visat sig vara fällda vintern 1871-72. Eftersom den nuvarande stugan enligt uppgift är byggd 1922, så måste antas att detta timmer tidigare använts för en annan byggnad. (mars 2003)

Mätdata (ringbredder)

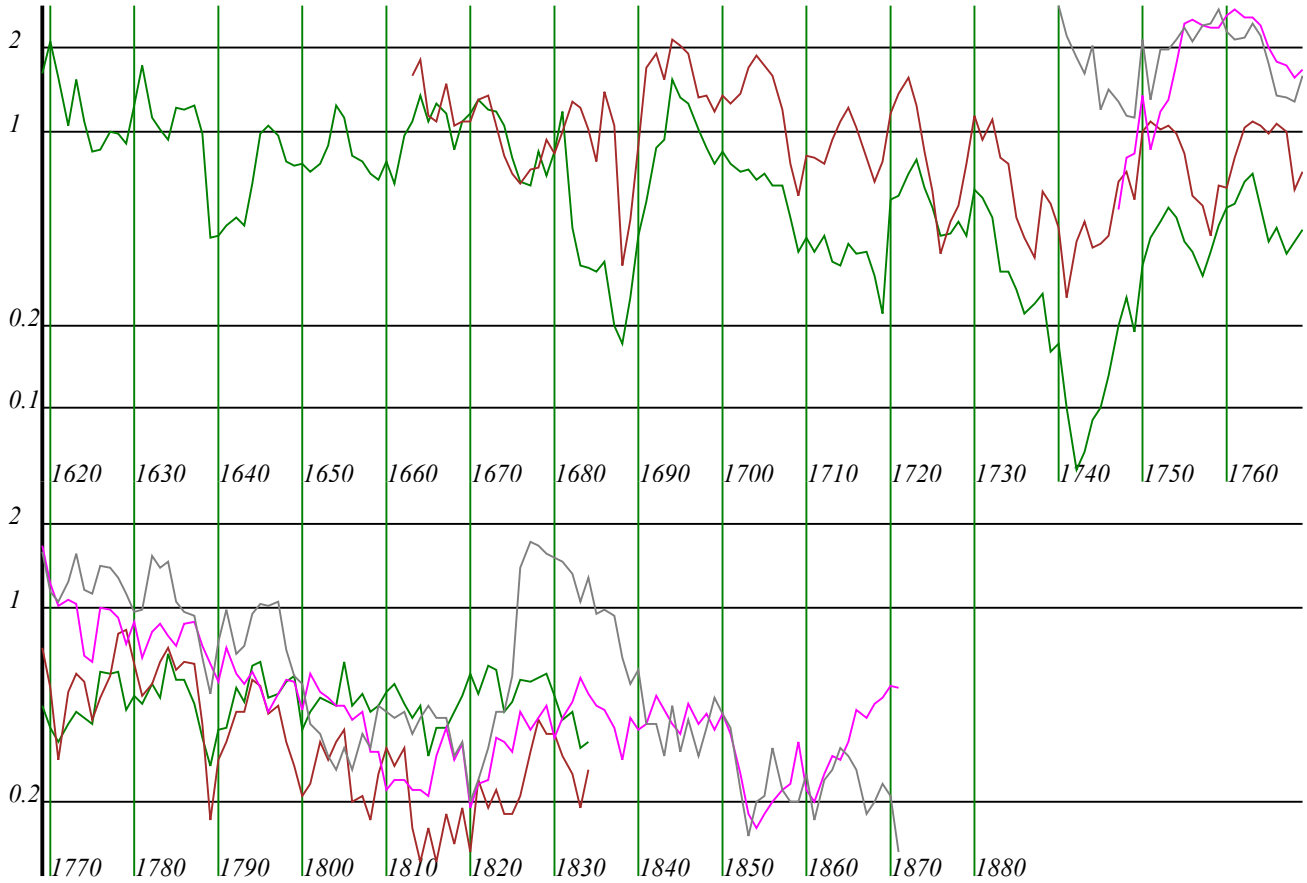


```
brr     1 Timber houses Domargarden Handbacken, Bjorbo        PISY              .
brr     2 SWEDEN        Scotch pine    200-350M  6028 1443           1619 1871   .
brr     3 Torbjorn Axelson, Handbacken, Bjorbo, Sweden                           .
```

Brr61m, 1619–1834, syllstock i pannrum
Brr62, 1663–1834, syllstock i pannrum
brr4, 1740–1871, Från bostadshus
brr3, 1747–1871, Från bostadshus

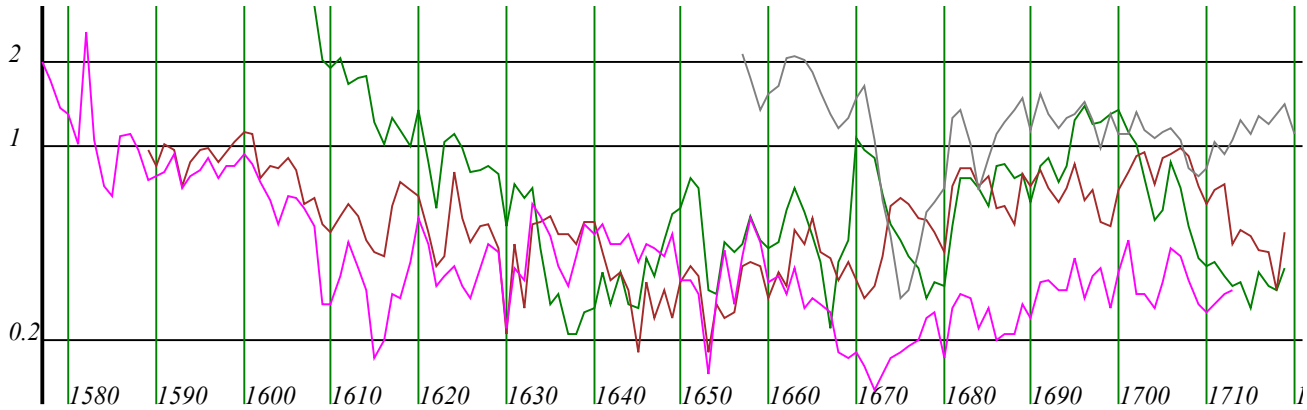


```
brr     1 Timber house Domargarden Handbacken, Bjorbo         PCAB              .
brr     2 SWEDEN        Norway spruce  200-350M  6028 1443           1577 1720   .
brr     3 Torbjorn Axelson, Handbacken, Bjorbo, Sweden                           .
```

Brr53, 1577–1713,
Brr52, 1589–1719,
Brr51, 1608–1719,
Brr54, 1657–1720,

Bygganderna vid Hindros

Västra bygganden, en trösklada, med väggtimmer hugget 1741-42, och med vackert inskurna initialer på insidan av den gavel, som ses på bilden.

Östra byggnaden, ett stall, vid Hindros. Foto 2002. väggtimret (nedre delen) fällt 1743-44. Den övre, utskjutande delen är påbyggd 1909 av timmer från 1858-59.

Det finns två gamla byggnader på en plats något hundratal meter öster om den numera försvunna Hindros-gården i Ovanmejdan, som finns markerad på Storskifteskartan (Littera A), uppmätt 1806 (60.45563, 14.70577 (WGS 84) och 60.45546, 14.70657 (WGS 84)). Troligen har byggnaderna flyttats efter storskiftet från den sedemera försvunna gården med littera N/G i Handbacken, 60.45768, 14.69391 (WGS 84). En dendrokronologisk undersökning av några stockar ger vid handen att väggtimret i den västra byggnaden, troligen en trösklada, är hugget 1741-42, och till det östra, troligen ett stall eller möjligen ett fejs, 1743-44. Denna västra byggnaden, som dessvärre delvis saknar tak, och är i mycket dåligt skick (2002) har uppenbarligen byggts om. Bl.a har en dörröppning tagits upp på södra sidan, varvid karmen endast spikats mot de kapade stockändarna. På de utskjutande översta varven finns antecknat 1909, vilket säkert är året då denna tillbyggnad gjordes. Några av dessa övre stockar (gran) kan dateras till fällningsåret 1858-59. Att det är fråga om begagnade stockar är inte förvånade med tanke på att de är bilade, vilket man annars knappast torde ha kostat på denna byggand, särskilt som den nedre delen av väggen ändå mestadels består av rundtimmer.

Den västra byggnaden, som har ett nästan helt tegeltak, är i bättre skick, även om flera av de översta stockvarven på västra sidan är ruttna p.g.a läckande tak. Det har på södra väggens tionde stock nerifrån flera initialer och årtal inskurna. Den äldsta och mest välgjorda lyder E A S B E D 1 7 6 5, och föregås av ett "skogskors" och följs av en stjärna (pentagram). Initialerna uttydes Erik Andersson (Lustig) och Brita Ersdotter 1765. Dessa båda gifte sig 1 december 1765 och blev de som först byggde på "Betjolars" (Storskiftet litt L) på Handbacken. Erik var född 1736, och alltså 29 år när han gifte sig med Brita, då 21 år (född 1744). Av husförhörslängderna, kan man se att de till att börja med dock tycks ha bott kvar på hennes föräldragård på Handbacken, d.v.s på den nu försvunna gård som finns markerad på Storskifteskartan (Litt N & G) strax öster om "Gammellustigs" Hon var äldsta överlevande barnet till Erik Olsson (f.1712) och Marit Persdotter (1707), vilka i sin tur gifte sig 10 nov 1734. Enligt Elfving (Floda släktbok Q2) hade de fyra äldre barn, och tre yngre, som alla, utom Olov (f.1746) dog späda. Brita f. 1744 var alltså den äldsta överlevande. På denna gård firades hennes bröllop den 1 december 1765 och söndagen efter redovisades den sedvanliga insamlingen till de fattiga i Kyrkans special (Floda kyrkoarkiv L Ib:5):

andra söndagen i adventät
På bröläpät hos Erik Olsson på
hanbacken är samlat af gäster
är til de fatiga 10:16
lasarätät 1:4
brudgummen -:16

Det är fullt möjligt, kanske troligt, att delar av bröllopsfestligheterna ägde rum i gårdens trösklada, och att inskriptionen gjordes i samband med dessa. I sammanhanget kan nämnas att Britas far, Erik Olsson dog två år efter dotterns giftermål, d.v.s 1767, och att brodern Olov (f.1746), som kom att bli kvar på föräldragården, gifte sig först 1771. Kanhända bodde Lustig Erik Andersson och Brita Ersdotter nygifta kvar till dess,

varefter de byggde upp och flyttade upp till Betjolas (Litt L). Husförhörslängderna kan tolkas så. Se även bildtext till inskrift nedan.

Vi vet inte när Erik Olssons gård (Litt N&G) byggdes, men att han är första generationen på den är ganska klart. Han tycks komma från Hindros (Litt A), men bygger alltså tillsammans med sin hustru efterhand på Handbacken. Kanhända börjar de i samband med att de gift sig 1737, men troligen något senare. Det är inte omöjligt att gården byggdes åren omkring 1742. Vi kan nog i alla fall våga den gissningen att det var Erik Olsson som högg timret till detta, ett par år innan Brita föddes (28 juli 1744), hon vars bokstäver 23 år senare skulle bli vackert inskuret, för att ännu 237 år senare kunna läsas av oss!

Interiör av den östra bygganden (stallet).

Fler ristningar från 1772 eller 1779, på samma stock som den andra. Kan ha gjorts av dem som flyttade byggnaden, antingen 1772, eller 1779 (det går inte att läsa nedre delen av sista siffran). Om det är 1772, avser det troligen en flytt upp till den nya gårdsplatsen på "Betjolars" 60.45639, 14.69083 (WGS 84). Britas bror, som blev kvar på den gamla gården gifte sig 1771, vilket alltså skulle ge god mening åt året 1772. Namnen ifråga torde vara Erik Olsson, Olof Jönsson[1] och Lars Ersson[2]. Erik Olsson dog 1767, så han var inte med 1772 eller 79, men skulle man kanske kunna tänka sig att Olof Jönsson och Lars Ersson(?), satt sina initialer direkt efter hans, som redan fanns där?

Det finns en soldat Olof Jönss Urväder (född 1754 6/9 i Ovanmejdan (A, Hindros), som gifte 1779 24/10 och en Lars Ersson på Handbacken (H, Gammellustigs) född 1745 10/7 i Källbäcken, gift.1770 4/11.

Noter

1. ↑ Att tecknet ska tolkas som Jöns och inte som Jon, framgår av tolkningarna av de i Gummerus: Det gamla Floda ss.236 ff. anförda ristningsexemplen nr 21, 22, 27. Teckenet för Jon saknar "mittpinne", se s.238 sista inskriftsraden.
2. ↑ Lars skrivs ofta med en L-runa.

Mätvärden för en del av stockarna (tall) finns nedan. T38 avser den östra byggnaden. och T39 den västra. T38x3 saknar yttersta ring. T38x4 och T39x3 (stocken med inskriptionerna på) har så täta yttersta ringar att dessa inte kunnat mätas, men dessa stockar är likväl med all sanolikhet samtida med de övriga undersökta väggtimmerstockarna emedan de återstående ringarna till antalet kan någorlunda räknas i mikroskop. Mätvärden för tre granstockar från utbyggnaden på den östra bygganden (1858) finns längst ner på sidan.

Mätdata (ringbredder)

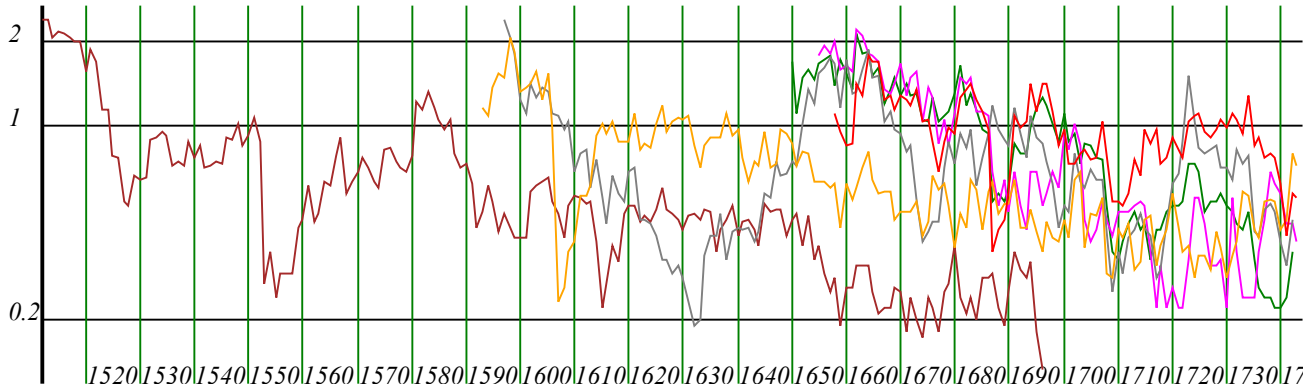


```
0000   1 Old stable at Hindros in Bjorbo, Dalarna, Sweden    PISY              .
0000   2 SWEDEN       Scotch pine    200-350M  6027 1443           1512 1743   .
0000   3 Torbjorn Axelson, Bjorbo, Sweden                                      .
```

T38x4, 1512–1696,
T38x7, 1597–1742,
T38x3, 1650–1742,
T38x8, 1593–1743,
T38x6, 1655–1743,
T38x9, 1658–1743,

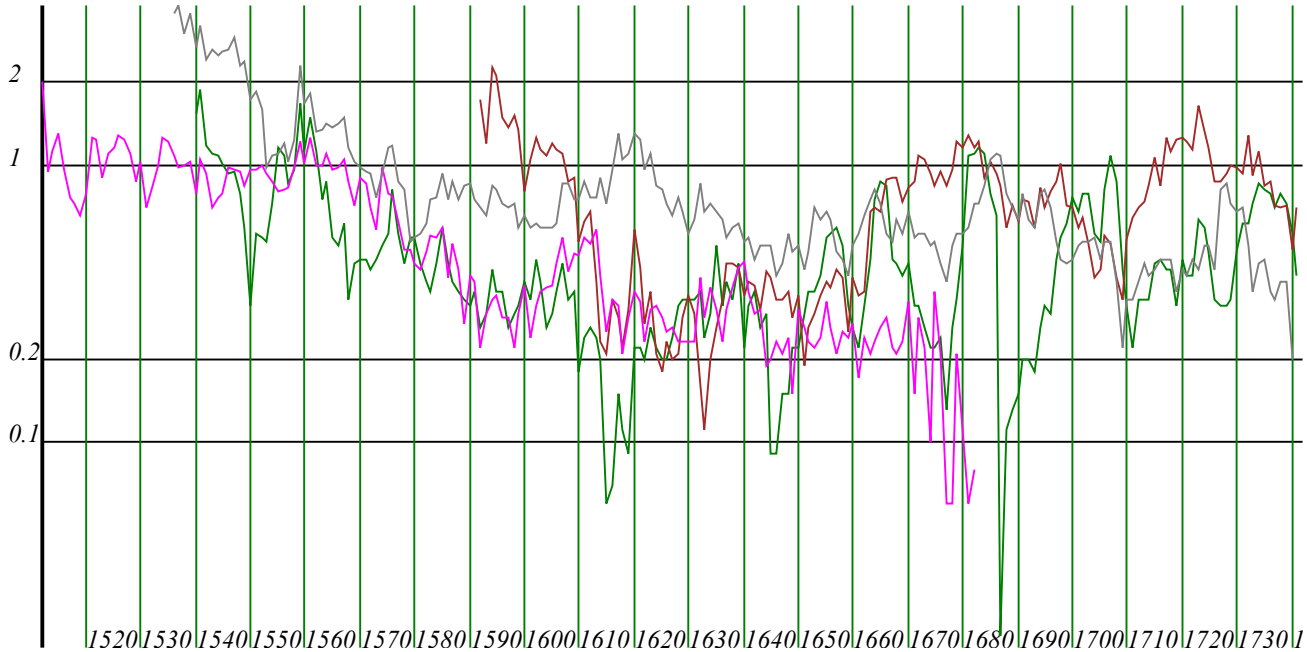


```
0000   1 Old barn at Hindros in Bjorbo, Dalarna, Sweden      PISY              .
0000   2 SWEDEN       Scotch pine    200-350M  6027 1443           1512 1741   .
0000   3 Torbjorn Axelson, Bjorbo, Sweden                                      .
```

T39x3, 1512–1682,
T39x4, 1536–1740,
T39x1, 1540–1741,
T39x2, 1592–1741,

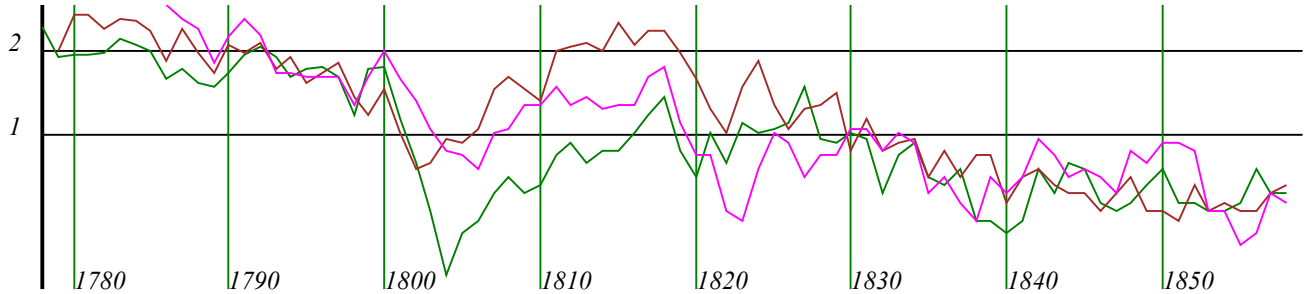

```
0000   1 Old building at Hindros in Bjorbo, Dalarna, Sweden  PCAB              .
0000   2 SWEDEN       Norway spruce  200-350M  6027 1443           1778 1858   .
0000   3 Torbjorn Axelson, Bjorbo, Sweden                                      .
```

——— *G38x10, 1778–1858,*
——— *G38x11, 1779–1858,*
——— *G38x12, 1786–1858,*

Jons Olars stall, Forsen, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juli 2019

Stallet innehåller en del timmer med bevarade knutar från 1718.

knutkedjan D-A innifrån

Sexkantskallarna i knut CD är synliga.

Den 2 juli 2019 fick jag tillfälle att ta prover i Jons Olars stall i Forsen, 60.45997, 14.68577 (WGS 84). En del av timmret har rnnknutar och sekxkantskallar, vilket inte är riktigt förväntat på en gård som först byggdes upp i början av 1780-talet.[1] Prov togs ur sex stockar, som alla är av frodvuxet talltimmer, men som tillsammans kan dateras med full säkerhet. De fälldes vintern 1717/18, och byggnaden de kommer ifrån byggdes således ca 1718. Eftersom inte övrigt timmer i stallet daterats är det tillsvidare meningslöst att spekulera om varifrån det kommer, men det har uppenbart från början stått på en annan gård. Det kan noteras att fönstret är inramat av kraftiga stjärtgåspår, som kan misstänkas vara en tidigare dörröppning. Bilningen får antas vara sekundär.

Noter

1. ↑ Se Jons-Olars källarstuga med loftgång (T. Axelson, 2002)

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/19702.php

---

Korrelationsvärden

```
Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples in 19702.fil and swed305
dated to 2002 with corr >= 0,46 and with overlap >= 45
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                   T-  Over  Skel
         Corr    Test   lap  Chi2
all...   0,63    6,53    68     3   based on 6 members
197025   0,58    5,39    59     2    1715  C8, +1 konstig
197021   0,52    4,87    65    10    1717  D6
197022   0,49    3,91    50     2    1717  D8
197024   0,49    3,70    45     1    1717  C6
197020   0,49    4,51    67     3    1717  D7
197023   0,46    4,10    66     6    1715  C5, yttersta något ofullst
```

```
Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between best available references and 19702
dated to 1717 with corr >= 0,46 and with overlap >= 68
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                     T-  Over  Skel
           Corr    Test   lap  Chi2
all...     0,67    7,39    68     7   based on 8 members
se007      0,70    7,89    68    14  Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")   PISY
Kungsber   0,63    6,62    68    14  Kungsberg-Järbo-Lumsheden, Gästrikland                  PISY/KBPISY 2
swed305    0,63    6,53    68     3  Björbo, Dalarna                                         PISY/0000   2
BjörboGr   0,60    6,07    68     3  Swed305 Björbo+Grangärde                                PISY
Bingsjo_   0,58    5,82    68     7  Bingsjö Dalarna, Klockargårdens storstuga               PISY/BingKg 2
SödraDal   0,57    5,70    68     5  Södra Dalarna                                           PISY/SDalar 2
Savolinn   0,48    4,44    68     3  Savonlinna-området. Sammanslagna från  ITRDB            PISY/000    2
Grangard   0,46    4,18    68     3  Grangärde, Dalarna                                      PISY/0000   2
```

Mätdata (ringbredder)

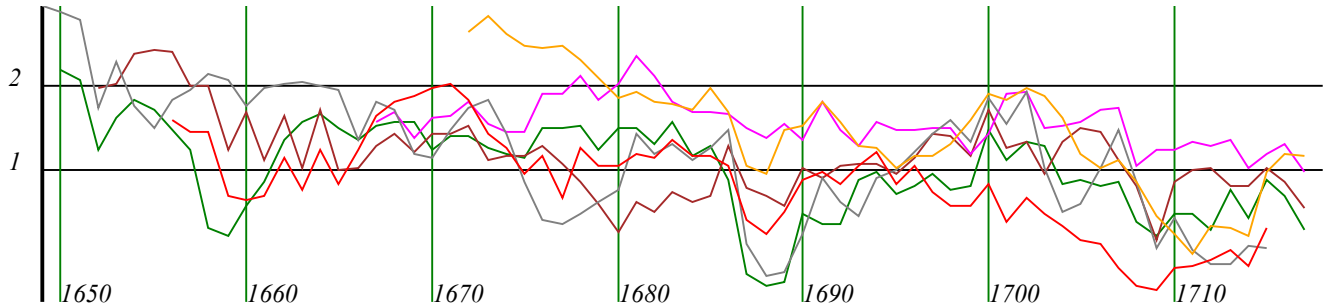


```
19702  1 JnsOlars stall, Forsen, Floda sn, Dalarna          PISY
19702  2 Sweden       Pinus sylvestris                            1649 1717
19702  3 T. Axelson
19702   #### 60.45997, 14.68577
```

197023, 1649–1715, C5, yttersta något ofullst
197025, 1656–1715, C8, +1 konstig
197020, 1650–1717, D7
197021, 1652–1717, D6
197022, 1667–1717, D8
197024, 1672–1717, C6

Smedja från Sunnanbyn på Floda hembygdsgård

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, hösten 2019

Den 22 oktober 2019 tog jag för dendrokronologisk åldersbestämning fyra prov med tillväxtborr (5 mm) ur smedjan på hembygdsgården i Floda, 60.50682, 14.80731 (WGS 84). Enligt anslag flyttades den 1977 från Sunnanbyn. Dess inre mått är 3,6 × 3,6 m. Alla prov, tre av tall och ett av gran, har yttersta fullständiga ring från 1835 och smedjan torde ha timrats omkring 1836. Den har så långt jag noterade raka enkelkattknutar, d.v.s den ena av de två helt dominerande knuttyperna i 1800-talets Floda (den andra typen är raka dubbelhaksknutar - som möjligen kan finnas även om jag inte lade märke till några).

Smedjan från ca 1836

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/19A22A.php

---

Mätdata (ringbredder)

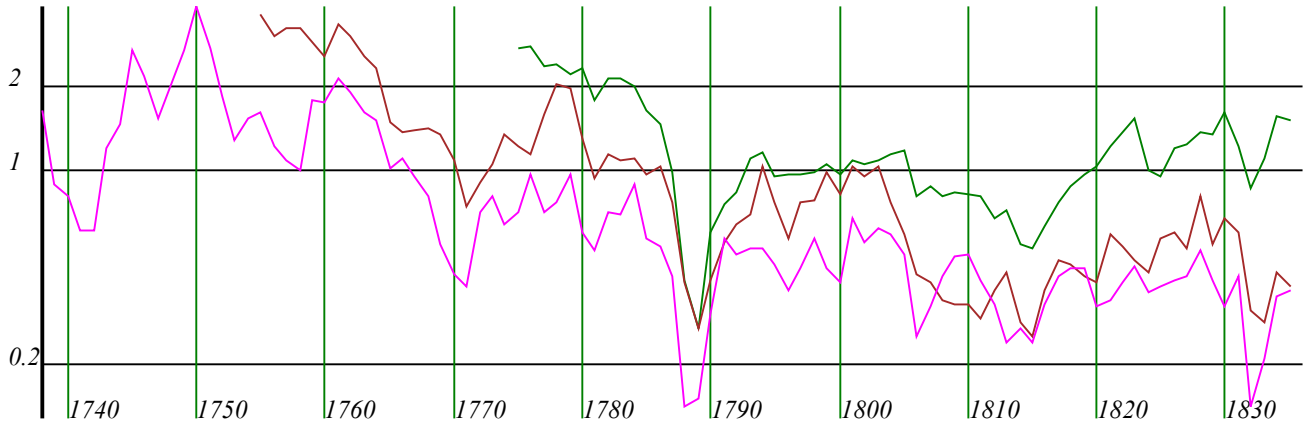


```
19A22A 1 Smedja, Floda hembygdsgård, Floda sn, Dalarna       PISY
19A22A 2 Sweden       Pinus sylvstris                              1738 1835
19A22A 3 T. Axelson
```

19A22A2, 1738–1835, A8b (översta av dörren delade)
19A22A1, 1755–1835, A6b
19A22A0, 1775–1835, A3B (understa delade av dörr)

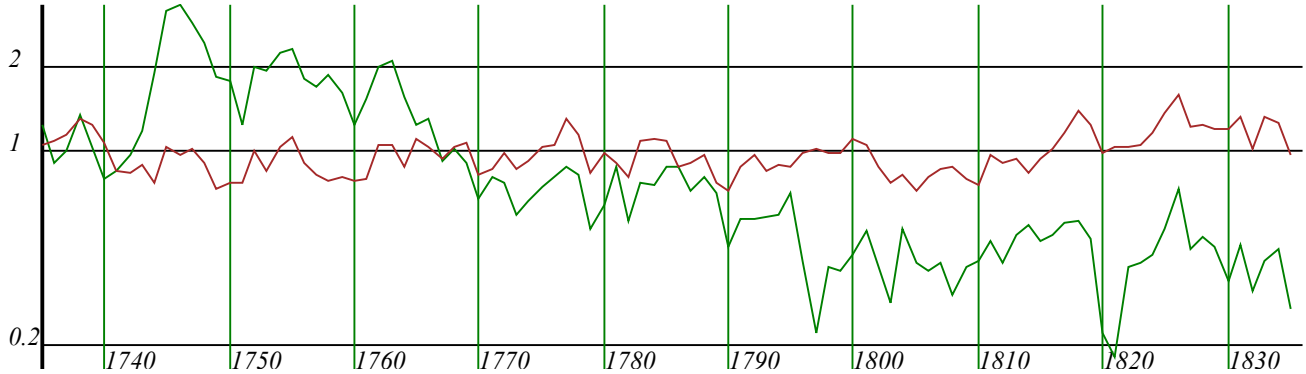

```
19A22A 1 Smedja, Floda hembygdsgård, Floda sn, Dalarna       PCAB
19A22A 2 Sweden       Picea abies                                  1735 1835
19A22A 3 T. Axelson
```

——— *DalarPC, 1735–1835, referens*
——— *19A22A3, 1735–1835, D5 (PCAB)*

Rökbastun på Handbacken

Rökbastun är belägen straxt sydväst om järnvägsövergången till Handbacken, 60.45865, 14.69208 (WGS 84).
I november 2002 tog jag borrprov ur 6 av vänstra (södra) långsidans stockar utanför själva rökrummet. I april 2006 tog jag ytterligare prov från motsatt vägg, främst för att få tillgång till ett större referensmaterial. Stockarna är bilade på utsidan, men på insidan, där proven togs, är de runda. Samtliga prov är av gran. Sista hela ring är på alla prov med bevarad vankant är från 1894, men en påbörjad ring för 1895 syns tydligt på de flesta prov (RKBHB13, 15?, 16?, 24, 25, 26, 27, 28, 29). Dessa ofullständiga yttersta ringar ser dock ut att vara olika mycket bildade och på RKBHB11 saknars möjligen helt ring för 1895. Bastun bör därför kunna antas vara byggd sensommaren eller hösten 1895 av virke som antagligen fällts vid olika tillfällen under sommaren.

Rökbastun är gemensam för flera gårdar. En rimlig tolkning av det faktum att stockarna ser ut att vara fällda vid olika tillfällen under 1895, kan vara att de olika delägarna bidragit med timmer. Varför man byggde (ny) rökbastu 1895 är okänt. Att man högg timmret under sommaren, och att man inte brydde sig om att bila stockarna på insidan, som var brukligt vid denna tid, kan tolkas som att byggnaden uppfördes med brådska. Kanske hade en tidigare bastu blivit förstörd eller dömts ut, så att man kommit i skyndsamt behov av en ny inför höstslakten?

Torbjörn Axelson, maj 2006

Mätdata (ringbredder)

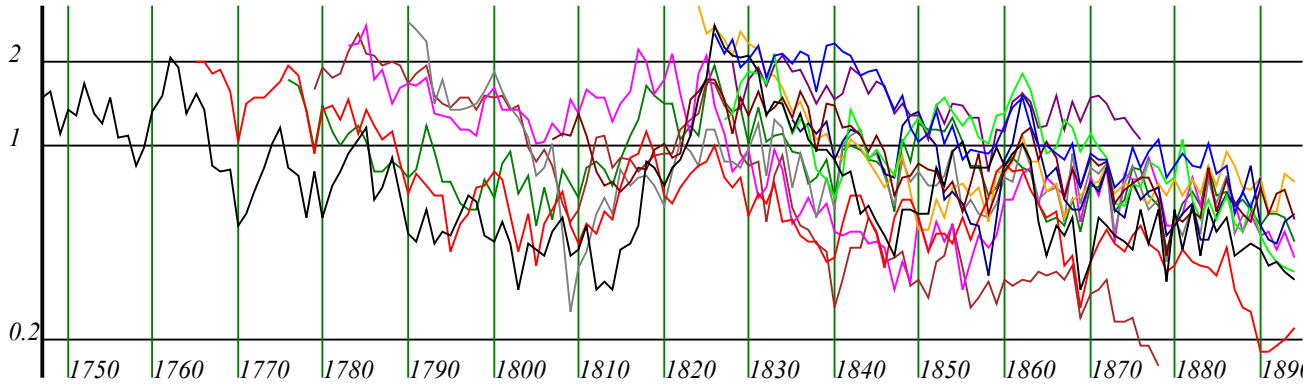


```
000    1 Handbacken, Bjorbo, Dalarna                          PCAB
000    2 Sweden       Norway Spruce       250   6027N1444E          1747 1894
000    3 Torbjörn Axelson
000     #### Rökbastun på Handbacken. 11-16 södra sidan 24-29 norra sidan
```

RKBHB25a, 1828–1876,
RKBHB12a, 1779–1878, yttersta ca 15 ringarna uteslutna, mycket tätvuxna med dålig korr
RKBHB14a, 1790–1889, 6 yttersta överhoppade pga dålig korr och besvärliga sprickor
RKBHB29a, 1826–1890,
RKBHB28a, 1747–1894,
RKBHB16a, 1765–1894,
RKBHB11a, 1776–1894,
RKBHB13a, 1783–1894,
RKBHB27a, 1807–1894,
RKBHB15a, 1824–1894,
RKBHB26a, 1827–1894,
RKBHB24a, 1835–1894, 1895 års ring finns, men saknar LW

Byggnaderna vid Prästbuo, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, hösten 2019

De fem byggnaderna på Prästbuo hösten 2019. Från vänster: Fähus (fejs) omgjort till samlingslokal (ca 1864), stuga (ca 1828), en lada eller bod med källare under (delvis skymd av en stor gran) (1769), kornladan (1760), samt en loge med utskjutande loft (ca 1862).

Prästbuo eller prästfäbodarna har varit prästgårdens i Floda fäbod, och omtalas alltid i pluralis. Prästgårdsmarken och dess byggnader var den viktigaste delen av prästens lön, vilken socknen ställde till kyrkoherdens förfogande att bruka. Prästgårdsjorden i Floda, och därmed antagligen också fäbodarna är medeltida. De olika byggnaderna som behövdes, byggdes och underhölls också av socknen gemensamt. Detta system innebar en tröghet, då förändringar krävde en kollektiv process. Prästen kunde inte, till skillnad från en energisk nybliven bonde, själv verkställa exempelvis en utökning av gårdens byggnader. Socknemännen var av naturliga skäl inte intresserade av utökade skyldigheter i form av fler byggnader att underhålla om det inte fanns goda skäl. Medan prästgården nere i Forsgärdet har genomgått stora förändringar, särskilt i samband med reformen runt förra sekelskiftet när prästen inte längre själv svarade för prästgårdsjordbruket, visar sig byggnaderna i prästbuo representera en betydande kontinuitet. Efter att prästbuo först var utarrenderad från slutet av 1800-talet och sedan byggnaderna renoverades av frivilliga för friluftsändamål från 1970-talet, så är de i huvudsak välbevarade även om de fått nya funktioner. Så långt jag kunnat följa prästbuo sedan slutet av 1600-talet, verkar det ha räknats sju byggnader under fem eller sex tak. Någon gång mellan 1769 och 1808 verkar ett sters (eldhus) ha försvunnit och möjligen har en separat tröskloge tillkommit. Efter 1819 och före 1960 har ett fähus försvunnit.

Prästbuo i arkiven

Prästbuo nämns under 1600-talet i samband med konkurrens om betesmarker, men första bevarade beskrivningen av byggnadsbeståndet torde finnas i inventeringsprotokollet från **1697**[1] finns följande byggnader på denna plats omnämnda:

Fähbodar vijd Källbecken
1. Stufva som behöfver reparation, muren aldeles förlorad.
2. Steger huus ock förlorat. En liten hvälfd kiällare med bood öfver.
3. Kornlada et golf der åth med loge behållen.
4. Tvenne fähuus det ena behållit.

I besiktningen av husen på prästgården **22 december 1744** framgår att ansvaret för fäbodbyggnaderna delas mellan Björbo gärdeslag och södra gärdeslaget.[2]
1 til Biörbo giärdelaget
--- J fäbodarne Stugan förlora, Sterset [utan tak] *och Stora fähuset behållit*
3 Sunnan giärdelaget

--- I fäborarne ladan, kiällaren och kiällarboden och lilla fähuset.

I husesyn **1754** får vi lite fler detaljer:[3]
Husen i fäbodarne blefwo icke besikigade, utan af soknemännerne sielfwa angifne.
1. En stufwa med fyra knutar, spis, fönster och dör med gångjern och haspa nogorlunda behållit
2. Ett stegers, eller rättare stekare hus af fyra knutar, utan golf och spis med eldstad på jorden och lösa bräder till tak samt dör med gångjern.
3. ett nytt fähus med åtta eller Nye bås på hwar sida behållit.
4. En stenhwälfd kiällare med dör gångjern och haspa, samt en förlorad bod åfwan uppå, utan golf och dör.
5. En liten hö eller sädes lada med loga dör gångjern och lås nogorlunda behållen, doch dråpp öfwer logen, som strax bör botas.
6. Lilla fähuset för små fä med dör gångjern och golf nogorlunda behållit.
(för 1-3 ansvarar Björbo gärdeslag och för 4-6 det södra gärdeslaget)

1757 görs genom lottkastning en ny uppdelningen av prästbordets byggnader på olika gärdeslag, byar och gårdar och utfaller sålunda:[4] *Biörbo giällaget: fäbostugan, korn ladan i fäbodarne stersse i fäbodarne, lilla fähuset i fäbodarne. Södra giällaget: stora fähuset i fäbodarne.* Källaren och dess bod saknas här, och lottas antagligen inte ut.

Nästa gång fördelningen revideras verkar ha beslutats **24 december 1769**, och då är det inte längre hela gärdeslagen, utan specifika gårdar som har ansvaret.[5] Nu framgår att källaren med bod varit hela socknens. Övriga byggnader är lilla fähuset, sterset, kornladan, stugan och stora fähuset. Paragraferna där fäbodarnas byggnader berörs återges i sin helhet:
§2 Begge källarne, en uti prästgården och en uti fäbodarne tillkomma hela socknen at hålla wid magt.
§4 Stora fähuset i prästgården och lilla fähuset uti fäbodarne tilkommer det forra Jan Jansson på källbäcken med alla gåsholms-ofwanmeyda och fors samt hanbacksboerna jämte Lars Pärsson och Erik Christophersson på Östra sidan i Biörbo at answara samt det senare alla kiällbäcksboerna utom Jan Jansson at bygga och widmagthålla.
§5 Stegerhuset, kornladan och stufwan i fäbodarne bygga och widmagthålla Lars Larsons enka, Lars Pärsson och Olof Ersson i Björbo med alla som bo dem emillan.
§16 Stora fähuset i fäbodarne och Brygghuset i prästgården tillhöra Eggert Anders Larsson i Hagen till unge Erik Ersson i Sunnanbyn och alla de som bo dem emillan at widmagthålla.
§22 Huset eller höladan öfwer kiällaren uti fäbodarne uppbyggas nu först till kroppåsen af hela socknen, men taket pålägger Kiälbäcks och forsgiärdsborna at huset sedan af thessa sistnemda till alla delar widmagthålles.
Här fattas alltså logen. Är det ett förbiseende eller fanns ingen?

Vid Storskiftet i början av **1808** finns fem tak. Stugan, källaren och (stora) fähuset kan vi enkelt identifiera, då de ännu är kvar på sina platser. Det andra fähuset är väl förmodligen byggnaden längst i väster som nu är borta. Det återstående taket har samma utsträckning som 1960 och måste ha täkt "kornladan" men knappast sterset, som inte rimligen kan vara hopbyggd med en lada och dessutom inte verkar ha haft permanent tak. Sterset bör alltså när kartan ritas ha försvunnit, såvida inte lantmätaren gjort en miss. Det "slogerhus" (trösklada?) som nämns 1819, och vars ersättare ännu står kvar på platsen, verkar alltså finnas under samma tak som kornladan men om detta byggdes tillsammans med kornladan (1760) eller senare förblir nog oklart.

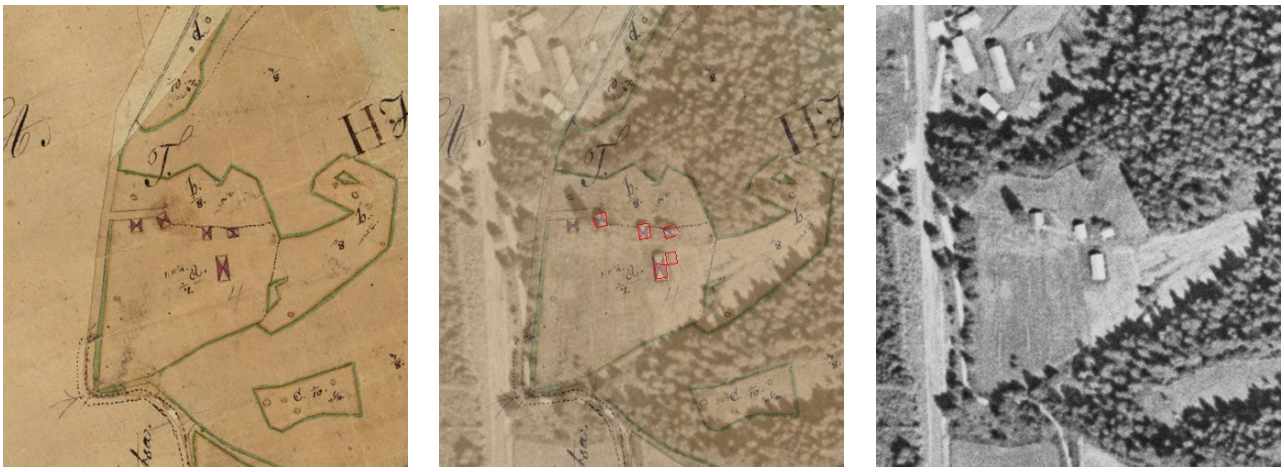

Ett överlägg av Storskifteskartan[6] på flygfotot 1960[7] och de nuvarande byggnadernas position i rött visar att en byggnad längst i väster saknade motsvarighet 1960 och att logen och boden delats efter 1960. De byggnader som är timrade efter Storskiftet har samma placering och ungefärliga mått som sina föregångare

En ny fördelning beslutas i sockenstämma **2 oktober 1819** (paragrafer som berör fäbodarna återges):[8]
§2 Bägge källarne en i fäbodarne och en hemma i Prästgården, underhålles på Lika sätt af Socken gemensamt jämte Löfsjö Masugn som Caracters Byggningen
§5 Lilla Fähuset i Fäbodarne underhålles och bygges af källbäcks boerne, som utgöra 15 hushåll eller matlag.
§6 Slogerhuset, stufvan och korn ladan i Fäbodarne underhålles och bygges af Björbo holan och Björbo hansby byamän som utgöra 35 hushåll.
§14 Stora Fähuset i fäbodarne, och Bryggstufvan hemma vid prästgården underhålles och bygges af Hagbyns och Sunnanby Byamän, som tillsammans utgöra 51. hushåll.
§19 Höladan över källaren i Fäbodarne bygges och vid makt hålles af Källbäcks byamän
Sterset har alltså försvunnit och "slogerhuset" har tillkommit (återkommit) sedan 1769.

Några fler inventeringar eller fördelningar har jag inte hittat, men har inte heller tillgång till eller överblick över det omfattande 1800-talsmaterialet i Floda kyrkoarkiv.

De nuvarande byggnaderna och deras årsringar

Redan när jag just börjat med dendrokronologi 2002 gjorde jag några undersökningar i Prästbuo som jag fortsatte 2005, och hösten 2019 kompletterade jag dessa med dateringar av alla husen. När årsringsdateringarna ställs samman med det rika arkivmaterialet ger det sammantaget en bild av byggnaderna och vi kan nästan ana samspelet mellan sockenborna och de olika kyrkoherdarna.

Kornladan

Denna byggnad av rundtimmer, med långdrag och enkelkattsknut med fyrkantskalle och något sluttande hak har i senare tid flyttats ett litet stycke och satts på en hålstensgrund, 60.44358, 14.77138 (WGS 84), och samtidigt flera understa varv togs bort (att döma av märkningar så många som fyra eller fem)[9]. Kartjämförelsen visar att den stått i rad med logen, och tycks ha gjort så redan i början av 1800-talet och ännu 1960. Boden är i det närmaste kvadratisk med inre mått 5.1 m × 5.1 m, och lika bred som logen. I december 2002 tog jag några borrprov utifrån PFBR1-4 (Norra långsidan). Dessa gav en trolig datering av yttersta årsring till 1759 (timret är frodvuxet med endast omkring 50 årsringar) I januari 2005 var det möjligt att ta fler och bättre prov från insidan (PFBR01-25) Dessa prov bekräftar den tidigare dateringen. Byggnaden torde alltså vara timrad ca 1760 när Johan Flodberg var kyrkoherde och ungefär mitt i sin ämbetsperiod (ca 1751–1767).

Boden från 1760 stod tidigare i linje med logen och var då några varv högre. Bild 2. Vägg C med provtagna stockar markerade. Varför en del timmer bilats och annat inte kan man fundera över, liksom när denna bilning skedde. Bild 3. Knutkedja. Enkelkattknut med låg betta och flathuggna kinder.

Detta måste alltså vara den s.k kornladan som ersatte en motsvarande 1760. Den tidigare verkar ha haft ett loggolv, men det talas inte mer om något sådant i dokumenten 1769 och senare, och den nuvarande byggnaden användes kanske aldrig så? Om 1757 års fördelningsprincip följdes byggdes den av Björbo gärdeslag. Kanske är den omväxlande bilningen på insidan ett utslag av att timmermän från olika gårdar gjorde ett antal varv var och hade olika uppfattning om hur det skulle göras? De senare tillkomna översta bilade varvet (väggbandet) är av gran, men kan inte säkert dateras. Åsarna är inte undersökta.

Källarboden

Källarboden ursprungligen byggd sommaren 1769

Boden eller höladan över källaren, 60.44369, 14.77138 (WGS 84), mäter invändigt 4,6 m × 4,2 m och användes 2002 som vedbod, och reparerades några år senare och används nu som redskapsbod. Källaren är delvis(?) byggd av kluven granit. Själva boden är byggd av rundtimmer utan långdrag och med vanliga enkla ladknutar. Dörren är vidgad och gåtarna ersatta med sågat virke som spikats vid stockändarna. Man kunde inifrån lätt se att det finns både äldre och nyare timmer. Det äldre ser vittrat ut även på insidan och har alltså blivit vänt vid någon omtimring. Prov har tagits med tillväxtborr dels i november 2002, dels i oktober 2019. Det flesta stockarna är mycket frodvuxna och innehåller bara drygt 30 årsringar, vilket är för lite för en dendrokronologisk datering. Dessbättre finns också några uppenbart samtida stockar med välbevarad ytved och betydligt fler ringar (C8 och D9) och dessa kan dateras med en yttersta ofullständig ring från 1769. Även det frodvuxna passar mycket bra på detta årtal och är säkert samtida. Timret kan alltså konstateras vara fällt under sensommaren 1769. Väggbandet, C13, dateras också med yttersta ring från 1769, men troligen fullständig och alltså fälld efter växtsäsongen. Alla dessa är av tall. Sett till protokollet kan noteras att när bygget beslutades 24 december 1769 var åtminstone den del som skulle göras av socknen gemensamt redan påbörjad, kanske t.o.m genomförd, och att man mestadels använt dåligt virke! Trädet som blev väggband kan eventuellt ha fällts efter att beslutet var taget, och lades kanske dit tillsammans med taket. Kanske det var det faktum att ladan redan var upptimrad men inte takad som gjorde att man beslutade om den tillsynes något omotiverat omständliga arbetsfördelningen mellan hela socknen och två byar för en så enkel byggnad. När ladan timrades var Abraham Hesselgren nytillträdd kyrkoherde.

Tre granstockar har också undersökts, C11, C12 och ytterligare en, vilka alla har en yttersta ring från 1864, möjligen ofullständig, som visar att ladan byggts om och antagligen höjts något 1864 eller 1865, alltså när Iverus var kyrkoherde. Källaren är av kluven granit, men eftersom den var en angelägenhet för socknen gemensamt kan man nog inte dra några säkra slutsatser om när den byggdes utifrån jämförelser med när kluven granit blev vanlig i bygdens allmogebyggnader. Denna skulle mycket väl kunna vara en föregångare.

Stugan

Påbörjad 1823 blir det fart på bygget först när nye kyrkoherden äntligen börjat dra sig mot Floda 1827. Att de understa knutarna är äldre är svårt att gissa. De översta skiljer däremot i knutningen men är ändå samtida.

Den rödfärgade enkelstugan, 60.44371, 14.7711 (WGS 84), med en mellanvägg och innermåtten ca 6,3 m × 4,0 m, har raka enkelkattknutar, utom på de översta varven där det är dubbelhaksknutar. Prov togs ur stockarna C3, C4, C6, C8, C9 och C12. C8 kunde inte dateras och C3 visar sig vara fälld sommaren 1823, medan de övriga har yttersta ring från 1827, de nedre med mer ofullständig yttersta ring än de översta. Alla stockar är av ca 70-110-åriga tallar. Tidsutdräkten mellan C3 och C4 väcker förstås nyfikenhet. Tyvärr tillåter de övriga stockarna i de nedersta varven inte meningsfull provtagning, varför vi inte säkert vet att även dessa är från ca 1823, men det är sannolikt. Det verkar alltså som om stugan började timras sommaren 1823, men att arbetet avstannade för att återupptas först sommaren 1827. Man får väl förmoda att den gamla stugan med "fyra knutar" 1754, alltså utan mellanvägg, stod kvar under tiden.

De olika knuttyperna torde visa att olika arbetslag varit sysselsatta. Båda knuttyperna är vanliga i Floda under 1800-talet. Man kan också notera att borrhålen för ställningen har förhugg i den bilade ytan, och den första upptimringen av dessa varv bör därför ha gjorts med timmer som blockbilats i hela sin längd och inte bara vid knutarna som annars var brukligt. Förhuggen hade annars hamnat på den därefter bortbilade runda stockytan. Det arbetssättet är nog något tids- och arbetsbesparande, men torde antagligen kunna anses mindre noggrant eftersom sprickorna i större utsträckning då kommer att löpa ut mot stocksidorna istället för in i långdraget. Märken innanför knutarna i vissa varv (syns i bl.a B3, B4, B10, B13), torde dock betyda att metoden inte tillämpats konsekvent, utan att den runda ytan lämnats för torkning innan bilning av vissa arbetslag. Stugan torde därför inte ha kunnat komma på sin slutliga plats förrän våren 1828.

Sommaren 1823 var Magnus Arhusiander kyrkoherde i Floda sedan 1 maj 1816. Han föddes 1751 och var alltså vid sitt tillträde redan 65 år och verkar ända från början ha haft sin son, också han med namnet Magnus, som adjunkt[10] och det är han som skriver under alla protokoll. Kyrkoherden Arhusiander dör den 30 september 1824,[11] och sterbhuset hade rätt att sitta kvar året ut, d.v.s till sista april 1825 eller sista april 1826 om änkan hade ett nådeår och 1827 om hon fick två.[12] Jag har inte undersökt om änkan Maria Elisabet Gahn, som var 68 år och hade barn som borde kunna försörja henne och inga minderåriga, beviljades nådeår och i så fall hur många. Trots att efterträdaren Johan Olof Schultzberg valts (enhälligt!) redan i april 1825[13] fortsätter Arhusiander som adjunkt åtminstone till maj 1827. Hans sista sockenstämmoprotokoll undertecknas 24 maj.[14]Den 9 sept finns ett protokoll undertecknat av en Carl Ekman i vilket ett ärende skuts upp till dess att kyrkoherden återfått hälsan och själv kan ombesörja saken[15] och Schultzberg verkar sedan vara i tjänst i slutet av året, men alltså kanske flyttat till Floda redan tidigare under 1827 (redan 1:a maj?). Varför han dröjde med att komma hit två år vet jag inte, men troligaste förklaringen är att antagligen att företrädarens änkas nådeår förhindrar det. Han är fil. dr. och inflyttar från Västerås och har måhända andra uppdrag under tiden. Han är f.ö. son till förrförre kyrkoherden i Floda, Erik Schultzberg 1805-15 och kom

därför som 14-åring till Floda. Man kan också notera att den tidigare nämnda fördelningen av prästbordets byggnader från 1819 har blivit inbundet i Sockenstämmo- och kyrkorådsprotokollen omedelbart efter Arhusianders sista protokoll och inte där den tidsmässigt hör hemma.[16] Den tycks alltså ha tagits fram sommaren när Schultzberg antagligen kom till Floda och någon av hans nya adjunkter i varje fall tjänstgjorde just som byggnationen av fäbodstugan återupptogs – vilket sammanträffande!

Logen

Logen från ca 1862

Logbyggnaden står på samma plats, 60.44352, 14.77125 (WGS 84), nu som 1808. Prov togs ur sammanlagt fem stockar, C7, C8, C10, C13 och E8. C10 är av gran, de övriga tall och alla har yttersta fullständig ring från 1861, vilket gör att logen bör ha timrats ca 1862. Knutarna är dubbelhaksknutar, delvis sågade, och man kan notera att de borrade hålen för ställning måste ha gjorts innan bilning eftersom det saknas både förhugg och centrumhål. Logen har en något underlig form, med ett utskjutande loft, som stått emot "kornladan". Hörnstolpen är sentida. Den bör ha ersatt den byggnad som 1822 kallas "slogerhus" och vars historia är något osäker, då den inte nämns i 1769 års fördelning. Om det inte bara är ett förbiseende kan den vara tillkommen någon gång mellan 1769 och 1808. 1860 tillträdde Gustaf Fredrik Iverus och han bör ha varit den siste prästen som brukat prästfäbodarna och under hans första år verkar många åtgärder gjorts i Prästbuo.

Fähuset (fejset) – nu samlingslokal

I alla inventeringar och fördelningsdokument finns två fähus, och på storskifteskartan finns också två byggnader i väster där den ena ligger på samma plats som det återstående fejset, 60.44377, 14.77067 (WGS 84), ombyggt till samlingslokal, och man kan därför misstänka att den andra byggnaden på storskifteskartan är det andra fähuset som alltså fanns kvar åtminstone till 1819 men antagligen betydligt längre. Byggnadens innermått är 6,1 m × 6,6 m.Prov togs i oktober 2019 ur tre väggstockar B2, B3 och B4. De är av grova tallar, som har tynande yttersta ringar och en yttersta från 1860, 1861 respektive 1863. Ytan är dessutom något vittrad och man kan misstänka att det kan vara fråga om nydöda torrtallar. Byggnaden kan därför tidigast ha uppförts ca 1864, men ett fåtal år senare kan inte uteslutas. Den byggdes alltså, liksom logen, under kyrkoherde Iverus tid. Åtskilliga ristningar från 1878 och några år framåt finns, vilka kanske härrör från tiden då den var utarrenderad.

Fejset som blivit samlingslokal timrades i mitten av 1860-talet.

Reflexion

De fem byggnaderna vid prästbuo är alla byggda för prästbordets räkning och representerar en lång kontinuitet och är byggda och reparerade genom systemet med att vissa byar efter fastlagen fördelning bidrog till prästbordets olika byggnader när de behövde ersättas eller underhållas. Byggnaderna har tillkommit under en något mer än hundraårig period 1760 – ca 1865, och alla undersökta stockar är fällda under endast fem olika kyrkoherdars tid: Flodbergs, Hesselgrens, Arhusianders, J. Schultzbergs och Iverii. Arhusianders stockar vittnar om ett misslyckande. De övriga kyrkoherdarna har alla goda vitsord och verkar ha varit driftiga och någorlunda omtyckta. Materialet är litet, men åtminstone antyder det hur viktiga personliga egenskaper var för att få uträttat också sådant som skulle vara givet genom sockenbornas stadgade skyldigheter.

Noter

1. ↑ Floda kyrkoarkiv OIa:1 pag. 15
2. ↑ Floda kyrkoarkiv OIIa:1 pag. 95 (Samling av dokument tillhörande Floda prästgård, med mera.)
3. ↑ Floda kyrkoarkiv OIIa1 pag 138 f.
4. ↑ Floda kyrkoarkiv OIIa1 pag 155 f.
5. ↑ Floda kyrkoarkiv OIIa1 pag 165 ff.
6. ↑ 20-flo-24, Storskifte, Säljeboda fäbodeställe, 1812-02-07 (författad 1808)
7. ↑ Lantmäteriets ortofoto 1960
8. ↑ Floda kyrkoarkiv K I 1 pag 203 ff.
9. ↑ D6 är märkt '11' och D7 '12' medan C13 är märkt '17' med rödkrita på utsidan.
10. ↑ Floda kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/12375/A I/14 (1816-1826)
11. ↑ Post- och Inrikes Tidningar 1824-12-10 s.3
12. ↑ Levin, H. *Bidrag till Visby stifts historia* i: Kyrkohistorisk Årsskrift, elfte årg 1910 ss. 119f.
13. ↑ Carlskrona Kyrkotidning 1825-05-14
14. ↑ Floda kyrkoarkiv K I 1 p. 204
15. ↑ Floda kyrkoarkiv K I 1 p. 239 f.
16. ↑ Se översikten till Floda kyrkoarkiv K I 1 och bild 203

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/prastbuo.php

---

Mätdata (ringbredder)

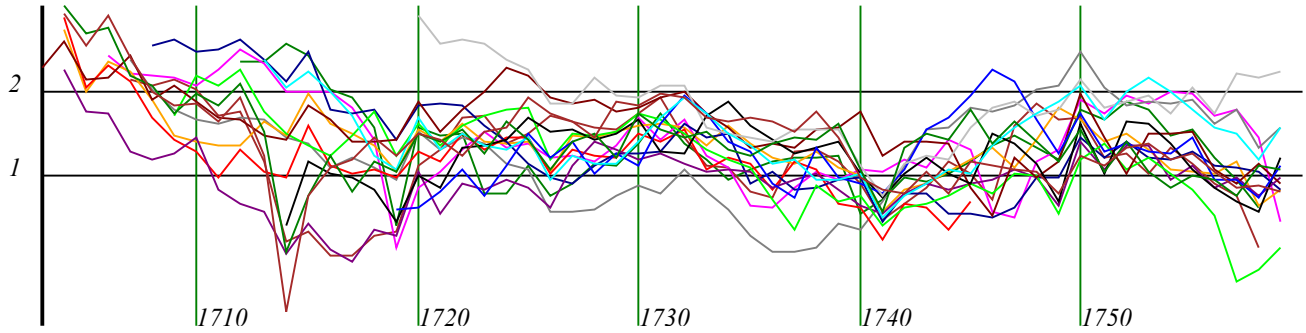


```
PFB     1 Kornboden, Prästbuo, Floda sn, Dalarna              PISY              .
PFB     2 SWEDEN        Scotch pine     250M  6027 1447          1704 1759    .
PFB     3 Torbjorn Axelson, Bjorbo, Sweden                                      .
```

PFBR01b, 1704–1745,
PFBR2, 1707–1758,
PFBR1, 1712–1758,
PFBR11a, 1703–1759,
PFBR25b, 1704–1759,
PFBR25a, 1704–1759,
PFBR01a, 1704–1759,
PFBR03b, 1704–1759,
PFBR3, 1706–1759,
PFBR4, 1707–1759,
PFBR02b, 1708–1759,
PFBR04a, 1709–1759,
PFBR22b, 1713–1759,
PFBR13a, 1714–1759,
PFBR15a, 1719–1759,
PFBR21a, 1720–1759,

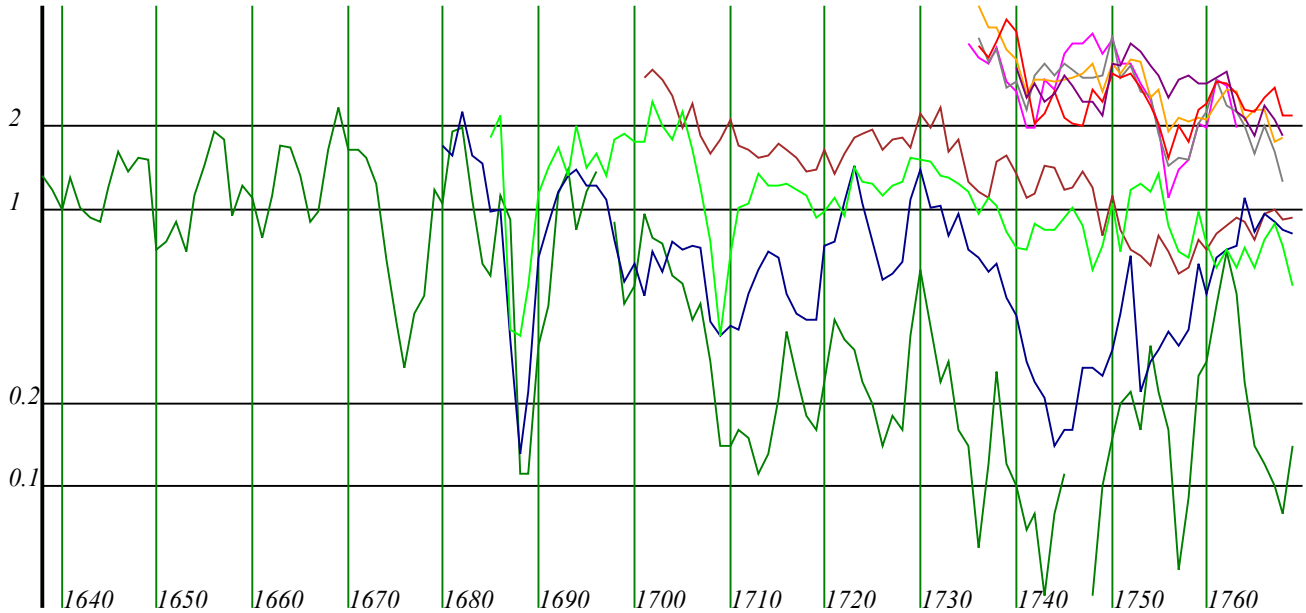


```
PFBK    1 Källarbod, Prästbuo, Floda sn, Dalarna              PISY
PFBK    2 SWEDEN        Pinus sylvestris    250M  6027 1447          1638 1769
PFBK    3 Torbjörn Axelson
```

PFBK3, 1735–1763, +ofullst, ej vk
PFBK4, 1736–1768, +ofullst, ej vk
PFBK5, 1736–1768, vk?
PFBK8, 1740–1768, D8 +ofullst
PFBK1, 1638–1769, ojämn tillväxt. grötig yta
PFBK7, 1680–1769, D9, något ufullst?
PFBK9, 1685–1769, C8, yttersta något ofullst
PFBK12, 1701–1769, C13 (väggband) PISY

PFBK6, 1736–1769, vk?

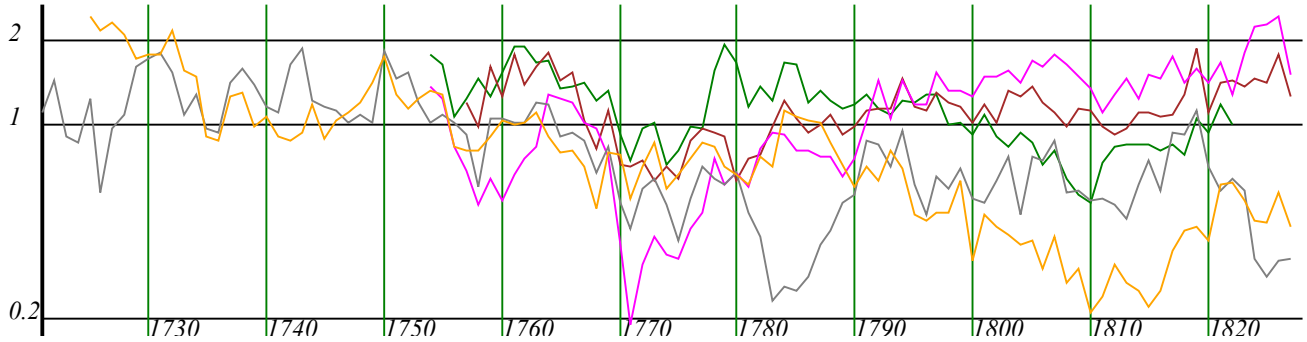


```
PFBK   1 Stuga, Prästbuo, Floda sn, Dalarna                    PISY
PFBK   2 SWEDEN       Pinus sylvestris   250M  6027 1447           1721 1827
PFBK   3 Torbjörn Axelson
```

19A260, 1754–1822, C3, + ofullst vv
19A264, 1721–1827, C9, yttersta möjl ofullst?
19A265, 1725–1827, C12
19A262, 1754–1827, C6, yttersta ofullst
19A261, 1757–1827, C4, yttersta ofullst.

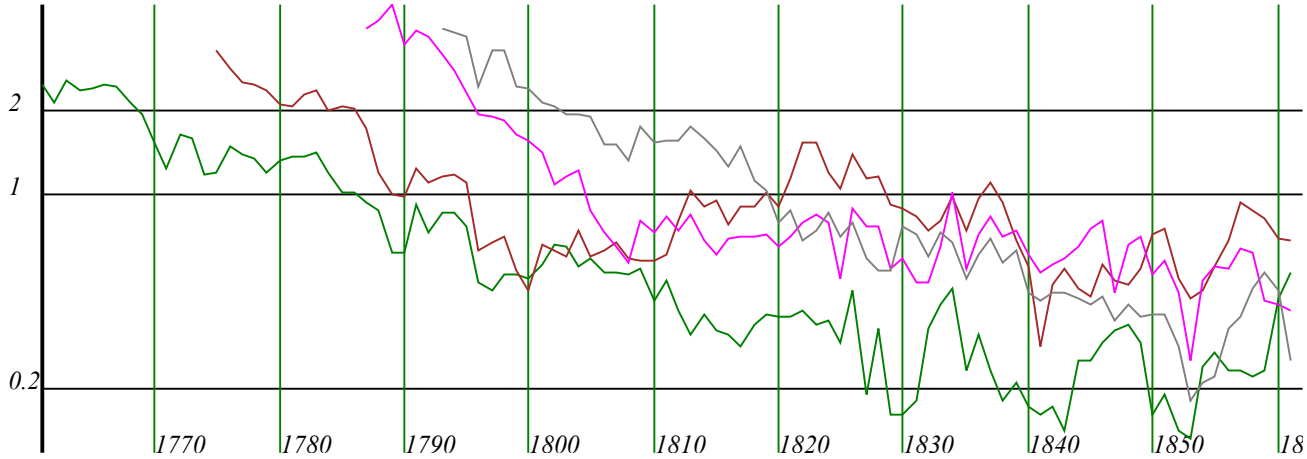


```
PFBK   1 Loge, Prästbuo, Floda sn, Dalarna                     PISY
PFBK   2 SWEDEN       Pinus sylvestris   250M  6027 1447           1761 1861
PFBK   3 Torbjörn Axelson
```

PFBL0, 1761–1861, C7
PFBL1, 1775–1861, C8
PFBL3, 1787–1861, C13
PFBL4, 1793–1861, E8

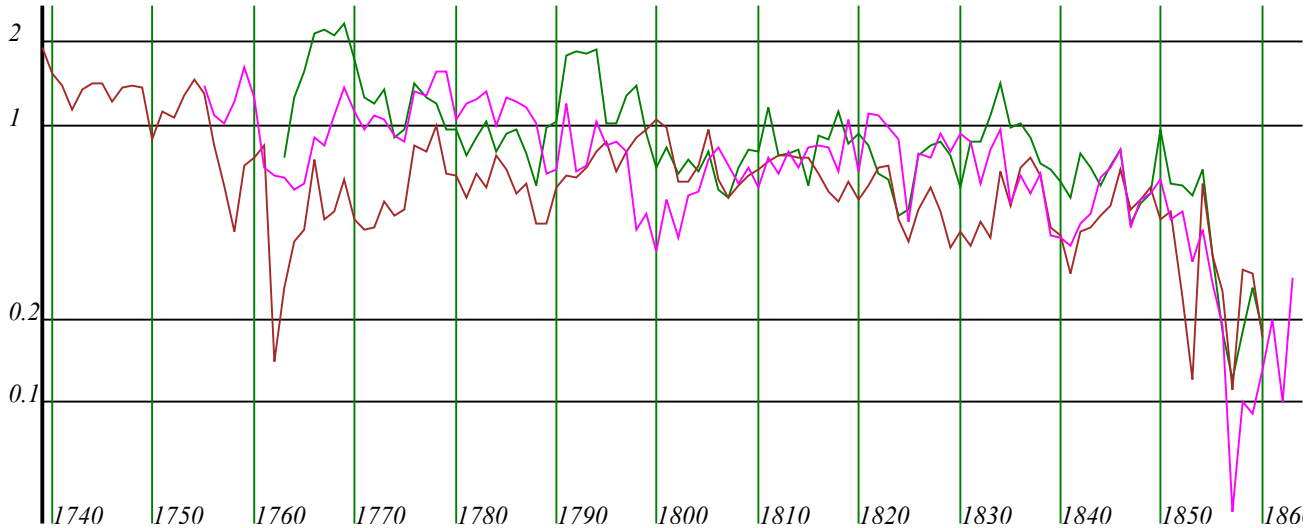

```
PFBK   1 Fejs, Prästbuo, Floda sn, Dalarna                    PISY
PFBK   2 SWEDEN       Pinus sylvestris   250M  6027 1447           1739 1863
PFBK   3 Torbjörn Axelson
```

19A281, 1739–1860, B3, +ofullst, ngt tynande, torrtall?
19A280, 1763–1860, B2, tynande och vittrad - torrtall kan ej uteslutas
19A282, 1755–1863, B4, tynande, torrtall?

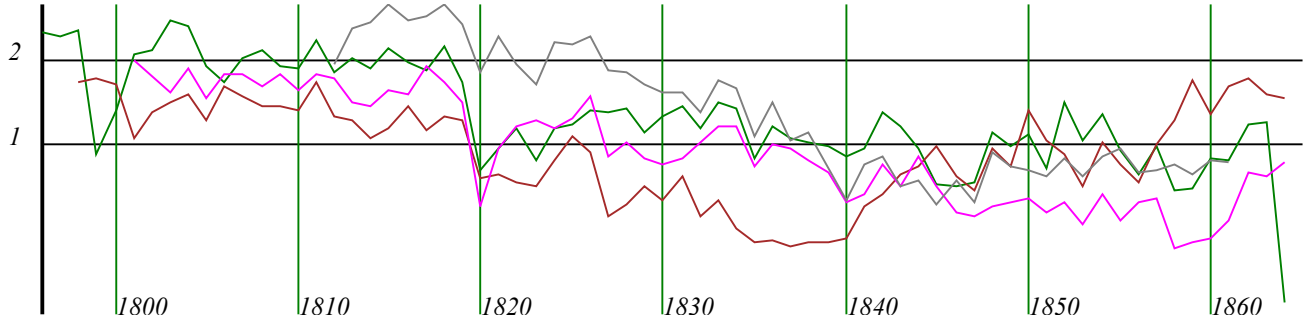


```
PFB    1 Granprov, Prästbuo, Floda sn, Dalarna              PCAB              .
PFB    2 SWEDEN       Norway spruce  250M      6027 1447           1801 1864   .
PFB    3 Torbjorn Axelson, Handbacken, Bjorbo, Sweden                          .
```

PFBL2, 1812–1861, Logen C10
PFBK10, 1796–1864, C11 källarboden, +ofullst, PCAB
PFBK11, 1798–1864, C12 källarboden, PCAB
PFBK2, 1801–1864, prov i nyare stock från källarboden

Rester av byggnader vid Rävholn/Lövens myra, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juli 2011

Resterna av Lövens stuga på Rävholn öster om Fänntjärn (ca 1762). Väggen där dörren har varit har delvis sågats bort, antagligen för att avlägsna de tuktade stenarna från den öppna spisen.

Den 30 juni 2011 begav jag mig till Lövens myra, där det vid Rävholen ännu finns rester av en stuga och ett par uthus[1]. På grund av att vägen blev något längre än beräknat och en individrik insektsfaunas livliga uppvaktning, blev besöket lite kortare och mindre systematiskt än önskvärt. Jag begav mig därför dit igen den 3 juli för kompletterande provtagning och fotografering. Sammanlagt togs med tillväxtborr 16 prov för dendrokronologisk datering i stugan (60.51667, 14.84972 (WGS 84)) och två prov ur ett uthus, kanske lada, ett stycke öster om stugan, 60.51694, 14.85111 (WGS 84).

Proven ur stugan togs i stockarna i gaveln till höger när man gått in i stugan: D3b-D7b (höger om förnstret) och D7a (vänster om fönstret), A3a-A7a, d.v.s i väggen med ingången, i hörnet mot D-gaveln. Prov togs även i väggen till "mjölkkammaren", till höger om dörren (F3b-F5b) och två prov togs ur de plankor om fungerar som knutbrädor på D-stockarnas knutar på C-väggen. Av proven ur A- och D-väggarna kan alla dateras till cirka 1760, med en intressant variation bland de som kan dateras exakt:

D7a ~försommar 1760	*D7b ~höst 1761 (möjl vinter 61/62)*	*A7a ~högsommar 1759*
	D6b ca 1760	*A6a ~högsommar 1760*
	D5b ca 1760	*A5a ~högsommar 1759*
	D4b ~sensommar 1760	*A4a ca 1760*
	D3b ~försommar 1760	*A3a vinter 1761/62*

Det visar sig alltså att man huggit och samlat virke till stugan under två somrar(!) och hösten/vintern det tredje året. Eftersom det inte syns någon blånad i splintveden på någon av dessa stockar, och det inte heller finns något insektsgnag på vankanterna, så måste man ha barkat stockarna i det närmaste omedelbart, och sedan lagrat dem torrt. Eftersom timret inte är ordnat efter ålder, så kan det uteslutas att själva timringen

påbörjats innan alla stockarna var fällda. Stugan kan därför inte ha timrats tidigare än hösten 1761, kanske 1762.

"Knutbrädorna" med okänd funktion

De båda knutbrädorna är av samma träd, och fällda under högsommaren, troligen 1760, men dateringen är mycket svag, och en bland flera möjliga, men passar på detta år mot flera av de andra proven från stugan. På vankanten finns spår efter Blåhjon, *Callidium violaceum*, som endast angriper obarkat torrlagrat barrvirke, och man kan se på gångarna att angreppet skett efter att stocken kluvits, men innan den bilats slät på utsidan (och barkats). Det är osäkert om det finns några kläckhål, men väl puppkammare inne i veden (som genomskurits vid bilningen). Eftersom larvutvecklingen vanligen är tvåårig, och den angriper enbart torrt trä, bör angreppet ha skett tidigast 1761. Då förpuppningen sker i slutat av maj eller början av juni påföljande år, bör plankan således ha bilats färdig tidigast försommaren 1762. Å andra sidan låg dock knappast virket obarkat mer än något enstaka år, eftersom angreppen annars säkert hade varit mer omfattande.[2] Om dateringen 1760 stämmer bör plankorna ha satts upp tidigast sommaren 1762, och kanske inte senare än 1763 eller -64. Plankorna är fästa med kraftiga, handsmidda spikar, runt vilka finns ganska djupa urtag, troligen tillkomna när spikarna skulle dras ut i samband med nertimring. Om dateringen stämmer, har alltså knutbrädorna satts upp i samband med byggnationen, vilket då tagit minst tre år från att man började fälla och bearbeta de första stockarna sommaren 1759.

Prov togs också i tre stockar i väggen till "mjölkkammaren". De togs i vägg F som utgår från gavel B, till höger om dörren (F3b-F5b). Dessa tre korta stockbitar är från olika träd fällda sommaren 1844. Ändarna på dessa väggar är förankrade i ytterväggarna endast genom rektangulära urtag. Teoretiskt bör de alltså möjligen ha kunnat sättas upp utan att stugan timrats ned, men hur de verkligen gjort kan jag inte avgöra - kanske är det ändå troligare att stugan timrats om 1844? Spisen, som nu är raserad, bör ha satts upp efter att "mjölkkammaren" timrats. Enligt FMIS fanns vid inventering 2004(?) en öppen spis av tuktade stenar.[3] (Det är antagligen för att avlägsna dessa som stora delar av vägg A ganska nyligen sågats bort). Kvarlämnat är med kil kluvna stenar av granit. Klining tycks ha använts för att släta ut stockskarvarna, men inte på de bilade ytorna. Små fragment av tidningspapper (med antikva bokstäver, d.v.s sent 1800-tal eller senare) kunde iakttas på något ställe, och torde ha använts som tapet/dragskydd. Knutarna är mycket välgjorda och har sneda hak men rektangulära skallar, och är av en typ som inte ofta ses i Floda socken. De är av dubbelhakstyp utan katt. Stugan lär vara "Lövens gubbes" föräldrahem, flyttad till platsen,[4] (kanske på 1860-talet - men några dendrokronologiska indicier för en sådan flyttning finns dock ej).

Stugan är 6,0 m (inre mått) och de långa stockarna inklusive knut 60 cm längre, d.v.s 6,6 m. Gavlarna är 4,9 m (inre) och gavelstockarna hela längd således 4,5 meter. Mjölkkammarens längd är halva gavelns, och bredden är 1,8 m (vägg F).

Knutkedjan i hörn A-B avbildad från tre håll.

Prov ur uthuset (lada?), som är beläget kanske 50 meter öster om stugan (och skymt därifrån), är byggt av bilade stockar med ordentliga långdrag, och gåtspåren är av stjärttyp. Knutarna har raka hak och är av den vanliga 1800-talstypen. Byggnaden är alltså välgjord, men nu nästan helt nedruttnad. Två borrprov togs i stockarna A4 (Lvns11) och A5 (Lvns12), den förra av tall, den senare av gran. Granprovet har yttersta ring (troligen fullständig) från 1866 och tallprovet har yttersta ring från sommaren 1867. Byggnaden tycks alltså vara uppförd under 1800-talets värsta nödårsperiod!

Återstoden av uthuset från 1867

I Blåklockan (Floda Hembygdsförenings tidskrift) återfinns följande berättelse om denna plats. Tyvärr vet jag inte vilket nummer eller årgång.

EN SPÖKHISTORIA

"Det var en ljus vårmorgon just i dagbräckningen, då skymningen ännu inte riktigt givit vika. Ett par ungdomar hade begivit sig bort till en avsides liggande myråker. Vid ena sidan av åkern står en gammal stuga och framför denna en ladugård. Strax bakom den syns resterna av en koja, som bebotts av den man, som en gång odlat upp myren, och det var på 1860-talet . Den gamla stugan hade varit odlarens barndomshem. I denna hade de båda sagesmännen nyss kokat sitt kaffe och druckit och gjorde sig färdiga att gå hem. De gick ut, och medan den ene höll på att krångla med låset, vände den andre sig om och tog ett par steg ut på gårdsplanen. I detsamma fick han se en lång gammal man med käpp komma linkande, och gammalmodigt klädd var han. Den andre, som just då var färdig med låset, fick även se honom, och hur han långsamt linkade iväg bakom ladugården.

Avståndet fram till den egendomliga synen var omkring fem meter från den plats iakttagarna stod. Gången var fullkomligt ljudlös. Det syntes som om fötterna inte riktigt rörde vid marken. Ansiktsdragen var liksom utsuddade. Däremot syntes en sådan detalj som skjortkragen. Den var dubbelvikt och sammanknäppt som dylika gammalmodiga kragar brukar vara. Likaså syntes jacka och byxor. På huvudet bars en slokhatt.

Båda förstod, att de hade något övernaturligt väsen framför sig och kände sig genomilas av en egendomlig känsla.

Nu är att märka, att de, som såg denna syn, aldrig sett mannen i verkligheten, men deras beskrivning stämmer precis in på den man, som en gång odlat denna myr. Mannen dog 1912. Sista gången han besökte sin kära myr, yttrade han:

'Om ni låter det växa buskar efter dikesrenarna, och inte, bättre sköter om den åker, som jag ägnat hela mitt liv åt, kommer jag tillbaka.' - Gubben kom tillbaka, och det var en tidig vårmorgon år 1941".

Ete.

Genealogisk kontext och tolkning

"Lövens Gubbe" identifieras[5] som (Bäck) Lars Andersson 1835-1912. Han gifte sig den 15 oktober 1858, 23 år gammal med Britta Ersdotter från Syrholen, som drygt två månader senare födde en dotter, som förmodligen dog späd. De fick tre barn till, 1861, -64 och -67 som alla gifte sig.[6] Stugan ska ha varit Lars Anderssons barndomshem. Han växte upp som enda barnet med sin mor, Britta Jansdotter (1793-1866) i Bäckbyn, som blev änka när Lars var endast två månader. Själv var hon då 42 och nygift.[7] De bor kvar i hennes föräldrahem tillsammans med morfar och mormor Jan Andersson (1761-1840) och Brita Larsdotter (1766-1837) så länge de lever. De har sex barn som når vuxen ålder, men Britta är den enda som blir kvar i Bäckbyn.[8] Vid storskiftet står Jan Andersson för gården Bäckbyn litt. Bb,[9] 60.50483, 14.83503 (WGS 84) (Lissforsvägen 41). Det bör alltså ha varit där som stugan stod och "Lövens gubbe" växte upp - liksom hans mor och morfar gjort.

Vem som byggde stugan och varför stugan byggdes under flera år, 1759-62, är inte uppenbart, men med hjälp av Storskifteskartan och Elfvings släktregister är följande tolkning den jag finner troligast: På Storskifteskartan finns två "sammanflätade" gårdar, litt. B och litt. C. Litt C finns ännu kvar, Lissforsvägen 33, medan B, som låg straxt norr därom 60.50629, 14.83351 (WGS 84) - troligen delade de uthus - nu är öde. Denna gårdsbildning kan härledas åtminstone tillbaka till Olov Esbjörnsson (1649), som 1684 gifte sig med Brita Ersdotter (1660-1732). Sönerna, Erik Olsson (1684-1767) och Per Olsson (1689-1768) blir kvar på gården. Eriks sonson[10] Erik Olsson, står vid storskiftet för litt. C och Pers sonson[11] (drängen) Erik Olsson (1780-1872) på litt. B. Per Olsson har emellertid också en annan, äldre son, Anders Persson (1723-1784), vars son Jan Andersson (Lövens gubbes farfar) står för litt. Bb vid storskiftet. Tolkningen av "lövens stuga" kan då vara att Anders Persson i samband med att lillebror Olov gifter sig 1758, och får barn året därpå, börjar bygga på en helt ny gård. Själv har de då fyra barn, den äldsta 7 år, i livet. Jan hinner födas 1761 innan den nya stugan är timrad på den nya gårdsplatsen. Efter att de flyttat till den nya platsen får de ytterligare fyra barn, men alla dör - en som fyraåring, de andra späda. Det blir den yngste överlevande, Jan Andersson (1761-1840) som blir kvar på gården. Han får med hustrun Brita Larsdotter (1766-1837) sex barn som når vuxen ålder, men bara Brita 1793-1866 (lövens gubbes mor) blir kvar i Bäckbyn.[12] Vintern efter mor Brita Jansdotters död (hon dör 11 juni 1866, 73 år gammal - Lars är då 31 år och har efter åtta års äktenskap minst två små barn i livet)[13], huggs timret till det daterade uthuset på Rävholn. När huset från Bäckbyn flyttades är inte säkert. I Släktboken placerar Elfving "Bäck Lars Andersson" ("Lövens gubbe") i Syrholen (E 159) i anslutning till svågern Mases Erik Ersson (deras farfar Erik Ersson 1756-1824[14] står för Storskiftesgård litt. K i Syrholn)[15]. Men hur mycket de bodde där och/eller i Bäckbyn kan man nog inte veta utifrån Elfving, men Brita kunde väl knappast sköta gården själv! Det faktum att det är först efter hennes död, som Rävholn/Lövens myra torde ha blivit en någorlunda permanent bosättning, så är det kanske troligt att de fram till dess har stor del i driften av gården i Bäckbyn, vars jord dock förmodligen (sämjo)delats i så många remsor efter storskiftet - den var liten redan då - att den inte längre kunde erbjuda några ljusare framtidsutsikter. Eller hade kanske Brita bott kvar på nåder, och jorden/gården efter hennes död tillföll (något av) hennes syskon(barn)? I vilket fall som helst flyttade Lars med Brita och barnen till Rävholn och tog (så småningom?) med sig stugan.

Noter

1. ↑ Se FMIS Floda 421 (Övrig kulturhistorisk lämning)
2. ↑ Bengt Ehnström: *Insektsgnag i bark och ved*, Artdatabanken SLU 2002, s. 275
3. ↑ FMIS Floda 421
4. ↑ Enligt mejl från Leif Lundin 2011-03-12
5. ↑ Leif Lundin, muntl.
6. ↑ Elfving: *Floda Sockens Släktbok*, Floda hembygdsförening 1966, s. 240, E159
7. ↑ Elfving s. 253, F21
8. ↑ Elfving s. 253, F16

9. ↑ Storskifte 1812, Lantmäterimyndigheternas arkiv, 20-FLO-14:1:1 blad A, beskrivning p.2 (sid 1 och 10 i djvu-filen)
10. ↑ Elfving s. 251-53 (Bäckbyn), Erik Olsson, F7 - Olov Ersson (1722) F12 - Erik Olsson (1758-1826) F15
11. ↑ Elfving s. 251-53 (Bäckbyn), Per Olsson, F6 - Olov Persson 1733-1785, F11 - Erik Olsson 1780-1872 (gift 1825 och alltså ännu "dräng" vid storskiftet), F19
12. ↑ Elfving s. 253, F16
13. ↑ Elfving s. 253: F21, s. 240: E159
14. ↑ Elfving ss.232-240 Syrholen, posterna E158, E159, E110, E78
15. ↑ Storskifte 1812, Lantmäterimyndigheternas arkiv, 20-FLO-17:2 blad B, beskrivning p.2 (sid 2 och 8 i djvu-filen)

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/Lvns.php

---

Mätdata (ringbredder)

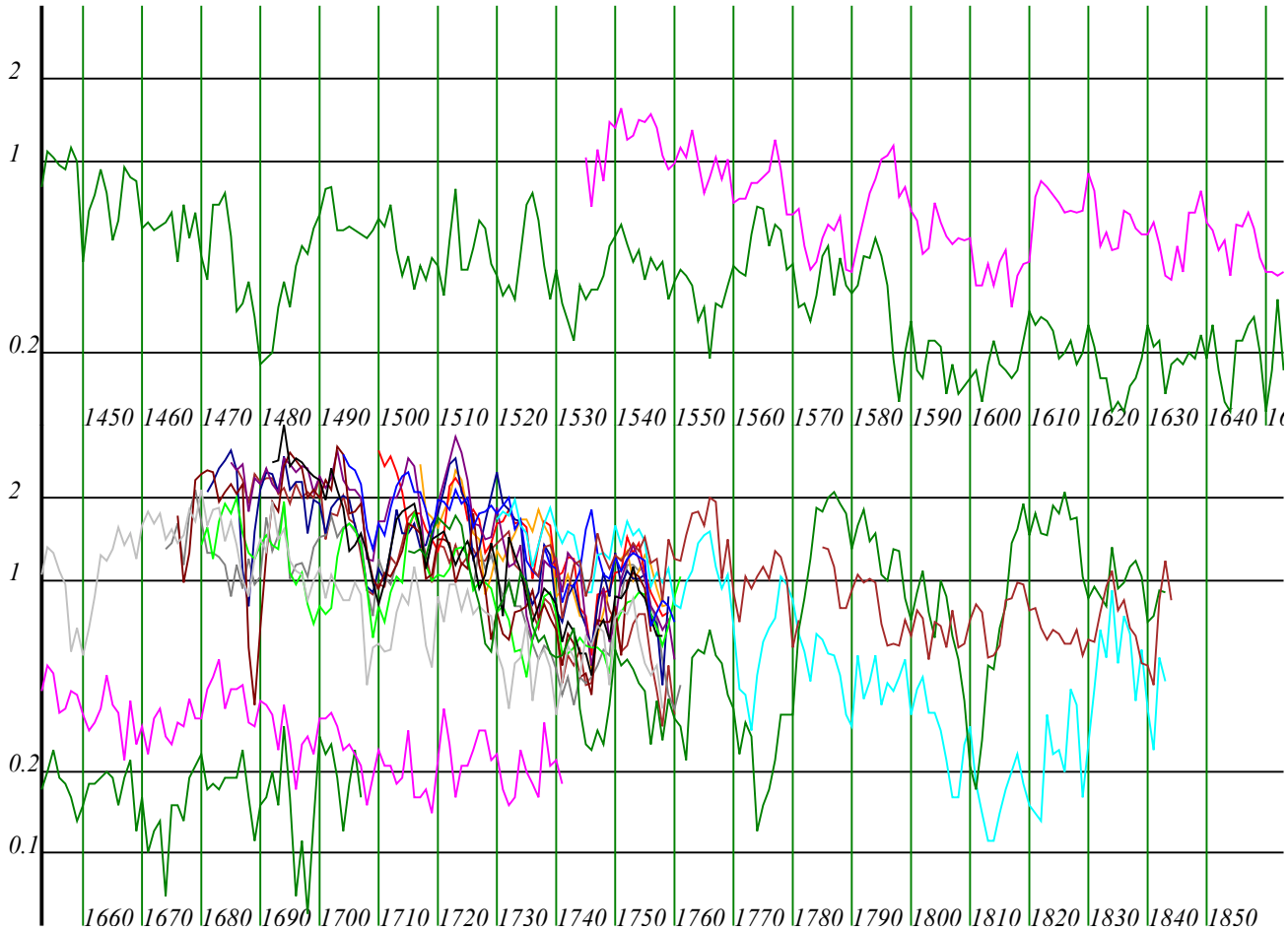


```
Lvns   1 Lövens myra, Dala-Floda (Cottage)                PISY
Lvns   2 Sweden       Pinus sylvestris    200  6031N1451E          1443 1844
Lvns   3 T. Axelson
Lvns    #### Remains of cottage, 60°31'0"N, 14°50'59"E (probably not original place)
```

——— *Lvns01a, 1443–1707, D5, +>42*
——— *Lvns03a, 1535–1741, D6, +>10*
——— *Lvns25a, 1676–1756, A4a, ej vk, prov skadat (flera ringar saknas)*
——— *Lvns28a, 1653–1758, A7a, +(full)ew*
——— *Lvns26a, 1692–1758, A5a, +full ew+påbörjad lw*
——— *Lvns22a, 1681–1759, D3b, +lite ew*
——— *Lvns21a, 1710–1759, +ew. knutbräda, yttre. (mycket osäker datering)*
——— *Lvns20a, 1717–1759, + vårved. Knutbräda D-stockars knutar på C-vägg, inre. (mycket osäker datering)*
——— *Lvns23a, 1685–1760, D7a +lite ew*
——— *Lvns02a, 1686–1760, D4, högsommarfällt detta år (yttersta mätta ring är ofullständig med endast lite lw)*
——— *Lvns27a, 1704–1760, A6a, +ew*
——— *Lvns04a, 1674–1761, D7b, yttersta rin möjl ofullst. (omätt del pga röta. tjurved ring 64-71, utifrån räknat. Något osäker dat.) omätt del pga röta. tjurved innerst. något osäker (alt 1759)*
——— *Lvns24a, 1680–1761, A3a (vk, fullst)*

Lvns30a, 1715–1843, F3b, +trasig ew
Lvns29a, 1730–1843, F4b, +ew
Lvns31a, 1736–1844, F5b, vk (ofullst lw?)

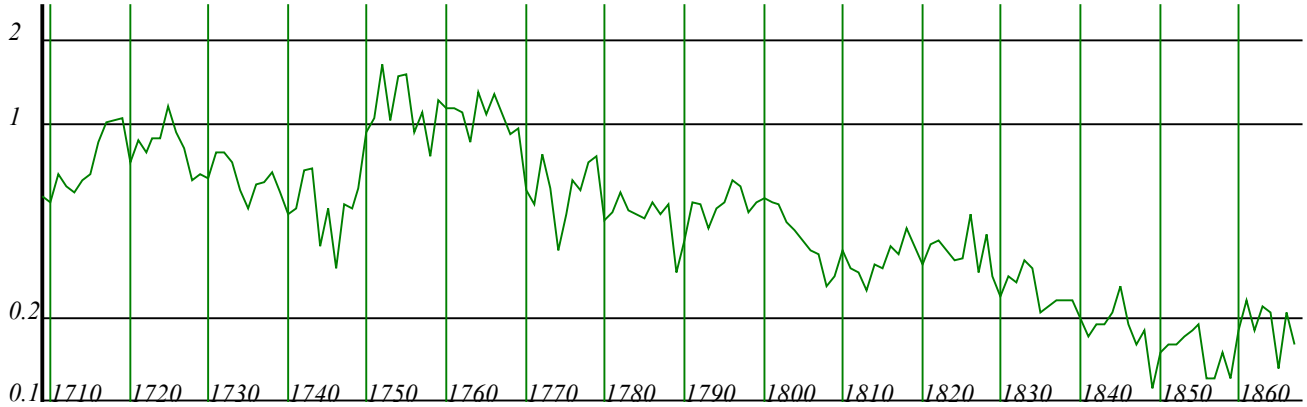


```
Lvns   1 Lövens myra, Dala-Floda (barn)                      PISY
Lvns   2 Sweden       Pinus sylvestris    200  6031N1451E          1709 1867
Lvns   3 T. Axelson
Lvns    #### Lvns1...: Remains of barn, 60°31'1"N, 14°51'3"E
```

Lvns11a, 1709–1867, A4a, möjl sommarfällt (1867)

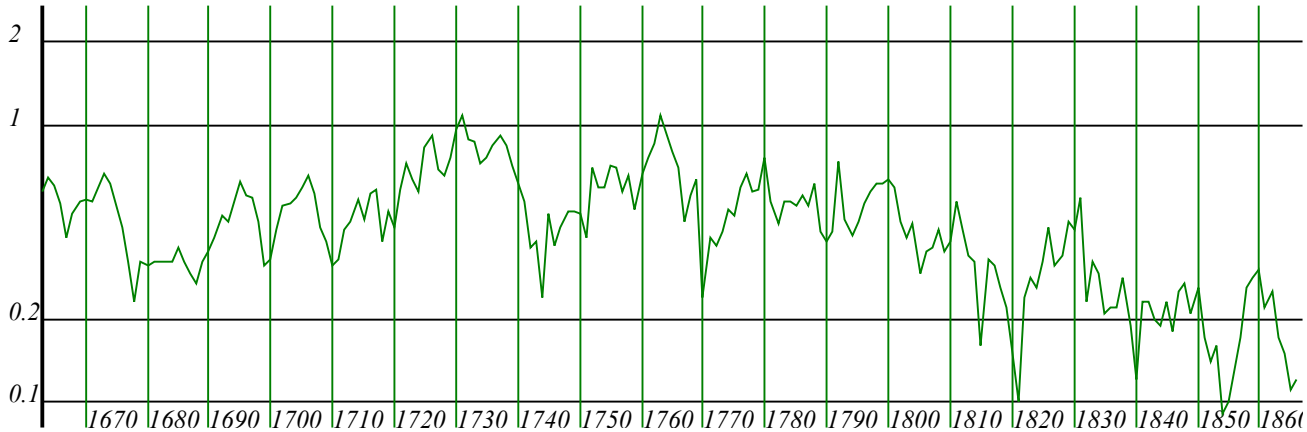


```
Lvns   1 Lövens myra, Dala-Floda                             PCAB
Lvns   2 Sweden       Picea abies         200  6031N1451E          1663 1866
Lvns   3 T. Axelson
Lvns    #### Lvns1...: Remains of barn, 60°31'1"N, 14°51'3"E
```

Lvns12a, 1663–1866, PCAB

Sammanrasad fäbodstuga i södra Sälbuo

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, november 2019

Av stugan återstår 2019 tyvärr mest bara rester dolda i vegetationen. Här är AD-hörnet, d.v.s en del av framsidan till vänster.

Rännknutar eller sneda överhaksknutar från ca 1776

Mellanväggen möter ytterväggen omedelbart till höger innanför ytterdörren. Stockarna från 1775/76 är ganska frodvuxna och dåligt barkade. Borret sitter i A4.

Den 29 oktober 2019 tog jag för dendrokronologisk åldersbestämning några prov med tillväxtborr (5 mm) ur en sammanrasad fäbodstuga i södra delen av Sälbuo, 60.44134, 14.77685 (WGS 84). De nedre varven har sneda överhaksknutar (rännknutar), med rektangulära knutskallar. De övre varven har raka enkelkattknutar. Alla stockar är bilade, men man kan misstänka att för de nedre är bilningen kanske sekundär. Stugan har haft ingång till vänster och förstugan som i sin helhet mäter 2,1 m × 4,3 m, är delad med en sekundär timmervägg som fästs genom spår i stockändarna som passar mot en på väggen påspikad nara. Det större rummet, stugan, har måtten 4,4 m × 4,3 m. Prov togs i mellanväggen, närmast A, i stockarna E3(a), E2(a) och E4(a) och i A4 mellan dörr och fönster. Dessa har alla yttersta ring från 1775, och timringen bör ha skett ca 1776. Prov togs också i det uppenbart nyare timmret i stockarna B9 och B11, vilka visade sig ha yttersta ring från 1820 respektive 1850, vilket gör att man kan misstänka antingen att återanvänt timmer använts eller att den timrats och höjts i minst två omgångar. Vill man försöka dra säkrare slutsatser behöver fler prov tas. Stugan är intressant då den utgör ett sent exempel på den medeltida knuttypens fortsatta användning i Floda. Under 1700-talets senare hälft tycks förekomma ett större antal knuttyper än vad som är fallet både tidigare och senare.

Fäboden tillhörde 1812 Zakris Christophersson (f. 1779) i Tallriset.[1] Fadern Christopher Zakrisson (1751) gifte sig 1/12 1776 med Anna Matsdotter från Hagen.[2] 1776 fanns farfadern, också han med namnet Zakris Christophersson (f. 1728) och farmodern Anna Hansdotter (f. 1717), på gården.[3] Vem som egentligen byggde stugan och var må kanske vara osagt. Det är troligt att stugan stod på platsen 1818, men med få säkra referenspunkter i närheten kvarlämnar kartöverlägget tyvärr ett inte obetydligt mått av osäkerhet därvidlag.

Noter

1. ↑ 20-flo-24, Storskifte, Säljeboda fäbodeställe, 1812-02-07 (författad 1808)
2. ↑ Floda kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/12375/A I/12 (1806-1815) s.111
3. ↑ Floda kyrkoarkiv, Dalarnas län, Husförhörslängder, SE/ULA/12375/A I/8 (1775-1784) s.105

Korrelationsvärden

```
Cybis CDendro, Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples in 19A29.fil and the reference
SödraDal dated to 2005 with corr >= 0,39 and with overlap >= 43
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                  T-  Over  Skel
         Corr   Test   lap  Chi2
all...   0,59   6,17    72    14   based on 4 members
19A291   0,52   5,04    72    10   1703-1775  Ea2
19A292   0,45   3,77    58     1   1717-1775  Ea4
19A290   0,44   4,00    70     3   1705-1775  Ea3
19A293   0,39   2,71    43     7   1732-1775  A4d
```

```
Cybis CDendro, Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples in 19A29.fil and the reference
SödraDal dated to 2005 with corr >= 0,54 and with overlap >= 78
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                  T-  Over  Skel
         Corr   Test   lap  Chi2
all...   0,61   8,72   129    29   based on 2 members
19A295   0,55   5,78    78     7   1772-1850  B11 (nyare)
19A294   0,54   6,26    99    16   1721-1820  B9 (nyare)
```

Mätdata (ringbredder)

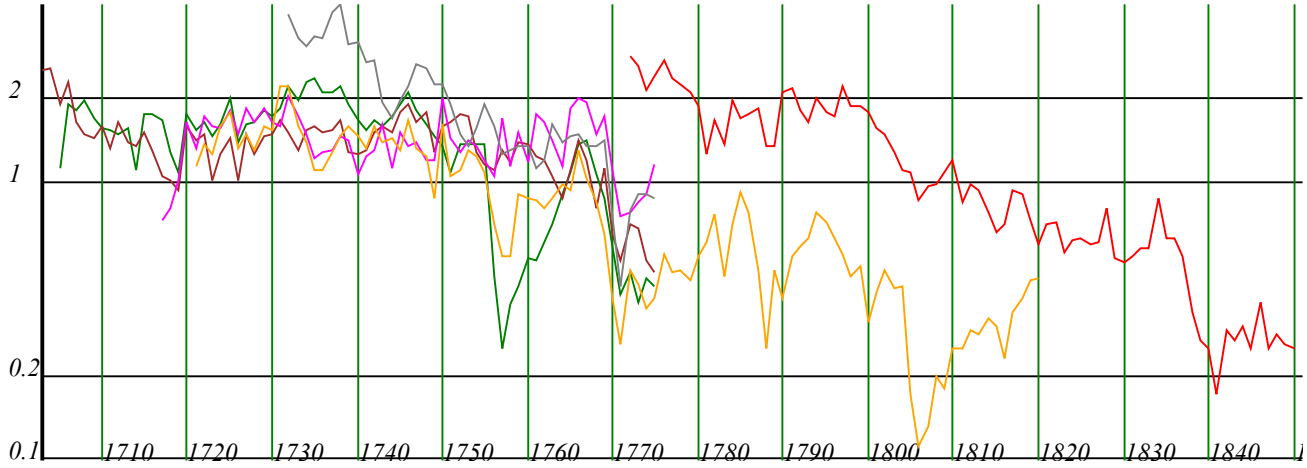


```
19A29  1 Stuga (raserad) Sälbuo, Floda sn Dalarna            PISY
19A29  2 Sweden       Pinus sylvsetris                            1703 1850
19A29  3 T. Axelson
19A29   #### 60.44132, 14.77684
```

19A291, 1703–1775, Ea2
19A290, 1705–1775, Ea3
19A292, 1717–1775, Ea4
19A293, 1732–1775, A4d
19A294, 1721–1820, B9 (nyare)
19A295, 1772–1850, B11 (nyare)

Stuga, Vålberget, Floda sn
Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juli 2019

Stugan har en komplicerat byggnadshistorik, men delar är från 1733.

Delar av den provtagna A-väggen, där stockarna runt dörren är av timmer från sommaren 1733.

Den 16 juli 2019 besökte jag Per-Erik Perssons gamla stuga i Vålberget, 60.45459, 14.85879 (WGS 84), och tog med tillväxtborr (5 mm) sammanlagt sex användbara prover för dendrokronologisk analys. Eftersom insidan var tapetserad var provtagning bara möjlig i utifrån i A-väggen, de övriga bedömdes alltför vittrade. Samtliga provtagna stockar är av frodvuxen tall med endast upp till 65 ringar, de flesta 35-48 ringar, vilket normalt inte räcker för en dendrokronologisk analys. I detta fall visar sig dock fem av proven passa helt övertygande mot varandra, och tillsammans ger de en entydig och övertygande träffbild mot en rad lokala och regionala kurvor. Dessa prover, som alla är tagna i stockarna runt dörren har en yttersta ofullständig ring från 1733 och timret är alltså fällt sommaren, juli eller augusti, 1733. Provet ur A10 har 65 ringar, även det sommarfällt, men passar inte med de övriga och är sannolikt inte samtida med dem, men jag saknar tyvärr tillräcklig grund för att ange någon datering. Stugan är alltså byggd av bl.a timmer som fällts sommaren 1733, men har flyttats och gjorts om minst en gång, antagligen fler. Knutarna är huvudsakligen dubbelhaksknutar men med mycket grunda, ibland helt saknade, underhak och skallen är ofta något sexkantig. Stockarna är bilade, men jag kan inte avgöra om det är ursprungligt eller gjort vid senare omtimring.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/19716.php

---

Korrelationsvärden

```
Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between best available references and
19716 (som of 5 samples) dated to 1733 with corr >= 0,54 and with overlap >= 47
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over  Skel
           Corr   Test   lap  Chi2
all...     0,63   5,47    47     4   based on 5 members
se007      0,63   5,40    47     5    1888  Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")   PISY
Kungsber   0,57   4,64    47     1    2005  Kungsberg-Järbo-Lumsheden, Gästrikland                  PISY/KBPISY 2
SolorNor   0,56   4,56    47     1    1940  Solør, sydöstra. Norge (digitaliserat av Arne Andersson)PISY
Grangard   0,54   4,35    47     4    2004  Grangärde, Dalarna                                      PISY/0000   2
GagnefSo   0,54   4,34    47     2    1831  Gagnef-Djura                                            PISY/Gms000 2
```

```
Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples in 19716.fil and
mean of references above, dated to 2011 with corr >= 0,39 and with overlap >= 34
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over  Skel
         Corr   Test   lap  Chi2
all...   0,63   5,47    47     4   based on 5 members
197165   0,68   5,36    36     5   1697-1733  A8d
197163   0,63   5,40    47     0   1686-1733  A6d,yttersta ofullst
197162   0,58   4,08    34    10   1699-1733  A5d
197160   0,54   3,62    34     0   1699-1733  A4d, yttersta ofulst
197164   0,39   2,85    46     7   1687-1733  A6b
```

Mätdata (ringbredder)

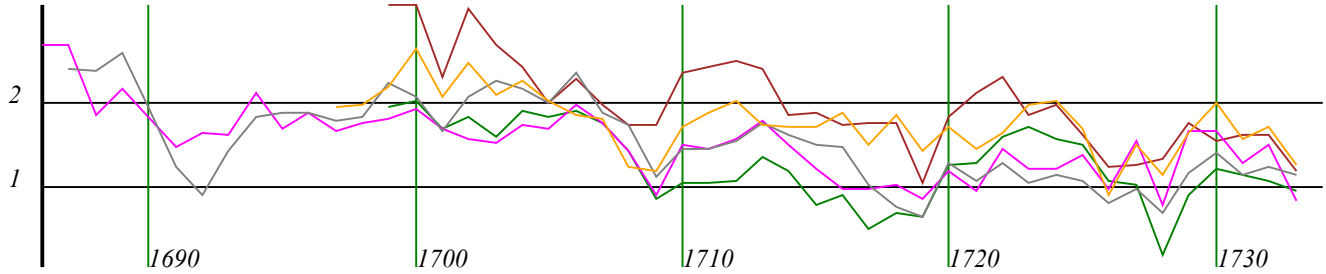


```
19716  1 Stuga, Vålberget, Floda sn, Dalarna                PISY
19716  2 Sweden       Pinus sylvestris                          1686 1733
19716  3 T. Axelson
19716   #### 60.45459, 14.85879
```

197163, 1686–1733, A6d,yttersta ofullst
197164, 1687–1733, A6b
197165, 1697–1733, A8d
197162, 1699–1733, A5d
197160, 1699–1733, A4d, yttersta ofulst

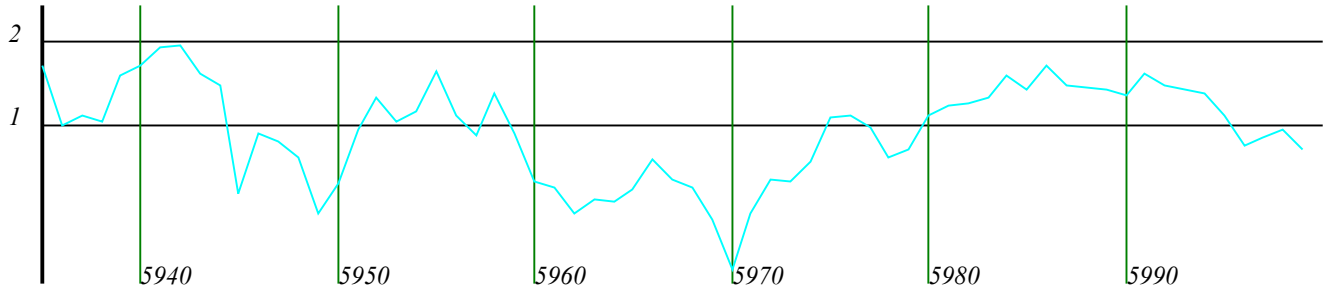

197166, 5935–5999, A10 (odaterad)

Nedtimrad stuga från Sandbacken, Handbacken, Björbo

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juli 2011

Den 9 juli 2011 tog jag med tillväxtborr prov ur sex stockar för dendrokronologisk datering i en nedtimrad stuga hos Gunnar Andersson (Gammellustigs) På handbacken, som tidigare stått på Sandbacken (Handbackvägen 24), 60.45778, 14.68944 (WGS 84).
De flesta stockar är numrerade för att möjliggöra återupptimring, men det är för mig inte uppenbart hur numren relaterar till deras placering i byggnaden. Fem av proven gick att säkert datera, medan det sjätte visserligen går att datera mot de övriga, men med så dålig korrelation för den yttersta delen, att det är omöjligt att veta om det fattas ringar. Timret är hugget vid minst tre olika tillfällen nämligen vintern 1877/78, sommaren 1879 och vintern 1881/82. De yngsta stockarna har återfunnits på vinden och i röstet. Stugan kan tidigast ha färdigställts hösten 1881, men mer troligt 1882.

En del av timret, ungefär i mitten av traven.

prov	*stock*	*fälld*	*övrigt*
1	*490*	*1879, hög/sensommar*	
2	*439*	*1877/78*	
3	*(i röste)*	*1881/82*	*ljud, troligen brand, ca juni 1803*
4	*525*	*1879, sommar*	
5	*(åsstötta)*	*1881/82*	
6	*434*	*1879/80?*	

Det kan vara värt att notera att den referens som generellt ger bäst korrelation mot dessa prov är "Petmyra",[1] vilket *kan* indikera att träden hämtats på myrlänt mark.

Stugan till höger om lyktstolpen, vars tak avtecknar sig mot himlen. Bilden tagen 1999

Noter

1. ↑ T. Axelson: *Petmyra (PISY-ref) 1690-2002*, Cybis Wiki.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/Sndb0.php

---

Mätdata (ringbredder)

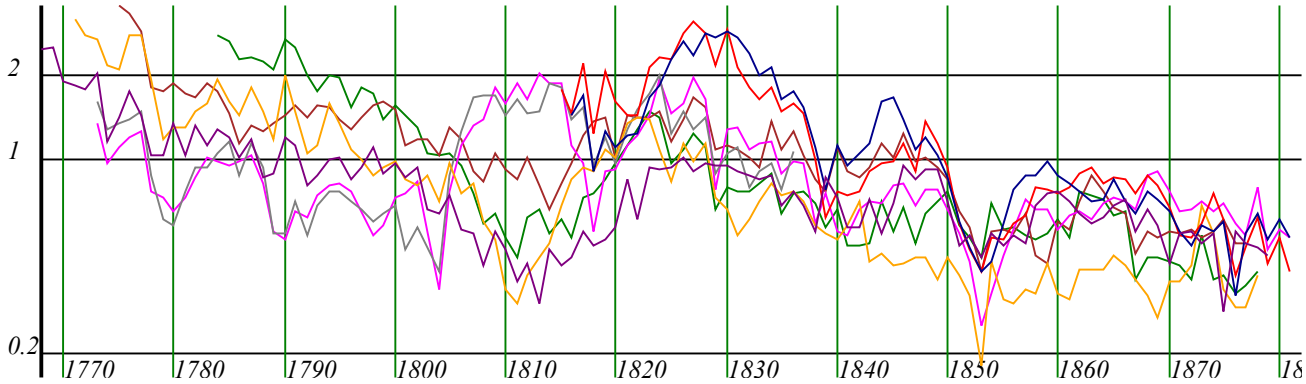


```
Sndb0  1 Sandbacken cottage, Handbacken, Björbo              PISY
Sndb0  2 Sweden       Pinus sylvestris   220m  6027N1441E          1768 1881
Sndb0  3 T. Axelson
Sndb0   #### 60°27'28"N, 14°41'22"E, now removed.
```

Sndb03b, 1773–1836, ej vk, brandljud försommar 1803
Sndb02a, 1775–1877, (439) vk
Sndb04a, 1771–1878, (525) +ew
Sndb01a, 1784–1878, (490) +ew
Sndb06a, 1768–1879, (434) vk (youngest part very bad corr - possibly absent rings)
Sndb03a, 1773–1881, (i röste) vk
Sndb05a, 1815–1881, (åsstötta) Vk
Sndb05b, 1816–1881, vk

Jons-Olars källarstuga med loftgång

Foto taget 2019.

Ett borrprov (JOLKt1) togs 2002-11-19 ur en tallstock i den ganska märkvärdigt, snett utskjutande källarnedgången på Jons-Olars arstuggu, 60.45999, 14.68605 (WGS 84). En dendrokronologisk analys angav att denna timmerstock höggs vintern 1781-82, men av detta torde man inte kunna dra mer än slutsatsen att det förekom byggnadsverksamhet på gården 1782, vilket i sig är inressant. Det tyder nämligen på att (Jons) Olov Ersson och Anna Nilsdotter (Elfving R29) vid denna tidpunkt redan var i färd med att bygga upp gården. De gifte sig 1780. Ytterligare prov visar dock att den nuvarande stugan är av senare datum. Troligast något av åren närmast efter 1857. Till detta år kan både en timmerstock från källarnedgången (JOLKt3) och en takbjälke av gran i portlidret (JOLKg4) hänföras. En stock i stugväggen ur vilken prov kunde tas inifrån källarnedgången fälldes 1798-99 (JOLKt2). Angående denna vägg kan man notera att den inte varit utsatt för väder och vind, varför stugan och källarnedgången torde vara samtida. Byggnaden är alltså delvis gjord av återanvänt timmer, som av de oanfrätta ytorna och deras enhetliga utseende att döma måste de ha (om)bilats när den nuvarande byggnaden timrades. I övrigt kan noteras att källaren är välvd av naturligt formade stenar, så när som på ett större kluvet granitstycke över ingången, som ger intryck av att vara ditsatt senare. Själva den snett utskjutande källarnedgången är till skillnad från den övriga byggnaden konstruerad med haklaxknutar av en typ som hör det sena 1800-talet och 1900-talets början till. (K-O Arnstberg: Datering av knuttimrade hus i Sverige, Nordiska museet 1976 s. 133, typ J eller K). Om de kan ha använts redan senast 1860, eller om om man gjort om knutarna senare, måhända för att minska storleken av ett hindrande, lågt takutsprång, är svårt att avgöra.

Fyndet av timmer fällt 1781-82 gör alltså min tes om att gårdsplatsen skulle vara identisk med Olof Mattssons (Elfving R6) gamla 1600-talsgårdsplats, från vilken Nils Sakrisson (Elfving R35) torde ha flyttat 1785 eller något år senare, osannolik. Man skulle, om den varit riktig, nämligen knappast ha väntat sig att finna spår av byggnadsverksamhet på gården blott ett fåtal år före de gamla ägarnas avflyttning, men väl från tiden då de nya ägarna ersatt de gamla. Vi skulle alltså ha väntat oss att finna timmer fällt åren efter 1785, men inte 1782. Jons-Olars (Storskiftesgård Q) bör därför hellre antas vara nybyggd åren närmast efter 1780, året då Olov Ersson och Anna Nilsdotter gifter sig. Var Olov Mattssons gamla gårdsplats då istället kan ha varit belägen, måste därmed tillsvidare tyvärr lämnas obesvarat.

Torbjörn Axelson, nov 2002

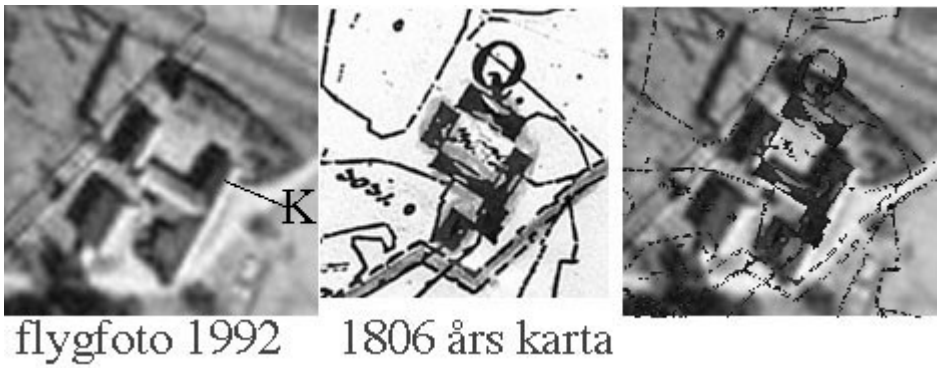

En jämförelse mellan storskifteskartan och ett nutida flygfoto, visar att byggandernas läge i stort sett är oförändrat. Den undersökta källarstugan är märkt med "K".

Mätdata (ringbredder)

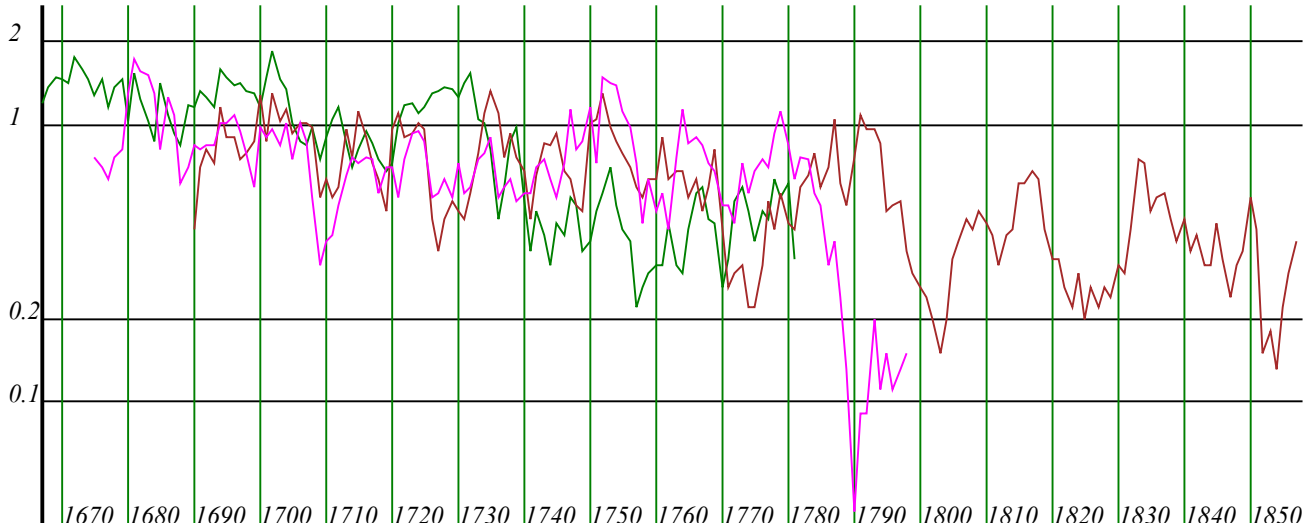


```
JOLK    1 Building in Bjorbo, central Dalarna                PISY              .
JOLK    2 SWEDEN       Scotch pine    200-350M  6028 1441          1667 1857   .
JOLK    3 Torbjorn Axelson, Handbacken, Bjorbo, Sweden                          .
```

JOLKt1, 1667–1781,
JOLKt3, 1675–1798,
JOLKt2, 1690–1857,

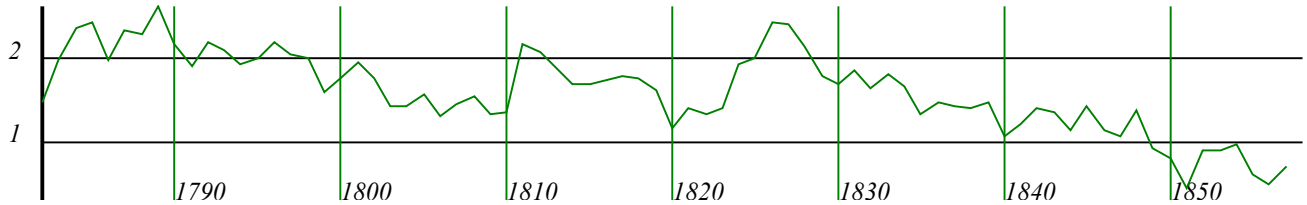


```
JOLKg   1 Building in Bjorbo, central Dalarna                PCAB              .
JOLKg   2 SWEDEN       Norway spruce  200-350M  6028 1441          1782 1857   .
JOLKg   3 Torbjorn Axelson, Handbacken, Bjorbo, Sweden                          .
```

JOLKg4, 1782–1857,

Försök att hitta 1700-tals timmer vid "PatronPers", Handbacken

Gösta Wibergs (PatronPers) stora uthus, 60.45774, 14.69180 (WGS 84), är till stor del byggt av återanvänt timmer, som kan antas komma från äldre byggnader, som tidigare stått på gården. Det mesta av detta ser ut att vara av 1800-talstyp. I hopp om att kanske kunna hitta timmer som ingått redan i den äldsta bebyggelsen på platsen, som att döma av det historiska källmaterialet bör ha uppförts decennierna närmast omkring sekelskiftet 1700, valde jag i första omgången ut en del halvrundtimmer, nämligen dels ur tre stockar intill trappan upp till loftet (norra trappan) (bild), två ovanför fönstret under/brevid denna trappa, och en stolpe på vinden. Av dessa visade sig alla vara fällda vintern 1810-11. Fyra av tall, två av gran. Talltimret (PP011, 12, 13, 14) är mycket enhetligt och kommer med stor sannolikhet från ett och samma bestånd, medan de båda granstockarna (PP015, 16) skiljer sig mer åt. Tallproven har 120-125 uppmätta ringar. Två av tallstockarna kommer sannolikt från samma träd (PP011 & PP012), och proven visar att detta träd drabbats av en kraftig barkskada ca 1729-30, som förefaller vara orsakad av brand. Den runda sidan är barkad och har inte utsatts för nämnvärd väderpåverkan. Några maskgångar finns, men ingen blånad i splinten. Troligen har detta timmer ingått i någon lägre värderad byggnad, t. ex en vedbod, och att den runda sidan redan från början varit vänd inåt. Talltimret ger goda eller mycket goda korrelationsvärden mot t. ex swed305 (ITRDB) (Björboområdet, tall. T. Axelson): 0,51-0,61; tillsammans: 0,72, (TTest: 6,6-8,5; alla: 11,5). Grantimret kan också dateras till 1810-11 mot lokal granreferens (ITRDB: swed312), men med betydligt sämre värden. Den ena (PP015a) så dålig att den varit odaterbar tagen för sig själv (troligen orsakat av störande kvist). Den andra med korrvärde=0,53 (medel av två radier) 90 ringar TTest=5,9. Båda stockarna tillsammans ger dock korrvärde=0,57 och TTest=6,5. Dateringen är således säker.

Ett prov togs också ur en stock, som var bilad på båda sidor och rödfärgad på insidan: Tall, fälld vintern 1843-44. (corr=0,52, antal ringar=74, TTest=5,2). Kanske prover ur ytterligare något väggavsnitt, skulle kunna visa sig vara äldre. Nytt försök bör göras.

Torbjörn Axelson, mars 2007.

Uthuset är till stor del byggt av återanvänt timmer

stockarna motsvarande prov PP011-13. 11 och 12 är från samma träd.
De utsattes för en skada, möjligen brand, ca 1729-30, och fälldes vintern 1810-11

Mätdata (ringbredder)

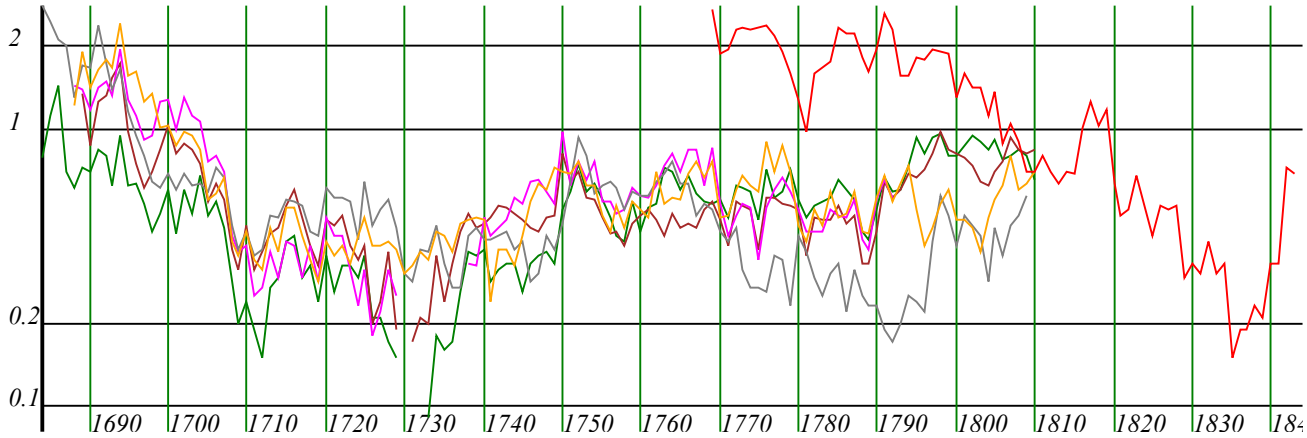


```
PP01    1 Gösta Wibergs uthus (PatronPers), Handbacken Björbo PISY
PP01    2 Sweden        Scotch Pine          250   6027N1444E          1684 1843
PP01    3 T. Axelson
```

PP012b, 1688–1792, Ej Vk. Kraftig barkskada 1729-30 (brand?)
PP013a, 1684–1809, 1 ring omätt, p.g.a partiell skada vid preparering
PP011a, 1684–1810, vid ring 81, 1729 har en barkskada uppstått
PP014a, 1688–1810,
PP012a, 1689–1810,
PP017a, 1769–1843,

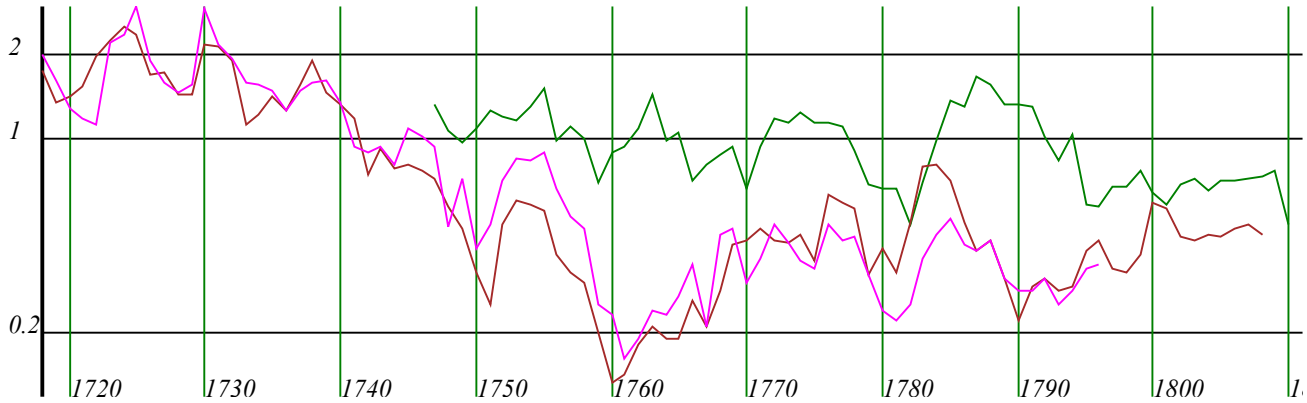


```
PP01    1 PatronPers Uthus, Handbacken, Björbo                PCAB
PP01    2 Sweden        Norwegian Spruce     250   6027N1443E          1718 1810
PP01    3 T. Axelson
```

PP016d, 1718–1796,
PP016c, 1718–1808, PCAB. vk saknas
PP015a, 1747–1810, PCAB, med dålig, men bästa, passning på 1810. Således sannolikt jämngammalt med kamraterna.

1700-tals timmer från Nises i Hola

Gården ägdes vid storskiftet 1806 (Litt P), av Nils Sakrisson (f.1748), som enligt husförhörslängden fram till ca 1785 bodde i Forsen, men då flyttade till Holan, varvid gården i Forsen upphörde. Mest sannolikt låg gården på LjungOskars gårdsplats i Forsen, eftersom den dels tycks ha tidsmässigt överlappat JonsOlars med ett fåtal år, dels att inga nära släktband finns med dem på JonsOlars, varför ett övertagande av tomten före storskiftet är mindre troligt.

Återanvänt timmer från 1785. Lägg märke till att man använde rundtimmerteknik med "gammaldags" sneda halsningar. Knuten motsvarar den vitmålade knuten i mitten på exteriörbilden.

Eftersom MatsOlles i Holan stora uthus, 60.46479, 14.70740 (WGS 84), i början av 1900-talet ersatte de tidigare byggnaderna, så finns inga av Nils Sakrissons byggnader kvar, men då de nuvarande uppenbarligen till största delen är byggda av återanvänt timmer, som till stor del bär stildrag som ger vid handen att det kommer från byggnader timrade före 1800-talets ingång, valde jag att göra en dendrokronologisk åldersbestämning av ett urval stockar, som såg gamla ut. Dessa visade sig alla vara huggna under perioden 1781-89, vilket visar att gården byggdes upp successivt, och att flyttningen förbereddes några år innan föräldragenerationen i Forsen dog 1783. Den visar också att det är mindre troligt att några byggnader flyttades från Forsen till den nya gården på Holan, utan att allt byggdes upp av nytt virke på den nya platsen. Om något timmer från gården i Forsen ändå skulle kunna finnas bevarat i form av ängslador kan möjligen utrönas genom att inventera de gamla lador som eventuellt kan finnas kvar på den mark som tillföll Nils Sakrisson vid Storskiftet.

Torbjörn Axelson, januari 2007

Holan 1992 och 1806. Storskifteskartans Litt P tillhör Nils Sakrisson, och Litt. Pa hans son Erik Nilsson.

Mätdata (ringbredder)

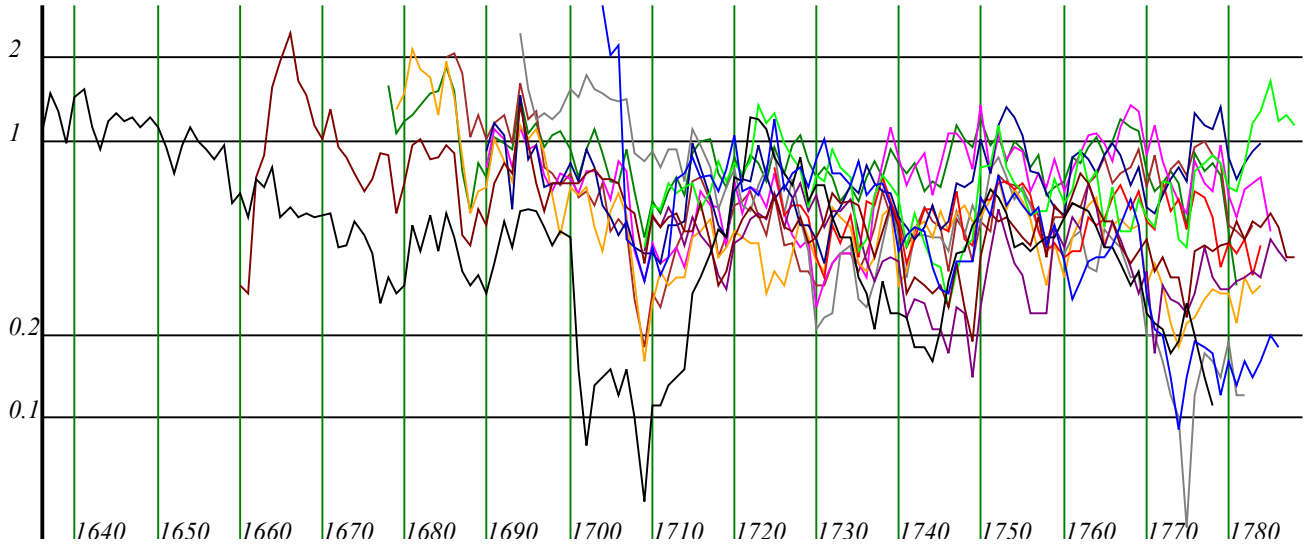


```
MOHol  1 MattsOlle i Holan, Björbo diverse timmer i uthusen  PISY
MOHol  2 Sweden       Scotch Pine         250  6027N1444E          1636 1788
MOHol  3 T. Axelson
```

——— *MOHol42a, 1636–1778, 4-8 uttermost rings unmeasured*
——— *MOHol11a, 1678–1781,*
——— *MOHol14a, 1694–1782,*
——— *MOHol12a, 1685–1783,*
——— *MOHol21a, 1679–1784,*
——— *MOHol23a, 1690–1784,*
——— *MOHol22a, 1725–1784,*
——— *MOHol13a, 1690–1785,*
——— *MOHol43a, 1704–1786,*
——— *MOHol31a, 1709–1787,*
——— *MOHol33a, 1660–1788,*
——— *MOHol32a, 1709–1788,*

Fagerberget, Björbo

Den 16 juni 2003 togs borrprov för dendrokronologisk åldersbestämning ur några byggnader hos Kent Olsson i Fagerberget, Floda sn. Den 11 augusti 2019 återvände jag för kompletteringar av koordinater och bilder. Ur ladan i Bingsjö togs fler prov, och denna byggnad har fått en egen rapport, FBbing.

Olssons stuga eller Lissel Olars, 60.38198, 14.83719 (WGS 84). Prov togs ur timmerbitar som tidigare tagits ur för ny dörröppning i en vägg i stugan. Fyra prov togs av relativt frodvuxen tall, som dock alla gav ett tydligt och samstämmigt resultat. Alla fyra stockarna är fällda 1863-64.

Mätdata (ringbredder)

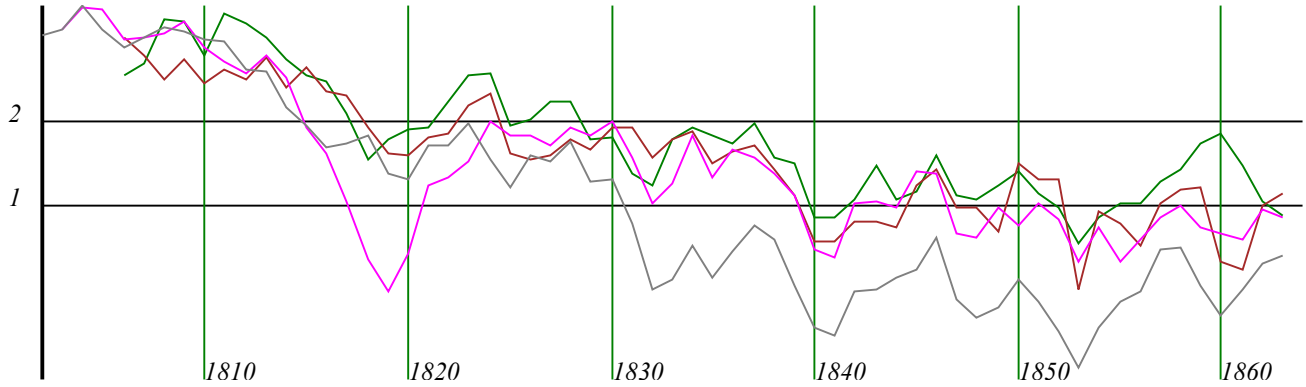


```
FB      1 Olssons stuga i Fagerberget, Floda sn, Dalarna      PISY              .
FB      2 SWEDEN       Scotch pine    200-400M  6025 1450           1802 1863   .
FB      3 Torbjörn Axelson                                                      .
```

FBOS14, 1802–1863,
FBOS13, 1803–1863,
FBOS12, 1806–1863,
FBOS11, 1806–1863,

Berglunds stuga, 60.38383, 14.83506 (WGS 84). Fyra prov togs på vinden, under besvärliga ljusförhållanden. Ett skadades tyvärr under prepareringen. Av de återstående tre - alla av tall - kunde ett säkert dateras till 1801 (sista växtår), medan ett har så tunna yttersta årsringar att den exakta dateringen blir något osäker, men sannolikt 1801 eller något av intillliggande år. Det tredje provet har yttersta årsring från 1795, men det möjligt att vankant saknas på detta prov. Stugan torde vara byggd 1802 eller åren närmast därefter. Timret förefaller inte vara återanvänt.

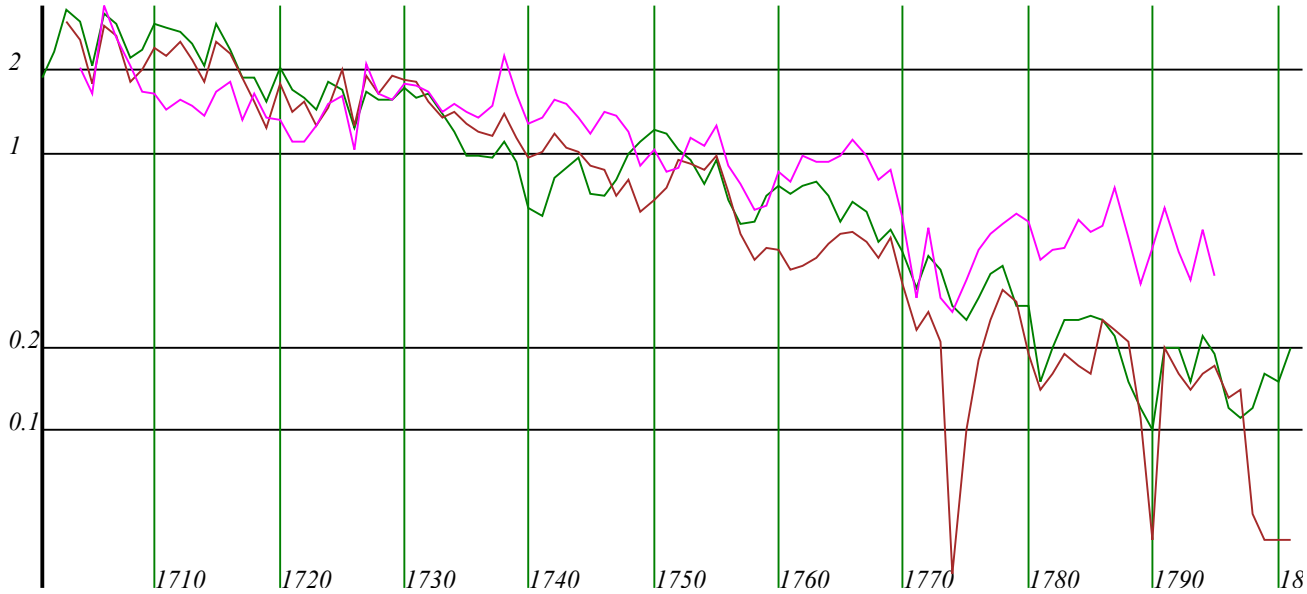


```
FB      1 Berglunds stuga i Fagerberget, Floda sn, Dalarna     PISY              .
FB      2 SWEDEN        Scotch pine    200-400M  6025 1450           1701 1801   .
FB      3 Torbjörn Axelson                                                       .
```

FBBS13, 1704–1795,
FBBS11, 1701–1801,
FBBS12, 1703–1801,

Nåslau, rundtimmerlada med "OOS 1835" inskuret på dörrgåten, 60.38289, 14.83623 (WGS 84), Täpp Lars lada som stått vid Nåsrået strax norr om nuvarande riksvägen, 60.4711, 14.61248 (WGS 84) . Tre borrprov togs ur tre stockar, alla av tall. Ett tycks sakna vankant och dess yttersta kvarvarande ring kan dateras till 1827. De båda där vankanten är intakt tycks vara från 1832 (sista växtår). Dessvärre är den yttersta delen på båda dessa prov bitvis mycket tätvuxen, varför det inte helt kan uteslutas att dateringen skulle kunna vara något fåtal år fel, varför ladan timrats tidigast hösten 1832, eller något eller några år senare.

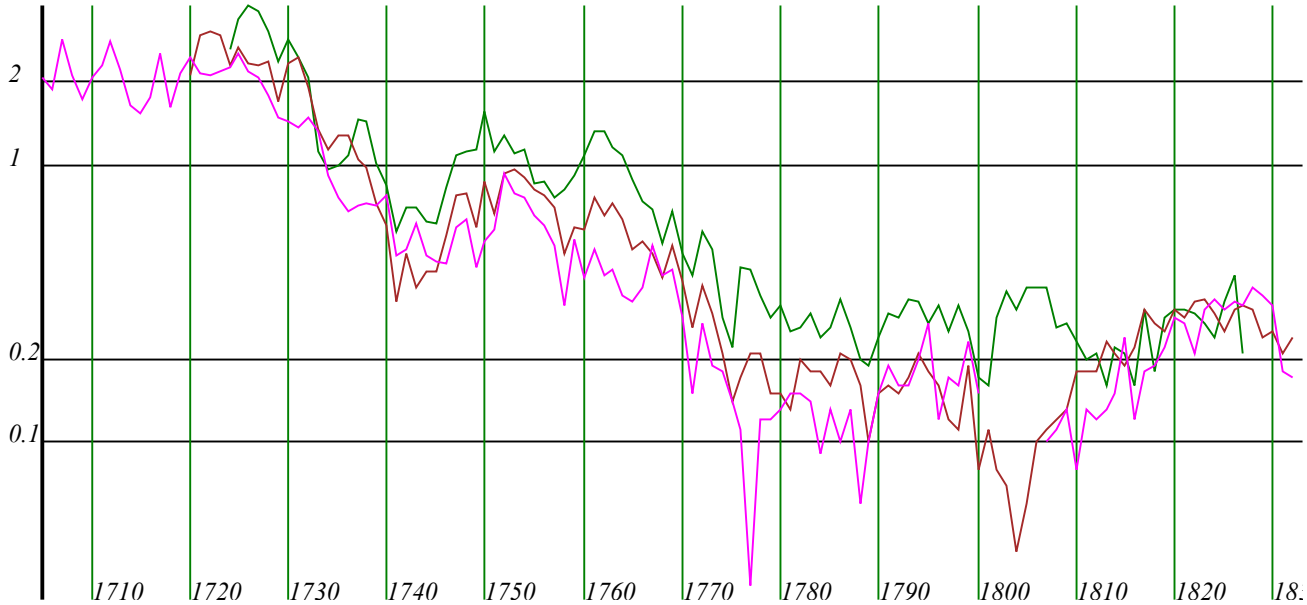


```
FB      1 Olssons lada i Fagerberget, Floda sn, Dalarna       PISY              .
FB      2 SWEDEN       Scotch pine    200-400M  6025 1450           1705 1832   .
FB      3 Torbjörn Axelson                                                      .
```

FBOL11, 1724–1827,
FBOL13, 1705–1832,
FBOL12, 1720–1832,

Torbjörn Axelson, juni 2003 och augusti 2019

Stuga i Sandviken, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, september 2011

En inskrift som bör uttydas Lars Jans (eller Johans?) Son (1)831. Tecknen är omkring 3 cm höga

Den 16 september tog jag tillsammans med Mats Lagestad i Floda prover från en mindre stuga i Sandvikens fäbod, 60.54524, 14.82217 (WGS 84), som han höll på att rusta. Stugan som nu åter är helt inklädd, var en enkelstuga, med ingång till en farstu på vänstra sidan av långsidan. På mellanväggen (som nu är borttagen), ovanför dörren i rummet återfanns och tillvaratogs en inskrift som jag tolkar som **Lars Jans** (eller **Johans**?)[1] **Son** 1**831**. Prov (sågsnitt) togs ur den stocken, samt ur två andra stockar från den borttagna väggen. Det noterades att gåtspåret i innerväggen var av stjärttyp. Borrprov togs dessutom ur den översta stocken över dörren, samt ur två borttagna kraftiga golvtiljor. Virket ger överlag dåliga korrelationer mot alla referenser, men endast ett av proven (ett av sågsnitten, Lgst12) visade sig omöjligt att datera. De båda daterade proven ur mellanväggen har sista fullständiga ring från 1787, men med en mycket tunn rand av påbörjad ved för 1788. De bör därför vara fällda i slutet av maj (+/- 2 veckor?) det året. Golvtiljorna har yttersta ring från 1792 (vinterfällt) och ca 1791 (tynande ytved). Det är kanske troligt att båda träden fälldes vintern 1792/93. Stocken ovanför dörren har troligen sista ring från 1868 (eftersom provet är ensamt om denna datering, och korrelationsvärdet är för lågt för en säker datering, kvarstår ett visst frågetecken omkring denna).

Stugan timrades förmodligen försommaren 1788 och fick golv cirka fem år senare. Stugan byggdes antagligen om (höjdes?) 1868. Eftersom timret är dolt går det inte att dra några slutsatser om huruvida förstugan kan vara påbyggd. Att döma av det sågprov jag har kan det nog inte uteslutas att den borttagna mellanväggen har utgjort yttervägg en tid (t.ex 1788-1869). Någon byggnadsverksamhet som kan förknippas med 1831 hittades inte, men kan ändå givetvis finnas då antalet stockar som kunde undersökas var så begränsat.

Noter

1. ↑ Gummerus: *Det gamla Floda* 1970 s.235 föreslår "Jan" som uttolkning av ett snarlikt tecken

---

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/Lgstd.php

---

Korrelationsvärden för de enskilda proven mot referenskurvor som daterar dem

Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between best references and Lgstd11.pos
dated to 1787 with corr >= 0.33 and with overlap >= 109
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.

	Corr	T-Test	Overlap		
all...	0.37	4.08	109	based on 4 members	
Grangard	0.38	4.27	109	Grangärde, Dalarna	PISY
se007	0.35	3.82	109	Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")	PISY
swed305	0.34	3.73	109	Björbo, Dalarna	PISY
SödraDal	0.33	3.60	109	Södra Dalarna	PISY

Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between best references and Lgstd13a.pos
dated to 1787 with corr >= 0.40 and with overlap >= 64
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.

	Corr	T-Test	Overlap		
all...	0.55	5.26	66	based on 7 members	
swed008	0.45	4.04	66	ÖSTERSUND (Harlan)	PISY
Savolinn	0.45	4.00	66	Savonlinna-området. Sammanslagna från ITRDB	PISY
SE002	0.43	3.73	64	Långrumpskogen, Nordmaling	PISY
Prostpar	0.41	3.62	66	Prostparken in Svärdsjö, Dalarna	PISY
se007	0.40	3.54	66	Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")	PISY
SödraDal	0.40	3.53	66	Södra Dalarna	PISY
BjörboGr	0.40	3.46	66	Swed305 Björbo+Grangärde	PISY

Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between best references and Lgstd14m.wid
dated to 1868 with corr >= 0.39 and with overlap >= 72
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.

	Corr	T-Test	Overlap		
all...	0.47	4.51	72	based on 5 members	
se007	0.45	4.22	72	Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")	PISY
BratPISY	0.44	4.07	72	Mälardalen area, publ. Bråthen	PISY
Grangard	0.40	3.63	72	Grangärde, Dalarna	PISY
SödraDal	0.39	3.59	72	Södra Dalarna	PISY
swed305	0.39	3.51	72	Björbo, Dalarna	PISY

Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between best references in and
Lgstd15.pos
dated to 1792 with corr >= 0.32 and with overlap >= 131
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.

	Corr	T-Test	Overlap		
all...	0.43	5.95	162	based on 5 members	
swed305	0.34	4.53	162	Björbo, Dalarna	PISY
se007	0.33	4.49	162	Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")	PISY
BratPISY	0.33	4.46	162	Mälardalen area, publ. Bråthen	PISY
Bingsjo_	0.33	4.44	162	Bingsjö Dalarna, Klockargårdens storstuga	PISY
ESVEALAN	0.32	3.88	131	East Svealand Aneby+Askersu+Bettna+Sissham+Saltsjöba	PISY

Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between best references and
Lgstd16.pos dated to 1791 with corr >= 0.38 and with overlap >= 101
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.

	Corr	T-Test	Overlap		
all...	0.47	5.79	119	based on 10 members	
Sfsn-PIS	0.47	5.79	119	Säfsnäs socken, Dalarna	PISY
SolorNor	0.42	5.06	119	Solør, sydöstra. Norge (digitaliserat av Arne Andersson)	PISY
SödraDal	0.42	5.05	119	Södra Dalarna	PISY
Kungsber	0.41	4.83	119	Kungsberg-Järbo-Lumsheden, Gästrikland	PISY
Grangard	0.40	4.74	119	Grangärde, Dalarna	PISY
se007	0.40	4.73	119	Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")	PISY
GagnefSo	0.40	4.69	119	Gagnef-Djura	PISY
FlodaSn0	0.39	4.59	119	Floda sn, Dalarna (mainly Björbo) (ej swed305)	PISY
Petmyra	0.39	4.16	101	Petmyra (bogg), Björbo, Dalarna	PISY
swed305	0.38	4.49	119	Björbo, Dalarna	PISY

Mätdata (ringbredder)

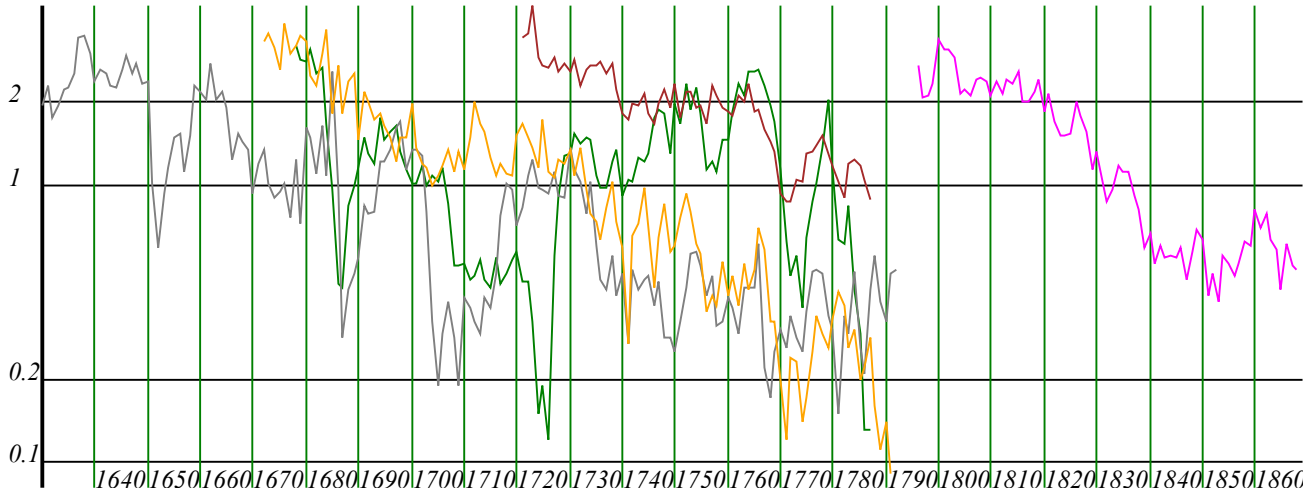


```
LGSTD1 1 Stuga.MLagestad,Sandvika,Floda sn                    PISY
LGSTD1 2 Sweden       Pinus sylvestris    200  6032N1449E          1630 1868
LGSTD1 3 T. Axelson
```

Lgstd11, 1678–1787, Märke: Lars(Jans?)Son 831
Lgstd13a, 1721–1787, +lite EW, ca maj/juni
Lgstd16, 1672–1791, tynande
Lgstd15, 1630–1792, borttagen tilja
Lgstd14m, 1796–1868, Övesta stocken på långsidan över dörr

Resterna av "skogskoja" vid Hultmyran

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juni 2009

Söder om Flåtjärnsvägen öster om sjön Orsen i Björbo, 60.36722, 14.69556 (WGS 84)

Kojruinen från nordväst

I ett kvarlämnat bestånd med en del äldre, stora tallar återfinns resterna av en knuttimrad koja. Den hade ingång på i norra änden av västra sidan, och ett fönster på södra sidan. Norra väggen har bestått av en jordvall, med stående klovor. och en eldstad. Knutarna är relativt komplicerade dubbelhaksknutar, med sneda trösklar. Timret är mycket dåligt men prov kunde tas med tillväxtborr ur tre stockar på västra utsidan i stockarna A3 (Ors03), A4 (Ors01), A5 (Ors02). I en av dessa (Ors02 ur A5) skadades dock vankanten, men är av allt att döma samtida med A3 där yttersta ring är från 1914. I den tredje stocken (A4) finns en ej färdigbildad ring för 1897. Tolkningen bör vara att timret fälldes vintern 1914-15, men att då även användes minst en torrtall. Kojan byggdes antagligen 1915.

Runt kojruinen finns några grova tallar. Prov togs även ur tre av dem. De äldsta ringarna är från 1839 (Ors06a), 1845 (Ors07a) och 1871 (Ors05a), där märgen i brösthöjd växte ca 1836 i åtminstone Ors06, utan, med viss felmarginal, också på de båda andra undersökta träden. Ors06 och delvis 07 har vuxit åtminstone relativt fritt som unga (förhållandena för Ors05 framgår ej ur provet, då det tillgängliga 25 cm långa borret ej nådde in). Det torde därför kunna misstänkas att föryngringen skett efter en brand under kanske förra hälften av 1820-talet. Tidpunkten kan eventuellt fastställas genom eventuella brandspår i de äldre stubbar som finns i närheten.

Alla tre träden uppvisar en mycket kraftig tillväxtökning som börjar omkring 1917 med kulmen omkring 1921, då tillväxten är många gånger så hög som både tidigare och senare. Detta kan rimligen förklaras av en friställning genom avverkning som ganska väl sammanfaller med byggandet av kojan.

Timret i kojan visar god överensstämmelse med de omkringstående träden både vad gäller tidsomfång och korrelationsvärden, varför det kan antas att kojan byggts på platsen av träd som vuxit där. Den observerade friställningen kan eventuellt vara identisk med fällningen av de träd som behövdes för att uppföra byggnaden, i så fall med ett par års responsfördröjning.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/Ors0.php

---

Mätdata (ringbredder)

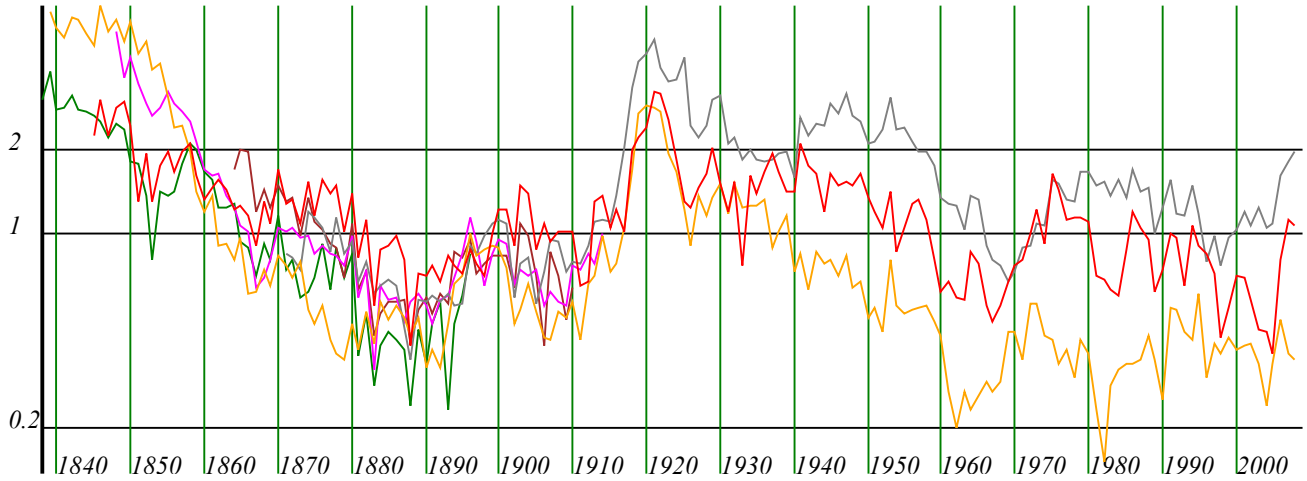


```
Ors0   1 Koja vid flåtjärnsvägen (Hultmyran), Orsen, Björbo  PISY
Ors0   2 Sweden       Pinus sylvestris   250m  6022N1442E          1838 2008
Ors0   3 T. Axelson
Ors0    #### Remains of Log cabin from after 1914 and living trees from around. 60°22'2"N, 14°41'44"E
```

Ors01a, 1838–1896, A4 (+vårved)
Ors02a, 1864–1910, A5 (ej vk)
Ors03a, 1848–1914, A3
Ors06a, 1839–2008, 4m öster om koja
Ors07a, 1845–2008, 7m öster om koja
Ors05a, 1871–2008, 3m söder koja

Fler dendrodateringar

Dateringar av några lador efter älven mellan Forsen och Käringforsen i Björbo (söder om älven)

Ladan vid Fänforsens nacke (60.46306, 14.67778 (WGS 84))

En välhållen lada av runt, relativt grovt (ca 20 cm) talltimmer, med knutar av den enkla ladtypens, tillhörig Erkes Olars, med nytt plåttak och plankgolv. Talltimret har vänts så att även den nuvarande insidan blivit utsatt för väder och vind. Prov togs i februari 2003 ur 4 stockar, bl.a i B8 och B10, och ytterligare två C6 och C7 provtogs december 2018. Träden var i de flesta fall tynande, och i kombination med vittringen är yttersta ring svår att fastställa på de flesta prov. Av de gamla proven har 'LFNt3b' en tydlig ring för 1822, men virket är blånat. I det ena av de nya proven finns en tydlig yttersta ring 1823 utan blånad. Dateringen blir därför ca 1824*. Ladans mått är 3.5 m × 4.5 m. Långsidan har 15 varv och åsarna är 7.

*Min tidigare datering 'ca 1823' ha alltså justerats ett år.

TA febr. 2003, uppdaterad dec. 2018

Mätdata (ringbredder)

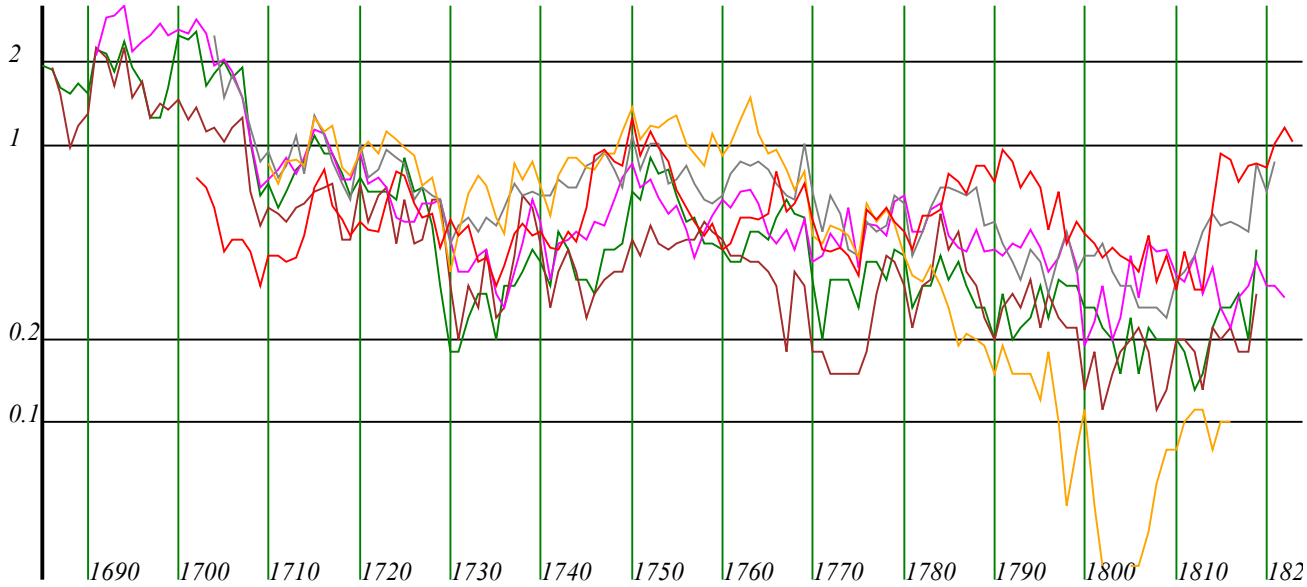


```
000    1 Lada vid Fänfors nacke, Björbo                        PISY              .
000    2 SWEDEN       Scotch pine    200-350M  6028 1439           1685 1823    .
000    3 Torbjorn Axelson                                                       .
```

LNF0, 1710–1816, C7 tynande
LFNt1a, 1685–1819,
LFNt2b, 1686–1819,
LFNt4b, 1704–1821,
LFNt3b, 1691–1822, blånad
LNF1, 1702–1823, C8

Stalladan på åkern öster om Slihälla (60.46528, 14.67431 (WGS 84))

En rödfärgad välhållen lada av mestadels bilat grantimmer, med nytt plåttak. Ett prov (OSHLg2) daterat till 1871 (sista växtår). Den välgjorda timringen och en del omotiverade urtag gör det troligt att byggnaden från början haft en annan funktion, och antagligen legat på annan plats. Påbyggnaden (stallet) är av brädor. Knuthaken är åtminstone delvis gjorda med såg. Ladan mäter 4.8 m × 4.2 m, där gaveln är längre än långsidan. Den har 3 åsar och långsidan har 13 varv. Röstmodern på C har urtag som han tolkas som att den stocken tidigare varit väggband. Ett loft kan ha funnits att döma av urtag i gavlarna.

TA febr. 2003, uppdaterad dec. 2018

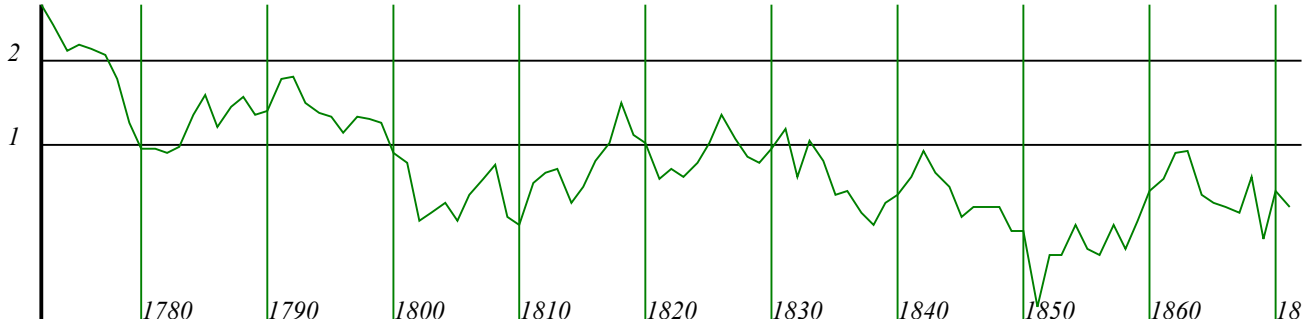


```
000    1 Stalladan öster om Slihälla, Forsen                PCAB              .
000    2 SWEDEN       Picea abies    200-350M  6028 1439           1772 1871    .
000    3 Torbjorn Axelson
```

——— *OSHLg2, 1772–1871,*

Slihällslau vid Slihälla (60.46542, 14.67272 (WGS 84))

En ganska stor lada, med nytt plåttak och golv av brädor. En inskrift med röd färg, "F.E.O 1932" torde ange denna ladas byggandsår. Den är dock byggd av äldre, delvis ganska illa medfaret timmer från en lada som skall ha stått i Lövberget. Detta timmer kan i åtminstone två fall dateras till 1861 (sista växtår SLIHL1, SLIHL9). Flera analyserade prov tycks tyvärr sakna några ringar mot vankant, och andra prov är från så frodvuxna tallar att de ej kunnat dateras. Möjligheten att det skulle kunna saknas någon ring också på dessa prov kan inte helt uteslutas.
Ladan mäter 3.1 m × 4.1 m och har 3 åsar. Långsidan består av 15 varv. Gåtar nu spikade efter att dörren vidgats, men rester av breda rektangulära gåtspår finns. Dymlingar finns.

TA febr. 2003, uppdaterad dec. 2018

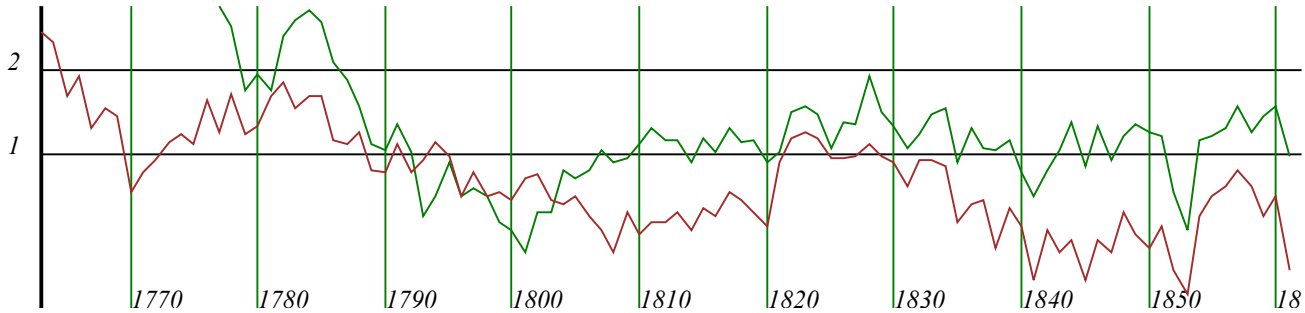


```
000    1 Slihällslau, Forsen                                PISY              .
000    2 SWEDEN       Scotch pine    200-350M  6028 1439           1763 1861   .
000    3 Torbjorn Axelson                                                      .
```

——— *SLIHL9, 1763–1861,*
——— *SLIHL1, 1777–1861,*

Lilla ladan vid älven öster om Strandbäcken

60.46528, 14.67111 (WGS 84)

En ganska liten rödfärgad lada med nytt plåttak, och dörr på gaveln, gåtspår med fiskstjärtform, av bilat talltimmer som dateras till 1820 (sista växtår se prov LLSB1, LLSB5, LLSB6-vk sakn.) och lodräta dubbelhaksknutar med djupa överhak. Ladan bör vara byggd ca 1821, då troligen på en gårdsplats med okänd funktion. Ladan mäter 2.9 m × 3.5 m, där gaveln är längre än sidan, som består av 14 varv.

TA febr 2003, uppdaterad dec. 2018

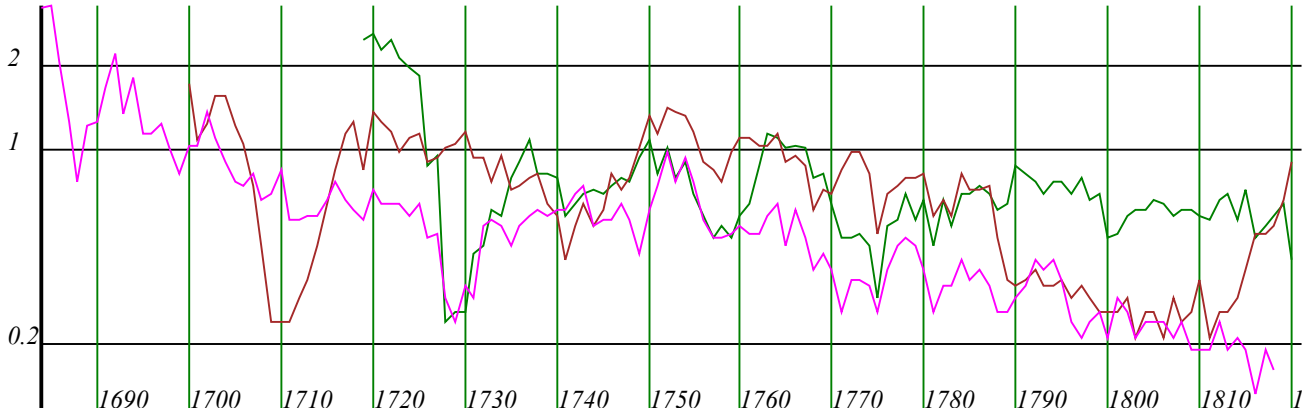


```
000    1 Lilla ladan vid strandbäcken, Forsen                PISY              .
000    2 SWEDEN       Scotch pine    200-350M  6028 1439           1684 1820   .
000    3 Torbjorn Axelson                                                      .
```

LLSb6, 1684–1818,
LLSb5, 1700–1820,
LLSb1, 1719–1820,

Ladruinen på *Olersas backe* straxt öster om Strandbäcken, nära järnvägen 60.46417, 14.67028 (WGS 84)

En tyvärr sammanrasad lada, byggd av rundtimmer, men sexkantiga knutskallar utan underhak, med långdrag, tillhörig Erkes Olars (Marken har förr hört till Patron Pers). Gåtspåren är på vänstersidan bortsågade och på höger sekundärt borrade, men verkar ursprungligen ha varit av stjärttyp. Byggnaden mäter 3.6 m × 4.0 m. Bygganden bör ursprungligen ha varit ett gårdshus med okänd funktion

Fyra prov OLEsB1, OLEsB2,OLEsB4,OLEsB5 av relativt frodvuxet talltimmer har kunnat dateras till 1738 (sista växtår). Ladan kan därför antas vara byggd ca 1739, vilket innebär att den är en av de äldsta byggnaderna i byn. Den är reparerad vid minst ett tillfälle i slutet av 1800-talet. Syllstockarna på västra gaveln och södra långsidan är av gran, och kan dateras till ca 1886 eller något år därefter (vankanten osäker p.g.a röta se: OLEsB6, OLEsB7). En kvarvarande takås, också av gran, växte sista året 1895 (OLEsB8d).

TA febr. 2003, uppdaterad dec. 2018

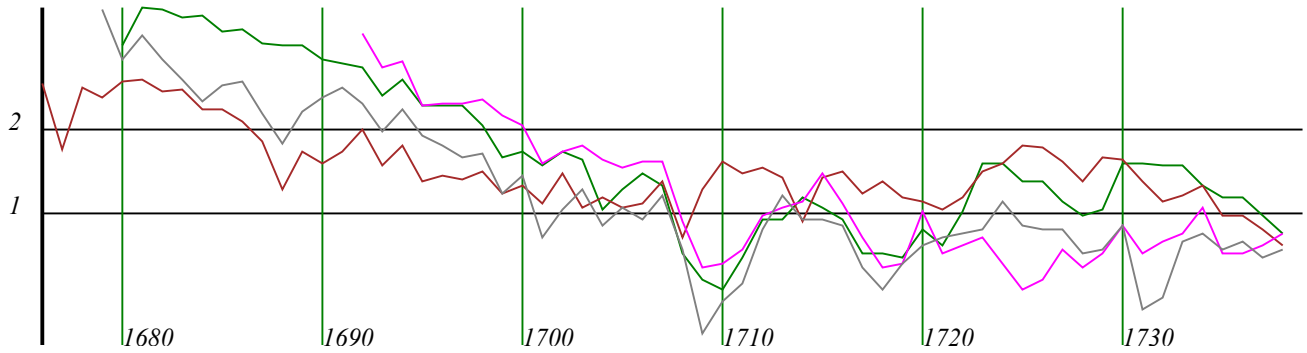


```
000    1 Ladruin på Olesas backe vid strandbäcken, Forsen    PISY              .
000    2 SWEDEN       Scotch pine    200-350M  6028 1439           1679 1738   .
000    3 Torbjorn Axelson                                                      .
```

OLEsB2, 1676–1738,
OLEsB5, 1679–1738,
OLEsB1, 1680–1738,
OLEsB4, 1692–1738,

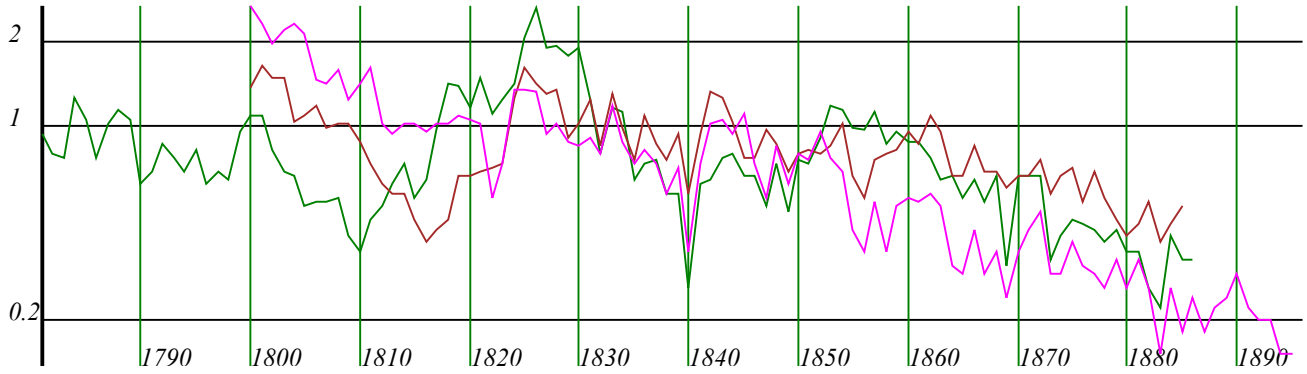


```
000    1 Ladruin på Olesas backe vid strandbäcken, Forsen    PCAB              .
000    2 SWEDEN       Scotch pine    200-350M  6028 1439           1781 1895   .
000    3 Torbjorn Axelson                                                      .
```

OLEsB7, 1800–1885,
OLEsB6, 1781–1886,
OLEsB8d, 1800–1895,

Påbyggd lada vid vägen till "Ängsmyran"

60.46514, 14.66375 (WGS 84)

En vältimrad byggnad som antagligen varit ett gårdshus med okänd funktion. Den ursprungliga byggnaden har kompletterats med ett timrat stall(?). Ladan är av bilat, rödfärgat timmer. Knutarna är inklädda med bräder, men man kan ändå se att knutskallarna på huvuddelen är av sexkanttyp och knutarna rännknutar, medan de är av den vanliga rektangulära typen med dubbelhaksknutar på tillbyggnaden. Långdrag finns. Byggnaden mäter 4.3 m × 4.3 m plus påbyggnaden om 2.1 m. Tre åsar finns och långsidan består av 17 varv. Eftersom båda dörrarna är låsta (2018 igenspikade), har endast ett fåtal utsidiga prov tagits, dock fördelade på alla de tre åtkomliga sidorna av huvuddelen. Dessa pekar alla mot mitten av 1770-talet (prov LVAM1-4a). Den yngsta uppmätta ringen är vuxen 1774, och sannolikt intill vankanten. En viss osäkerhet råder dock p.g.a den yttersta vedens skörhet på samtliga prov. Sannolikt byggdes ladan ca 1775. Den tillhör "Jons Lasses" i Forsen. 1775 var det år som Lars Ersson, som tog över gården efter sin far Erik Jönsson, gifte sig.

TA febr 2003, uppdaterad dec. 2018

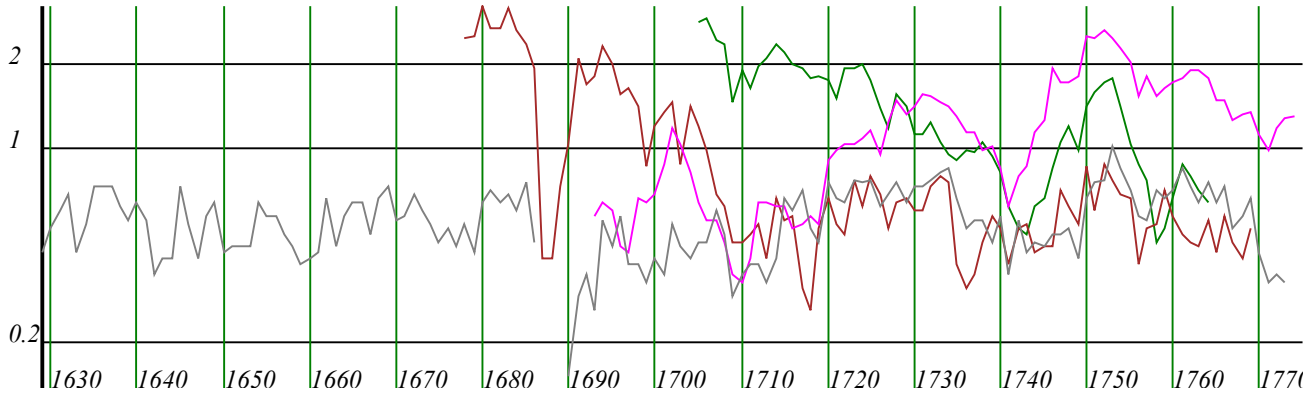


```
000    1 Lada med stall vid Nises väg, Forsen                PISY              .
000    2 SWEDEN       Scotch pine    200-350M  6028 1439           1629 1774    .
000    3 Torbjorn Axelson                                                       .
```

LVAM1, 1705–1764,
LVAM2, 1678–1769,
LVAM4, 1629–1773,
LVAM3, 1693–1774,

Liten rundtimmerlada på älvbrinken mitt för "Ängsmyra"

60.46528, 14.66319 (WGS 84)

En ganska liten, välhållen rödfärgad rundtimmrad lada med de vanliga enkla ladknutarna utan långdrag som mäter 2.6 × 3.2 m, har 5 åsar och vars långsida består av 15 varv. Den står nära älven, i närheten av en liten stuga i älvkanten, och en lite större lada på andra sidan vägen (föregående). Den är av relativt grovt talltimmer (en granstock - avstannad i växten, varför exakt fällningsår inte kan fastställas, dock tidigast 1787 - påträffades dock bland de undersökta stockarna, RTLJoL3). Dörröppningen finns på gaveln och har djupa, kilformade gåtspår. Taket är av gråa betongpannor. Då talltimmret kan dateras till 1791 (sista växtår se prov JoL911-26, 11 redovisade prov) torde ladan vara byggd 1792. Inga senare tillkomna stockar har upptäckts och möjligen saknas också flyttmärken. Ristningar av betydelse saknas också. Att döma av Storskifteskartan 1806 stod den dock då ännu ej på platsen (en liten lada finns dock markerad i närheten). Den bör således vara flyttad efter Storskiftet. Eftersom man inte tycks ha kompletterat eller ersatt något vid flytten, går det inte att se när det skedde. Att den inte tycks ha gjorts om eller reparerades vid flytten kan dock peka på att det skedde snart efter storskiftet (1813). Den var ju då endast ca 20 år gammal. Ladan hör till Jons Lasses i Forsen.

TA febr 2003, febr, mars 2007, dec 2018

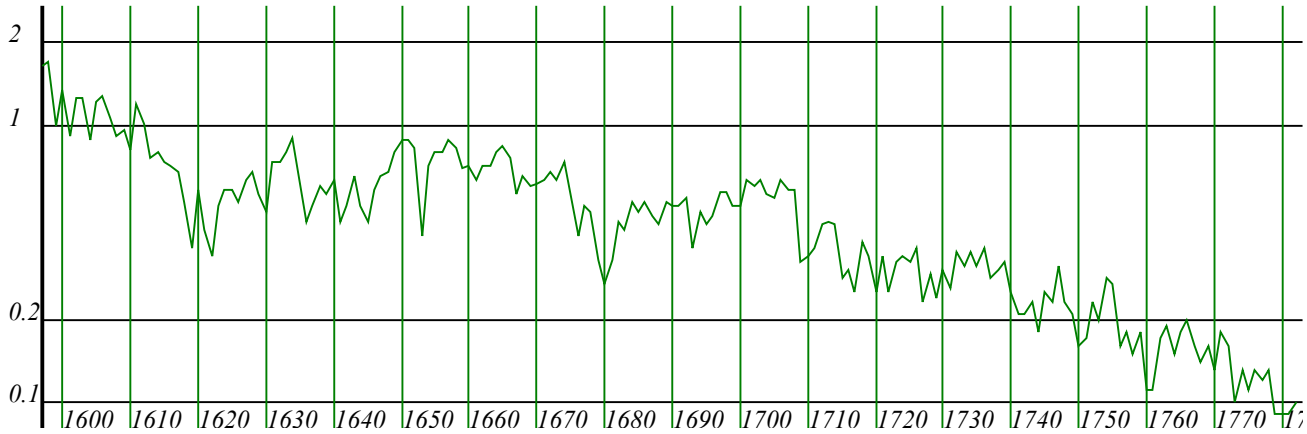


```
000    1 Lilla rt-ladan vid älvstranden vid Nises väg,Forsen PCAB              .
000    2 SWEDEN       Oicea abies    200-350M  6028 1439          1597 1782    .
000    3 Torbjorn Axelson                                                     .
```

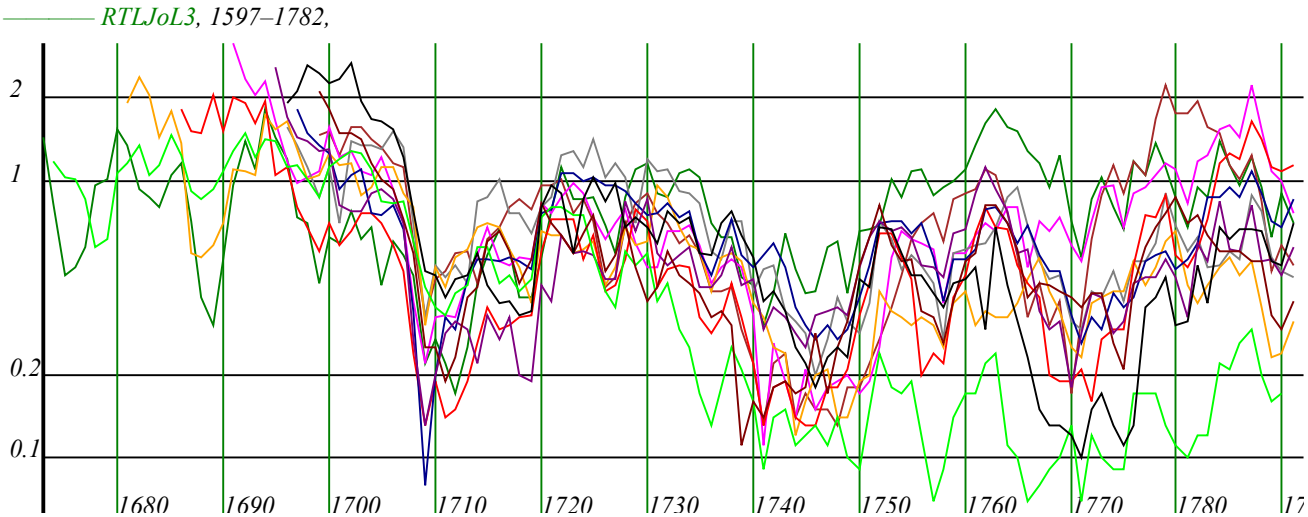

```
000    1 Lilla rt-ladan vid älvstranden vid Nises väg,Forsen PISY              .
000    2 SWEDEN       Scotch pine    200-350M  6028 1439           1673 1791   .
000    3 Torbjorn Axelson                                                      .
```

JoL924a, 1674–1790, varv 14 (inkl syll), västra sidan
JoL911a, 1673–1791, fd RTLJoL1
JoL916a, 1681–1791, fd RTLJoL6 (JonsLasses Lada 9. Rundtimmerladan vid älven mitt för ängsmyra
JoL921a, 1686–1791, varv 11 (inkl syll), västra sidan
JoL914a, 1691–1791, fd RTLJoL4
JoL923a, 1695–1791, varv 13 (inkl syll), västra sidan
JoL926a, 1696–1791, 1:a (av 5) takåsen från väster
JoL915a, 1696–1791, fd RTLJoL5
JoL922a, 1697–1791, varv 12 (inkl syll), västra sidan
JoL912a, 1699–1791, fd RTLJoL2
JoL925a, 1699–1791, varv 15 (inkl syll), d.v.s översta varvet på västra sidan

---

Liten hög lada söder om järnvägen vid "Ängsmyra"

60.46389, 14.66556 (WGS 84)

En liten men ovanligt hög lada, vars dörr är satt vid vänstra kanten av gaveln. Gåtspåret till höger om dörren är mestadels fyrkantigt inhugget, men i någon av stockarna borrat med två intillliggande hål, troligen med smalt spiralborr. Golvet är av sågade plankor. Den mäter 2.3 m × 3.4 m, har 5 åsar och långsidan består av 18 varv. På vägg D ser stockarna 1-6 och 12 nyare ut, medan 7-11 och 13-17 (18?) är vända och ser äldre ut. Ursprungligen kan ladan ha haft omkring 11 varv. Ett otydligt årtal 1714?! finns, men torde knappast vara korrekt. Taktäckningen är av tegel.
Flera borrprov har tagits ut, dels ur det äldre timret, dels ur det yngre dels ur den kraftiga syllstocken, som ladan vilar på. Syllstocken är av tall, medan övriga undersökta stockar (6 st.) alla är av gran. Syllstocken är troligtvis en torrtall att dömma av den kraftigt blånade splinten och det tynande växtsättet, som dog tidigast 1860. De äldre granstockarna gick att datera(angsmN1a, 2a, 6a) med yngsta uppmätta ring från 1785. Yngsta ring i de nyare granstockarna (angsmN3a, 4a, 5a) är från 1862 (syllstocken är kanske samtida med detta virke). Ladan som tillhör "Jons Lasses" i Forsen bör därför till stor del vara byggd av en äldre lada från ca 1786 vilket kan ha skett ca 1863, men placeringen nära järnvägen kanske skett efter att denna byggdes? Kanske det sågade plankgolvet tillkom vid denna eventuella flytt?

TA, febr 2003, febr 2007, dec 2018

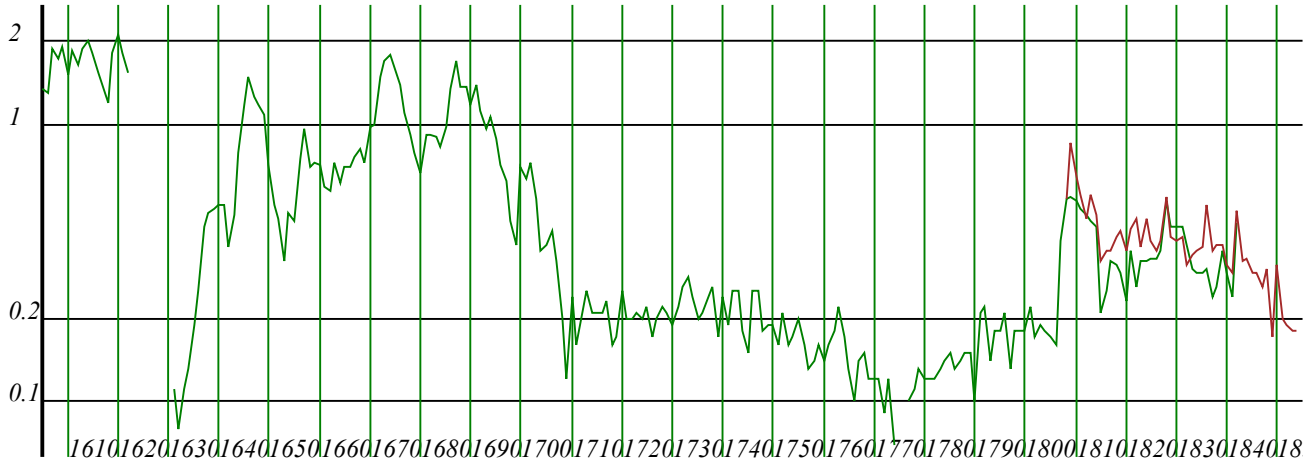


```
000    1 rundtimmerladan vid Ängsmyra/järnvägen,Forsen       PISY              .
000    2 SWEDEN     Pinus sylvestris 200-350M  6028 1439           1605 1854   .
```

```
000     3 Torbjorn Axelson
```

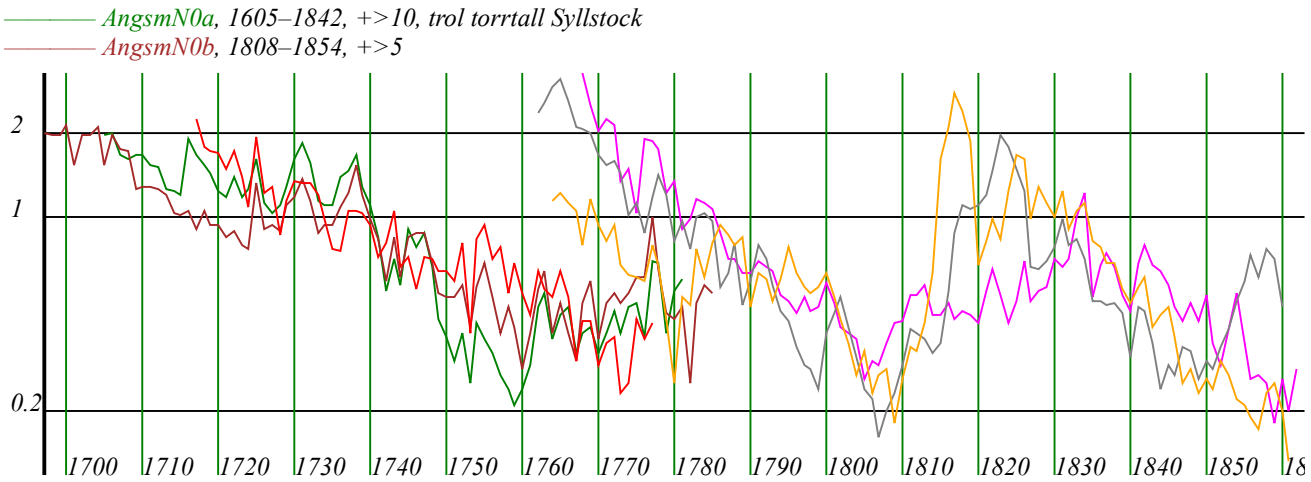


```
000     1 rundtimmerladan vid Ängsmyra/järnvägen,Forsen        PCAB              .
000     2 SWEDEN        Picea abies     200-350M  6028 1439            1697 1862    .
000     3 Torbjorn Axelson
```

angsmN6a, 1717–1777,
angsmN1a, 1705–1781,
angsmN2a, 1697–1785,
angsmN4a, 1762–1860,
angsmN5a, 1764–1861,
angsmN3a, 1768–1862,

Mosslada på "Ängsmyra", straxt söder om föregående

60.46306, 14.66486 (WGS 84)

En mosslada (för torvströ) vars nuvarande utseende torde vara sentida, med plåttak och röste av bräder och det bakre väggbandet tillverkat med motorsåg. Dörren är placerad på långsidan. , har dock timmer (både tall och gran), som kan dateras till 1827 (sista växtår - se granprov AngmEs3 och AngmE2B nedan). Ladan, som är av rundtimmer, med de vanliga ladknutarna och inget långdrag, timrades från början antagligen 1828, men var då förmodligen en vanlig ängslada och stod på en annan plats. Ladan mäter 3.8 m × 3.2 m där gaveln är den längre. Sidan har haft 13 varv,varav 1.5 är nedsjunkna. Rester av ett golv av brädor finns, men är mestadels bortruttnat. Det finns två serier flyttmärken på insidan, en med upp och nedvända grova rommerska siffror (inte de vanliga strecken alltså) och en med timmer-blyertspenna.

TA febr 2003, uppdaterad dec 2018

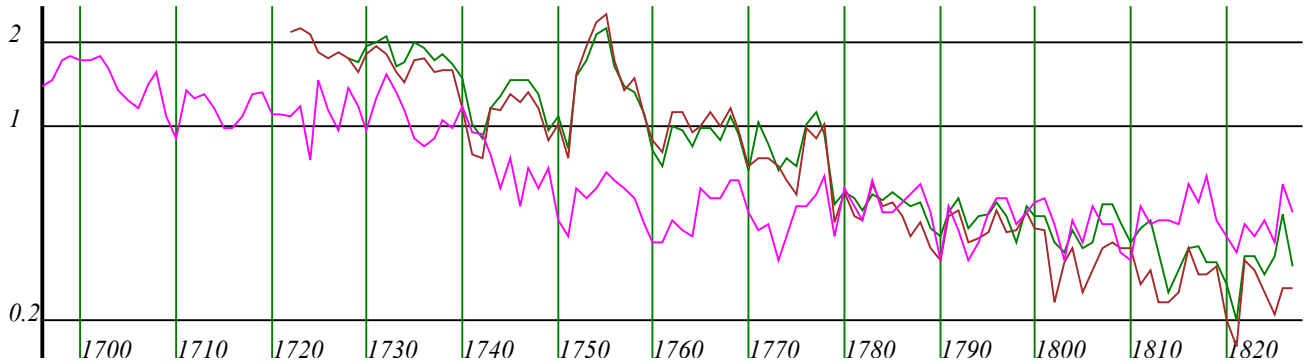


```
000     1 Östra mossladan på Ängsmyra,Forsen                    PCAB              .
000     2 SWEDEN       Picea abies    200-350M  6028 1439           1696 1828    .
000     3 Torbjorn Axelson
```

AngmE2B, 1696–1827,
AngsmE3D, 1722–1827,
AngmEs3, 1728–1827,

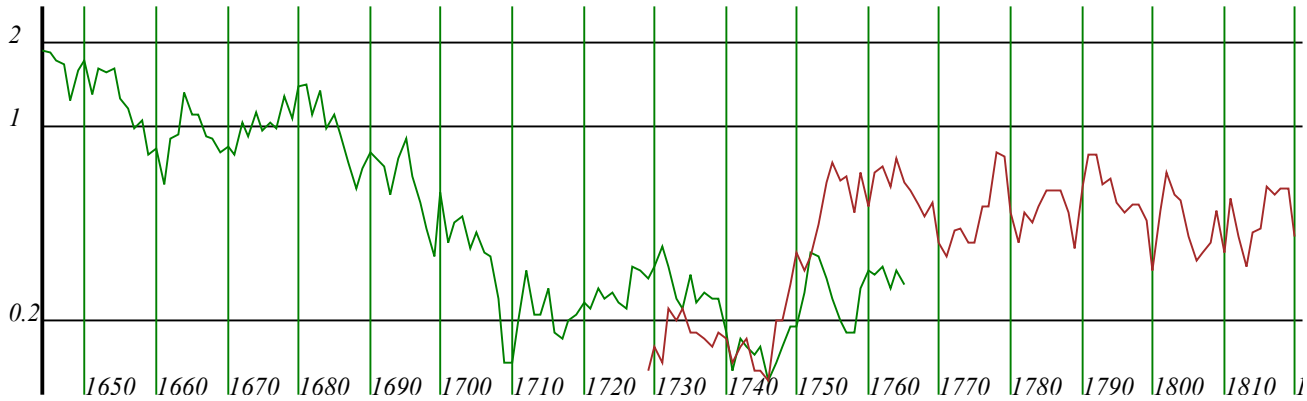


```
000     1 Östra mossladan på Ängsmyra,Forsen                    PISY              .
000     2 SWEDEN     Pinus sylvestris 200-350M  6028 1439           1644 1820    .
000     3 Torbjörn Axelson
```

AngsmE2D, 1644–1765,
AngsmE3B, 1729–1820,

Mosslada på "Ängsmyra", vid stigen sydväst om föregående

60.46254, 14.66343 (WGS 84)

En liten mosslada, som ger ett ålderdomligt intryck även om dess översta varv uppenbarligen är sentida. Den mäter 2.5 m × 3.3 m och har minst två uppstättningar flyttmärken, på insidan en med huggna streck och en med rödkrita. Den har 6 åsar (nockåsen dubblerad). Sidorna består av 16 varv, där det första är helt nedsjunket och försvunnet. Vid ingången har den initialer, som av stilen kan sägas vara från 1700 och 1800-talen EJ(öns)46, BJ(öns?)D AKD LN (L som runtecknet och N spegelvänt), och något skrivet på 1930 och/eller 1940-talen. Knutskallarna är flera gånger snedhuggna efter trädfällningen, och dörren sitter på vänstra kanten av gaveln.* Gåtspåret på den återsåtående sidan är inkluvet. Ladan är huvudsakligen av gammalt grantimmer där flera av stockarna är tätt fårade av insektsgångar (blåhjon?).

Det ursprungliga grantimmret har i tre fall kunnat dateras till 1722-23 (AngS8, AngsmS2, AnSB4ac), och i ett fall till tiden där omkring (AngS23a, 1716+minst 5 omätta). En tätvuxen tallstock (AngSp12a) med yttersta ring från 1913 finns lågt i A-väggen. Det sentida tallvirket i de översta varven och röstena kan dateras till sommaren 1982 (AngsmS0 och AngsmS1), då det nu mycket dåliga taket av brädor (bakar) bör ha gjorts. Eftersom ladan syns på Lantmäteriets ortofoto 1960, så är virket 1982 en reparation på plats, medan dateringen 1913 troligen kan häröra från en omtimring när ladan flyttades ut på myren där den nu står och blev mosslada. Ladan tillhör "Jons Lasses" i Forsen.

* Dörren saknas 2018.

TA april 2003, febr 2007, dec 2018

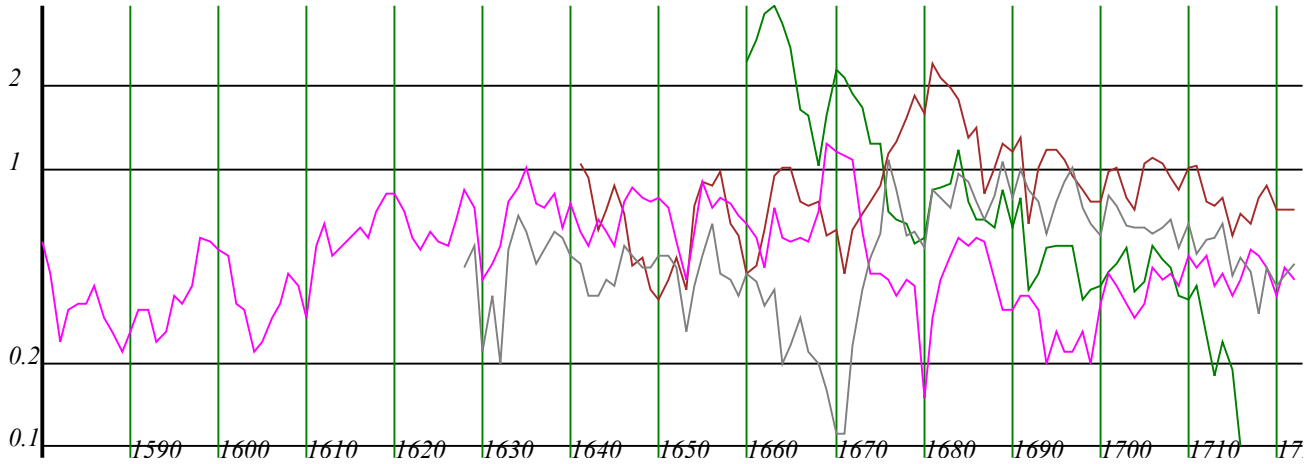


```
000    1 Södra mossladan på Ängsmyra, Forsen                PCAB              .
000    2 SWEDEN     Picea abies      200-350M  6028 1439           1628 1722   .
000    3 Torbjörn Axelson
```

AngS23a, 1660–1716,
AngsmS2, 1580–1722,
AnSB4ac, 1628–1722,
AngS8, 1641–1722,

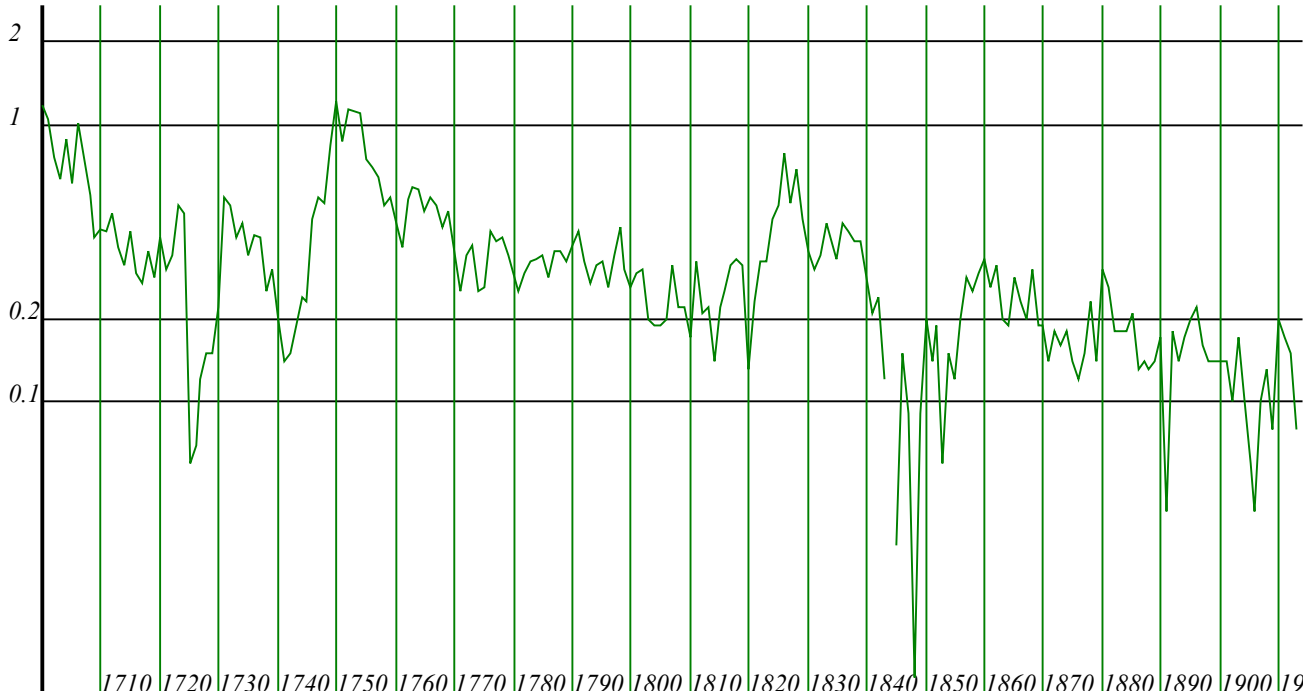


```
000     1 Södra mossladan på Ängsmyra, Forsen                    PISY                .
000     2 SWEDEN     Pinus sylvestris 200-350M  6028 1439            1700 1913    .
000     3 Torbjörn Axelson
```

AngSp12a, 1700–1913,

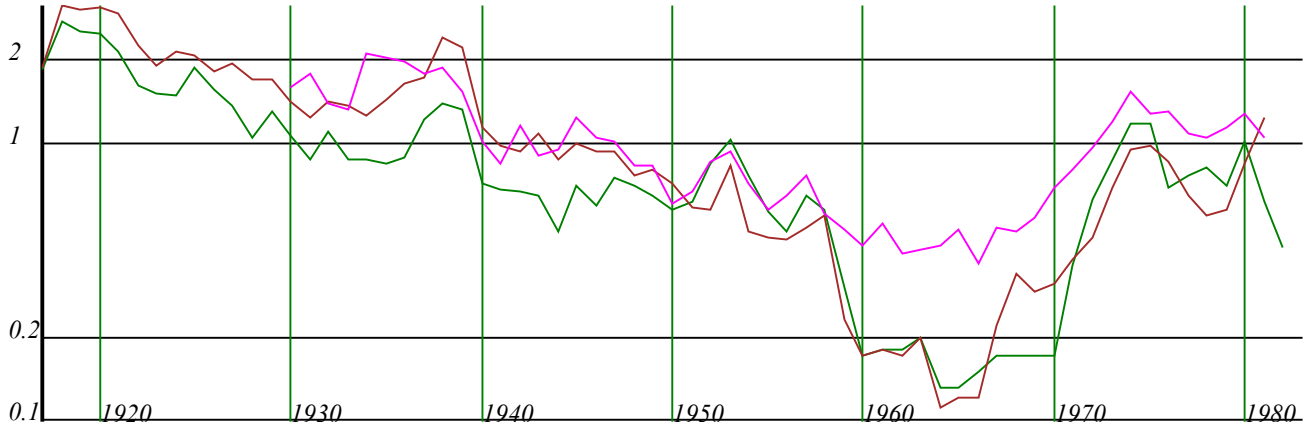


```
000     1 Södra mossladan på Ängsmyra, Forsen                    PISY                .
000     2 SWEDEN     Pinus sylvestris 200-350M  6028 1439            1917 1982    .
000     3 Torbjörn Axelson
```

AngsmS0b, 1917–1981,
AngsmS1, 1930–1981, +ofullst
AngsmS0a, 1917–1982,

Pers stuga vid Heo.

(60.46583, 14.655 (WGS 84))

En liten stuga, som förut skall ha stått på Sandbacken i Handbacken, kan med tre tallprov dateras till ca 1850 (perHeo1-3). Tyvärr var virket så sprött att de yttersta ringarna föll av.

Uppdatering dec 2018: Stugan mäter 3.0 × 3.2 meter, långsidan har 11 varv och den har tre åsar. Knutarna är sågade och bör således vara betydligt yngre än 1850-tal. De nedersta varven på B-sidan kan vara av torrfura, men det är oklart var proven tagits. Årtal 1944, 1946, 1947 finns skrivna på B11, och måhända stugan då nyligen flyttats till sin nuvarande plats?

TA april 2003, dec 2018

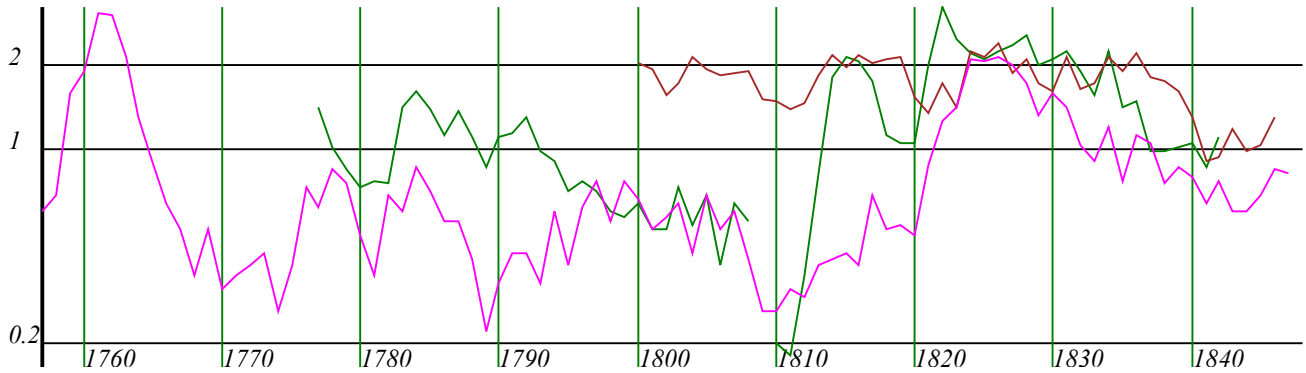


```
000    1 Pers stuga på Heo, Forsen                          PISY              .
000    2 SWEDEN     Pinus sylvestris 200-350M  6028 1439           1757 1847   .
000    3 Torbjörn Axelson
```

perHeo1, 1777–1842,
perHeo2, 1800–1846,
perHeo3, 1757–1847,

Lada (fd fejs?) på Koppslamyra straxt söder om Heo.

60.46464, 14.65448 (WGS 84)

En mestadels taklös och förfallen lada, som tycks ha varit ett fejs e.d, finns söder om kraftledningen inte långt från Pers stuga vid Heo. Inre mått 3,9m x 3,1m. Åtskilliga prov har tagits men bara ett mindre antal har kunnat dateras, emedan de övriga var alltför frodvuxna. De daterbara visar att det mesta timret är fällt 1763-64 (SHeo11, SHeo16, SHeo23, SHeo25). Ett granstock (troligen en takås - SHeo24) är dock fälld 1809-10. Detta är alltså en av de äldsta byggnaderna i området, men tyvärr knappast längre möjlig att rädda. (dec 2018: Byggnaden är taklös.)

TA april 2003

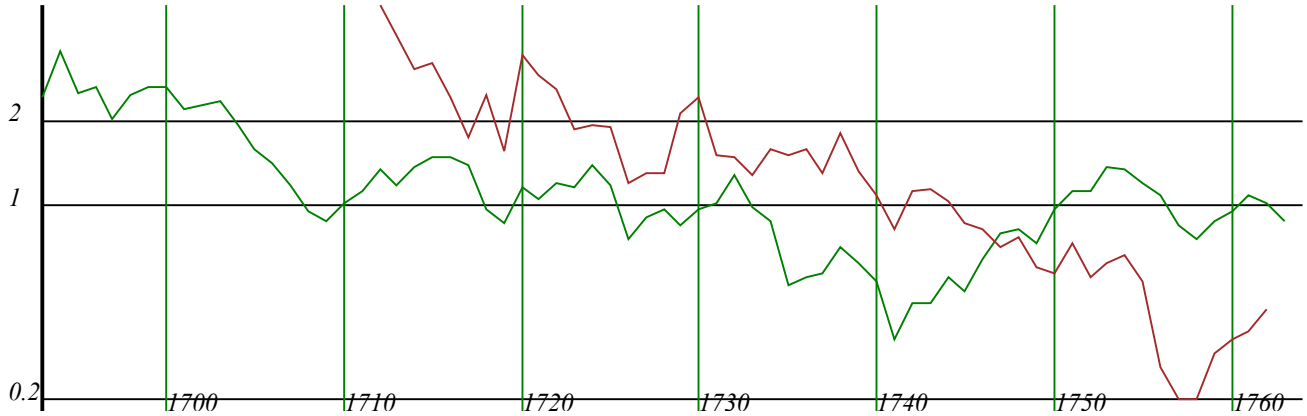


```
000    1 lada/fejs söder om Heo, Forsen                    PISY              .
000    2 SWEDEN     Pinus sylvestris 200-350M  6028 1439          1693 1763   .
000    3 Torbjörn Axelson
```

SHeo16, 1712–1762,
SHeo11, 1693–1763,

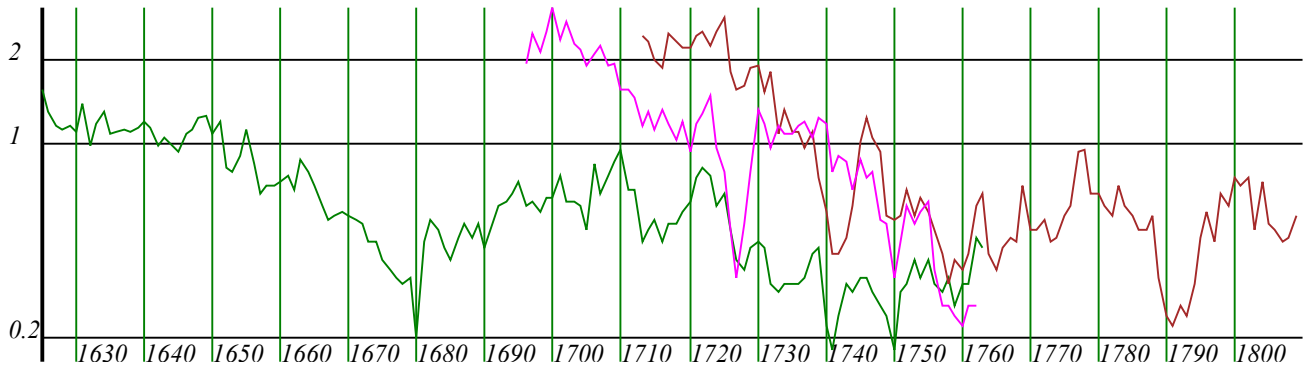


```
000    1 lada/fejs söder om Heo, Forsen                    PCAB              .
000    2 SWEDEN     Picea abies      200-350M  6028 1439          1625 1809   .
000    3 Torbjörn Axelson
```

SHeo25, 1696–1762,
SHeo23, 1625–1763,
SHeo24, 1713–1809,

Lada på Koppslamyra straxt söder om Heo, i skogen ganska nära föregående

60.46458, 14.65639 (WGS 84)

En relativt välhållen lada, av rundtimmer och försedd med tegeltak, och med dörr på långsidan. Timret verkar mestadels vara av gran, som har yttersta årsring från 1808 (3Heo11-16), även om ett par tallstockar också hittades, med sista mätta ringar från 1752 respektive omkring 1790.

Uppdatering dec 2018: Ladan mäter 5.1 × 3.3 meter, är 17 varv inklusive syll (på framsidan saknas dock syllen). Golvklovor. Endast en ås. Dörren har kraftiga gåtar, där stockändarna tagits ur på utsidan och spikats mot dessa från sidan. Dörrkonstuktionen liksom taket ger vid handen att ladan i dess nuvarande form är ganska sentida. Årtalet 1935 finns och avser möjligen dörren. Kan den vara sammansatt av två eller fler lador?

Koppslamyra räknades till skogsmarken vid Storskiftet 1806-13, och tilldelades inte någon särskild, utan slogen tycks ha tillfallit byalaget samfällt. Av av vad som framgår av av Revboken hade ingen i Ovanm-Handb-Forsen 1765 någon slog på Koppslamyra, såvida namnet inte ändrats. Ladan har säkert ursprungligen byggts på annan plats.

TA febr 2005, febr 2007, dec 2018

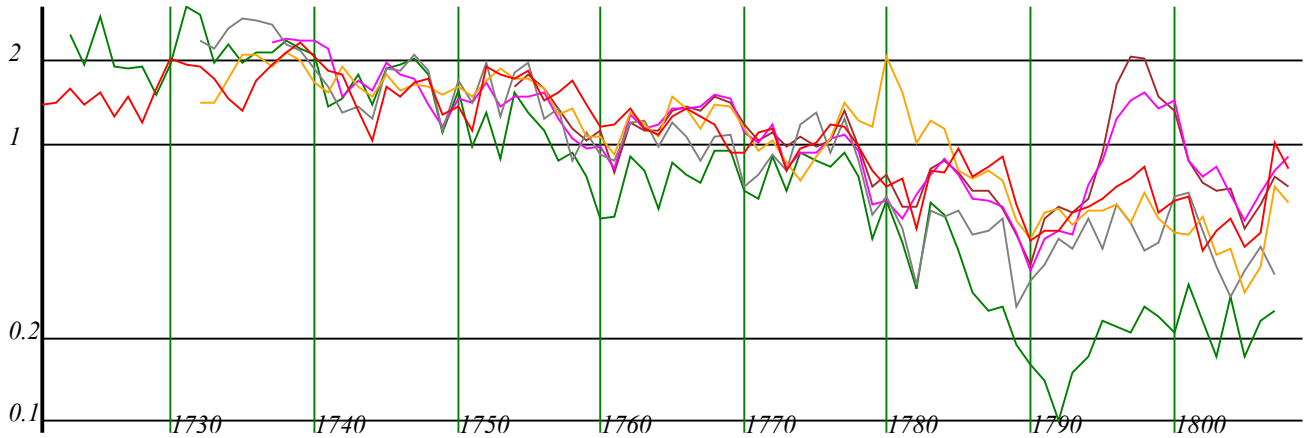


```
000    1 rundtimmerlada söder om Heo, Forsen                PCAB              .
000    2 SWEDEN     Picea abies      200-350M  6028 1439           1723 1808   .
000    3 Torbjörn Axelson
```

3Heo11a, 1723–1807,
3Heo14a, 1732–1807,
3Heo16a, 1721–1808,
3Heo15a, 1732–1808,
3Heo13a, 1737–1808,
3Heo12c, 1754–1808,

Lada på Koppslamyra söder om "fejset" ovan

60.46389, 14.65528 (WGS 84)

Ladan är invuxen, och svår att göra rättvisa med kameran!

Dörren på södra gaveln. Pojken tittar på den otydliga inskriften "AA".

En taklös lada, 3,9m x 3,1m (inre mått), vars första sju varv är av från början obarkat granvirke (att döma av de mycket omfattande maskgångarna), och de återstående av bilat talltimmer med raka knutshak utan katt, som tidigare varit något finare än en lada. I stället för dörrgåtar används fyra smala klovor som spikats fast med två mycket kraftiga spikar i vardera klovan. Dessa "gåtklovor" sammankopplar de båda timmertyperna, och bör ha tillkommit när ladan ställts på sin nuvarande plats. På utsidan återfinns två ristningar, en på bakre gaveln diagonalt från dörren på första bilade stocken, med stora bokstäver "AAS1869" och på långsidan närmast dörren en otydlig inskription, troligen "AA" (första tecknet något osäkert). I båda inskriptionerna har "A" mjukt rundade staplar och nedåtvinklad "tvärslå". Det obarkade granvirket kan dateras till 1863 samt en ofullständig årsring för 1864 (2Heo11a-14a). Det återanvända bilade tallvirket har yttersta årsringar från 1839 eller 1840 (2Heo16-19). Gåten har extremt tät ytved, men är tidigast från ca 1850. Tallvirket har mestadels ganska dålig passning mot den lokala referenskurvan. Ladan torde vara sammansatt av två halva byggnader, som kanske blivit delade på detta sätt vid något arvsskifte?

TA febr. 2007, dec 2018

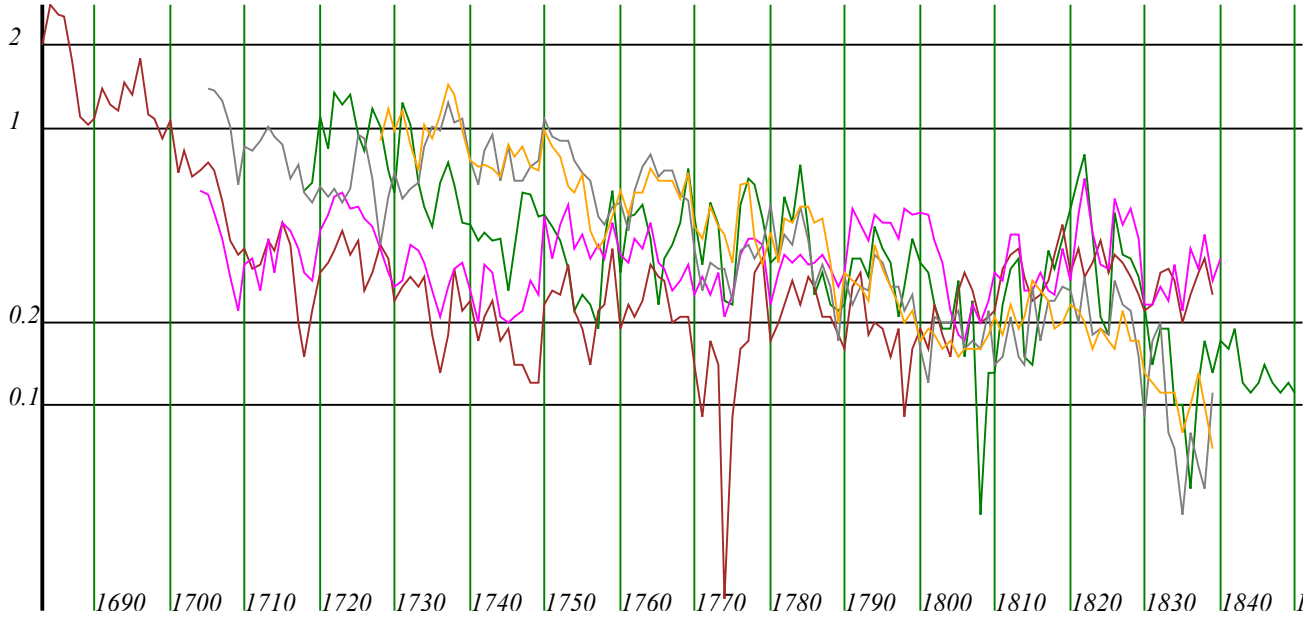


```
000    1 Hopplockad lada söder om Heo, Forsen                PISY              .
000    2 SWEDEN     Pinus sylvestris 200-350M  6028 1439           1683 1850    .
000    3 Torbjörn Axelson
```

2Heo16, 1683–1839, + 1 omätt
2Heo18a, 1705–1839, Yttersta delen osäker
2Heo19a, 1728–1839,
2Heo17a, 1704–1840,
2Heo15, 1718–1850, gåt. Yttersta delen mycket osäker - kan vara +5 ringar?

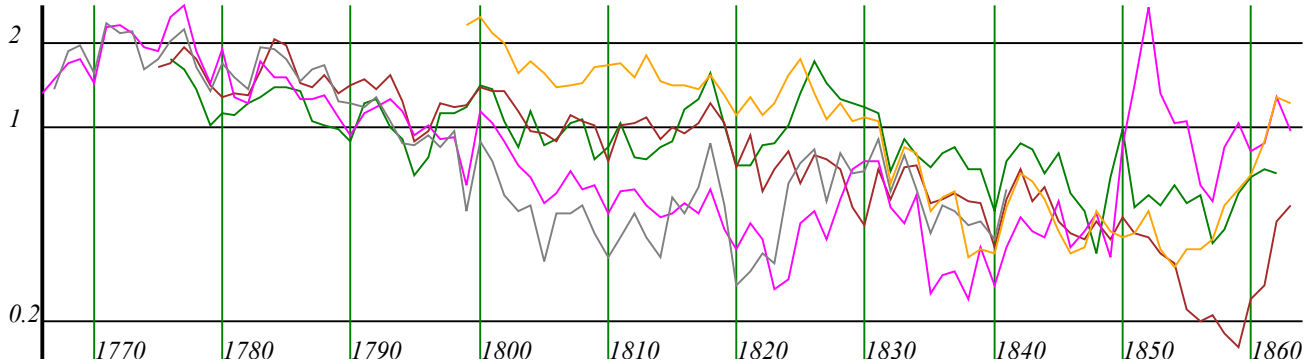


```
000     1 Hopplockad lada söder om Heo, Forsen                PCAB              .
000     2 SWEDEN     Picea abies      200-350M  6028 1439           1767 1863    .
000     3 Torbjörn Axelson
```

——— *2Heo13b, 1767–1841,*
——— *2Heo11a, 1776–1862, Västra väggen 3 stocken rund gran + 1 ofullst ring*
——— *2Heo13a, 1766–1863, Väster sida stock 5 (rund obarkad gran). 1 ofullst ring omätt*
——— *2Heo12a, 1775–1863, V sida 4 stock av obarkad gran. 1 ofullst ring omätt*
——— *2Heo14a, 1799–1863, Västsida stock 6 - obarkad gran + 1ofullst ring*

Övriga daterade lador i eller från området

Pittes lau väster om Heo 60.46637, 14.64694 (WGS 84), ca 1763, ca 1813, och ca 1891. Se dateringsrapport

Bergmans bastu, f.d lada vid stranden längst åt nordost på Heo, 60.46736, 14.65056 (WGS 84). Se dateringsrapport

Liten rundtimmerlada från ca 1777 som slutat som torvlada på västra delen av ängsmyra 60.46316, 14.65759 (WGS 84). Se dateringsrapport

Pittes lau, en rundtimmerlada vid Heo, Forsen, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, december 2018

Pittes lau med väggtimmer från ca 1763 (foto 3 mars 2007).

Baksidan. Golv från ca 1813, röste och åsar från ca 1891 (foto 27 dec 2018).

Pittes lau, 60.46637, 14.64694 (WGS 84), är en större rundtimmerlada som står och lutar sig mot en gran vid vägen ovanför Heo mot Käringforsen till. Den hör till de första byggnaderna jag daterade när jag började med dendrokronologin 2002, och den har tilldragit sig mitt intresse nu och då. Den 27 december 2018 beökte jag den igen i avsikt att förbättra dokumentationen och jag tog då också ytterligare sex borrprover. Ladans inre mäter 3.1 × 4.1 meter och långsidan har 20 varv. Golvet är av klovor och under takplåten finns ett av pärttak. Dörren sitter på gaveln till höger, alltså mot vägg D och är tio varv hög. De korta stockarna i A hålls samman av ett inspräkt svärd, och på motsvarande sätt sitter ett svärd inspräkt genom ändarna på D-väggens oknutade ändar. Väggrimret har vänts men är måttligt väderbitet på insidan. Röstena är dymlade och av timmer som ger ett avvikande intryck med tydliga brandljud. De tre åsarna och väggbanden torde vara samtida med röstena.

Prov hade tidigare tagits i stockar i vägg D och dess syll. Nu togs tre nya prov i vägg B (södra långsidan), ur stockarna D5, D6 och D11, där D5 och D11 är tall med en sista tydlig ring för 1762. Provet ur D6 är av gran och trots endast 42 ringar ger det en sannolik datering av yttersta ring till 1760, men ytan är lite vittrad och det skulle kunna vara torrgran. Väggtimret torde alltå vara fällt vintern 1762/63.[1] Prov togs ur bakgavlens röstmoder (C21) och ur en stock i röstet ovanför (C23). Dessa är av tätvuxen tall med en tydlig yttersta ring från 1890. Prov togs också i en golvtilja genom borrning uppifrån, men utan möjlighet att inspektera ytveden där borren gick ut. Detta prov, också av tall, har en yttersta vittrad ring för 1808 och torde kunna antas vara samtida med syllen som tidigare daterats med yttersta ring för 1812.

På insidan av vägg B, alltså södra sidan, finns insektsgnag efter vad jag bedömer vara skarptandad barkborre *Ips acuminatus* med sina långa ganska grova modergångar och glest fördelade ganska korta larvgångar. Provet i D11 togs intill ett sådant gnag och den underliggande splintveden är kraftigt blånad, såsom förväntas med denna art. Eftersom skarptandad barkborre helst angriper solbelyst färskt virke med tunnbarkig tall, bör tolkningen bli att vad som nu är insidan bör då (sommaren 1763) ha varit en obarkad utsida i ungefärligt söderläge. Väggen bör ha varit upptimrad när angreppet skedde och således före midsommaren 1763.[2] Tre byggnadsfaser kan alltså ursikljas:

- ca 1763 timrades den ursprungliga ladan på en för oss okänd plats. Den timrades av obarkat virke och kan ha haft golv av roor.
- ca 1813, efter storskiftet, timrades den om med nya syllar och golv av grova kluvor och väggtimrets insidor vändes utåt. Förmodligen var det då den fick sin nuvarande placering.

- ca 1891 gjordes rösten, åsar och tak om, och då bör den ha fått pärttak.

Några ristade årtal eller namnskiffer har jag inte kunnat upptäcka. Eftersom ladan står på det område som tilldelades Litt V, vid Storskiftet,[3] kan man anta att det var Olof Andersson 1734-1813, gift 1762 året efter att hans far dött, som byggde den och hans son Anders Olsson f. 1762, som efter storskiftet flyttade den till dess nuvarande plats.[4]

Ett skakigt försök att fotografera barkborrens gnag med tillväxtborret (yttre Ø 9mm) som stöd. Även gnag med flera modergångar finns på stockar intill. Kvisten visar att det är en topp och alltså tunnbarkig ved.

Noter

1. ↑ Min tidigare datering av ladans väggtimmer till "1762 eller något senare" kan alltså justeras till ca 1763
2. ↑ B. Ehnström & R Axelsson: *Insektsgnag i bark och ved*, SLU 2002, s.389 (Skarptandad barkborre)
3. ↑ Storskifte, 20-flo-19, 1812-02-07, s.3
4. ↑ Synoptisk sammanställning av husförhörslängderna 1664-1806 för Ovanmejdan-Forsen-Handbacken

---

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/HEOA.php

---

Korrelationsvärden

```
Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples and SödraDal dated to 2005 with corr >= 0,40 and with overlap >= 74

                  T-  Over  Skel
         Corr   Test   lap  Chi2
all...   0,66  12,78   218    52   based on 7 members
HEOA2b   0,74   9,22    74     8   1687-1761
HEOA3b   0,52   6,89   130    19   1682-1812
HEOA50   0,64   7,21    77     9   1684-1762  B5. 0-ring conj
HEOA52   0,68   8,09    77     5   1685-1762  B11, blånad - borrad vid barkborregnag
HEOA53   0,40   5,70   177    19   1712-1890  C21- röstmoder
HEOA54   0,62  11,30   207    24   1672-1890  C23 (rm+2) parti med grötiga ringar antagligen brand
HEOA55   0,58   8,08   132    25   1676-1808  Golvtilja. osäker ytved- borrad innifrån och ut utan insp.möjl
```

```
Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between best available references and HEOA51.pos
dated to 1760 with corr >= 0,40 and with overlap >= 41
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                   T-  Over  Skel
           Corr   Test   lap  Chi2
all...     0,63   5,08    42     4   based on 7 members
swed312+   0,64   5,21    42     7  Bjorbo (and Grangarde)+Svardsjo, Dalarna            PCAB
DalarPC    0,61   4,90    42     2  Dalarna, Sweden, Torbjörn Axelson, Bertil Israels   PCAB
swed312    0,61   4,90    42     2  Björbo (and Grangarde), Dalarna, Axelson            PCAB
klgr_PCA   0,54   3,99    41     6  Söderakersladan i Grangarde, Dalarna                PCAB
JAEMTUA_   0,49   3,55    42     2  Jämtland, historisch    (>5 prov)                   PCAB
GRHE-pca   0,41   2,86    42     2  GRHEpc 1 Svalbod fr Nittten, nu Grangärde hbg       PCAB
SelbuPC    0,40   2,79    42     1  Selbu, Trøndelag, Norway, P. Eidem                  PCAB
```

Mätdata (ringbredder)

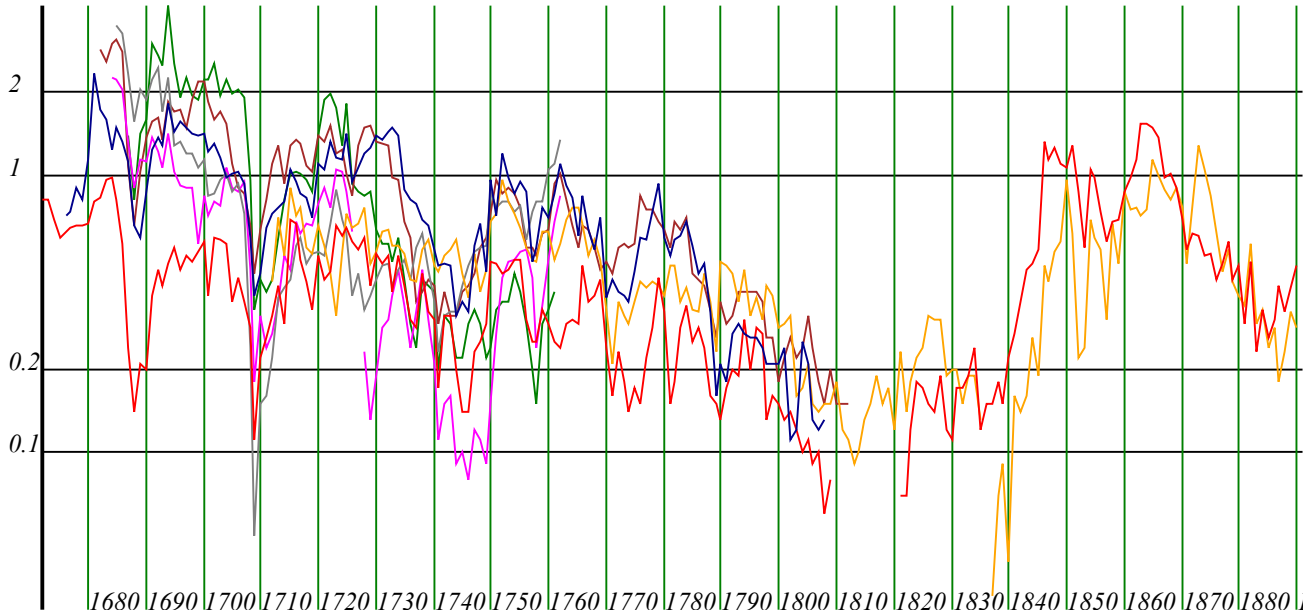


```
HEOA   1 Pittes lau, Heo, Forsen, Floda sn,W                  PISY
HEOA   2 Sweden       Pinus sylvestris   220m  6027N1439E          1672 1890
HEOA   3 T. Axelson
HEOA    #### 60.46637,14.64694
```

HEOA2b, 1687–1761, väggtimmer D
HEOA50, 1684–1762, B5. 0-ring conj
HEOA52, 1685–1762, B11, blånad - borrad vid barkborregnag
HEOA55, 1676–1808, Golvtilja. osäker ytved- borrad innifrån och ut utan inspektionsmöjlighet
HEOA3b, 1682–1812, Syll
HEOA54, 1672–1890, C23 (rm+2) parti med grötiga ringar antagligen brand
HEOA53, 1712–1890, C21- röstmoder

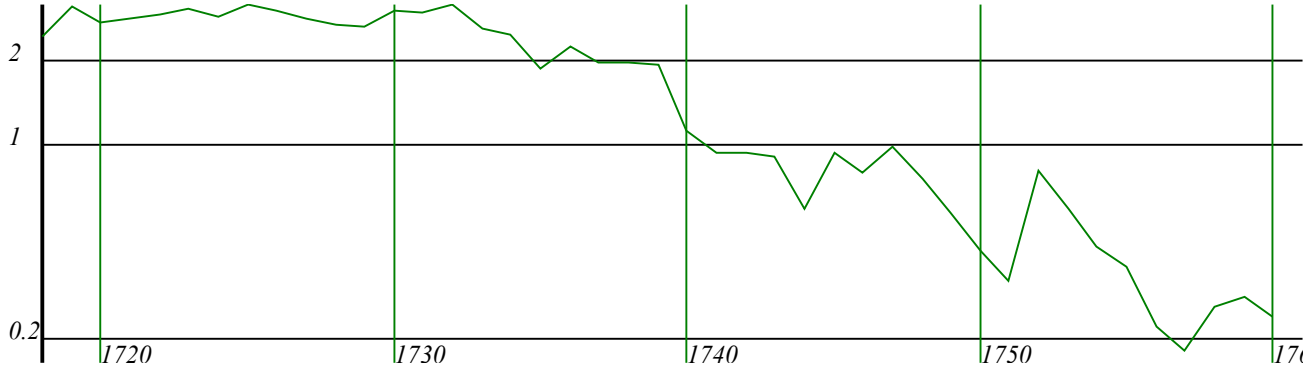


```
HEOA   1 Pittes lau, Heo, Forsen, Floda sn,W                  PCAB
HEOA   2 Sweden       Picea abies        220m  6027N1439E          1718 1760
HEOA   3 T. Axelson
HEOA    #### 60.46637,14.64694
```

HEOA51, 1718–1760, D6, PCAB

Bastu hos Bergmans i Forsen, nyligen uppbyggd av en 1600-tals lada från Heo!

Nuvarande norra långsidan. Där fönstret sitter var tidigare dörren.
Mitt på väggen finns ett urtag i de fyra nedersta varven,
där tidigare någon slags skiljevägg funnits.

Nuvarande plats: 60.45889, 14.68139 (WGS 84)
Tidigare plats (i Heo): 60.46736, 14.65056 (WGS 84)

20 borrprov har tagits ur väggtimmret, 18 av tall, 2 av gran. Av dessa har 14 dendrokronologiskt kunnat dateras säkert eller nästan säkert. Huvuddelen av timret har yttersta årsring 1656 eller åren straxt före. Då timrets ytved mestadels är starkt vittrat, är det bara ett enda prov som har ringar ända ut till 1656. De flesta har sin yttersta årsring från något av åren dessförinnan, vilket troligen beror på vittringen. Två av de daterade proven, som är extremt tätvuxna skulle dock kunna vara äldre, men om bara 1,5-2 mm ved har vittrat bort, kan de också vara jämngamla med de andra proven. Mest troligt är därför att byggnaden först uppförts ca 1656 (och knappast senare än 1660) av nytt timmer.

Två stockar med yttersta ring från 1749 tyder på att byggnaden flyttats (eller höjts, den ena är det översta varvet på "baksidan") omkring 1750. Två granstockar kan dateras med yttersta ring till 1886 respektive 1896. Också dessa har utsatts för väder och vind, och det är osäkert om båda proven verkligen har vankant, så det kan inte uteslutas att båda är från sista åren av 1800-talet. Dessa stockar daterar kanske själva flytten till Heo. Marken tillföll vid Storskiftet "Lindkvistes" i Handbacken, och torde ha tillhört denna gård ännu vid 1800-talets utgång. Eftersom "Lindkvistes" ursprungligen byggdes upp under förra hälften av 1760-talet, är det mindre troligt att byggnaden flyttats från denna gård. Något timmer som indikerar att byggnaden skulle ha följt med dit har i alla fall inte hittats. Inte heller finns några indikationer på att den flyttats i anslutning till Storskiftet (1813). Det troligaste är därför att den tillfallit gården genom något senare arvsskifte, troligast under 1890-talet, och då befunnits lämplig att använda som lada. Den sentida dörren och att den stod på kluvna stenar, pekar i samma riktning. En närmare släktutredning torde krävas för att möjligen kunna bedöma varifrån byggnaden erhållits.

Det är alltså uppenbart att ladan byggts om någon gång under 1800-talet. Timret har då vänts ut och in, så att den släta sidan kommit ut, och nya knutar har huggits (sågats?). Från början hade den rundtimrig utsida och slätbilad insida. På dörrsidan, nu norra lånsidan, syns ett urtag för någon typ av skiljevägg (spilta, sädesbinge e.d). Dörren satt där det nu sitter ett fönster, medan bastuns veranda naturligtvis var en sluten vägg. När timret vändes kapades gavelstockarna i de gamla knutshaken, så att halva det gamla knuthaket därigenom blivit bevarat. Långsidornas timmer har däremot kapats rakt. De nya knutarna har raka hak av 1800-tals typ. Ladan har från början säkerligen varit ett gårdshus, men det får lämnas öppet vilken funktion det då hade. Timmerstommens nuvarande inre mått är ca 4,45m x 3,75m. Den ursprungliga byggnaden bör ha haft de inre måtten av ca 4,9m x 4,15m.

Dateringen 1656 torde utesluta att huset ursprungligen stått i Heo. Geometrisk Jordebok 1654 noterar en gård

i Likorheden, men denna bör vara byggd före 1656 (som att döma av Husförhörslängderna saknar fast bosättning 1664 och senare) Inga spår av 1654 års gårdstomt kan heller anas på Storskifteskartan. Fäbodinventeringen i januari 1664 nämner dels Per Jonssons torp i området (som hade fast bosättning till slutet av seklet), dels "1 fäboostalle", båda upptagna "för 2 åhr sedan", d.v.s 1661 eller 1662, och således säkerligen senare än denna byggnad. Det fanns heller ingen lada på platsen när Storskifteskartan ritades 1806, varför den alltså måste ha flyttats till platsen efter denna tidpunkt.

Torbjörn Axelson, mars 2007

Östra gaveln. Ladans dörr var, som synes, av sentida modell.

Den runda sidan har på 1600-talsmannér förut varit vänd utåt.

Gavelstockarna har kapats i de gamla knutshaken, medan långsidans kapats innanför.

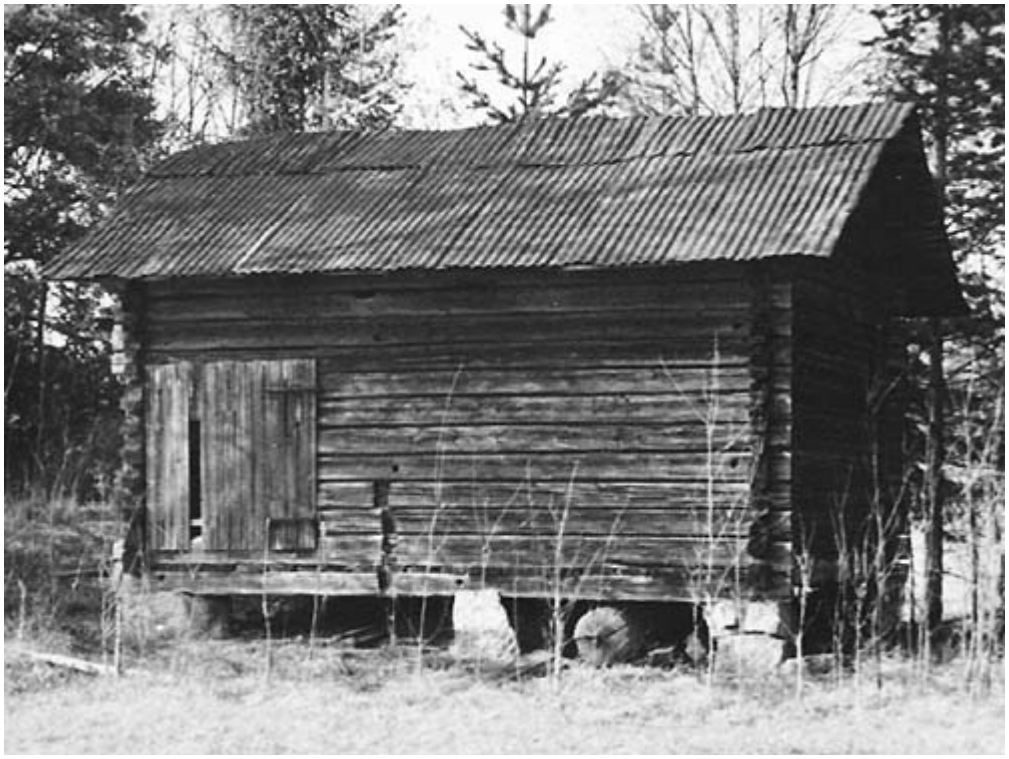

Ladan ca 1970. (Foto: Gunnar Andersson)

Förteckning över tagna prov.

Prov	*Yttersta årsring*	*datering*	*stockens placering*	*övrigt*
brgm211	*1654*	*tidigast 1654*	*östra gaveln (varv7-9)*	
brgm213	*1636+?*	*tidigast 1636*	*östra gaveln (varv7-9)*	*ytved mkt tätvuxen*
brgm214	*1590+>35*	*tidigast 1625*	*östra gaveln (varv7-9)*	*ytved mkt tätvuxen*
brgm215	*1886+?*	*tidigast 1886*		*gran*
brgm216	*1655+?*	*tidigast 1656*		
brgm221	*1656*	*1656*	*baksida, varv 5 (hö)*	*möjl. sommarring*
brgm222	*1650*	*tidigast 1650*	*baksida, varv 9*	
brgm223	*1896*	*ca 1896*	*baksida, varv 4*	*gran*
brgm224	*1749*	*1750*	*baksida, varv 5 (vä)*	*svag datering*
brgm225			*baksida, varv 11 (vä)*	*extremt tätvuxet*
brgm226	*1749*	*1750*	*baksida, varv 12*	*(översta varvet)*
brgm231	*1654+1*	*tidigast 1655*	*östra gaveln, varv 3*	
brgm232	*1648+ca5*	*tidigast 1653*	*östra gaveln, varv 5*	
brgm233	*1653*	*tidigast 1653*	*östra gaveln, varv 6*	
brgm234	*1655*	*tidigast 1655*	*norra sidan, varv 4*	*vid fönstret*
brgm235			*norra sidan, varv 3*	*frodvuxet*
brgm236			*norra sidan, varv 6*	*frodvuxet*

Mätdata (ringbredder)

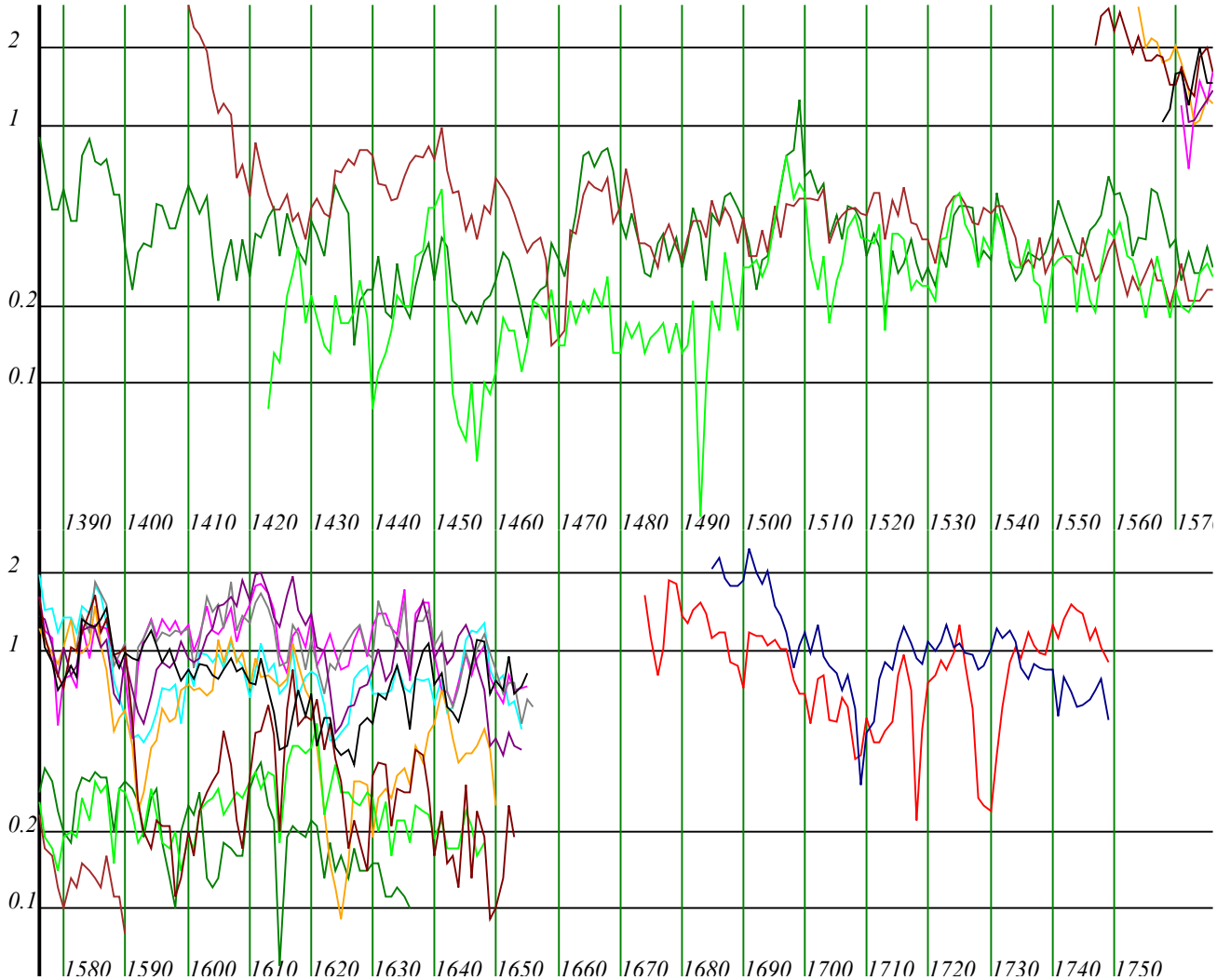

brgm214a, 1410–1590, +>35 ringar
brgm213a, 1386–1636,
brgm232a, 1423–1648, + ca 5 ringar. östra gaveln, varv 5 Block 0-228 of brgm232a
brgm222a, 1564–1650, baksidan varv 9. Skulle kunna vara vankant, men troligen saknas några ringar.
brgm233a, 1557–1653, VK saknas antagligen. Varv 6, östra gaveln
brgm231, 1571–1654, + 1 ofullst. östra gaveln varv 3
brgm211a, 1576–1654,
brgm234a, 1568–1655, Norra sidan, varv4
brgm216a, 1571–1655, ej Vk
brgm221a, 1582–1656, VK tänkbar. Samma träd som brgm216. Norrsida/baksida varv5 högra stocken (utifrån sett)
brgm224a, 1674–1749, baksidan varv5 vänstra stocken. +ofullst ring
brgm226a, 1685–1749, +ofullst ring. Baksida varv12 (översta)

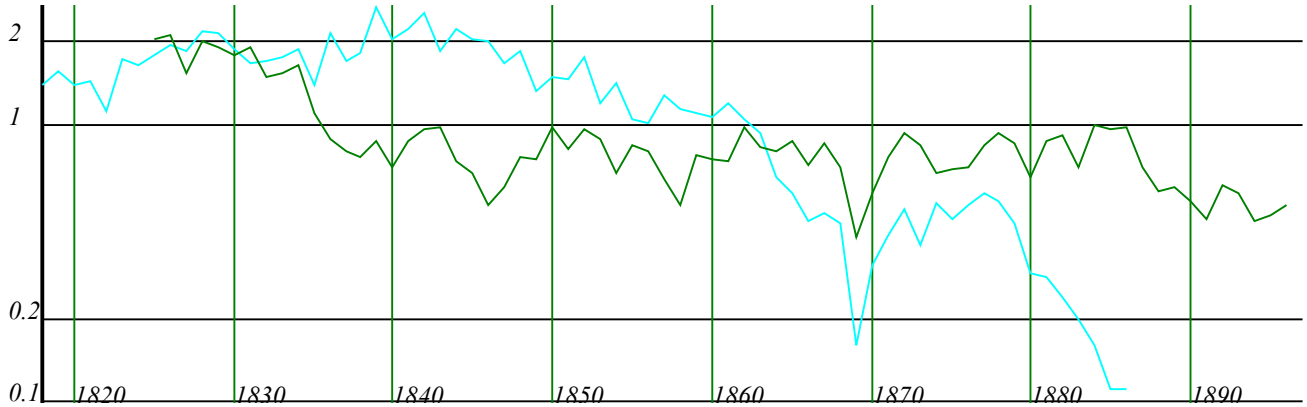

brgm215a, 1818–1886,
brgm223a, 1825–1896, baksidan varv 4. PCAB

Rest av rundtimmerlada på västra delen av Ängsmyra vid Forsen, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, december 2018, uppdaterad juni 2019

den 27 december 2018 besökte jag en resterna efter en liten rundtimmerlada, som antagligen fungerat som "möslau" (torvlada) [1] belägen på västra delen av Ängsmyra, söder om Heo på andra sidan järnvägen, 60.46316, 14.65759 (WGS 84) Ladan har invändigt mätt 2.7 × 2.9 meter, men vad som är långsida och gavel är osäkert, men mest troligt har ladan stått med gavlarna åt söder och norr. Detta antagande stöds dels något av det suddiga ortofotot 1960 dels av erfarenheten av hur lador av detta slag oftast är konstruerade. Dörren har suttit på södra väggen mot sydvästra knuten, med ett delvis bevarat svärd på dörrens högra sida (väggsidan). Ladan kan antas ha blivit flyttad till sin nuvarande plats som torvlada under 1900-talet. En hel del grova järnnaglar, möjligen från järnvägen, har använts för att säkra stockarna där knutskallarna varit skadade. Mot norra väggen står resterna av en bår lutad, som möjligen förefaller något vek för att ha använts för torvbärning.

Ladan från väster i midsommartid 2019. Proven togs i den bortre väggen.

Knutkedja C-D från nordost och rester av en bår lutande mot väggen.

Prov togs ur den östra väggen. Den är byggd av ca 12 – 16 cm tjokt rundtimmer av omkring 100 år gamla tallar. Prov togs ur fyra stockar, som troligen varit D10, D12, D13 och ytterligare en i samma vägg. Timret är något vittrat och yttersta ring är i tre prov från 1775 (i två fall ofullständig) och i ett prov ofullständig från 1776. Ladan är därför ursprungligen byggd tidigast (sen)sommaren 1776, då som ängslada på någon för oss okänd plats.

Två av proven uppvisar tillväxtkollapser 1727 respektive 1728.

Noter

1. ↑ Att ladan omges av mösgravar framgår av ortofotot 1960: 60.46316, 14.65759 (WGS 84)

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/18C27.php

---

Korrelationsvärden

```
Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples in 18C27.fil and
SödraDal dated to 2005 with corr >= 0,45 and with overlap >= 76
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                   T-  Over  Skel
         Corr    Test   lap  Chi2
all...   0,58    6,93    99    10   based on 4 members
18C273   0,57    6,44    89     6   1686-1775
18C272   0,52    5,22    76    11   1699-1775  +ofullst
18C271   0,48    5,29    97    14   1676-1774  +ofullst, kollaps 1728
18C270   0,45    4,73    91    13   1682-1774  +ofullst, kollaps 1727
```

Mätdata (ringbredder)

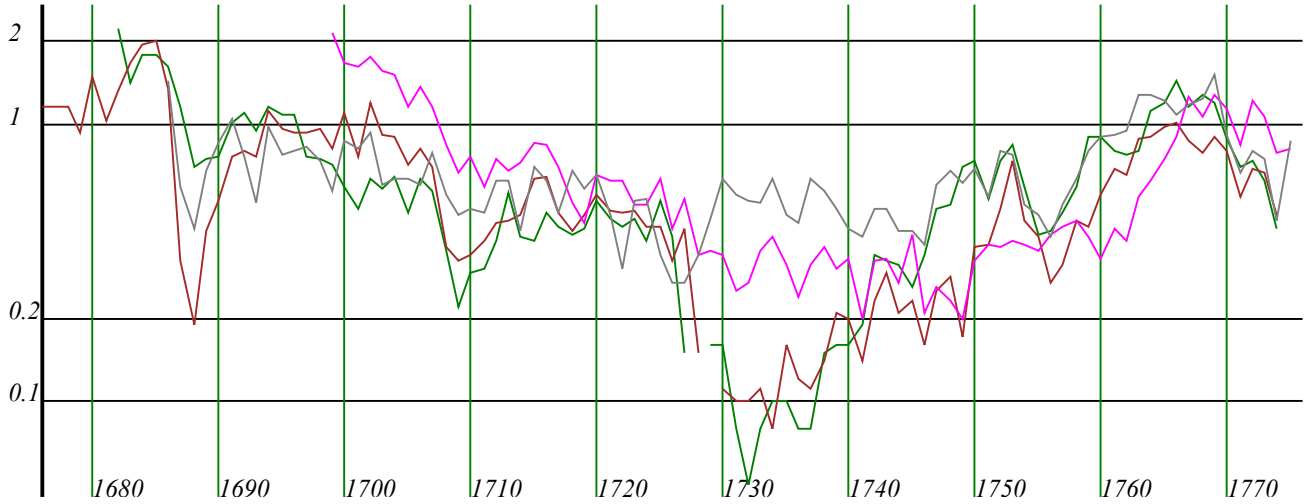


```
18C27  1 Ladruin, Västra Ängsmyra, Forsen, Floda sn,W        PISY
18C27  2 Sweden       Pinus sylvestris   220m  6027N1439E          1676 1775
18C27  3 T. Axelson
18C27   #### 60.46316,14.65759
```

18C271, 1676–1774, +ofullst, kollaps 1728
18C270, 1682–1774, +ofullst, kollaps 1727
18C273, 1686–1775,
18C272, 1699–1775, +ofullst

Gubbmyrlau, Gubbens myra, Björbo, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, april 2019

Frn baksidan framgår hur ladan tidigare varit delad, där den mindre delen bör ha varit avsett som stall.

Ladan sedd i skymningsljuset.

Torvladan, 60.46036, 14.64071 (WGS 84), på Gubbens myra, ca en kilometer norr om Käringsjön, väster om Forsen, Björbo, besöktes på kvällen den 11 april 2019, varvid prov togs ur sammanlagt sex stockar med tillväxtborr (5 mm). Samtliga stockar är av tall, och fällda omkring juli eller augusti 1829. Stockarna barkades. Flera varv är nedsjunkna, och stockarna måste därför nummreras uppifrån. Ladan är ovanlig genom att den upsprungligen har haft två rum, ett mindre till vänster och ett större till höger, och två dörrar placerade på en långsida (A). Dörren till det mindre har utvidgats, och en naglad gåt i form av en planka syns på det nedrasade väggpartiet som suttit mellan dörrarna. Ett antagligen ursprungligt, inspräkt svärd finns vid högra dörröppningen. Det mindre rummet antas därför ha varit ett stall, och dörren vidgats när större häst anskaffats. Röstena är dymlade och endast tre åsar har därför behövts. Om röstmodern vänster om ingången anges som B0 och väggbandet på den dörrlösa sidan anges som C-1, togs prov i B-10, B-6, B-4, C-9, C-6 samt i den av de tre åsarna som är närmast vägg C. Knutarna är de vanliga ladknutarna (rännknutar utan nämnvärd halsning) och stockarna saknar väsentligen långdrag. Ladans inre mått är 5,1 m × 2,9 m. Avståndet mellan dörrarna liksom mellan högra dörren och vägg D är ca 1,2 m. Delar av taket är täckt med rostiga plåtar, men ladan är utom räddning. Timret är av omkring 110-150-åriga tallar, med goda korrelationsvärden mot lokala kronologier.

Enligt Gösta Wiberg har denna torvlada brukats av "LjungOskars" i forsen.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/19411.php

---

Mätdata (ringbredder)

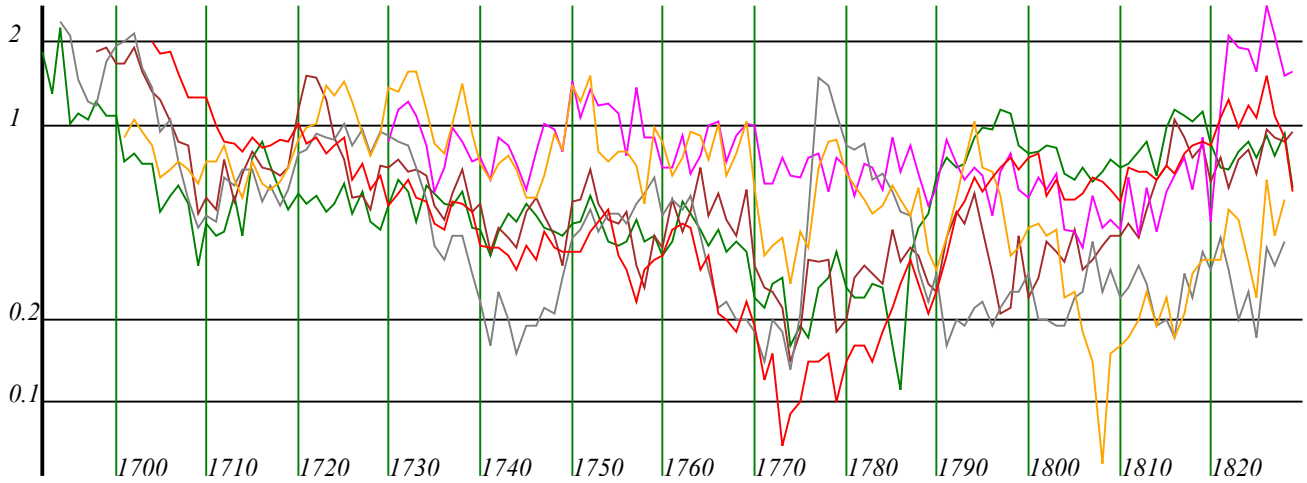


```
19411  1 Gubbmyrlau, Floda sn, Dalarna                        PISY
19411  2 Sweden       Pinus sylvestris   220m  6027N1438E          1692 1829
19411  3 T. Axelson
```

194113, 1694–1828, C -9, +vittrad
194114, 1701–1828, C-6, +ofullst,
194110, 1692–1829, B 10 stock under röstmoder
194111, 1698–1829,
194115, 1704–1829, Ås mot C, Yttersta ofullst
194112, 1730–1829, B 4 under röstmoder

Rest av rundtimmerlada på Petmyråkern, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, december 2018 (maj 2003)

Allt som återstår av ladan i december 2018 är några multnade varv av det nordöstra hörnet.

På Petmyråkern finns resterna av en rundtimmerlada, 60.44564, 14.67316 (WGS 84), från vilken jag i maj 2003 tog två prov, dels en del av en stock, dels borrprov ur en annan stock.[1] Båda är av gran med sista ring från 1788, varav slutsatsen att ladan ursprungligen timrades ca 1789 kan dras. I december 2018 återvände jag till platsen för att fastställa position och ta några bilder. I de rester av ladans norvästra hörn, som nu finns kvar, var det inte längre möjligt att ta några användbara prov med tillväxtborr. Jag noterade också att ungefär 3 meter sydväst om det återstående hörnet ligger en hög av vad som torde vara multnad torv, vilket kan tolkas som att ladans sista användningsområde varit som torvlada.

Storskifteskartan har en infälld kartbild över Petmyråkern, som är svår att passa in på senare kartor. Här vänd -160° – då kommer också ladan norr om åkern, vilket kanske är en mer sannolik placering än i söder.

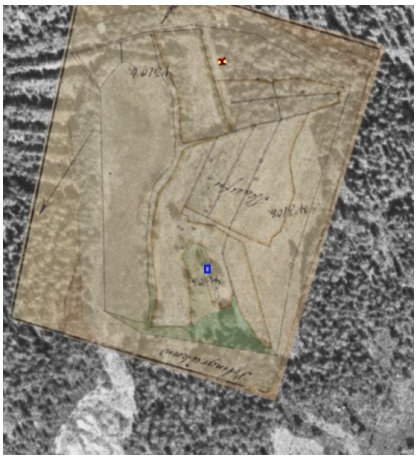

Mot lantmäteriets ortofoto 1960 passar bilden om man antar att strandkanten och bäcken är utritade - alla åkrar ligger där det torde vara möjligt med åker. Den blå rektangeln är platsen där ladruinen återfinns.

Men om detta är riktigt har lantmätaren 1849 sluntit och lagt figuren omkring 20 meter för långt åt söder...

Petmyråkern finns med som en infälld bild i hörnet på Storskifteskartan 1812.[2] I beskrivningen framgår att den (delvis?) ännu är skattefri (nyuppodlad) och delas lika mellan gårdarna litt. S (Jons Lasses) och litt. Q (Jons Olars) i Forsen,[3] men att döma av den ekonomiska kartan hör norra delen till Forsen 2 (Jons Olars), medan den södra delen hör till Handbacken 8, alltså litt M på Storskifteskartan (Lindkvistes). Förklaringen torde kunna ligga i att den odlats upp av två bröder från litt S (Jons Lasses i Forsen), nämligen litt Q: Olof Ersson f. 1760 gift 12 nov 1780 och litt M: Jöns Ersson f. 1748 gift 1 jan 1784 död 1805.[4] Att döma av ett ytligt studium av släktboken kanske arvsförhållandena ännu inte var klara vid skiftet,[5] varför den senares del måhända registrerades på fädernegården?

Ladresten återfinns strax söder om gränsen, alltså på Lindkvistes, men när den gränsen drogs vet jag inte. Vid Storskiftet stod den inte där och således inte heller när den timrades 1788 eller -89. På Storskifteskartan finns

dock en lada på en annan plats, men om den är identisk med vår lada, eller om denna flyttats från annat håll kan vi nog inte säkert veta även om grantimret den är gjord av verkar ha vuxit på instabil mark och skulle kunna vara från platsen. Storskifteskartan är svårtolkad. Figurerna stämmer inte med skogsdelningskartans figur 1849[6] som är identisk med Ekonomiska kartans figur. Den bästa tolkningen jag kan hitta är att kartan vänts upp och ned, och att området sedan felidentifierades och placerades lite för långt åt söder när skogsmarken delades några decennier senare. Om denna hypotes är korrekt skulle ladan på storskifteskartan ligga norr om odlingsområdet, vilket är en vanligare placering än vid den skuggiga sydänden. Den skulle i så fall ha hamnat precis på gränsen för inägan när skogsmarken fick gränser, vilket kunde vara skäl för att den flyttats. Koordinaterna för den gamla ladplatsen skulle i så fall vara ungefär 60.44688, 14.6733 (WGS 84). Huruvida det kan ha vara en lämplig ladplats borde undersökas för att i någon mån pröva hypotesen. Om den undersökta ladan ursprungligen timrats på Petmyråkern eller inte kan likväl tyvärr knappast säkert fastslås.

Noter

1. ↑ Dendroprov #1292 – #1293
2. ↑ Storskifte, 20-flo-19, 1812-02-07, s.3
3. ↑ aa. ss. 23, 25. För båda står: "ψ3108 helften af Skattfria jordtrachten uti Petmyran" (4?? äng)
4. ↑ Avskrifter av Floda församlings husförhörslängder, 1664-1806 Ovanmejdan, Handbacken, Forsen, synoptiskt uppställda
5. ↑ *Floda sockens släktbok* posterna Q40, Q70, Q72, Q94
6. ↑ Åbodelning, 20-flo-78, 1850-05-16

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/PMALR.php

---

Mätdata (ringbredder)

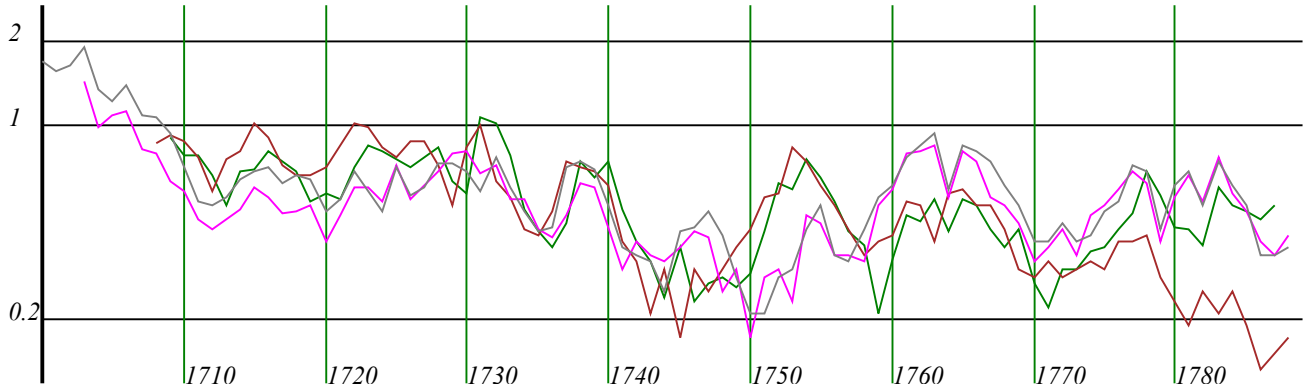


```
PMALR  1 Ladrest, Petmyråkern, Handbacken, Floda sn          PCAB
PMALR  2 Sweden       Picea abies         230  6026N1440E          1700 1788
PMALR  3 T.Axelson
PMALR   #### 60.44564, 14.67316
```

PMALR1a, 1709–1787, yttersta ofullst
PMALR2b, 1700–1788, ytterst ofullst (vittrad?)
PMALR2a, 1703–1788,
PMALR1b, 1708–1788,

Ängsladan på Björnmyran

Resterna av ladan på björnmyran hösten 2002

Resterna av en gammal ängslada på Björnmyran, ca 250 m söder om korsningen nya buvägen/flintgruvevägen, Handbacken i Björbo, 60.44860, 14.69208 (WGS 84), finns fortfarande kvar (hösten 2002) (aug. 2010: finns kvar, men har sjunkit ihop och minst ett varv har kollapsat), även om det mesta av timret är helt ruttet. Jag samlade därför 2002-10-29 in borrprov för dendrokronologisk analys ur de flesta (kanske alla) stockar där det ännu var möjligt (9 st). Dessa prov visar att timret fällts efter sommaren 1762. Samtliga prov kommer från tallstockar ca 15 cm tjocka och 100-150 år (utom ett prov, med bara ca 60 årsringar). Beståndet de kommer ifrån har vuxit långsamt. Värt att nämna är att beståndet troligen drabbades av något parasitangrepp 1685 och/eller 1686, som gör att proven har mycket smala eller helt saknar mätbara årsringar för något eller några år på 1680-talet.

Proven av vilka de flesta redovisas nedan, är tagna med tillväxtborr på följande sätt:

vägg	***stock*** *(nedifrån)*	***beteckning***	***år*** *eller ålder*
västra gaveln	*4*	*(BJMLR1)*	*ca 60 år (odaterat)*
	5	*BJMLR2*	*1664-1761**
	6	*BJMLR3*	*1653-1762*
	7	*BJMLR4*	*1663-1758 (tynande)*
	8	*BJMLR5*	*1610-1762*
södra långsidan	*5*	*BJMLR6*	*1634-1761**
	6	*BJMLR7*	*1633-1762*
	7	*(BJMLR8)*	*ca 110 år (odaterat)*
	8	*BJMLR9*	*1652-1762*

* Att 1762 års ringar saknas på två av proven, kan väl bero på avskavning. Timret var i dåligt skick.

Byggnadstekniska iakttagelser:
Byggnaden är en ängslada av obarkat (av insektsgångarna i träytan att döma) tallrundtimmer. med en diameter av omkring 15 cm. Knutarna enkla rundknutar. Dörren är placerad mitt på östra gaveln. Gåtspår saknas. Timret är istället sammanfäst med genomgående dymling (av ene?). Hålen tycks vara borrade underifrån efter att ett ca 2 cm djupt förhugg gjorts tvärs över var och en av stockarna. Tak och röste är försvunna.

Märkningar:
Timret är uppmärkt med rödkrita på för ändamålet släthuggna platser (endast siffra, nerifrån och upp, anges), vilket tyder på att ladan inte står på sin ursprungliga plats. När märkningen gjordes torde barken emellertid ännu ha suttit kvar, eftersom det annars varit överflödigt att hugga fram en skrivbar yta.

Ett namnchiffer, E E S (Erik Ersson), kan ännu läsas på södra långsidans 9:onde stock ca 70 cm från västra

hörnet. Av stilen att döma är det gjort på 1800-talet. "E" är rakt skuret och "S" med mycket svaga böjar, så att det snarast är ett något krokigt lodrätt sträck. Att det är sekundärt framgår också av att det är skuret på ett ställe där maskarna ritat gångar under barken på det färska virket.

I början av 1970-talet antecknade Gunnar Andersson i den då ännu upprättstående, men förfallande ladan årtalet 1763 (alltså byggnadsåret, nu dendrokronologiskt bekräftat), samt "AAS" (Spegelvänt "S"), "EAS" (rätvinkligt "E", samtliga tre "A" med nedvinklad tvärslå) och ett enstaka "P".

Det finns åtminstone två möjligheter att placera namnen. Om de är ursprungliga och ladan inte är flyttad från någon annan by, så är de båda männen inte bröder. På den gård som vid storskiftet får litt. Pa (vid vägen straxt öster om Pärs bäck) finns enligt husförhörslängden en Anders Andersson (född 1719 död 1767, vars änka i efterföljande längd kallas "Willingens änka"). Någon Erik Andersson i rätt ålder hittar vi inte mer än på litt. V (innanför Jons Lasses). Denne Erik Andersson (f.1739) är ogift och bor kvar hos sin bror).

En annan möjlighet är att dessa namnchiffer är sekundära, av stilen att döma dock från 1700-talet. De kan i så fall vara gjorda av Erik Anderssons söner, nämligen sedemera skolläraren Anders Andersson Villing (f.1749) och hans bror Erik Andersson (f.1760). som båda förblev ogifta och bodde på gården. Denna möjlighet synes dock mindre sannolik än den förra.

Någon Björnmyra eller liknande finns för övrigt inte upptagen bland Erik Anderssons slogar i Revboken 1765, vilket kan antyda att ladans placeringen inte är ursprunglig. Vi vet dock inte säkert att beteckningen "Björnmyran" redan då användes om denna plats. Om inte kanske platsen i verkligheten döljer sig bakom något av de andra namnen i förteckningen.

Torbjörn Axelson, november 2002

Mätdata (ringbredder)

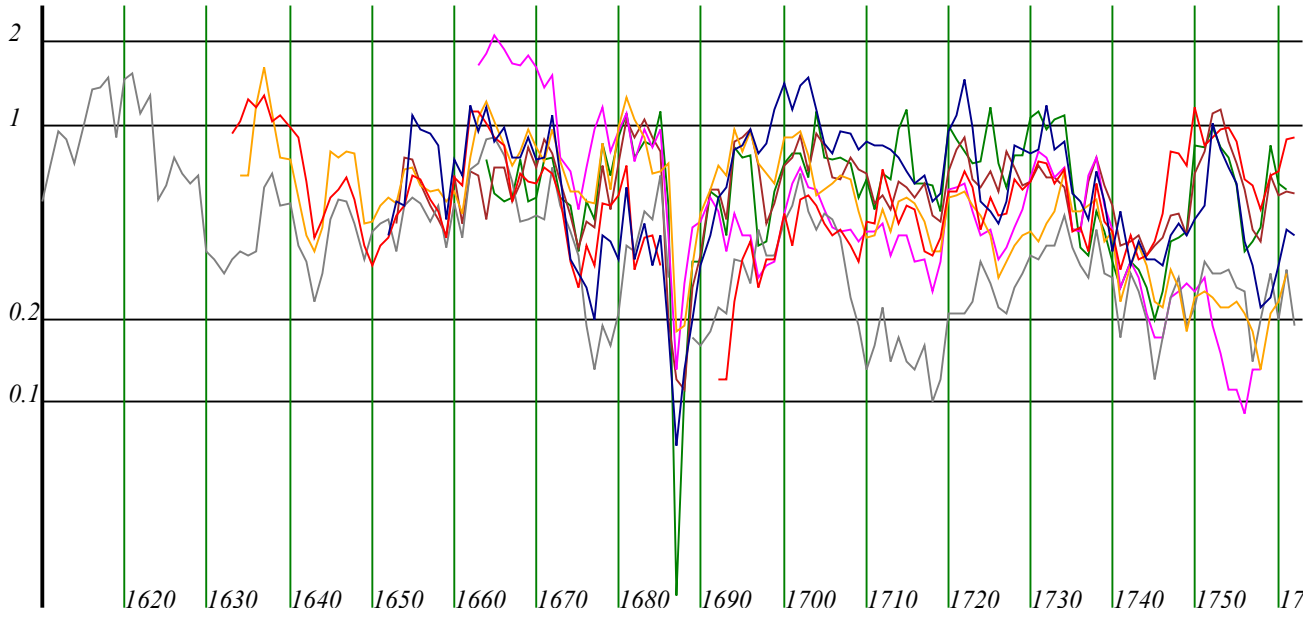


```
00000  1 A rutten hay barn, Bjornmyran, Handbacken, Bjorbo   PISY            .
0000   2 SWEDEN       Scotch pine    200-350M  6027 1442          1610 1762   .
0000   3 Torbjorn Axelson, Bjorbo, Sweden                                    .
```

——— *BJMLR4, 1663–1758,*
——— *BJMLR6, 1634–1761,*
——— *BJMLR2, 1664–1761,*
——— *BJMLR5, 1610–1762,*
——— *BJMLR7, 1633–1762,*
——— *BJMLR9, 1652–1762,*
——— *BJMLR3, 1653–1762,*

Torvladorna på Petmyra, Björbo

av Torbjörn Axelson, mars 2006

I området omkring Petmyrtjärnen, har många av gårdarna i Handbacken och Forsen haft sina torvtäkter åtminstone under 1900-talets förra hälft, tills djurhållningen upphörde under främst 1950 och -60 talen. När Gunnar Andersson i början av 1970-talet dokumenterade området, identifierade han 18 lador och enklare tak för torvförvaring, och kunde genom intervjuer med Erik Holm och Eljas Gustaf Olsson fastställa vilka som brukat dem. Idag finns resterna av åtta timmerlador och en brädlada kvar. Flera av de enklare taken och ställningarna syns åtminstone som upphöjningar bestående av den sista torvskörden, vilken aldrig blev hemkörd.

Timmerladorna är i de flesta fall gamla ängslador, som flyttats ut på myren. Tyvärr har det inte gått att fastställa när de flyttats dit. Jag har med tillväxtborr tagit prov ur en del av det kvarvarande timret, och har på så sätt kunnat datera flera av ladorna.

En viktig fråga är när torvbrytningen började i området. För att ta reda på det har jag försökt datera resterna av de krakar som ännu sticker upp, och vars nedre del, som stått i torven, ofta ännu är så friskt att man kunde tro att det vore hugget förra veckan! De flesta av de krakar jag kunnat datera är från 1920-talet, den äldsta från 1902. Men om dessa årtal verkligen markerar början på torvbrytningen, eller snarare visar hur länge krakarna blir kvar ovan markytan, kan inte avgöras. Kanske skulle man med en sticka kunna leta efter dolda "krakstubbar", som försvunnit ner i torven, och som eventuellt kunde vara äldre än de synliga. Torven började antagligen användas under senare delen av 1800-talet. Den användes på golv av stampad vesa (en lerliknande jordart som hämtades i särskilda tag), och senare på betonggolv. Tidigare hade man använt trägolv, som släppte igenom gädselvattnet.

"Mösa" (vitmosstorven), som användes till strö, togs under försommaren upp med spade eller flåhack ur "mösgravan", och lades att torka på hässjor över sommaren. Dessa var byggda på grova krakar med genomgående krakpinnar, på vilka lagts roer (slanor), så att dessa bildade hyllor. När torven torkat bars den med bår in i "mösla'a" (torvladan), från vilken den sedan kördes hem på vinterföret.

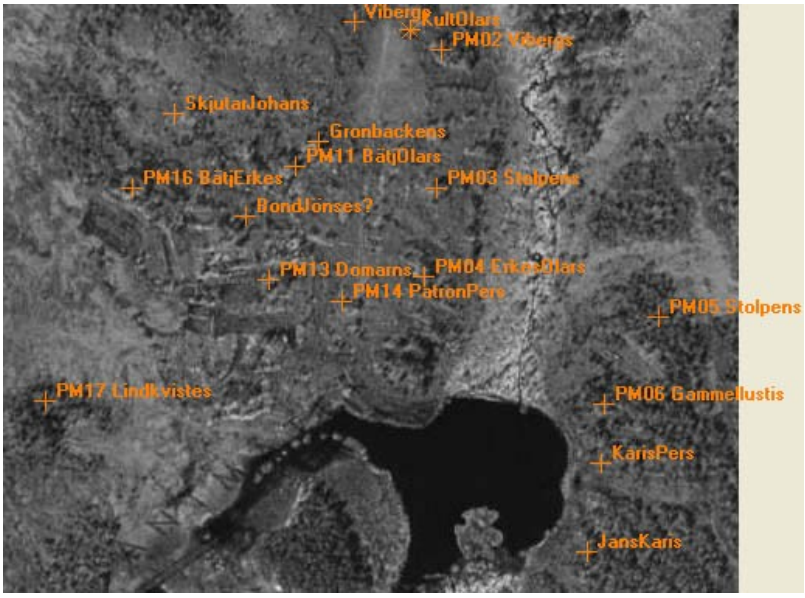

Torvladornas ungefärliga placering (efter uppritning av Gunnar Andersson)
"Mösgravan" framträder tydligt, särskilt i området väster om vintervägen.

PM02 - Vibergs öster om Vintervägen.

Ladan är relativt intakt. Även delar av taket ligger kvar (2005). I ladan finns inskuret EPS 1871 (Erik Persson), AOS (Anders Olsson), KZ(?)D 1831 (Karin? Zakris?dotter). Några korta (PM02...) prov ur ladan har kunnat dateras till 1764 (möjligen sommarhugget det året). Ett av proven verkar ha varit en myrtall. Ladan bör ha byggts på eller nära en myr, men om det var på Petmyra, eller i närheten av den plats där ladan nu står kan naturligtvis inte avgöras. 60.44433, 14.67644 (WGS 84)

PM03 - Stolpens öster om Vintervägen

PM3, i bakgrunden skymtar PM04

Inte mycket av denna lada återstår. Den har varit av bilat talltimmer, som ursprungligen rimligen varit något annat än en lada. Prov har tagits ur två stockar. Den ena har yttersta ring från 1799, medan den andra är mycket tätvuxen i ytan, och något fällningsår kan ej fastställas, dock tidigast 1792. Timrets ursprungliga byggnad bör alltså ha uppförts omkring år 1800. När det hamnade på Petmyra är osäkert. 60.4434, 14.6765 (WGS 84)

PM04 - ErkesOlars öster om vintervägen, närmast tjärnen.

Relativt mycket av denna grantimmerlada finns ännu kvar. Ganska många prov har tagits, vars yttersta ringar växte 1759. Ladan bör alltså vara byggd 1760. 60.44285, 14.67649 (WGS 84)

PM05 - Stolpens, nordost om tjärnen.

Tre stockar undersökta, men p.g.a virkets skörhet kunde inte vankanten fastställas på dessa prov (de bäst bevarde stockarna var vid provtagningstillfället ej åtkomliga p.g.a snö). Yttersta uppmätta ring är från 1802, men på provet syns fragment av 1803 års ring. Ladan bör vara byggd tidigast 1804 (sannolikt före 1810). Gården ladan tillhör, "Stolpens", etablerades 1795. 60.44273, 14.67887 (WGS 84)

PM06 - Gammellustis, vid tjärnen, öster om bäcken.

Sex stockar undersökta (PM0611-16). Alla av tall med yttersta ring från 1731. Krakar mellan ladan och bäcken daterade till 1927 och åren där omkring. 60.44217, 14.67853 (WGS 84)

PM11 - BätjOlars, Väster om vintervägen.

Timrad lada som var ihoprasad redan 1970. Inget timmer syns idag.

PM13 - Domarns, Väster om vintervägen.

Brandskadat frodvuxet grantimmer, av samma typ som PM14 och PM16. Inga prov har bearbetats.

PM14 - PatronPers, Väster om vintervägen.

Brandskadat frodvuxet grantimmer, med 30-45 årsringar. PM13 och PM016 är byggd av likadant timmer. En kollektion har skapats av flera prov, som dock inte gått att säkert datera. En möjlig datering är 1886, men det är mycket osäkert. Enligt Ivan Gustafsson byggdes några lador på Petmyra av skog som förstörts vid en brand på Mejdåsen, dock visste han inte när. Kan alltså vara byggd som torvlada på denna plats.

PM16 - BätjErkes, 150 m väster om vintervägen.

Av brandskadat frodvuxet grantimmer, av samma typ som i PM14. Inga prov har berarbetats.

PM17 - Lindkvistes, 200 m väster om tjärnen.

Brädlada med gles panel, Syllarna ligger på stenar. Stommen är gjord av myrtallar från platsen. Prov ur dessa kan dateras till sommaren 1931. 60.44209, 14.67201 (WGS 84)

The peat barns at Petmyra bog, Björbo, Dalarna county, Sweden (abstract)

In a small area, only about 400m in diameter a lot of the farmers in the small villages Handbacken and Forsen in Björbo, harvested their peat at least from about 1900 until 1950'. When there were no cattle any more, no more peat was needed either. About 1970 a documentation of the area was done. 18 barns and simple roofs to store the peat was found, and which barn belonged to which farm was noticed after interviews with old people. Today (2005) seven ruins of timber barns and one board barn remains (see photos above).

The cross jointed timber barns are in most cases old hay barns moved out at the bog. I have dated the timber of all of them (youngest annual ring) PM02: 1764, PM03: 1799, PM04: 1759, PM05: around 1805, PM06: 1731. Tree are probably build as peat barns already from the beginning (PM13, PM14, PM16). Unfortunately they are all build of fire damaged spruce timber, with only 30-45 annual rings. That is too few for a dendrochronological dating. Probably they are from the end of 19´century. The last barn, PM17, was build with boards on a construction of pine logs taken from the bog, dated to the summer 1931.

Before the peat could be stored in a barn, it had to dry on a drying-hurdle during the summer. Most of those hurdles are totally rotten down, but the parts below peat surface are indeed very well preserved. Some of them have been dated. The oldest one was made 1902, but most of them are from 1920-30. (There may also very well be older ones yet not found).

The pines growing on the peat does have an unusual annual ring pattern, which makes it difficult to date them towards the standard Pine chronology of the area (swed305 of the ITRDB). Therefore there is a special collection available for the Petmyra bog (PISY).

Mätdata (ringbredder)

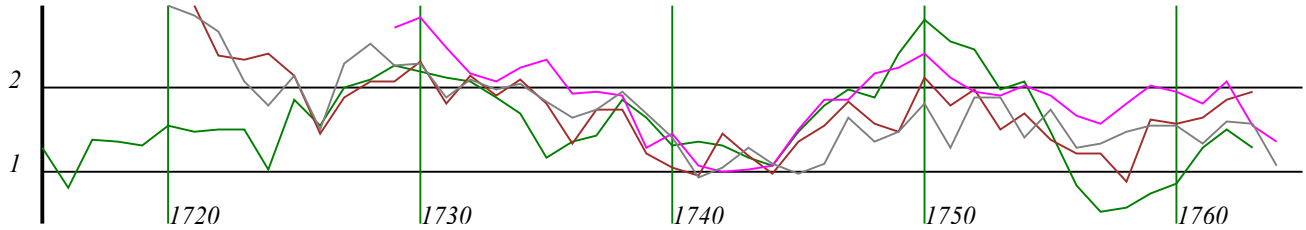


```
PM      1 Petmyra, Lador av tall, Björbo                        PISY
PM      2 Sweden        Scotch Pine                                   1715 1764
PM      3 T. Axelson
PM       #### PM02 - Vibergs öster om Vintervägen
```

PM0202a, 1715–1763,
PM0203a, 1721–1763, Yttersta ring ej färdigbildad. Troligen sommarfällt året efter yttersta uppmätta ring
PM0223, 1720–1764,
PM0221a, 1729–1764, 1764 mot Petmyra-referensen. Virket kan vara en myrtall, dock inte nödvändigtvis från Petmyra?

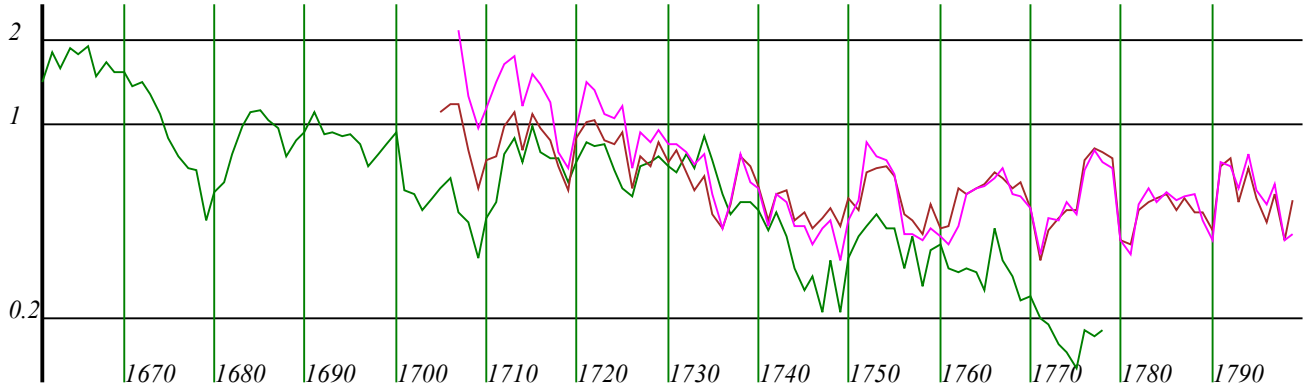


```
PM      1 Petmyra, Lador av tall, Björbo                        PISY
PM      2 Sweden        Scotch Pine                                   1661 1799
PM      3 T. Axelson
PM       #### PM03 - Stolpens öster om Vintervägen
```

PM0312, 1661–1778, Minst 12 yttersta ringar omätta
PM0313a1, 1705–1799,
PM0313a2, 1707–1799,

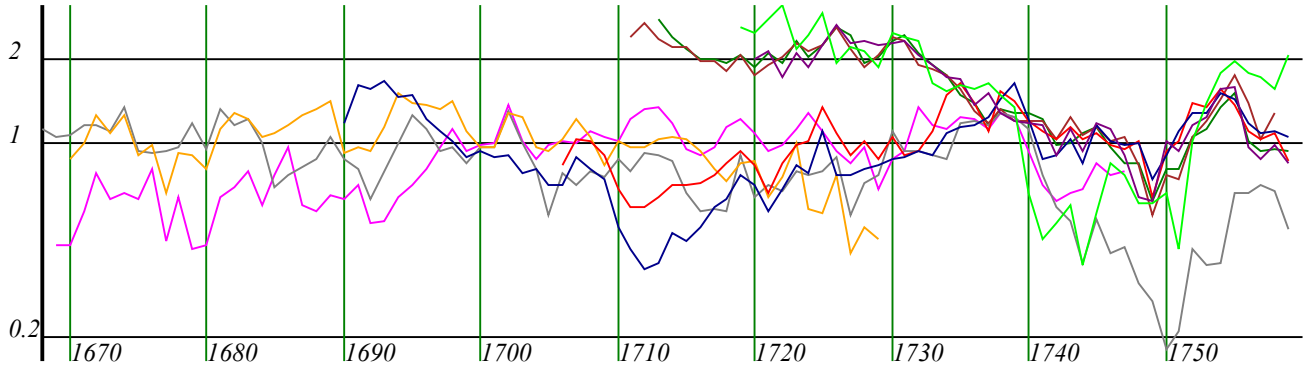


```
PM04    1 Lada04 ErkesOlars, Petmyra, Björbo                    PCAB
PM04    2 Sweden        Norway Spruce                                 1668 1759
PM04    3 T Axelson
```

PM0413b1, 1670–1729,
PM0412b, 1669–1747,
PM0411b, 1711–1758,
PM0413a2, 1668–1759,
PM0422a, 1690–1759,
PM0421, 1706–1759,
PM0411a, 1713–1759,

PM0425a, 1719–1759,
PM0424a, 1720–1759,

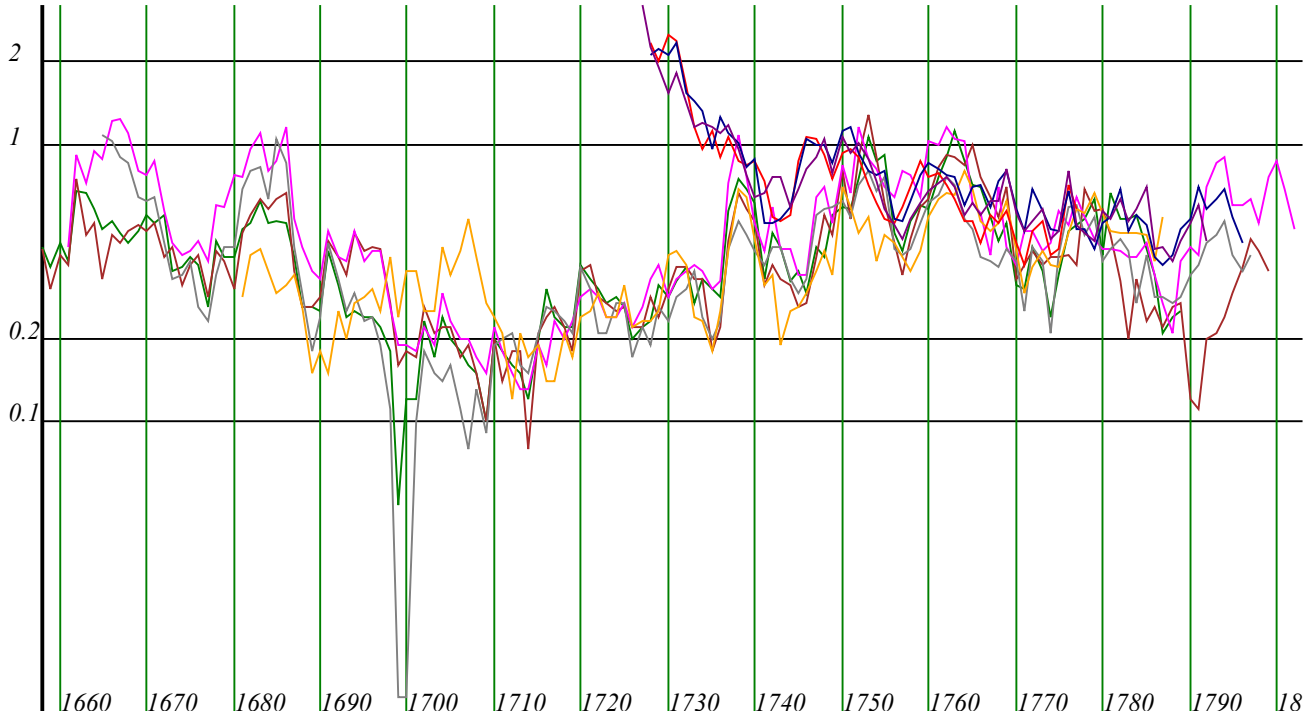


```
PM      1 Petmyra, Lador av tall, Björbo                        PISY
PM      2 Sweden        Scotch Pine                                   1658 1802
PM      3 T. Axelson
PM       #### PM05 - Stolpens, nordost om tjärnen
```

PM0514a, 1728–1777,
PM0513b, 1681–1787, PISY- okänt antal yttersta ringar saknas i provet. Före ring 108 ligger en omfattande tillväxtkollaps >10 ringar. För de älsta mätta 30-40 åren T-neg tendens.
PM0512a, 1658–1789,
PM0514c, 1727–1792,
PM0514b, 1728–1796, Minst 3-4 ringar saknas
PM0512d, 1665–1797,
PM0512b, 1658–1799, PISY. VK saknas- Kraftig tillväxtminskning vid ring 18- dålig korr utanför denna ring
PM0512c, 1661–1802, Minst en ring omätt.

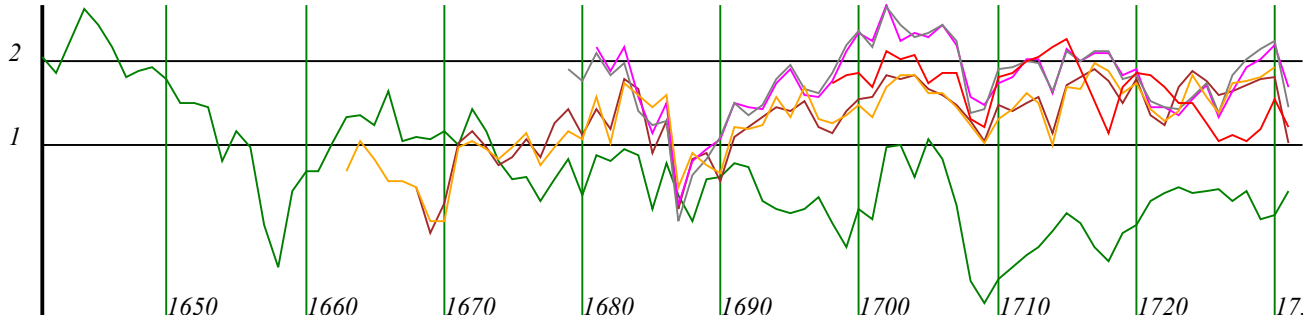


```
PM      1 Petmyra, Lador av tall, Björbo                        PISY
PM      2 Sweden        Scotch Pine                                   1641 1731
PM      3 T. Axelson
PM       #### PM06 - Gammellustis, vid tjärnen, öster om bäcken
```

PM0615a, 1663–1730, +sommar (prov skadat?)
PM0611, 1641–1731,
PM0612, 1668–1731,
PM0614a, 1679–1731,
PM0613, 1681–1731,
PM0616a, 1698–1731,

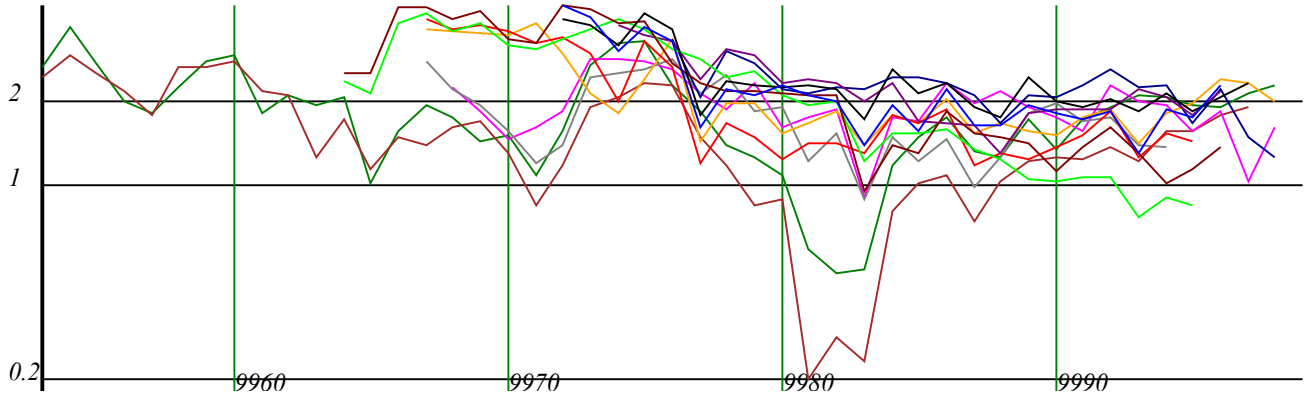


```
PM14    1 Lada14 PatronPers, Petmyra, Björbo                    PCAB
PM14    2 Sweden        Norway Spruce                                 9953 9998
PM14    3 T. Axelson
PM14     #### Odaterad samling prov från PM14 (PatronPers) på Petmyra. Brandskadat frodvuxet grantimmer.
PM14     #### Det finns flera möjliga dateringar på 1884, 1886, 1888, men ingen säker. Kanske kan den dateras med .
```

PM1412b, 9967–9994,
PM1415a, 9964–9995,
PM1413b, 9967–9995,
PM1415b, 9964–9996,
PM1416b, 9972–9996,
PM1414b, 9974–9996,
PM1411b, 9953–9997,
PM1416a, 9972–9997,
PM1411a, 9953–9998,
PM1413a, 9967–9998,
PM1412a, 9968–9998,
PM1414a, 9976–9998,

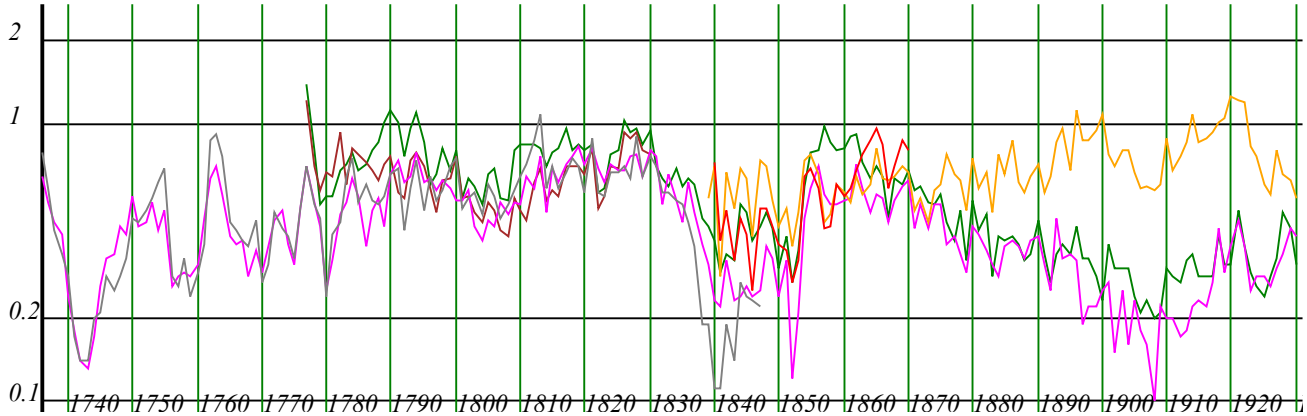


```
PM      1 Petmyra, Lador av tall, Björbo                        PISY
PM      2 Sweden        Scotch Pine                                   1736 1930
PM      3 T. Axelson
PM       #### Lindkvistes (myrtallar)
```

PM1711b, 1777–1830,
PM1712b, 1736–1847,
PM1713b, 1840–1870,
PM1712a, 1736–1930, Petmyrlada. Lindkvistes. Brädlada med stomme av myrtallar
PM1711a, 1777–1930, Petmyrlada. Lindkvistes. Brädlada med stomme av myrtallar
PM1713a, 1839–1930, Petmyrlada. Lindkvistes. Brädlada med stomme av myrtallar

Ladan vid vägen öster om Storänget, Björbo

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson* (mars 2009)

Ladan sedd från sydväst.

Knutkedjan B-C och några takåsar. Lägg märke till de stora brandljuden I stock C13.

En grå rundtimmerlada, 60.45581, 14.71448 (WGS 84), står intill vägen mot Handbacken, straxt öster om Storänget. Den har rännknutar med påtagligt korta, runda skallar och saknar långdrag. Prov togs ur ladan med tillväxtborr, för dendrokronologisk datering den 23/2 respektive 27/2 2009. Nedre delen av ladan är av frodvuxet timmer, företrädesvis gran. Dessa stockar har endast omkring 30 årsringar, vilket inte tillåter någon säker datering. Prov ur denna typ av stockar togs ur stockarna C6, C7, C8, C9, C11 (Medsols där A är vägg med dörröppning). Av dessa stockar är C7 av tall och de övriga av gran. Ingen av dessa prov innehåller dock mer än 33 årsringar, vilket alltså är helt otillräckligt för en säker datering. Övre delen av ladan är av talltimmer som i flera fall har brandljud. Prov har ur dessa tagits i stockarna B12, B13, C13[1], C14, D12, D13. Dessa stockar kunde säkert dateras och de har yttersta ring från 1865, och är alltså fällda vintern 1865-66. Den flytande mycket korta grankronologin bestående av proven ur C6, C8, C9, C11, passar synnerligen dåligt mot tillgängliga granreferenser 1865, och lika illa passar provet ur C7 mot tallreferenserna detta år. Den nedre delen av ladan torde därför inte vara jämngammal med den övre delen. De korta granproverna ger istället en sannolik, men p.g.a kortheten inte säker, datering till 1836. Tallstocken (C7), som rimligen är samtida med granstockarna, talar med sina 33 år i alla fall inte emot en sådan datering.

En brand, som givit tydliga brandljud på flera av stockarna från 1865, torde, att döma av tillväxtstörningar hos proven ur B14, C13 och D13 ha inträffat ca 1841. Kompleterande prov i ljudkanterna borde tas för att fastställa tidpunkten för branden mer exakt. Ladan är alltså byggd i minst två etapper, ursprungligen troligen efter 1837 och sedan med säkerhet ca 1866. Den är också nermärkt två gånger, dels med delvis svårtolkade lodräta hugg, dels med grå penna. Dörren är förstorad och de ursprungliga gåtarna saknas. Ladan har sju takåsar.

Noter

1. ↑ Svag datering

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/TpOG.php

---

Korrelationsvärden

```
Övertygande matchning mellan de övre stockarna och referensen SödraDalarna (Tall).
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between available samples in TpOG-PISY1865.fil and the Reference SödraDal dated to 2005
with corr >= 0,24 and with overlap >= 50
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                     T-  Over
           Corr   Test   lap
all...     0,62   8,01   107   based on 7 members
TpOG14a    0,58   7,23   103    1865  C14
TpOG15a    0,54   4,51    52    1865  D12
TpOG11a    0,51   4,13    50    1865  B12
TpOG13aZ   0,50   4,05    52    1865  B14 brandpåverkade intervallet 1841-47 borttaget
TpOG16a    0,46   4,76    86    1865  D13 område med extremtät ved 1841-54 omätt
TpOG06a    0,28   2,82    94    1865  C13 - Stora brandljud på utsidan (mycket osäker datering)
TpOG13a    0,24   1,86    58    1865  B14 kraftig tillväxtminskning ev. brand 1841 eller 42.
                                       Om denna händelse tas bort passar resten 1865 enl övr
```

Trolig matchning mellan de nedre, frodvuxna stockarna och referensen swed312 (gran Björboområdet).

```
Cybis CDendro (Jan 24 2009), Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between each of 7 checked members (=all members) of the collection TpOG-PCAB.fil dated
1836 and the reference swed312 dated to 2005
Minimum overlap used when finding best match: 50
                  Member offset to ref
        Years     set  lap coeff
all...     34     169   33  0,76   6,5
TpOG01a    27     169   26  0,49   2,8    C6
TpOG03a    33     169   32  0,40   2,4    C8
TpOG03b    28     174   27  0,47   2,7
TpOG04a    26     169   25  0,47   2,6    C9
TpOG04b    23     172   22  0,49   2,5
TpOG05a    34     169   32  0,70   5,4   C11 - Contains 1 zero value. (removed too bad crack)
TpOG05b    29     174   28  0,57   3,5
-End of report-
```

Den föreslagna dateringen av de frodvuxna granproven motsägs i alla fall inte av provet ur den samtida tallstocken (C7)

```
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between available references in PISY-Skandinavien080812_1.fil and
the sample TpOG02a.pos dated to 1836 (possible dating) with corr >= 0,36 and with overlap >= 32
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                     T-  Over
           Corr   Test   lap
all...     0,51   3,23    32   based on 6 members
Grangard   0,45   2,78    32  Grangärde, Dalarna                                    PISY
Bingsjo_   0,44   2,70    32  Bingsjö Dalarna, Klockargårdens storstuga             PISY
FlodaSn0   0,41   2,50    32  Floda sn, Dalarna (mainly Björbo) (ej swed305)        PISY
SödraDal   0,41   2,43    32  Södra Dalarna                                         PISY
BjörboGr   0,37   2,20    32  Swed305 Björbo+Grangärde                              PISY
ESVEALAN   0,36   2,10    32  East Svealand Aneby+Askersu+Bettna+Sissham+Saltsjöba  PISY
```

Mätdata (ringbredder)

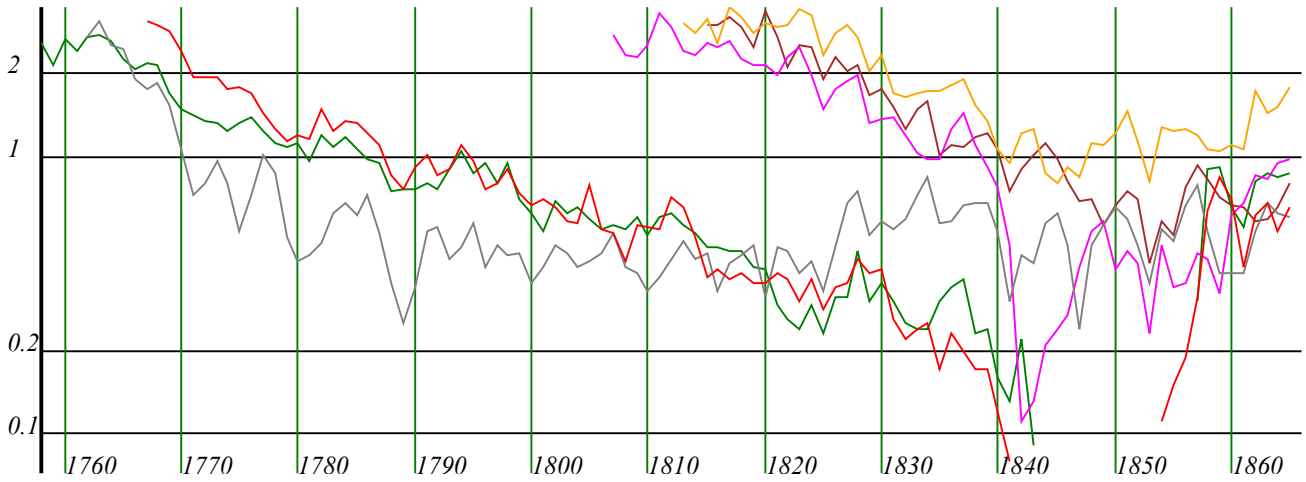


```
TpOG   1 Lada öster om Storänget, Gåsh, Björbo                PISY
TpOG   2 Sweden       Pinus sylvestris   200m  6027N1443E          1758 1865
TpOG   3 T. Axelson
TpOG    #### Fire event about 1841
```

TpOG06a, 1758–1865, C13 - Stora brandljud på utsidan
TpOG14a, 1762–1865, C14
TpOG16a, 1767–1865, D13 - område med extremtät ved 1841-54 (om stocken är samtida med övr 1865, vilket ser rimligt ut på kurvan)
TpOG13a, 1807–1865, B14 kraftig tillväxtminskning ev. brand 1841 eller 42. Om denna händelse tas bort passar resten 1865 enl övr
TpOG15a, 1813–1865, D12
TpOG11a, 1815–1865, B12

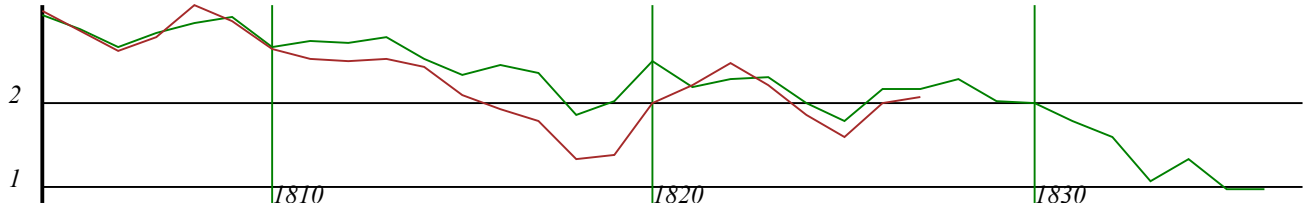


```
TpOG02 1 Lada öster om Storänget, Gåsh, Björbo                PISY
TpOG02 2 Sweden       Pinus sylvestris   200m  6027N1443E          1804 1836
TpOG02 3 T. Axelson
TpOG02  #### 1836 is suggested but not sure at all
```

TpOG02b, 1804–1827,
TpOG02a, 1804–1836, C7 - PISY

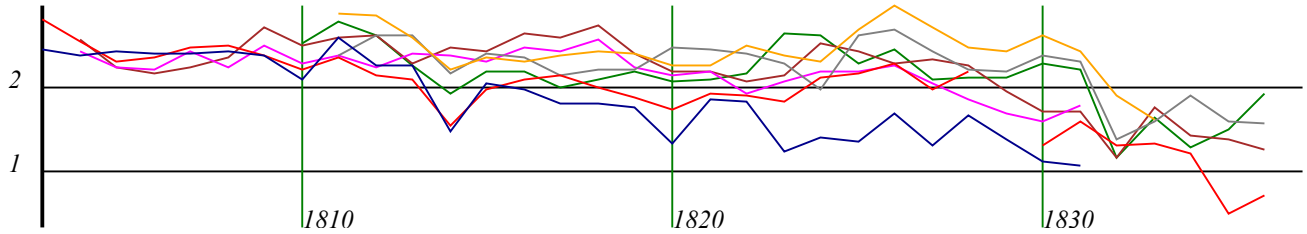


```
TpOG   1 Lada öster om Storänget, Gåsh, Björbo                PCAB
TpOG   2 Sweden       Picea abies        200m  6027N1443E          1803 1836
TpOG   3 T. Axelson
TpOG    #### 1836 is suggested but not sure
```

TpOG05b, 1803–1831,
TpOG03b, 1804–1831,
TpOG04b, 1811–1833,
TpOG05a, 1803–1836, C11
TpOG03a, 1804–1836, C8
TpOG01a, 1810–1836, C6
TpOG04a, 1811–1836, C9

Norra torvladan på Brunnmyran, Björbo

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juli, oktober 2018

Möslau på Brunnbyra av återanvänt timmerLånga stockar på denna sida och kortare på andra.

Den 12 juli 2018 tog jag med tillväxtborr (5 mm) prov ur den norra torvladan (möslau) på Brunnmyran i Björbo 60.4704, 14.69657 (WGS 84). Ladan är en i princip en brädlada men med långsidorna av spikat timmer, av vilket det mesta uppenbarligen är återanvänt, medan annat är rundtimmer, som ser ut att ha kunnat växa på eller nära myren där ladan står. En del av timret är förhållandevis kraftigt sotat och på andra finns möjligen avsiktliga brännmärken. Det är bilat, men inte särskilt välarbetat. Prov togs ur ett antal av dessa, både gran och tall, och det visade sig alla ha sista ring från 1855 och bör därför kunna antas vara från samma byggnad, ursprungligen uppförd omkring 1856. Den dåliga berbetningen torde utesluta att det varit en stuga. Det som då ligger närmast till hands är kanske bastu (en måttligt använd i så fall) eller smedja, eller möjligen eldhus/sters. Mängden bilat tillmer tyder på en liten låg byggnad, såvida det mesta av det blev återanvänt. Det som talar för bastu är kanske att att det finns en lucka i timret vars ändträ är påtagligt sotigt. Stora mängder rök har alltså släppts ut där. Emot att det varit en bastu talar dock att många stockar endast är svagt sotade och inga knuthål efter den på bastun vanligen inskjutna framväggen finns.[1] Också i smedjan och sterset blir det sotigt om än i måttligare grad, och kanske är det därför troligare att det är någon av de byggnadstyperna vi har att göra med. Två prov togs i rundtimmer, vilka båda har sista ring från 1917. Ladan, som har pärttak under plåttaket kan alltså vara byggd få år efter 1917. Den står på Björbo 22:10 och tillhör således bolaget, vilket inte torde ge någon säker vägledning om vilken gård den tillhört, då tillåtelse till torvtäckt eventuellt kan ha givits även andra än bolagets landbönder.

Noter

1. ↑ Den troligen vanligaste bastutypen representeras av Rökbastun på Handbacken (1895), jämför även den förmodade bastun på Storön i Järna (ca 1821). En annan bastutyp, utan inskjuten gavel, finns representerad på Kroktorps hembygdsgård (Järna finnmark, ca 1836), men om den typen också funnits nere på bygden och i Björbo vet jag inte. Kanske de ganska korta stockbitar som använts i sälva verket sågats ut mellan knuthaken.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/18712.php

---

Korrelationsvärden

Mot regionala referenser:

```
Cybis CDendro, Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples and reference SödraDal (PISY)
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                  T-  Over  Skel
         Corr   Test   lap  Chi2
all...   0,59   9,48   168    32   based on 6 members
187120   0,68   7,73    71     6    1855  A5 (fjärde bilade, sotig)
187122   0,55   5,24    65     3    1855  A8 (bilad, ngt mindre sotig än föreg - inre del splint blå)
187121   0,50   5,89   104    19    1855  A6
187127   0,49   6,35   131    12    1917  C11d, rundtimmer. myrtall?
187125   0,48   5,51   106    18    1855  C9b, bilad, dymlad med nedanför, något sotig, brännmärke?, märke:|||||
187126   0,47   3,46    43     2    1917  C7d, rundtimmer

Cybis CDendro, Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples and reference swed312+ (PCAB)
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                  T-  Over  Skel
         Corr   Test   lap  Chi2
all...   0,72   9,86    93    24   based on 2 members
```

```
187124   0,66   8,37    92    11    1855  C13d (=4 uppifrån) gamla urtag för tak+ brännmärken
187123   0,51   5,67    93     6    1855  A10 (dåligt dragen o bilad, möjligen sotig.)
```

Mätdata (ringbredder)

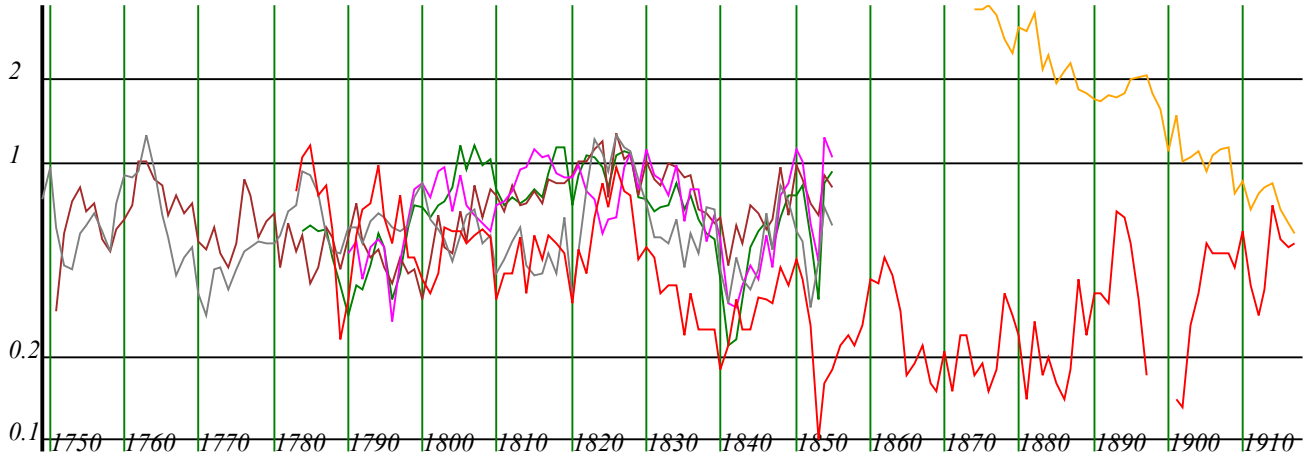


```
18712  1 Brunnmyran, norra ladan, Björbo                    PISY
18712  2 Sweden       Pinus sylvestris   210m  6028N1441E          1749 1917
18712  3 T Axelson
18712   #### Lada: 60.4704, 14.69657
```

187125, 1749–1855, C9b, bilad, dymlad med nedanför, något sotig, brännmärke?, märke:|||||||.
187121, 1751–1855, A6
187120, 1784–1855, A5 (fjärde bilade, sotig)
187122, 1790–1855, A8 (bilad, ngt mindre sotig än föreg - inre del splint blå)
187127, 1783–1917, C11d, rundtimmer. myrtall?
187126, 1874–1917, C7d, rundtimmer

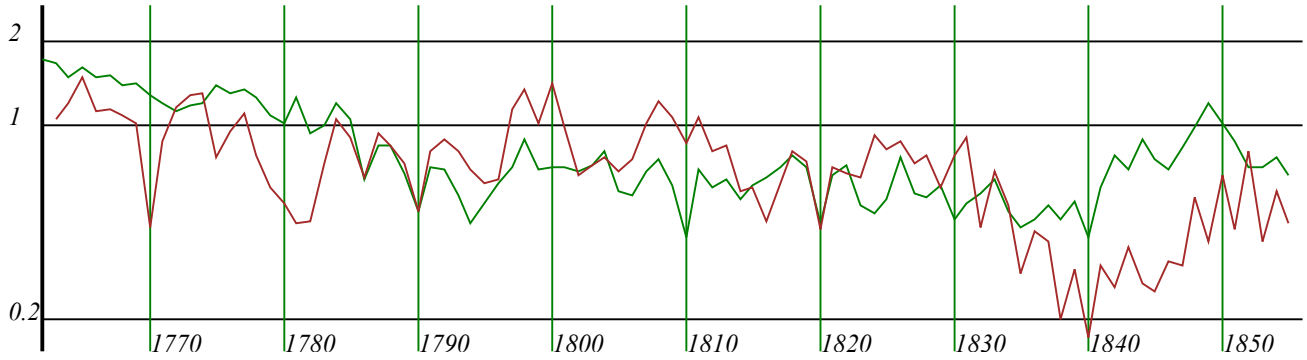


```
18712  1 Brunnmyran, norra ladan, Björbo                    PCAB
18712  2 Sweden       Picea abies        210m  6028N1441E          1762 1855
18712  3 T Axelson
18712   #### Lada: 60.47040, 14.69657
```

187123, 1762–1855, A10 (dåligt dragen o bilad, möjligen sotig.)
187124, 1763–1855, C13d (=4 uppifrån) gamla urtag för tak+ brännmärken

Lador på Styggrismyra

En lada och en ladruin på Styggrismyra har daterats. Flera prov togs ur ladan, Stg1, som visade sig alla ha yttersta årsring från 1784, varför ladan bör vara byggd hösten 1784 eller våren 1785, dock ej nödvändigtvis på denna plats. Det finns några namninitialer, "MEES" och "EE", samt en längre svårtolkad rad, och därtill några namn skrivna med rödkrita e.d. Samtliga återfinns på långsidan omedelbart innanför dörren. Ladan är av rundtimmer, med en grövre klova i röstet, och dörr på sidan av gaveln. Takåsarna har inte daterats. Taket är mycket dåligt och det snöar in. Den har tillhört "Nises" på Hola. Ladan återfinns på positionen 60.47669, 14.64312 (WGS 84).

Ladruinen, Stg2, är av bilat timmer, och kan därför antas ursprungligen ha varit ett gårdshus. Prov togs ur två stockar och yttersta ring är i båda från 1764. Ladruinen återfinns på positionen 60.47336, 14.64541 (WGS 84). Om du vet vem som brukat denna torvlada, så vill jag gärna få veta det! Min e-postadress återfinns på huvudsidan!

Torbjörn Axelson, februari 2007

Kan det vara Nises Erik Ersson (1811-1866), eller vem?

XII VNSTERS

Mätdata (ringbredder)

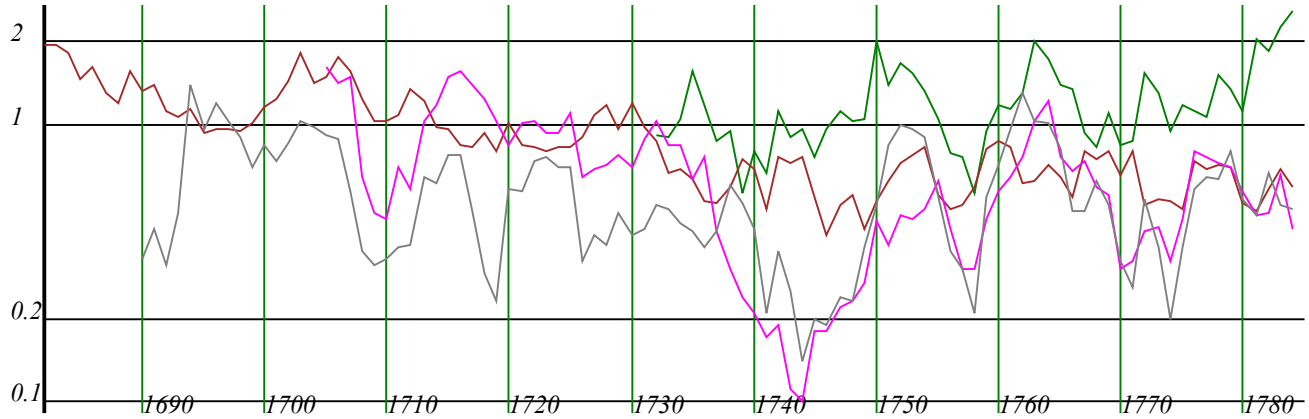


```
Stg1    1 StyggrismyrLada, Björbo                          PISY
Stg1    2 Sweden        Scotch Pine         250   6028N1438E          1682 1784
Stg1    3 T. Axelson
```

Stg113a, 1682–1784,
Stg116a, 1690–1784,
Stg114a, 1705–1784,
Stg112a, 1732–1784,

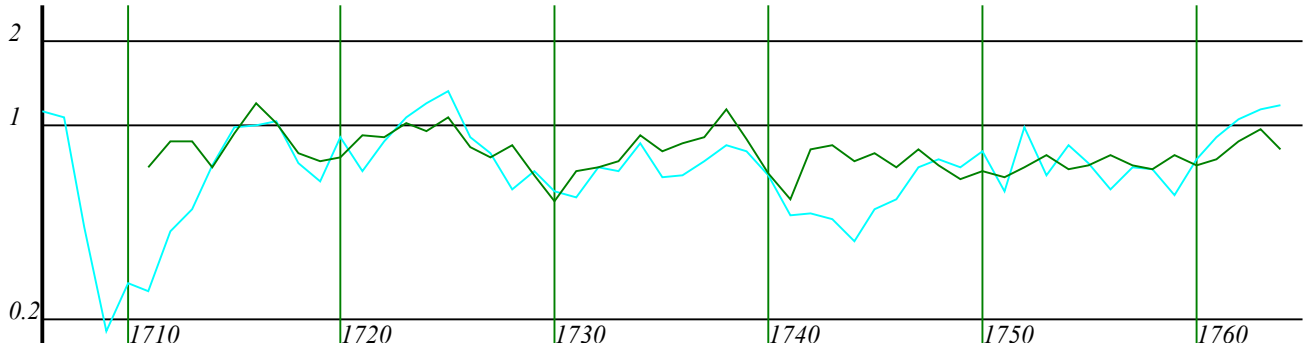

Stg211, 1706–1764,
Stg212, 1711–1764,

Lador längs Sälbuvägen, Floda sn

(Uppdaterat 2007-11-10, 2019-08-04)

2007 inventerade jag de åtta timmerlador som jag då fann längs gamla och nya sälbuvägen, alltså mellan Källbäcken och Forsgärdet, medan jag lämnade därhän ett par brädlador och sådana lador som stod på tomtmark. Den 4. augusti 2019 besökte jag åter sedda platser och kunde konstatera att endast tre av de åtta stod kvar medan en fjärde återfanns flyttad. Under de tolv år som gått har detta område omaronderats, vilket starkt torde ha bidragit till denna "laddöd".

Förklaringar: Beteckningen på väggtimmerstockarna är att "A" avser den sidan där dörren är, "B" väggen medsols därom (alltså till vänster när man gått in genom dörren), "C" väggen mitt emot dörren, och "D" väggen till höger när man gått in genom dörren. Siffran avser stockvarv, där syllen är 1 (om ej annat anges). Om eventuell märkning i ladan avviker från detta system, försöker jag notera detta, men benämner likväl stockarna oberoende av vad som står på dem.

Sbv1 - Grå lada vid Tanda.

Ladan stod ett stycke norr om tandbron, ca 100 m söder om järnvägsövergång, på andra sidan järnvägen, 60.47063, 14.77433 (WGS 84). *2019 hade den flyttats till 60.48738, 14.78161 (WGS 84), nära platsen för SvbA.* Dubbelsidigt bilat timmer, dubbelhaksknutar. Dörren sitter på norra långsidan och börjar ca 55 cm från höger (NV) knut. På denna sida är stockarna avsågade och gåten utgörs av en fastnaglad sågad 1"6-bräda. Öppningen är 101 cm bred. Den andra gåten, på vilken dörren sitter, är fyrkantig i stockarnas tjocklek, men typen kan inte avgöras säkert avgöras, men stockändarna är (skrå?)spikade. Efter denna gåt följer 50 cm långa stockbitar, ihopsatta med den ursprungliga vänstergåten (stjärtgåt). Timret är inte enhetligt. Att döma av numrering med rödkrita har fler stockar lagts i vid ett senare tillfälle. Dessa saknar märkning, varför ladan torde ha stått på platsen sedan dess. Ladan har ca 14-15 varv upp till röste. Tak av plåt med pärt under. Prov togs ur stockarna D4 (Sbv15, gran odat, nyare-omärkt), D6 (Sbv14, gran 1889-90, nyare-omärkt)), D7 (Sbv13, tall svag dat 1838+13+?=efter 1851, märkt D2), D9 (Sbv12, gran 1856-57, märkning borttagen när lucka sågats upp), D11 (Sbv10, tall odat, märkt D6), D12 (Sbv11, tall 1856-57, märkt D7). Ladan byggdes således ca 1857 och flyttades och eller höjdes efter 1890.

Mätdata (ringbredder)

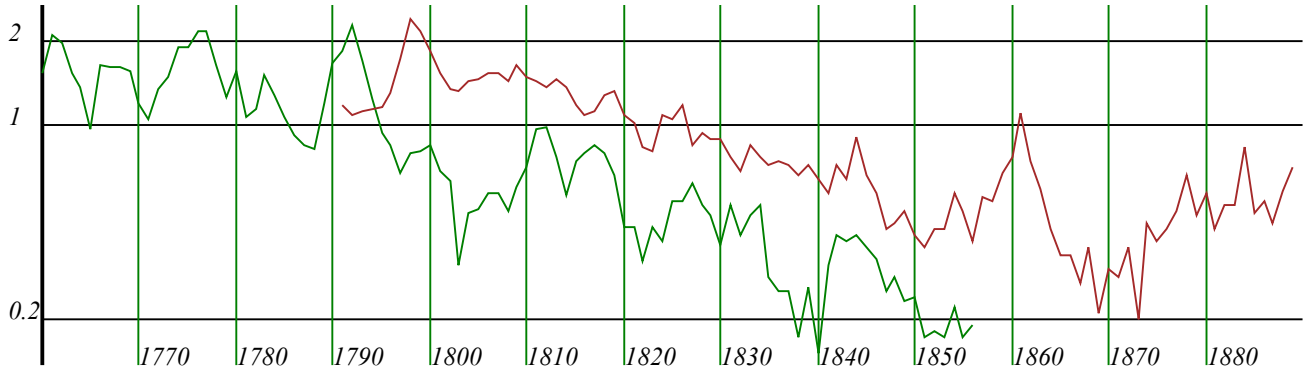


```
Sbv    1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PCAB
Sbv    2 Sweden       Norwegian Spruce         6029N1446E          1760 1889
Sbv    3 T. Axelson
```

——— *Sbv12a, 1760–1856, D9 (Omärkt?)*
——— *Sbv14a, 1791–1889, D6 (tycks höra till kompl. timmer)*

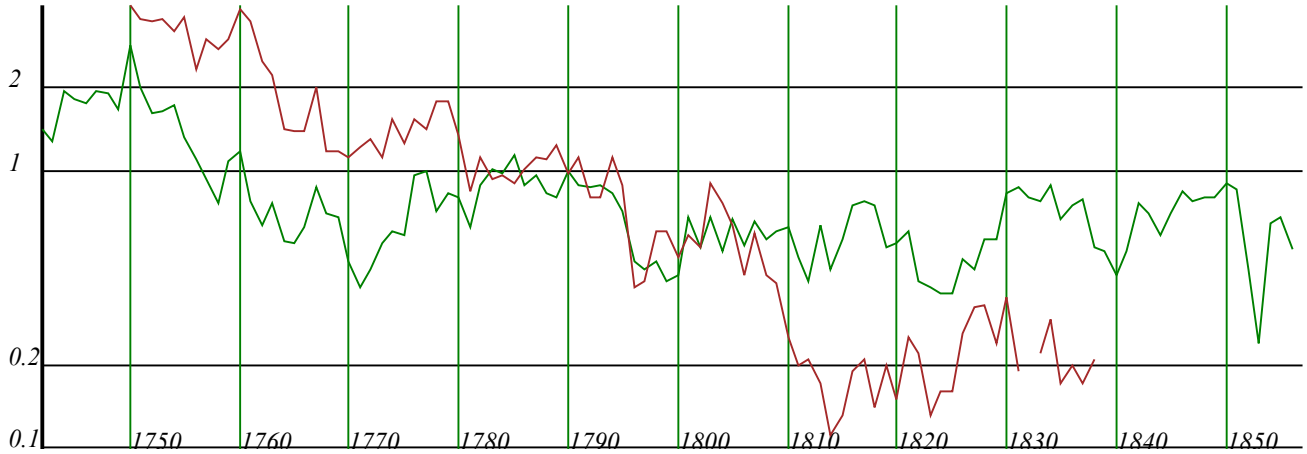


```
Sbv     1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PISY
Sbv     2 Sweden       Scotsh pine              6029N1446E          1742 1856
Sbv     3 T. Axelson
```

——— *Sbv13a, 1750–1838, D7 (märkt D2) (+ >13 ringar)*
——— *Sbv11a, 1742–1856,*

Sbv2 - Röd lada vid Tanda.

Ladan ligger vid vägkanten, knappt 100 m öster om järnvägsövergången, 60.47181, 14.77639 (WGS 84). Dubbelsidigt bilat timmer, dubbelhaksknutar. Gåtspåret möjligen borrat Prov har tagits ur stockarna C3, C4, C5, D5 och D8. C4 (Sbv21) är av tall och ger en osäker datering till sommaren 1878. Splinten är blånad, varför man kan misstänka att trädet antingen självdött, eller lagrats före användning. De övriga stockarna är av grantimmer där alla utom D8 (Sbv23) har mycket tät ytved. D8 (Sbv23) kan dateras säkert till 1880 och D5 (Sbv24) till ca 1875, men med dess täta ytved, är de yttersta ringarna på detta prov något osäkra. Innre delen C5 (Sbv22) och blott räkning av de yttersta 50 ringarna pekar på ca 1882, men de 50 yngsta ger synnerligen dålig passning. Ringar i detta parti kan vara misstolkade. Ladan är antagligen byggd under (förra hälften av) 1880-talet, och man har antagligen använt främst torra eller tynande träd och kanske överskottsvirke. *2019 var ladan borttagen.*

```
Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between Sbv21a.pos dated to 1877 and available PISY-references
with corr >= 0,40 and with overlap >= 50
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over
            Corr  Test  lap
all...      0,53  4,39   52   based on 7 members
FlodaSn0    0,51  4,14   52   Floda sn, Dalarna (mainly Björbo) (ej swed305)      PISY
SödraDal    0,47  3,81   52   Södra Dalarna                                       PISY
Swed307A    0,47  3,80   52   Lerbäck, Askersund                                  PISY
swed305     0,46  3,70   52   Björbo, Dalarna                                     PISY
BjörboGr    0,45  3,53   52   Swed305 Björbo+Grangärde                            PISY
BratPISY    0,42  3,25   52   Mälardalen area, publ. Bråthen                      PISY
Petmyra     0,42  3,24   52   Petmyra (bogg), Björbo, Dalarna                     PISY

Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between dated PCAB-samples of Sbv2 and the reference swed312
dated to 2005 with corr >= 0,30 and with overlap >= 66
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                            T-  Over
                  Corr Year Test  lap
all...            0,52 1882 7,34  148   based on 4 members
Sbv23a            0,68 1880 7,43   66   D8
Sbv24a            0,58 1875 6,12   77   D5
Sbv22a_BLOCKOF    0,41 1831 4,41   97   C5 (yttersta 50 ringarna ej medtagna)
Sbv22a            0,30 1882 3,77  148   C5 (mycket dålig korr och tunna ringar yttersta 50)
```

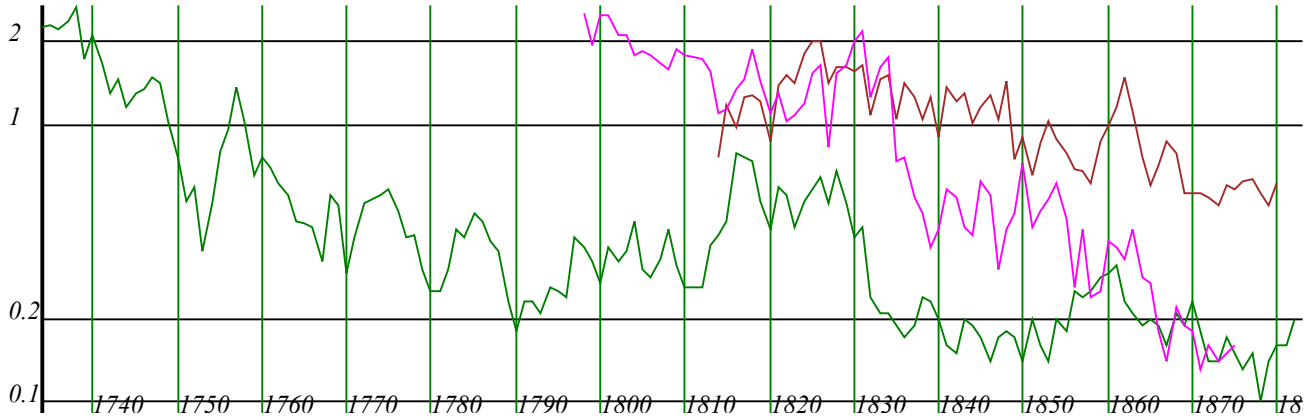


```
Sbv     1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PCAB
Sbv     2 Sweden       Norwegian Spruce         6029N1446E          1734 1882
Sbv     3 T. Axelson
```

Sbv24a, 1798–1875, D5
Sbv23a, 1814–1880, D8 (något oexakt mätnig av de yttersta 2-4 ringarna)
Sbv22a, 1734–1882, C5 (mycket dålig korr och tunna ringar yttersta 50)

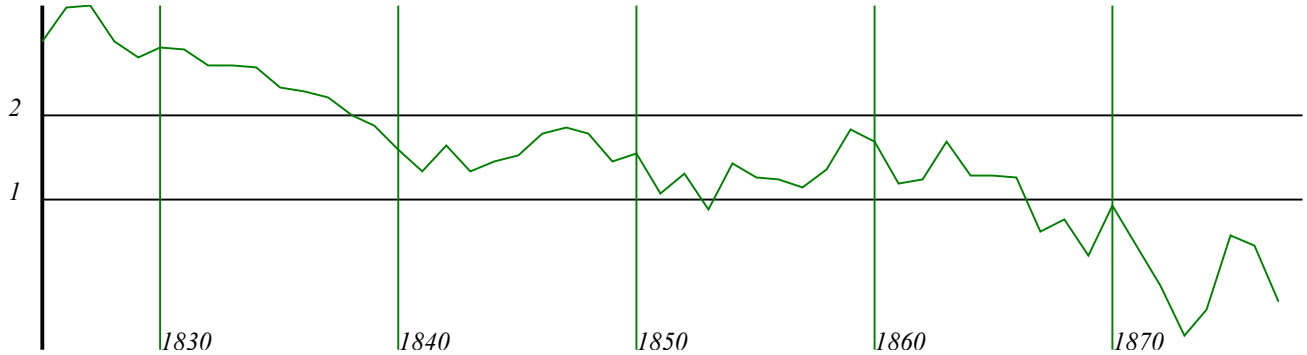


```
Sbv     1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PISY
Sbv     2 Sweden       Scotsh pine              6029N1446E          1825 1877
Sbv     3 T. Axelson
```

Sbv21a, 1825–1877, C4 (tall m blånad splint) + sommarring

Sbv6 - Grå rundtimmerlada vänster om vägen i ledningsgata.

Lada ligger vid vägkanten, 60.48522, 14.78036 (WGS 84). 3,75 m x 3,0 m (centrum knutar). Ofärgat ursprungligen obarkat rundtimmer, rännknutar, gåtspåret möjligen borrat
Prov har tagits ur 9 stockar A5(Sbv601), A7(Sbv603), A12(Sbv602), A13(Sbv604), B10(Sbv63), B11(Sbv606), C12(Sbv62), C14(Sbv61), D8(Sbv605) och B14, som dock inte gav någon meningsfull korrelation. Alla de undersökta stockarna är av gran. Vissa prov har yttersta ring från 1773, men de flesta från 1774. Eftersom vedytan är starkt maskäten åtminstone på insidan, kan man konstatera att ladan antagligen byggts av obarkat virke (eller virke som legat en tid innan det användes). Det troligaste är att den byggts sensommaren 1774 eller därefter, men att en del virke fällts vintern före. *2019 noteras att nockåsen ruttnat och fallit ner, medan resten av taket ännu är intakt.*

```
Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between samples and
reference: "mean of swed312+Svärdsjö"
dated to 2005.
Results sorted according do decreasing correlation coefficient values.
                  T-  Over
          Corr  Test  lap Dated
all...    0,54  6,74  113 1774  based on 10 members
Sbv601a   0,63  4,94   40 1773  A5
Sbv606a   0,60  4,50   38 1773  B11 (+sommarring)
Sbv603a   0,53  3,62   36 1772  A7 (skadat prov)
Sbv61a    0,49  3,23   35 1774  C14
Sbv63a    0,48  4,56   71 1774  B10
Sbv63b    0,44  3,93   65 1768
Sbv604a   0,44  3,44   52 1774  A13
Sbv602a   0,40  3,86   79 1774  A12
Sbv62a    0,32  2,78   71 1774  C12
Sbv605a   0,27  2,94  112 1773  D8
```

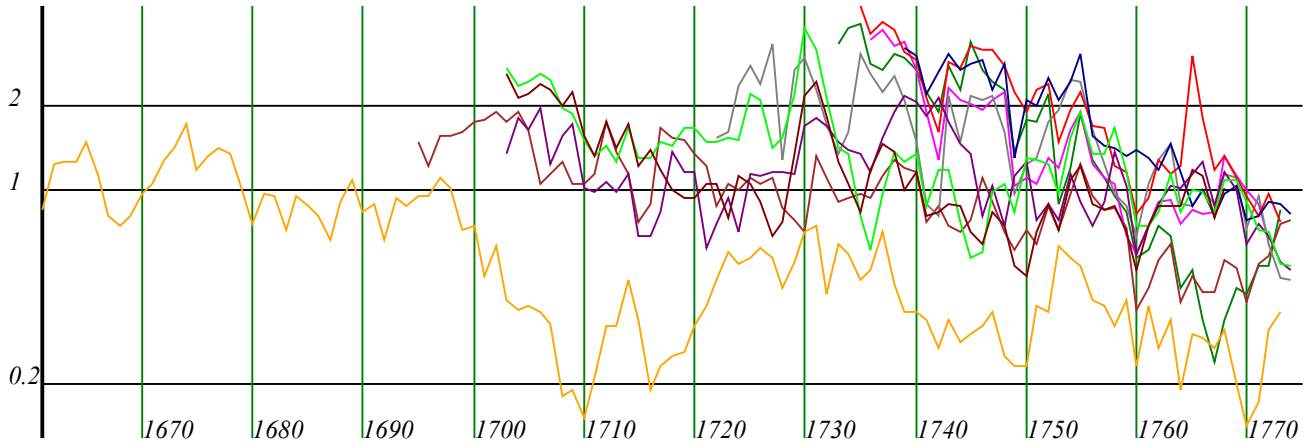


```
Sbv    1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PCAB
Sbv    2 Sweden       Norwegian Spruce         6029N1446E          1661 1774
Sbv    3 T. Axelson
```

Sbv63b, 1703–1768,
Sbv603a, 1736–1772, A7 (skadat prov)
Sbv605a, 1661–1773, D8
Sbv601a, 1733–1773, A5
Sbv606a, 1735–1773, B11 (+sommarring)
Sbv602a, 1695–1774, A12
Sbv63a, 1703–1774, B10
Sbv62a, 1703–1774, C12
Sbv604a, 1722–1774, A13
Sbv61a, 1739–1774, C14

Sbv7 - Grå timmerlada, den södra av två

Mellan vägen och älven ligger två grå lador av dubbelsidigt bilat timmer. Denna ligger längst in, d.v.s söder om den andra, 60.48639, 14.78111 (WGS 84). Sågade? dubbelhaksknutar, dörr på södra långsidan, med stjärtgåt. 3,5 m x 2,9 m (centrum knutar). Prov togs ur stockarna D9 och D13. Båda kan tillsammans dateras till 1822 (fällda vintern 1822-23). Ladan torde alltså vara byggd ca 1823.

```
Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations towards reference "FlodaSn"
                 T-  Over
          Corr  Test  lap
all...    0,58  6,53   86   based on 2 members
Sbv71a    0,56  6,16   86   D13 (översta under röste)
Sbv72a    0,39  3,91   85   D9
```

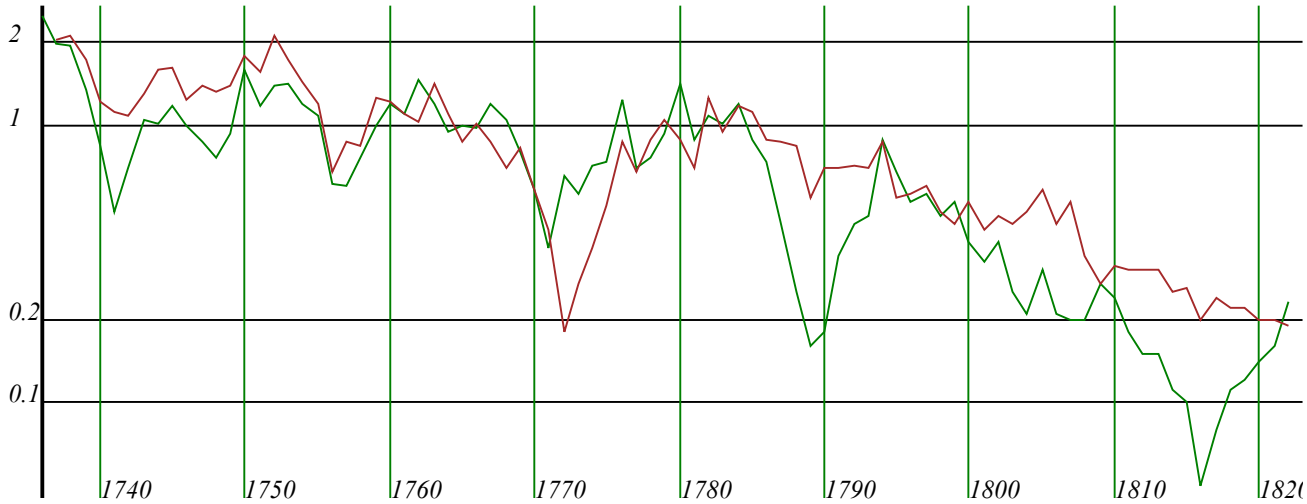


```
Sbv    1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PISY
Sbv    2 Sweden       Scotsh pine              6029N1446E          1736 1822
Sbv    3 T. Axelson
```

Sbv71a, 1736–1822, D13 (sista under Röste)
Sbv72a, 1737–1822, D9

Sbv8 - Grå timmerlada, den norra av två

Ladan norr om föregående, 60.48639, 14.78111 (WGS 84). Dubbelhaksknutar, gåt saknas. Urtag för takstol e.d i stockarna B12 och C12 (av 14). Ladans mått är 3,8 m x 3,2 m (centrum knutar). Inristningar (namnskiffer 2 st) på B6: X **ΓHS** X och B10: ΓA[Jons]DFΛ

Prov har tagits i sju stockar. Timret är tall och enhetligt (säkert från samma bestånd) men ger en ganska dålig korrelation mot referenserna. Eftersom många prov tagits, ger de tillsammans en säker datering till vintern 1831-32, i synnerhet som de har en mycket god inbördes korrelation (standardavvikelseintervall 0,52 - 0,60 mot medel av övriga).

```
Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between Sbv8...-samples dated to 1831 and
the reference SödraDal dated to 2005
Results sorted according to decreasing correlation coef. values.
                T-  Over
         Corr  Test  lap
all...   0,49  4,99   82   based on 7 members
Sbv82a   0,51  5,27   79   C13
Sbv85a   0,43  4,23   79   C8
Sbv86a   0,42  4,12   82   C6
Sbv87a   0,40  3,82   78   C5
Sbv84a   0,39  3,62   74   C9
Sbv83a   0,39  3,50   71   C12
Sbv81a   0,20  1,85   82   C11
```

```
Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between best 8 references and
Sbv8.d12 (mean of all 7 Sbv81-Sbv87 samples)
dated to 1831 with corr >= 0,41 and with overlap >= 82
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                T-  Over
           Corr  Test  lap
all...     0,55  5,88   82   based on 8 members
se007      0,52  5,40   82   Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")PISY
SödraDal   0,49  4,99   82   Södra Dalarna                                        PISY
SolorNor   0,48  4,87   82   Solør, sydöstra. Norge (digitaliserat A Andersson)   PISY
GagnefSo   0,48  4,85   82   Gagnef-Djura                                         PISY
Grangard   0,48  4,84   82   Grangärde, Dalarna                                   PISY
FlodaSn0   0,45  4,48   82   Floda sn, Dalarna (mainly Björbo) (ej swed305)       PISY
Petmyra    0,42  4,13   82   Petmyra (bogg), Björbo, Dalarna                      PISY
swed305    0,41  4,01   82   Björbo, Dalarna                                      PISY
```

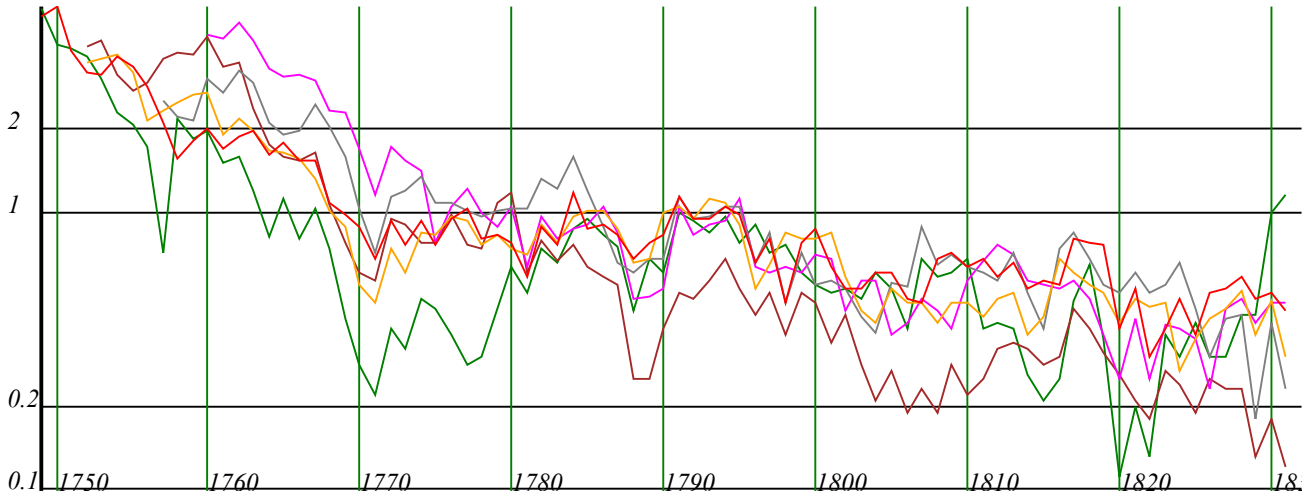


```
Sbv    1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PISY
Sbv    2 Sweden       Scotsh pine              6029N1446E          1749 1831
Sbv    3 T. Axelson
```

Sbv81a, 1749–1831, C11
Sbv86a, 1749–1831, C6
Sbv82a, 1752–1831, C13
Sbv85a, 1752–1831, C8
Sbv84a, 1757–1831, C9
Sbv83a, 1760–1831, C12

Sbv9 - delvis röd rejäl timmerlada, vid vägen

Röd lada som stod norr om de andra, invid vägen, 60.48667, 14.78139 (WGS 84). Dubbelhaksknutar, rejäl gåt, möjligen borrat gåtspår. Ladans mått är 4,0 m x 4,0 m (centrum knutar). Prov har tagits ur A5 (Sbv94), A6 (Sbv93), B6 (Sbv95), B9 (Sbv96), C10 (Sbv97), D9 (Sbv91), D11 (Sbv92). B6 och B9 är gran och alla de övriga tall. Granproverna dateras övertygande till 1875, medan av tallproverna endast Sbv92 ger ett någorlunda rimligt korrvärde, dock med en förmodad 0-ring omkring ring 27, likaledes till 1875. Trots de flesta tallstockasrs dåliga korrelationsvärden kan ladan således dateras till ca 1876.
På C10 står "*Floda Björbo Lars Åkerström den 17 maj 1888*".
2019 var ladan borttagen

```
Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between PCAB-samples of Sbv9 dated to 1875 and
swed312.d12 dated to 2005 with corr >= 0,52 and with overlap >= 99
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                 T-  Over
         Corr  Test  lap
all...   0,63  8,24  105   based on 2 members
Sbv95a   0,55  6,52   99   B6 (PCAB)
Sbv96a   0,52  6,10  105   B9 (PCAB)
```

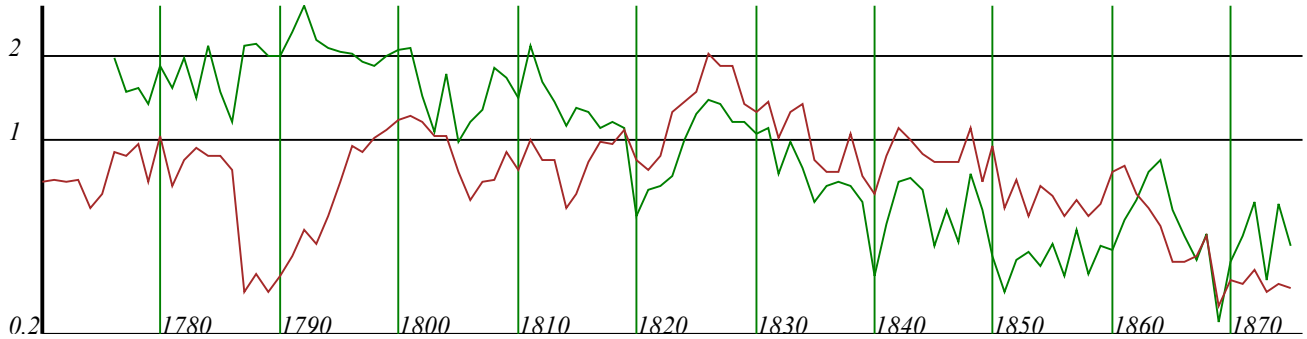


```
Sbv     1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PCAB
Sbv     2 Sweden       Norwegian Spruce         6029N1446E          1770 1875
Sbv     3 T. Axelson
```

Sbv96a, 1770–1875, B9 (PCAB)
Sbv95a, 1776–1875, B6 (PCAB)

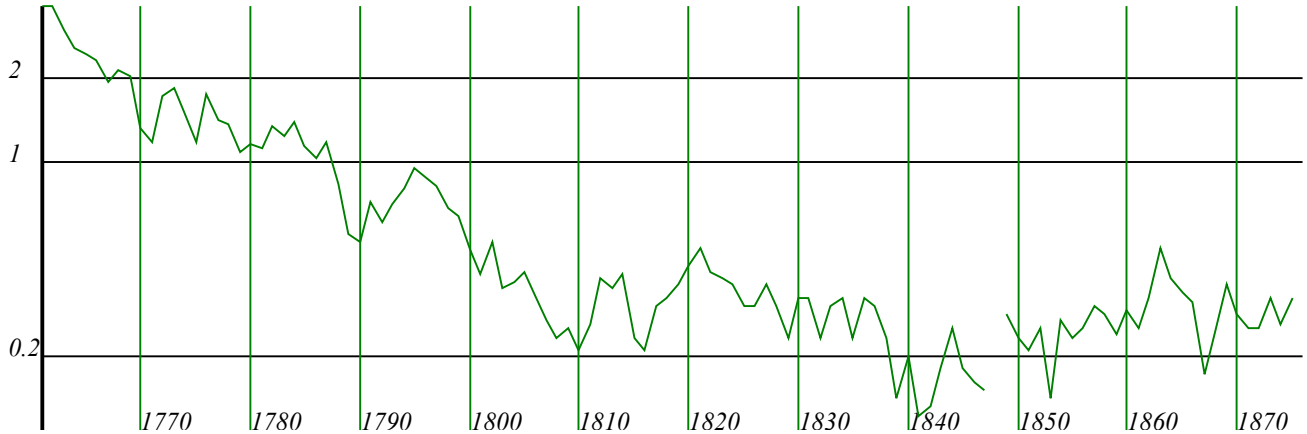


```
Sbv     1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PISY
Sbv     2 Sweden       Scotsh pine              6029N1446E          1761 1875
Sbv     3 T. Axelson
```

Sbv92a, 1761–1875, D11

SbvA - Grå rundtimmerlada vänster om vägen.

Ladan låg vid vägkanten, delvis nergrävd, 60.48728, 14.78167 (WGS 84). 3,0 m x 3,0 m (centrum knutar). De nedre 6-7 varven av barkat rundtimmer med rännknutar, och många brandljud. De övre varven är av hopplockat virke, med dubbelhaksknutar. C7 är bilad och mycket maskäten. C8 är rund och i dåligt skick. Dörren sitter på vänstra sidan av västra gaveln. *2019 var ladan borttagen, och Sbv1 istället flyttad hit och ställd nedanför slänten.*

Prov togs ur de gamla rundtimmerstockarna med rännknutar C3, C5, C9, samt den nyare rundtimmerstocken med dubbelhaksknut C9. C5 och C9 har störd tillväxt med flera kollapser, och kan inte dateras. C2 (SbvA1) ger en trolig datering till 1708 (sommar 1709?). C9 dateras övertygande till 1888 (sommaren 1889). Nedre delen av ladan är troligen från 1709 men den övre är ihopplockad av olika stockar tidigast sommaren 1889. Fler prov behövs.

```
Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between available PISY-references and
SbvA1a.pos dated to 1708 with corr > 0,35 and with overlap >= 111
                  T-  Over
           Corr  Test  lap
all...     0,49  5,85  111   based on 6 members
swed305    0,47  5,53  111   Bjorbo, Dalarna                                    PISY
SödraDal   0,43  5,03  111   Södra Dalarna                                      PISY
Bingsjo_   0,43  5,01  111   Bingsjö Dalarna, Klockargårdens storstuga          PISY
se007      0,43  4,94  111   Dalarna region by Lund univ.                       PISY
Estonia    0,37  4,12  111
GagnefSo   0,36  4,04  111   Gagnef-Djura                                       PISY

Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between available PISY-references and SbvA4a.pos
dated to 1888 with corr >= 0,48 and with overlap >= 75
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                  T-  Over
           Corr  Test  lap
all...     0,65  8,69  104   based on 11 members
FlodaSn0   0,61  7,87  104   Floda sn, Dalarna (mainly Björbo)                  PISY
Petmyra    0,57  7,08  104   Petmyra (bogg), Björbo, Dalarna                     PISY
SödraDal   0,56  6,87  104   Södra Dalarna                                      PISY
Swed307A   0,54  5,55   75
Sdrmanla   0,52  6,15  104
BjörboGr   0,52  6,15  104   Bjorbo, Dalarna                                    PISY
BratPISY   0,52  6,11  104   Mälardalen area (publ. Alf Bråthen)                PISY
SolorNor   0,51  5,96  104   Solör, s. Norge (digitaliserat av Arne Andersson)
Grangard   0,51  5,92  104   Grangärde, Dalarna                                 PISY
swed305S   0,48  5,51  104   Dalarna, huvudsakligen Björbo (17/2 2006)          PISY
fletab2    0,48  5,50  104   norska data A.A0702
```

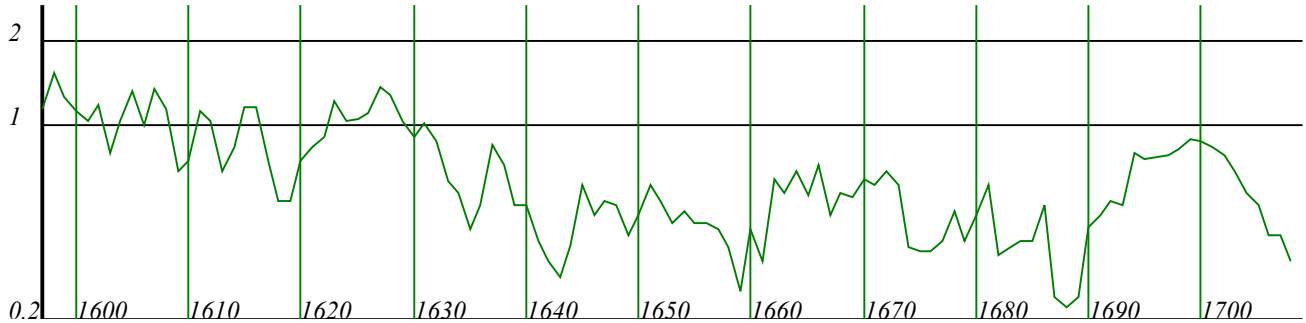


```
Sbv    1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PISY
Sbv    2 Sweden       Scotsh pine              6029N1446E          1597 1708
Sbv    3 T. Axelson
```

——— *SbvA1a, 1597–1708, C2*

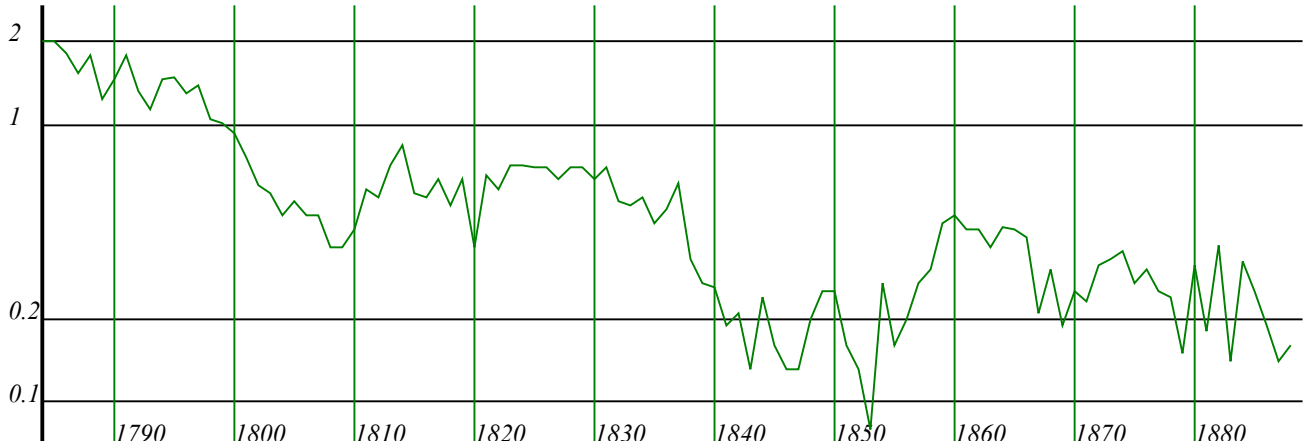


```
Sbv     1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PISY
Sbv     2 Sweden       Scotsh pine              6029N1446E          1784 1889
Sbv     3 T. Axelson
```

——— *SbvA4a, 1784–1888, C9 (Ny RT)*

SbvB - Grå rundtimmerlada vid nya vägen (öster om järnvägen).

Lada, (*2019 borttagen*),60.47847, 14.77994 (WGS 84) av relativt grovt rundtimmer, som mäter 3,30m x 3,95m. Dörren centralt på gaveln är uppsågad symetriskt, så att båda de ursprungliga gåtspåren är förlorade. Upp till och med varv 11 är gjort med rännknutar, därefter dubbelhaksknutar. Märkning med grå timmerpenna (varv rätt angivna), men vägg-bokstav är inte gängse (motstående gavel kallas "B" ej "C"). Prov togs ur stockarna C7-C11. Alla är fällda efter sommaren 1858. Virket är blandat tall och gran. C7 (SbvB4: gran), C8 (SbvB0: tall), C9 (SbvB1: gran mkt frodvuxen), C10 (SbvB2: tall), C11 (SbvB3: gran). Inga prov togs ur de översta varven med annan knutning eller i syllen.

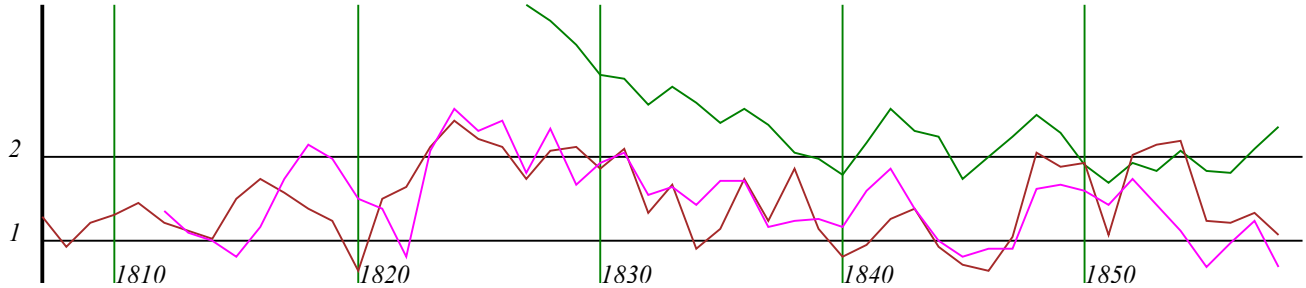


```
Sbv     1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PCAB
Sbv     2 Sweden        Norwegian Spruce          6029N1446E          1807 1858
Sbv     3 T. Axelson
```

SbvB3a, 1807–1858, C11
SbvB4a, 1812–1858, C7
SbvB1a, 1827–1858, C9 (frodv. PCAB)

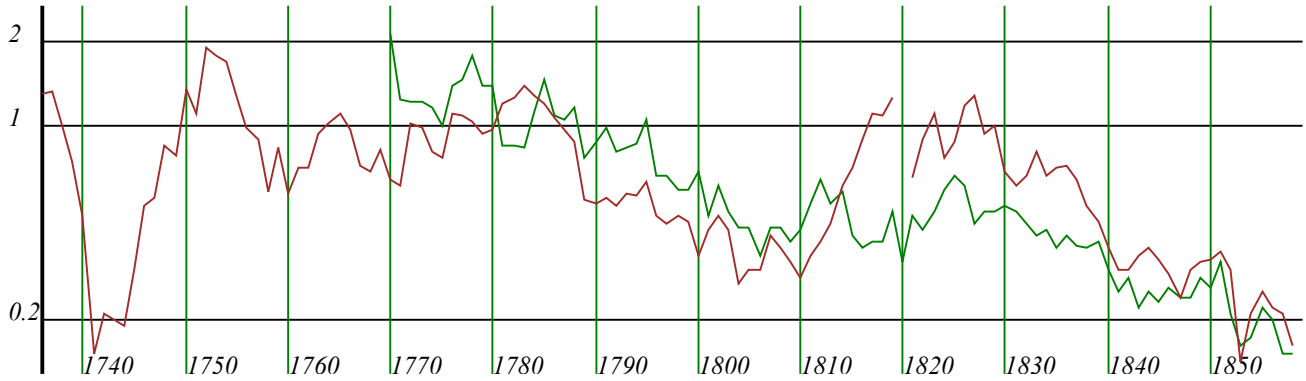


```
Sbv     1 Lador vid Sälbuvägen, Floda, Dalarna                PISY
Sbv     2 Sweden        Scotsh pine               6029N1446E          1736 1858
Sbv     3 T. Axelson
```

SbvB2a, 1736–1858, C10 (märkt B10)
SbvB0a, 1770–1858, C8 (märkt B8 m. grå penna)

Rester av rundtimmerlada i Sälbuo

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juni 2009 och november 2018

Ladresterna med A-B-knuten i rimfrost från sydöst.

Det högra gåtspåret syns i några stockar.

Prov togs ur en ladruin vid Sälbuo, Floda sn, 60.44015, 14.77746 (WGS 84) den 22 juni 2009. Efter att jag i november 2018 återupptäckte dessa prover i min samling[1] begav jag mig den 24 november ut för att leta reda på den inte helt lättfunna ladan. Ladan, av vilka endast omkring fyra varv återstår, är av rundtimmer med rännknutar och mäter omkring 3,0 m × 3,6 m. Dörren satt på södra gaveln. Stockarna till höger om dörren är 1,5 meter och har ordentliga, nästan kvadratiska gåtspår omkring 3 tum djupa och breda. Hur konstruktionen vänster om dörren mot A-B knuten såg ut kunde jag inte avgöra. De fyra undersökta stockarna är alla av omkring 100 årig gran, med sista ring från 1841 i två prov och 1838 i ett. Det fjärde provet är något skadat med fragment av åtminstone 1839 och kanske 1840 års ringar bevarade, vilket gör det sannolikt att det är fällt samtidigt med de båda första vintern 1841/42. Kanske är det sista provet en torrgran? Tyvärr saknas noteringar om i vilka stockar proven togs. Ladan bör ha stått nära västra gränsen av vad som före omaronderingen var Forsgärdet 11:4, och 1960 ännu var öppen mark.[2]

Noter

1. ↑ Prov: #2019
2. ↑ Ekonomiska kartan, Källbäcken: J133-13e0i72 (1970/72)

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/SbLR0.php

---

Korrelationsvärden

```
Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples in SbLR.fil and
DalarPC dated to 2005 with corr >= 0,40 and with overlap >= 86
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over
          Corr   Test   lap
all...    0,60   7,31    99   based on 4 members
SbLR01a   0,51   5,50    86   1755-1841  yttersta något ofullst. skadad yta.
SbLR03a   0,49   5,37    95   1742-1837  +minst två omätta
SbLR04a   0,41   4,28    92   1746-1838  vk
SbLR02a   0,40   4,05    89   1752-1841  Vk
```

Mätdata (ringbredder)

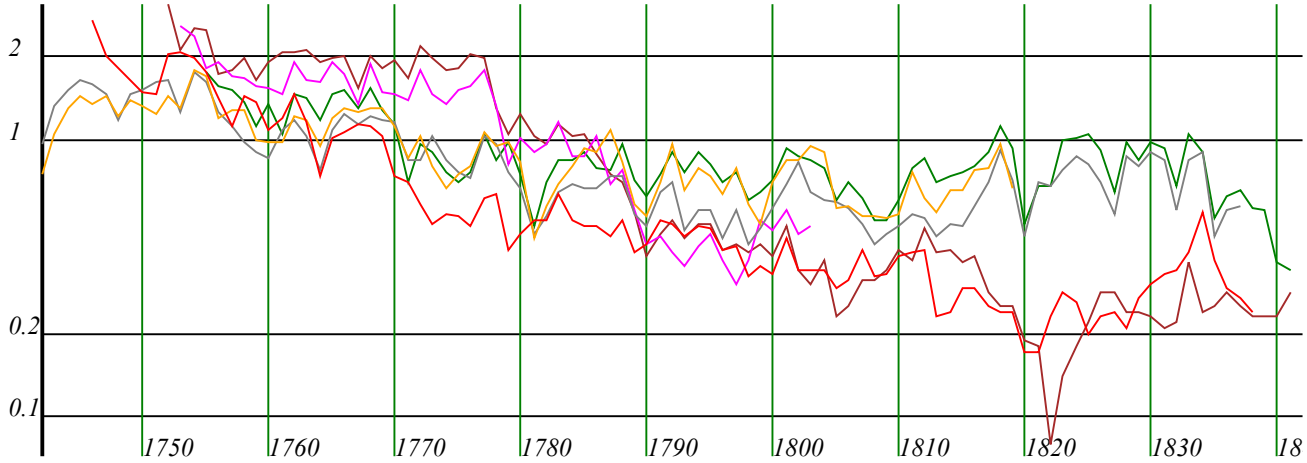


```
SbLR0  1 Sälbuo, Björbo, Dalarna                              PCAB
SbLR0  2 Sweden       Picea abies         250   6026N1447E          1742 1841
SbLR0  3 T. Axelson
SbLR0   #### Ladruin av granrundtimmer på koordinaterna 60°26'24"N, 14°46'37.2"E
```

SbLR02b, 1753–1803,
SbLR03b, 1742–1819, ej vk
SbLR03a, 1742–1837, +minst två omätta
SbLR04a, 1746–1838, vk
SbLR02a, 1752–1841, Vk
SbLR01a, 1755–1841, yttersta något ofullst. skadad yta.

Några rundtimmerlador runt Dala-Floda

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, mars 2011

En typ av timmerbyggnader som är svåra att datera typologiskt är de enkla rundtimrade ängsladorna, som är byggda som sådana, och inte är utrangerade och återanvända byggnader eller timmer som flyttats ut från gårdarna. De står vanligen långt från gården, och byggdes vanligen på enklast möjliga sätt. Det går i stort sett inte att skilja ladorna som är byggda i början av 1700-talet från dem från slutet av 1800-talet. Endast med hjälp av dendrokronologi är det möjligt. Dokumentationen av dessa lador är brådskande, eftersom många av dem inom de närmaste decennierna torde komma att skatta åt förgängelsen - och ännu fler är redan försvunna. Kanske några kan räddas, och då gärna sådana som har några extra värden av något slag. Men för att kunna prioritera är det viktigt att de dokumenteras. Här är ännu ett litet bidrag till detta. Ytterligare nndra daterade lador av detta slag i Floda socken återfinns på följande sidor:

- Hökkärråkerladan i Mossel (1768-69)
- Ladorna efter Sälbuvägen mellan Björbo och Floda (1774, 1709?/1889, 1859)
- Lada öster om Storänget, Gåsholmen, Floda sn (Timmer fällt 1865-66 och eventuellt 1836-37)
- Ladruin på Björnmyran. (1763).
- Lador efter älven ovanför Forsen. (1823, 1792, 1786/1863, 1828, 1723, 1762, 1809)
- Torvladorna på Petmyra (några av denna typ)
- Lada och ladruin på Styggrismyra väster om Björbo (1784)

"Stängsla" Sälje, FLSA

Norra ladan vid Stängsla, Sälje
(alla bilder på denna sida hämtas från Wikimedia Commons - klicka på dem!)

Många välgjorda ristningar. Det äldsta årtalet 1750 är jämngammalt med ladan

En rundtimmerlada invuxen i björkskog, 60.48944, 14.85667 (WGS 84) (Sälje 21:16[1]), utan långdrag och med rännknutar och runda skallar och med ovanligt många välgjorda ristningar med namnskiffer och årtal. De äldsta årtalet är 1750. Ladan har dörr på gaveln, satt mot vänstra sidan, och dörren är utvidgad, så att det ursprungliga gåtspåret är förlorat. Ladan är snedsjunken, så att syllvarvet och ytterligare något varv är borta, liksom golvet Dörren har därmed ingen tröskel. Taket läcker och vissa åsar är på väg att ruttna. Prov togs med tillväxtborr ur B8, C6, C7, C8, C9, D4, D5, D6, D9, D12. Alla är av tall, utom D12 som är av gran. De flesta har en fullständig yttersta ring från 1749, d.v.s de fälldes under vintern 1749/50. De stockar som avviker är C6 med yttersta ring från 1748! D4 är odaterad, men har fällts vid midsommartid, och är troligen utbytt. D12 av savbarkad gran med fullständig yttersta ring och därför troligen fälld på våren (omkring maj), är också odaterad, och troligen inte samtida med de daterade. De daterade stockarna tycks komma från två bestånd. Ladan bör vara byggd sommaren 1750, och de äldsta ristningarna är samtida. På B8 står bl.a "**x BOD 1750 LPS | EAS x LPS 1752 x**".

Inte minst med tanke på de många vackra ristningarna, vore det önskvärt om denna lada kunde räddas medan

det ännu är möjligt. **Uppdatering 2019:** Taket läcker och vita svampangrepp finns på en del stockar på B-väggen. Hög tid att rädda om räddas skall.

Mätdata (ringbredder)

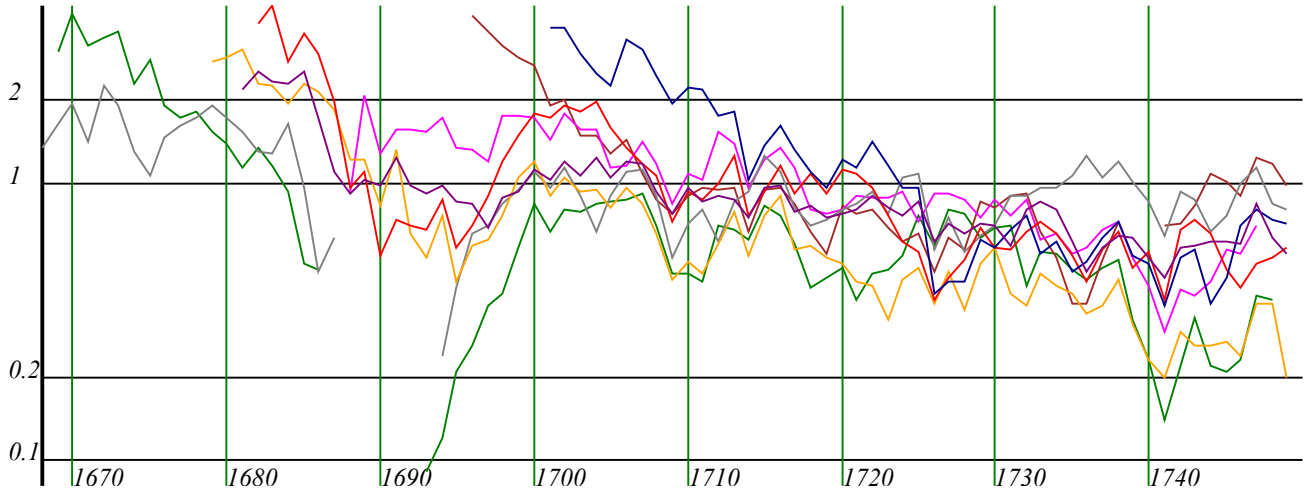


```
FLSA   1 Lada, Sälje (Stängsla), Floda sn, Dalarna           PISY
FLSA   2 Sweden       Pinus sylvestris   200m  6029N1451E          1668 1749
FLSA   3 T. Axelson
FLSA    #### 60°29'22"N, 14°51'24"E
```

FLSA3a, 1688–1747, C8, ej vk?
FLSA1a, 1669–1748, C6, vk
FLSA4a, 1668–1749, C9, vk
FLSA5a1, 1679–1749, B8, vk
FLSA9a, 1681–1749, D9, Vk
FLSA7a, 1682–1749, D5, Vk
FLSA2a, 1696–1749, C7, vk?, 0ringar pga monteringsskada
FLSA8a, 1701–1749, D6, Vk

"Stängsla" Sälje, FLSB

Södra ladan vid Stängsla, Sälje

En rundtimmerlada invuxen i björk/gran-skog, 60.48861, 14.85778 (WGS 84) (Sälje 33:2[2]), utan långdrag och med rännknutar och runda skallar. De båda varven under dörren mitt på gaveln har sågats av. På B11 finns texten med kraftig penna skriven "Denna Lada har kommit från Gubbhålet i början av 1900-talet". På röstmoder A står "Omtakad och flyttad NE den 11/4 1928". Prov togs ur D3, D5, D6, D7, A6a, A7a. Det kan konstateras att lada är byggd av av gran- och tall timmer, som fällts dels vintern 1825/26, dels ca juni 1826. Den kan därför antas vara byggd sommaren 1826 av vinterfällt och färskt virke. Ladan är i relativt gott skick, men tegeltaket behöver översyn, och buskar behöver röjas bort. **Uppdatering 2019:** Inget akut läkage, men det är en tidsfråga innan det blir. Taket i dåligt skick.

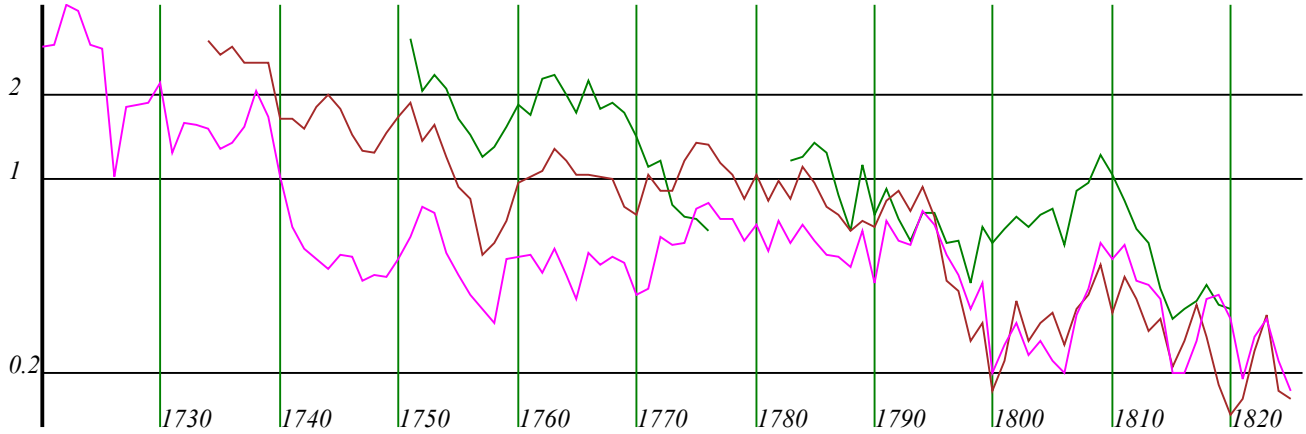


```
FLSBPI 1 Lada, Sälje, Floda sn, Dalarna                        PISY
FLSBPI 2 Sweden       Pinus sylvestris    200   6029N1451E          1720 1825
FLSBPI 3 T. Axelson
FLSBPI  #### 60°29'19"N, 14°51'28"E. lada av gran och tall timmer, som fällts dels vintern 1825/26,
FLSBPI  #### dels ca juni 1826. Enl text på B11 flyttad från "Gubbhålet" (plats ej identifierad)
FLSBPI  #### i början av 1900-talet.
```

FLSB1a, 1751–1820, D3 ej vk?
FLSB5a, 1720–1825, A6b PISY
FLSB2a, 1734–1825, D5

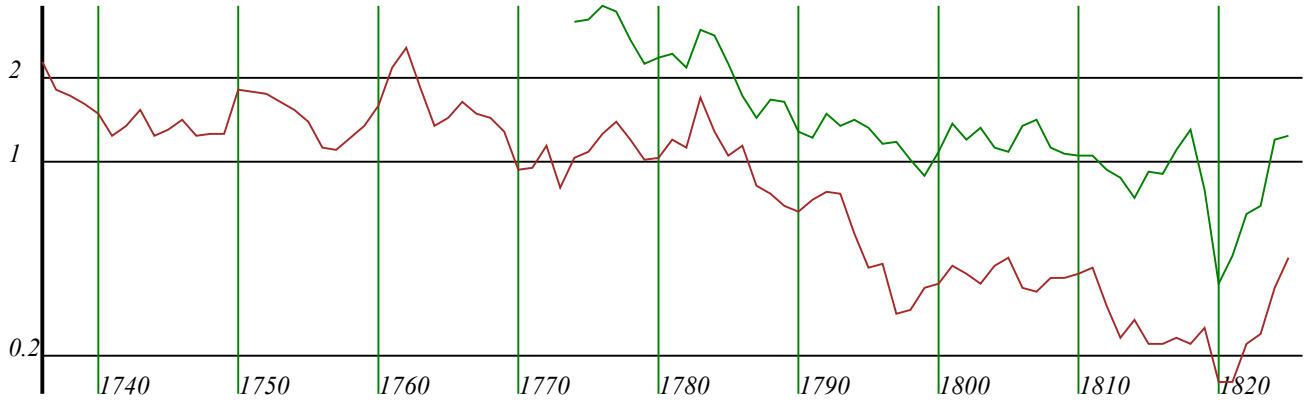


```
FLSBPC 1 Lada, Sälje, Floda sn, Dalarna                        PCAB
FLSBPC 2 Sweden       Picea abies         200   6029N1451E          1736 1825
FLSBPC 3 T. Axelson
FLSBPC  #### 60°29'19"N, 14°51'28"E. lada av gran och talltimmer, som fällts dels vintern 1825/26,
FLSBPC  #### dels ca juni 1826. Enl text på B11 flyttad från "Gubbhålet" (plats ej identifierad) i
FLSBPC  #### början av 1900-talet.
```

FLSB6a, 1736–1825, A17, +ew vk. PCAB
FLSB3a, 1774–1825, D6, Vk. PCAB

Vid älven ca 1 km söder om Sälje, FLSC

Lada vid älven söder om Sälje

En rundtimmerlada vid älvvägen söder om Sälje, 60.48611, 14.85472 (WGS 84) (Sälje 2:7[3]), med dörr mitt på långsidan och spetsiga gåtspår och golv av brädor och tegeltak. Ladan som har inre mått 4.25m × 2.90m, är välbevarad, men taket läcker något. Prov togs ur A6b, A7b, A8b, D8, D6, D13, D14 (obs! D6 är med rödkrita märkt B5 etc). Prov D13 och D14 är av savbarkad gran, som inte kunnat dateras. De övriga är tall, som har yttersta ring (fullbildad) från 1732. Ladan torde av bark- och märgborreangreppen att döma, därför vara byggd tidigast sensommaren 1733, och att döma av märkningen flyttad minst två gånger. Granvirkesvarven är troligen inte ursprungliga. Ladan är i ganska gott skick, men det något läckande taket behöver ses över. Dendrokronologiskt bjöd denna lada ett visst motstånd: Det fattas ringar i en del av proven, och det finns otypiska segment och en tillväxtkollaps efter 1686, vilket gjorde dem något besvärliga att datera. **uppdatering 2019:** Ladan har fått tegeltaget omlaggt och nya vindskidor. Tittade på insektsgnag och utöver de mycket påtagliga angreppen av mindre märgborre, finns också angrepp av skarptandad barkborre (Ips acuminatus) och kanske också tolvtandad barkborre (*Ips sexdentatus*), båda numera försvunna från området.

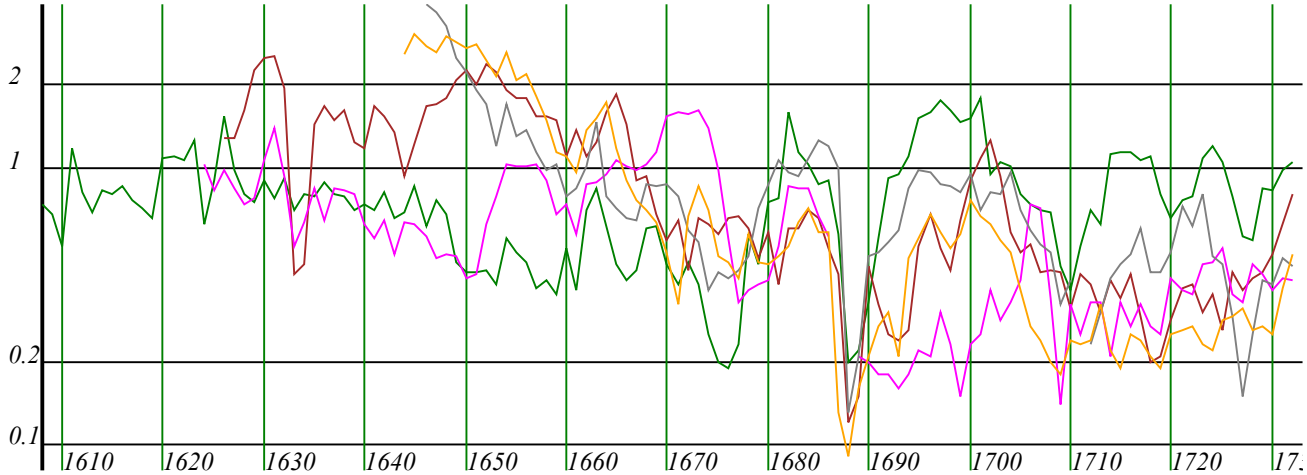


```
FLSC   1 rundtimmerlada, Sälje, Floda sn, Dalarna            PISY
FLSC   2 Sweden       Pinus sylvestris    200  6029N1451E          1607 1732
FLSC   3 T. Axelson
FLSC    #### Rundtimmerlada med dörr mitt på långsida. 4.25m*2.90m (insidiga mått). Gott skick,
FLSC    #### vid väg. Timret mycket svårdaterat (men dat.bedöms säker). Savbarkade granvarv D13,
FLSC    #### D14 kunde ej dateras. 60°29'10"N, 14°51'17"E
```

FLSC1a, 1608–1732, AII6, vk
FLSC3a, 1624–1732, AII8, vk
FLSC2a, 1626–1732, AII7, vk
FLSC5a, 1644–1732, D6
FLSC4a, 1646–1732, D8, vk (0-ring 1711 osäker)

På Hagön, mitt för Ingridsgården, FLONA

Lada på Hagön mitt emot Ingridsgården

En rundtimmerlada av frodvuxet talltimmer, som står på kraftiga syllar direkt på marken, 60.50139, 14.83389 (WGS 84) (Forsgärdet 16:13[4]). Ladan mäter invändigt 4.2 m × 2.6 m och är i gott skick. Prov togs ur stockarna D3, D4, D5, D6, D7 och första åsen från D-vägg. Trots att timret innehåller så få ringar att en datering egentligen inte skulle ha varit möjlig (bara 41 ringar), så visar sig med stor samstämmighet yttersta ring i samtliga stockar vara från 1788. Den bör därför vara byggd 1789.

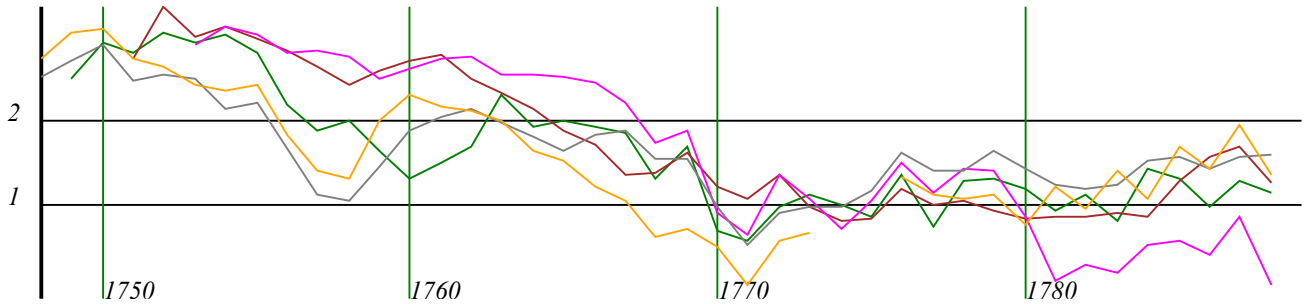


```
FLONA  1 Rundtimmerlada, Hagön, Dala-Floda                    PISY
FLONA  2 Sweden       Pinus sylvestris   200m  6030N1450E          1748 1788
FLONA  3 T. Axelson
FLONA   #### 1: D3, 2:D4, 3:D5, 4:D6, 6:Åsen närmast D-vägg. 60°30'5"N, 14°50'2"E
```

FLONA4a, 1748–1788,
FLONA6a, 1748–1788,
FLONA1a, 1749–1788,
FLONA2a, 1751–1788,
FLONA3a, 1753–1788,

Lada vid Holsåker, FLHM

En ganska liten timmerlada av bilat timmer, med sneda enkelhak och halsning och fyrkantigt formade knutskallar. Långdrag på vissa stockar. 60.49355, 14.77337 (WGS 84) (Holsåker 21:18 både före[5] och efter omarondering). Dörren, som är utvidgad, med spikade gåtar, sitter mitt på sidan, som är kortare än gaveln. Måtten är 2.65m × 3.5m. Ladan är så välbyggd att det kan misstänkas att den ursprungligen kanske stått på någon gårdstomt och kanske var den då mer än en hölada? Prov har tagits ur D2, D4, D5, D6, D9, D10, alla av gamla tallar (ca 200 år eller mer), och de tre proven med läslig vankant tillgänglig har alla yttersta ring från 1751, och de övriga torde vara samtida. Ladan bör alltså ursprungligen vara byggd ca 1752.

Liten vältimrad lada sydväst om Holsåker

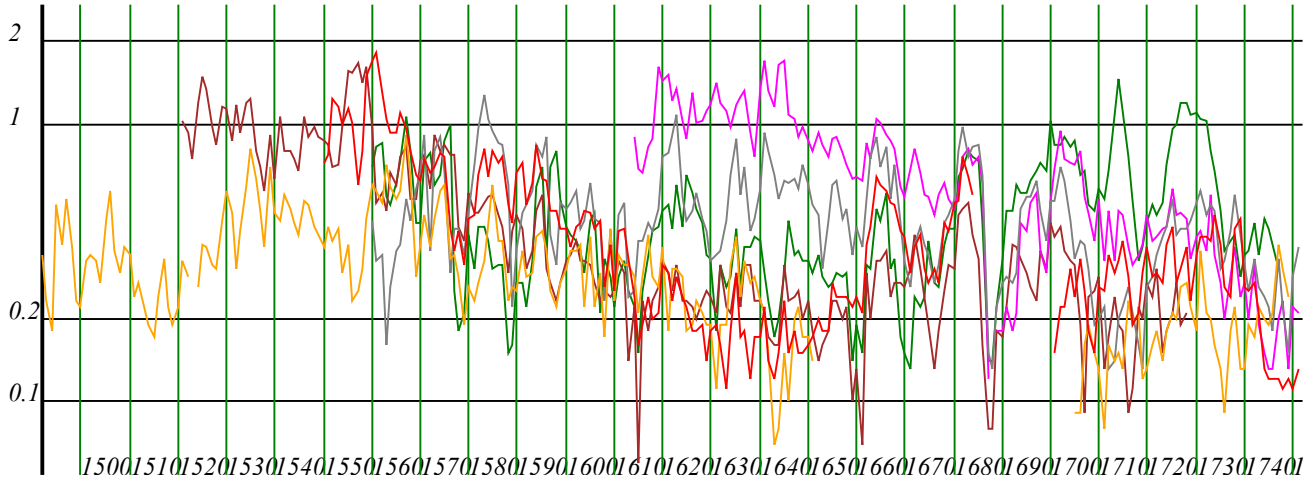


```
FlHM   1 Lada, Holsåker, Dala-Floda                          PISY
FlHM   2 Sweden       Pinus sylvestris    200   6030N1446E          1492 1751
FlHM   3 T. Axelson
FlHM    #### 60°29'37"N, 14°46'24"E
```

FlHM2a, 1521–1728, D4, ej vk
FlHM1a, 1560–1747, D2, ej vk
FlHM5a, 1492–1749, D9, oläsligt, extremtätt avsnitt; skada i prov
FlHM6a, 1550–1751, D10, vk
FlHM4a, 1560–1751, D6, Vk
FlHM3a, 1614–1751, D5, vk

Noter

1. ↑ Ekonomiska kartan, Sälje J133-13E1j72, 1966,70
2. ↑ ibid.
3. ↑ ibid.
4. ↑ ibid.
5. ↑ Ekonomiska kartan, Holsåker J133-13E1i72, 1970

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/FLRTL.php

Fd trösklada(?) väster om idrottsplatsen, Syrholn, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, oktober 2019

Byggnaden som håller på att sjunka ihop är delvis från 1796.

Den 1 oktober 2019 tittade jag närmare på den förfallna byggnad som står omkring 200 meter väster om idrottsplatsen i Floda, 60.5149, 14.79495 (WGS 84). Den har uppenbarligen använts som betesskydd, men är nu fallfärdig. Från början kan det ha varit en trösklada. Den mäter 5.15m × 4.7m och har en dörröppning med borrade gåtspår till höger på långsidan (vägg A), antagligen förstorat i efterhand. De nedre stockvarven är runda på insidan och har enkelkattknutar med sneda hak, en knuttyp som inte är helt vanlig i socken, och som jag därför gärna ville ha en datering på. De övre 5-6 varven är av bilat timmer med de vanliga raka dubbelhaksknutarna (typiskt 1800-tal). Röstena är av rundtimmer, likt det nedre. Prov togs i tre av de nedre timren, B-20 (=andra synliga över markytan),[1] B-19, B-16, C-14, i ena röstmodern, C-6 (rund) samt i två av de bilade stockarna, C-6, C-8. Proven ur rundtimmret har yngsta ring från 1795 och i ett fall 1794. Två är gran och två är tall. Dessa dateringar får anses säkra då vissa av stockarna är säkert daterade, och de övriga kan anses samtida. Den ursprungliga byggnaden kan därför antas vara timrad 1796. Proven ur de bilade stockarna, båda tall, är däremot tyvärr mycket svårdaterade, men det finns en trolig passning 1870, som dock inte kan anses helt säkerställd med de prov som föreligger.

Knutkedja på insidan. Notera vinklade halsningen på de nedersta varven och den raka på de övre runda.

Enkelkattknut med sneda hak.[2].

Svarfvar Erik Ersson 1871 *En av flera inskrifter. Denna avser förmodligen omtimringen och höjningen med de bilade stockvarven.*

Noter

1. ↑ Eftersom okänt antal nedre stockar redan ruttnat bort väljer jag att numrera stockarna uppifrån och ner.
2. ↑ Enkelkattknut med sneda hak är inte särskilt vanlig i Floda socken, men torde kunna ses som en av flera konkurerande typer under senare delen av 1700-talet som här utgör övergångsperiod mellan den äldre traditionen med ränknutar med sexkantskalle och 1800-talets raka dubbelhaksknutar.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/19A01A.php

---

Mätdata (ringbredder)

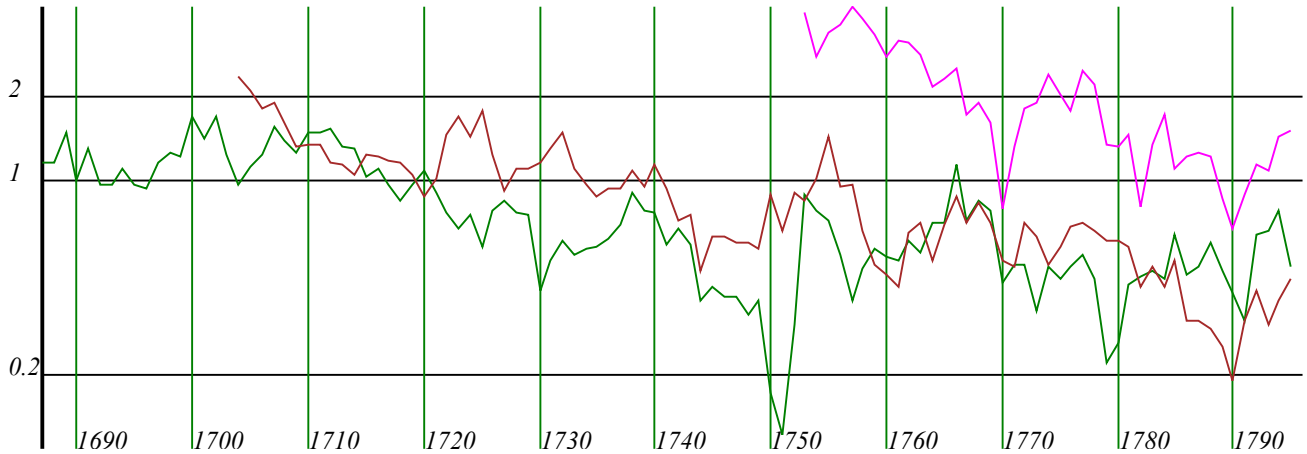


```
19A01A 1 byggn 0.2 km väst idrplats, Dala-Floda              PCAB
19A01A 2 Sweden       Picea abies                                  1687 1795
19A01A 3 T. Axelson
19A01A  #### 60.5149, 14.79495
```

——— *19A01A0, 1687–1795, B-20 (2:a synliga över mark)*
——— *19A01A1, 1704–1795, B-19 (3:e synliga över mark)*
——— *19A01A3, 1753–1795, C-14*

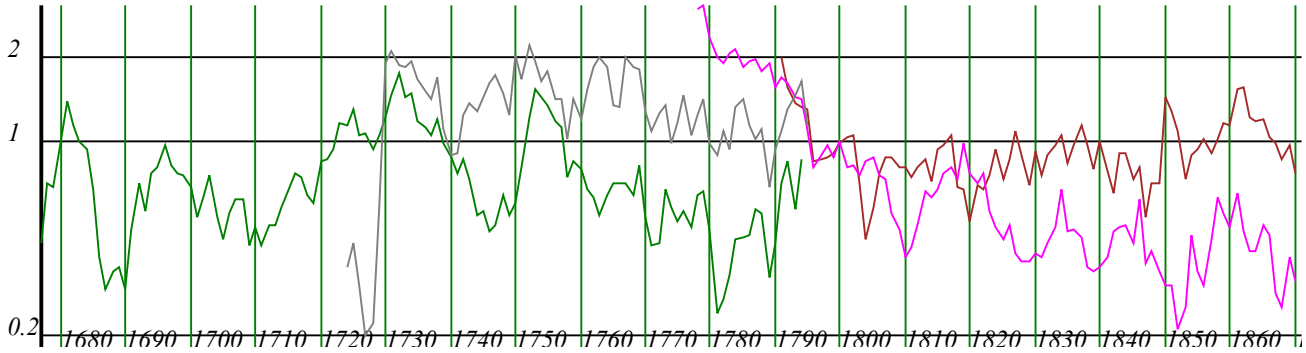


```
19A01A 1 byggn 0.2 km väst idrplats, Dala-Floda              PISY
19A01A 2 Sweden       Pinus sylvestris                              1677 1870
19A01A 3 T. Axelson
19A01A  #### 60.5149, 14.79495
```

——— *19A01A2, 1677–1794, B-16*
——— *19A01A6, 1724–1795, C-6, röstmodern, rund*
——— *19A01A5, 1778–1870, C-8, bilad, yngre*
——— *19A01A4, 1791–1870, C-6, bilad, yngre*

Korrelationsvärden

```
Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples in 19A01A-PCAB.fil and
DalarPC dated to 2005 with corr >= 0,29 and with overlap >= 42
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over  Skel
          Corr   Test   lap  Chi2
all...    0,60   7,69   108    16   based on 3 members
19A01A1   0,66   8,22    91    21    1795  B-19
19A01A3   0,53   3,97    42    10    1795  C-14
19A01A0   0,29   3,16   108    12    1795  B-20 (2:a synliga över mark)

Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between samples in 19A01A-PISY.fil and
SödraDal dated to 2005 with corr >= 0,29 and with overlap >= 71
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over  Skel
          Corr   Test   lap  Chi2
19A01A6   0,53   5,17    71     5   1724-1795  C-6::röstmodern. rund
19A01A2   0,49   5,99   117    16   1677-1794  B-16
19A01A5   0,43   4,46    92     6   1778-1870  C-8, bilad, yngre
19A01A4   0,29   2,70    79    13   1791-1870  C-6, bilad, yngre

Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between best available references (PISY) and
19A01A5.pos dated to 1870 with corr >= 0,35 and with overlap >= 92
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over  Skel
          Corr   Test   lap  Chi2
all...    0,50   5,47    92     7   based on 10 members
se007     0,45   4,82    92     2  Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")   PISY
BjörboGr  0,43   4,53    92     7  Swed305 Björbo+Grangärde                                 PISY
SödraDal  0,43   4,46    92     6  Södra Dalarna                                            PISY/SDalar 2
swed305   0,41   4,27    92     6  Björbo, Dalarna                                          PISY/0000   2
FlodaSn0  0,41   4,21    92     4  Floda sn, Dalarna (mainly Björbo) (ej swed305)           PISY/FlodaS 2
Grangard  0,41   4,21    92     4  Grangärde, Dalarna                                       PISY/0000   2
BratPISY  0,40   4,11    92     6  Mälardalen area, publ. Bråthen                           PISY/BratP  2
fletab2   0,39   4,05    92     2  Flesberg, Numedal  Östlandet, Norway (P Eidem)           PISY/000     2
SolorNor  0,39   4,00    92     4  Solør, sydöstra. Norge (digitaliserat av Arne Andersson)PISY
Estonia   0,35   3,59    92     2  Estland, (proj. Extraterastrial)                         PISY

Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between best available references (PISY) and
19A01A4.pos dated to 1870 with corr >= 0,31 and with overlap >= 79
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over  Skel
          Corr   Test   lap  Chi2
all...    0,46   4,55    79     2   based on 5 members
GvleC-pi  0,42   4,06    79     6  Hamrånge & Hille, Gästrikland (east)                     PISY/X0     2
Estonia   0,36   3,37    79     4  Estland, (proj. Extraterastrial)                         PISY
BratPISY  0,35   3,25    79     3  Mälardalen area, publ. Bråthen                           PISY/BratP  2
FlodaSn0  0,32   2,96    79     6  Floda sn, Dalarna (mainly Björbo) (ej swed305)           PISY/FlodaS 2
Petmyra   0,31   2,82    79     1  Petmyra (bogg), Björbo, Dalarna                          PISY/PM     2
```

Ladan vid Hökkärråkern, i Mossel, Floda sn, Dalarna

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson* (2009-02-19)

Ladan vid Hökkärråkern nära vägen till Grontjärn

Ladan vid Hökkärråkern väster om Mossel (vid vägen mot Grontjärn), 60.52138, 14.738378 (WGS 84), besöktes 17 februari 2009 tillsammans med Jan-Erik Jonsson i Mossel och av mig ensam den 19 februari för kompletterande iaktagelser. Prov togs med tillväxtborr för dendrokronologisk analys ur stockarna B4, B5, B6, B7, D7 och A9a och A10a (räknat medsols med ingångsgaveln som A). Alla de undersökta stockarna är av tall utom B5 som är av gran. Många av tallstockarna uppvisar brandljud. Den dendrokronologiska analysen visar att fällningen skedde vintern 1758. Ladan kan därför antas vara byggd inför skörden 1759. Resultatet av undersökningen är något överraskande då det ovanför dörren är med kniv inskuret årtalet 1757 samt namnet Erich nilson med vacker frakturhandstil! Namnet och årtalet är, ehuru båda skurna med kniv, stilistiskt åtskilda och kan vara gjorda av olika personer och vid olika tillfällen. Dessutom iakttogs en inristning på den högra gåten (utifrån räknat), bestående av två ganska illa skurna bokstäver "KE" (K med raka skänklar), vilket antagligen ska uttydas "Karin Ersdotter". Inga flyttmärken kunde hittas varken på in- eller utsidorna, varför det finns skäl att tro att ladan står på sin ursprungliga plats.

E. R. Gummerus (Det gamla Floda, 1970) anger i en lista över åkernamn i en fotnot till "*Västgötens åker – v. Kläbergsvägen*" på sidan 146: "*I väggen på ladan vid Västgötens åker står ristat PAM 1757, vilket såsom Jans Erke' säger säkerligen betyder Per Andersson Mollgren, Västgötens ursprungliga namn*". Denna uppgift torde han delvis ha hämtat från K-E Forsslund (Floda: Med Dalälven från källorna till havet, del II, bok IX, s. 73), som i sin tur hänvisar till "E. i Mora Tidning 7.12.1925"). Forslund skriver: "*En stock i en gammal silvergrå lada bär ristningen P. A. M. 1757, det är Per Andersson Mollgren som han hette efter sin hemsocken Molla i Västergylln*". Noteringen, åtminstone enligt Gummerus, bör avse denna lada, men dessa bokstäver återfanns således inte vid tillfället, men alltså väl årtalet. Är det fråga om en felläsning, ett minnesfel eller undandrog sig denna inskrift endast våra blickar, eller kan det vara en sammanblandning med en annan inskrift?

Erich nilson 1757. Namn och siffror fotograferade dels med blixt och dels med skakig kamera i släpande ficklampsljus, då adekvat fotoutrustning inte medtagits...

Vilken Erik Nilsson som avses har inte kunnat utrönas. Det fanns vid tiden två eller tre med det namnet i Mossel, men ingen av dessa måste naturligtvis med nödvändighet vara den som här avses. Ladan är timrad med enkla rännknutar och stockarna, som är av vinterbarkat rundtimmer av påtagligt skiftande dimensioner, saknar långdrag. Dörröppningen har behållit sina ursprungliga dimensioner, och är placerad mitt på gaveln och omfattar varv 4-10 av totalt 16 (syllar men ej rösten medräknade). Gåtarna är relativt kraftiga, men gåtspåren av den enkla, spetsigt V-formade typen. De sitter väl på plats. De tre mellersta av de totalt nio

golvtiljorna av klovor, som går från gavel till gavel, går ut framför ladans ingång, så att en trappavsats därigenom bildas. Taket är relativt flackt och röstet består endast av två varv, men åsarna är så många som sex (Ingen entydig nockås finns alltså), varför det kan antas att ingen navare använts vid byggnationen. Ladan är försedd med ett bra plåttak, men är tyvärr mycket invuxen i den granskog som numer beväxer hökkärråkern. Träden som användes var, när de fälldes, upp till dryga seklet gamla, och i många fall påverkade av brand. Tillväxten är efter cirka 1708 ojämn.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/FHKA.php

---

Korrelationsvärden

Statistiska dateringsdata och mätdata. Uppmätningen har gjorts med Cybis CooRecoorder från scannade bilder av proven i upplösningen 2400 dpi.

```
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between available references in FHKA-PISY.fil and
SödraDal dated to 2005 with corr >= 0,15 and with overlap >= 19
                    T-  Over
          Corr   Test   lap
all...    0,76  12,22   113   based on 10 members
FHKA02a   0,54   6,01    92   1666-
1758
  Stock B4 (PISY)
FHKA02b   0,61   6,83    79   1667-1746
FHKA03a   0,62   8,00   107   1651-
1758
  Stock B6 PISY +1-2 ringar
FHKA03b   0,15   0,61    19   1651-1670  barkskada
FHKA04a   0,61   7,90   108   1650-
1758
  Stock B7
FHKA04b   0,56   6,38    90   1650-1740
FHKA05a   0,54   6,66   108   1645-
1758
  Stock D7
FHKA06a   0,58   6,43    84   1673-
1757
  Stock A9a
Skadat (ej vankant)
FHKA06b   0,45   4,36    75   1672-1748
FHKA07b   0,55   6,74   106   1648-
1758
  Stock A10a
Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T)
Correlations between available PCAB references FHKA01a.pos (stock B5)
dated to 1758 with corr >= 0,43 and with overlap >= 72
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                    T-  Over
           Corr   Test   lap
all...     0,56   5,59    72   based on 3 members
HusklGör   0,53   5,20    72  Gördalen Särna, Dalarna              PCAB
JAEMTUA_   0,46   4,33    72  JAEMTUA1 Jämtland, historisch        PCAB
swed312    0,43   3,93    72  Bjorbo (and Grangarde), Dalarna      PCAB
```

Mätdata (ringbredder)

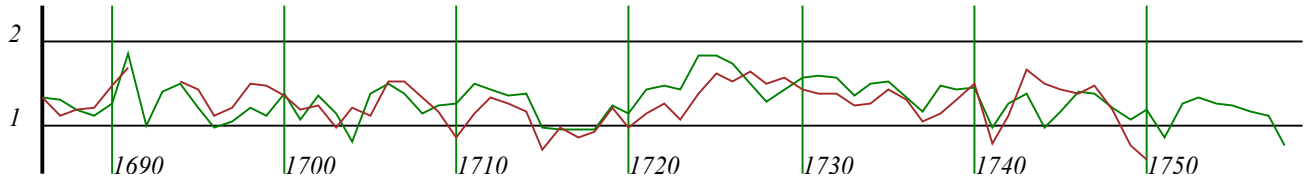


```
FHKA   1 Lada Hökkärrsåkern, Mossel, Floda, Dalarna          PCAB
FHKA   2 Sweden       Picea abies         200m 6031N1444E          1686 1758
FHKA   3 T. Axelson
```

FHKA01b, 1686–1750,
FHKA01a, 1686–1758, B5, PCAB

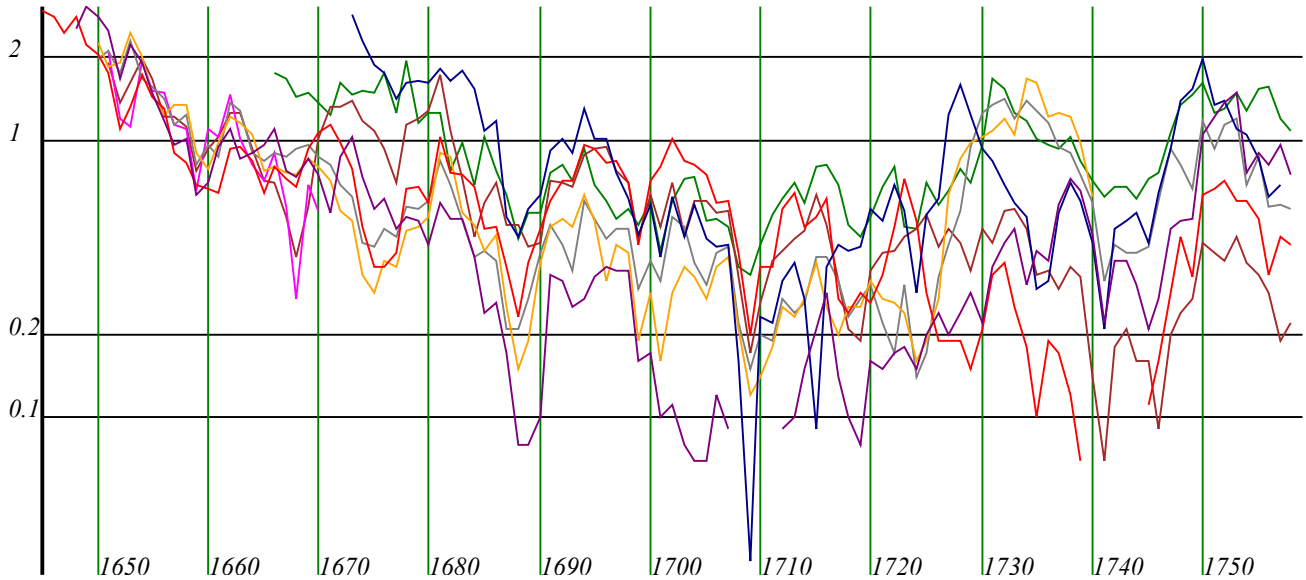


```
FHKA   1 Lada Hökkärråkern, Mossel, Floda, Dalarna           PISY
FHKA   2 Sweden       Pinus sylvestris   200m  6031N1444E          1645 1758
FHKA   3 T. Axelson
```

FHKA03b, 1651–1670, barkskada
FHKA04b, 1650–1740,
FHKA06a, 1673–1757, A9a Skadat (ej vk)
FHKA05a, 1645–1758, D7
FHKA07b, 1648–1758, A10a
FHKA04a, 1650–1758, B7
FHKA03a, 1651–1758, B6
FHKA02a, 1666–1758, B4

Fyra lador i Floberget (Brobacken), Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juli 2011

Lada 1: Odaterad men byggd senast 1848 att döma av inskription.

Lada 2:Lada byggd 1832.

Den 18 juli 2011 begav jag mig tillsammans med Leif Lundin till Floberget för att undersöka tre lador och en ladruin i Brobacken. Vi tog med tillväxtborr prover ur ladorna och fotograferade en del ristningar.

Lada 1

Den första ladan, 60.53497, 14.88813 (WGS 84), är av dubbelsidigt bildade stockar, med långdrag och dubbelhaksknutar med raka hak. Ingången på långsidan nära hörnet mot vägg B, och med avbalkning. Timret är frodvuxen tall. Prov togs ur tre stockar, D2, D4 och A10a, men tyvärr misslyckades dateringen. På insidan (vägg B) finns en del ristningar bl.a, EJS (Erik Jöns Son) 1848 (rispat, inte inskuret).

Mätdata (ringbredder)

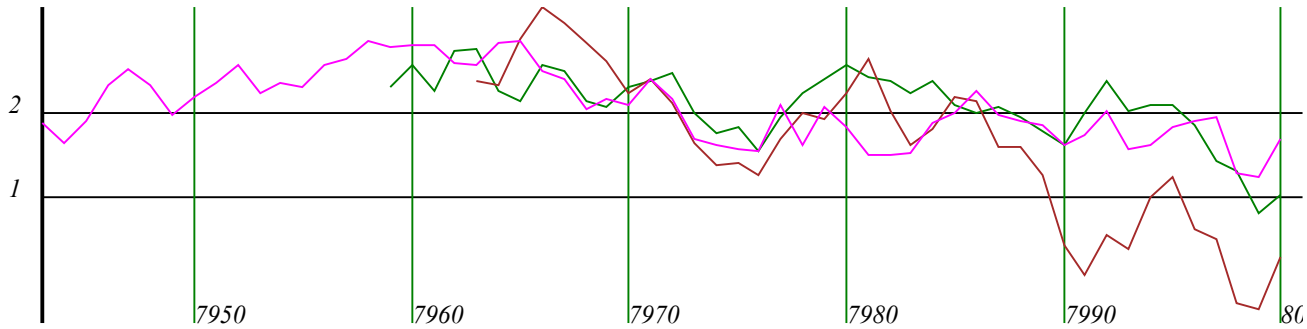


```
FLBB2  1 Barn, Floberget (Brobacken), Floda parish, Dalarna  PISY
FLBB2  2 Sweden       Pinus sylvestris   250m  6032N1453E          7943 8000
FLBB2  3 T. Axelson
FLBB2   #### undated, synchronized
```

FLBB13a, 7943–8000,
FLBB10a, 7959–8000,
FLBB11a, 7963–8000,

Lada 2

Den andra ladan, ett stycke nedanför i sluttningen, 60.53474, 14.88964 (WGS 84), av samma typ som föregående. Alla stockar tycks vara av samma ursprung. Prov togs ur D3 (något skadat), D4, D5, D6 och D7. Alla stockarna är från träd fällda vintern 1831/32.

Det finns ristningar i och på ladan. En på utsidan på stock B16, alltså översta fullånga stocken på gaveln "EES 1832". Den är kraftig, och sitter så till att den knappast tillkommit i okynne. Årtalet stämmer väl med dateringen. Den bör alltså tolkas att Erik Ersson timrade ladan 1832. På B-väggens insida finns ett flertal inskurna namn och årtal: XBEDESSDBX; BEDEASDB, +AJDJJSDA, OES; SYRHOLN, ONilsl? E S 1867, 1839 AES, MPD, OPS, PES, OPS 1839?; LLS, OE, P (J avser här i samtliga fall Jon, alltså I med tvärpinne). På den inne delen av väggen finns inskuret: EPS och AES I SYRHOLN 1839.

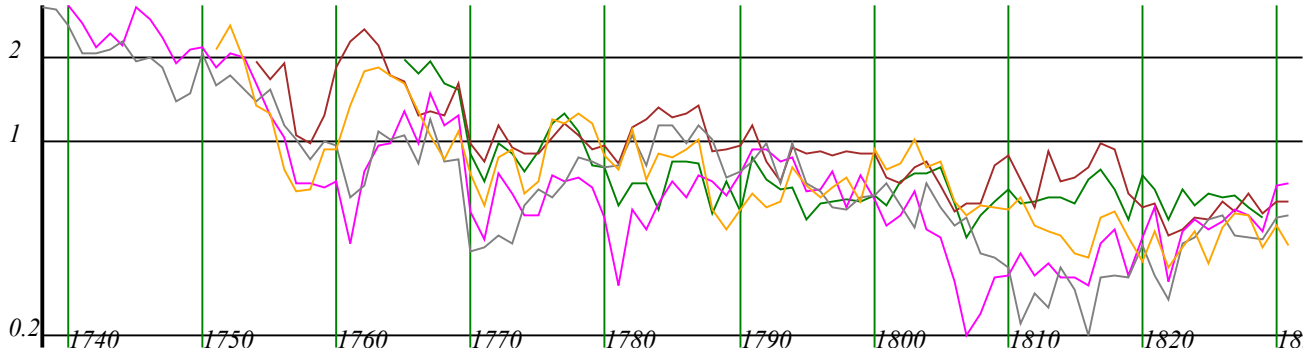


```
FLBB2  1 Barn, Floberget (Brobacken), Floda parish, Dalarna  PISY
FLBB2  2 Sweden       Pinus sylvestris   250m  6032N1453E          1738 1831
FLBB2  3 T. Axelson
FLBB2   #### 60°32'5.1"N, 14°53'22.7"E
```

FLBB20a, 1765–1829, D3, +>0
FLBB23a, 1738–1831, D6, vk
FLBB22a, 1740–1831, D5, Vk.
FLBB24a, 1751–1831, D7, Vk
FLBB21a, 1754–1831, D4, vk

Lada 3: Rundtimmerlada med långdrag och dubbelhaksknutar från 1799.

Lada 4:Resterna efter en enkel rundtimmerlada från 1741 .

Lada 3

Den tredje ladan står ytterligare ett stycke ner i backen, 60.5344, 14.88991 (WGS 84). Det är en rundtimmerlada med enkelkattsknutar och tämligen lodräta hak. Dörren på långsidan närmast B-vägg, varigenom stockarna A4-A9 är delade. Prov togs ur stockarna D3, D5, D6, D7, D8, D9. Alla proven är av tall och daterar stockarna till vintern 1798/99. Ladan torde troligast vara byggd 1799.

Några ristningar finns på B-väggen (stock B9): ()AEDiBIORBO1811, BED1810, ΓESΛ, I E S 1811, LOS iHAGEN ÖR 1831

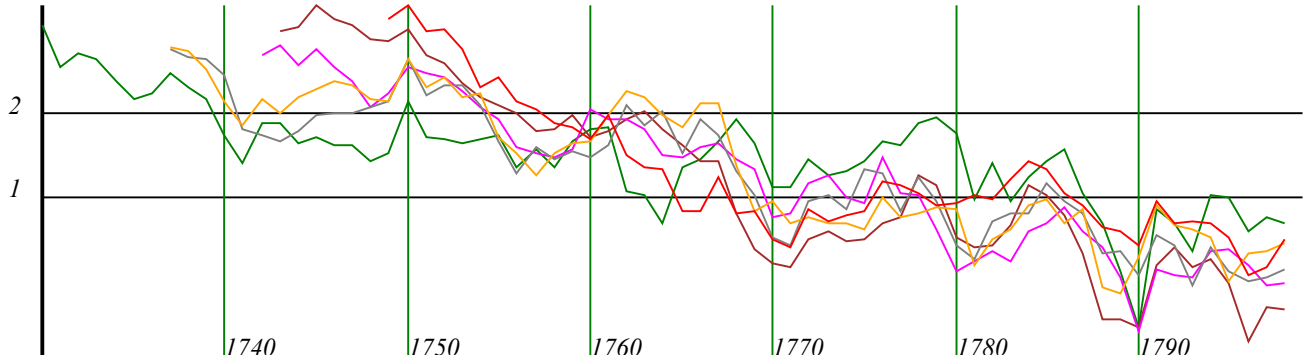


```
FLBB3  1 Barn, Floberget (Brobacken), Floda parish, Dalarna  PISY
FLBB3  2 Sweden       Pinus sylvestris   250m  6032N1453E         1730 1798
FLBB3  3 T. Axelson
FLBB3   #### 60°32'3.8"N, 14°53'23.7"E
```

FLBB30a, 1730–1798, D3, VK
FLBB33a, 1737–1798, D7, vk
FLBB34a, 1737–1798, D8, vk
FLBB32a, 1742–1798, D6, vk
FLBB31a, 1743–1798, D5, VK
FLBB35a, 1749–1798, D9, vk

Lada 4

Den fjärde var en ruin efter en mindre rundtimmerlada utan långdrag och med rännknutar, belägen ett gott stycke nedanför de andra, 60.53181, 14.89231 (WGS 84). Ladruinen är i dåligt skick, och endast ett mindre antal stockar tillät provtagning: D5, (D7), A5, A6, C4, C5. Fyra av proven, två av tall (A6 & C5) och två av gran (D3 & A5), pekar, om än med ganska svaga korrelationer, på samma år, nämligen 1740. Dateringen är därför sannolik, och ladan troligen byggd 1741.

Inskription i Lada 1. bland annat vad som uttolkas som "Erik Jönsson ÅR 1848" och "Erik Andersson"

Inskriptioner i Lada 3, stock B9, som kan uttydas: "Anna ErsDotter i BIORBO 1811", "Brita ErsDotter 1810", "TESA", "I E S 1811" (svårtolkat: Γ för Lars?, Λ för Anders?, I för Isak/Israel/Jan?), "Lars OlsSon i HAGEN ÖR (år!) 1831"

Inskription i Lada 2, närmast dörren, med inskrifter som kan uttydas: "Brita Er Dotter, Erik Sdr i (?) Sven Dotter Brita", "ANDERS PERSSON SYRHOLN",

Inskription i Lada 2, längre från dörren, som kan uttydas: "Erik PersSon" och "Anders ErsSon i SYRHOLN 1839".

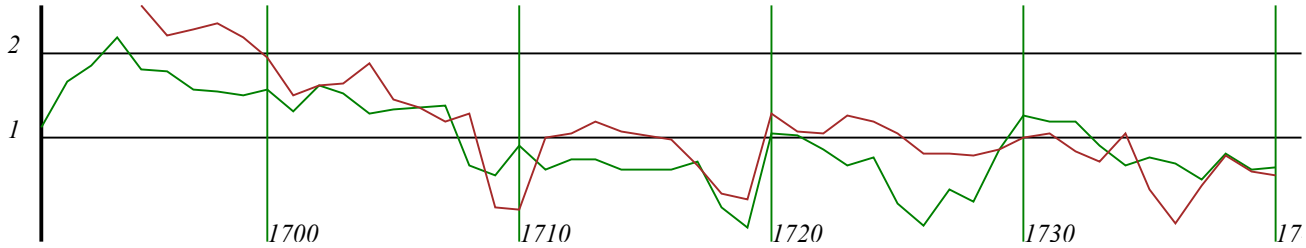


```
FLBB3  1 Barn, Floberget (Brobacken), Floda parish, Dalarna  PISY
FLBB3  2 Sweden       Pinus sylvestris   250m  6032N1453E          1691 1740
FLBB3  3 T. Axelson
```

FLBB43a, 1691–1740, A6, vk, PISY
FLBB45a, 1695–1740, C5, vk, PISY

```
FLBB3  1 Barn, Floberget (Brobacken), Floda parish, Dalarna  PCAB
FLBB3  2 Sweden       Picea abies        250m  6032N1453E          1669 1740
FLBB3  3 T. Axelson
```

——— *FLBB42a, 1669–1740, A5, vk (ofulst?)*
——— *FLBB40a, 1688–1740, D3, vk*

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/FLBB.php

---

Olars Nises lau, rest av ängslada vid närsenvägen, Björbo.

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juni 2018

Vägg D. Ladan var väl uppallad och ändarna på golvets roor sticker fram mellan syll och andra stockvarvet.

Hörnet C-D. Notera de kilformade rotstocksändarna och de för de enkla ladorna så typiska rännknutarna.

Den 20 juni besökte jag efter tips från Leif Olsson, Nises Olars lau, en ladplats vid närsenvägen, ca 400 m söder om Brackan, norr om Björbo, 60.49147, 14.70062 (WGS 84). Platsen, belägen på BJÖRBO 22:10 (8) - alltså "bolagsskog", är nu bevuxen med ca 130-åriga tallar (se nedan) och utgör en tydlig upphöjning över den frodigt gräsbevuxna lilla myr som omger den på tre sidor. Av ladan, som mäter 3,5 gånger 2,6 meter,[1] återstår endast ca två nästan helt förmultnade varv och resterna av ett golv av roor som legat i ladans längsriktning. Var ladans ingång varit kan inte säkert avgöras, men södra långsidan betraktas i det följande som A, även om dörren minst lika sannolikt satt på östra gaveln även om några märken efter den inte kunde upptäckas i den mycket murkna D3 som i så fall bör ha varit tröskelstock.[2] Ladan har varit väl uppallad på stenar. Knutarna är de för lador vanliga rännknutarna, och de vid trädfällningen uppkomna kilformade avsluten på rotstockarna har behållits. Kvarsittande bark finns, särskilt mellan varven. Några flyttmärken kunde inte iakttas, men kan p.g.a den långt framskridna nedbrytningen inte helt uteslutas; förekomsten av kvarsittande bark gör det dock mindre troligt att ladan flyttats. Trots stockarnas mycket dåliga skick lyckades det att med tillväxtborr (5 mm) provta B1, C1 och D1, ehuru den inre delen av den angripna splintveden i C1 delvis smulades i båda proven och endast den yttre delen av B1 kunde erhållas. Alla provtagna stockar är av tall. B1 och D1 sannolikt ur samma träd, och kan sammantaget dateras alla till vinterhalvåret 1856/57. Mest sannolikt har träden vuxit på fast mark, antagligen där ladan nu står. Prov togs också i tre av de omkringstående tallarna omkring 70 cm över mark. Med tillägg för ringar som missades p.g.a borrning brevid märgen och ca 5 år för att nå 70 cm höjd, bör det nuvarande tallbeståndet kunna beräknas ha grott åren omkring 1890 på då antagligen relativt öppen mark. Möjligen kan skogens återkomst indikera att myrslottern upphörde redan något årtionde in på 1900-talet, då ladan torde ha börjat bli invuxen. Ladan är inte markerad på ekonomiska kartan 1970,[3] och torde redan då ha varit mycket förfallen. Ladan ska ha använts av Olars Nises på Holan i början av 1900-talet, efter överenskommelse med bolaget. Vem som byggt den och brukat den dessförinnan

är oklart.[4]

Noter

1. ↑ Mätt från centrum knut.
2. ↑ Om dörren verkligen suttit på långsidan, är placeringen ovanlig men inte unik. En handfull lador i trakten har sådan dörrplacering.
3. ↑ Ekonomisk karta över Sverige, 134 17 13E 1h Björbo. Rekognoserad 1970, tryckt 1972
4. ↑ Enligt Christer Gruhs, muntligt 2018-06-24

Ladruinen sedd från västsydväst. Änden av syllstocken B1 står lutad mot den hitersta hörnstenen (AB) och gick att provta trots att så lite av den återstod. Övriga provställen är ungefärligt markerade med orange. De andra stockarna var alltför murkna för att medge provtagning

---

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/180620.php

---

Mätdata (ringbredder)

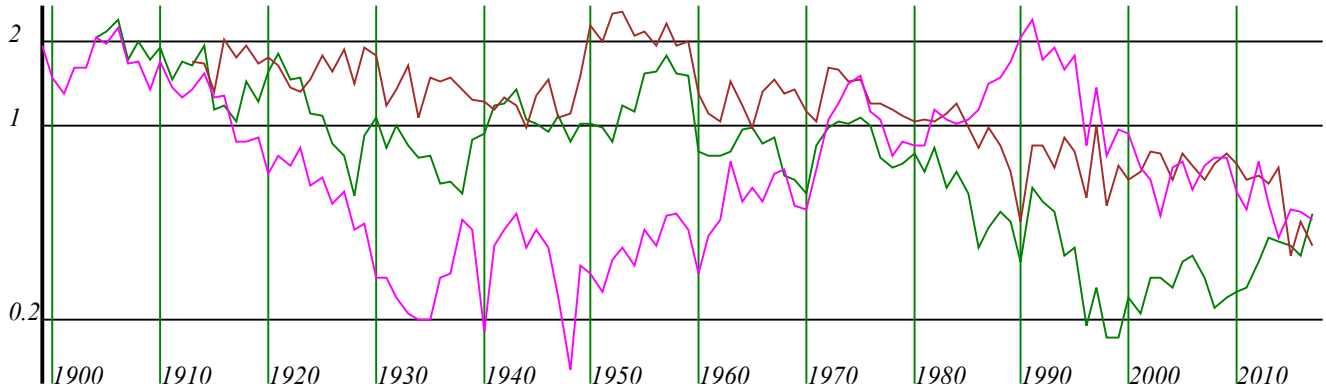


```
180620 1 Ladruin vid Närsenv, Björbo                          PISY
180620 2 Sweden       Pinus sylvestris   230M  6029N1442E          1696 2017
180620 3 T.Axelson
180620  #### 60.49147,14.70062. Prov från ladruin och från tallar runt denna
```

——— *1806203a, 1899–2017, +ca 7 t märg. ca 70 cm öm (1899-7-5-->grodd ca 1887 DistanceToPith=19,3; YearsToPith=7; Radius=66,802; CalcRadius=Yes; PithCoordinates=0.275,106.828;* ——— *1806200a, 1904–2017, +ca 6 t märg. 70 cm öm (->1898-5=grodd ca 1893 DistanceToPith=14,2; CalcRadius=Yes; Radius=119,571; PithCoordinates=1.820,41.381;* ——— *1806201a, 1913–2017, taget ca 70 cm över mark.+ca 16 t märg (1897-5-->grodd ca 1892) DistanceToPith=34,9; YearsToPith=16; Radius=161,396; CalcRadius=Yes; PithCoordinates=-25.993,18.500;*

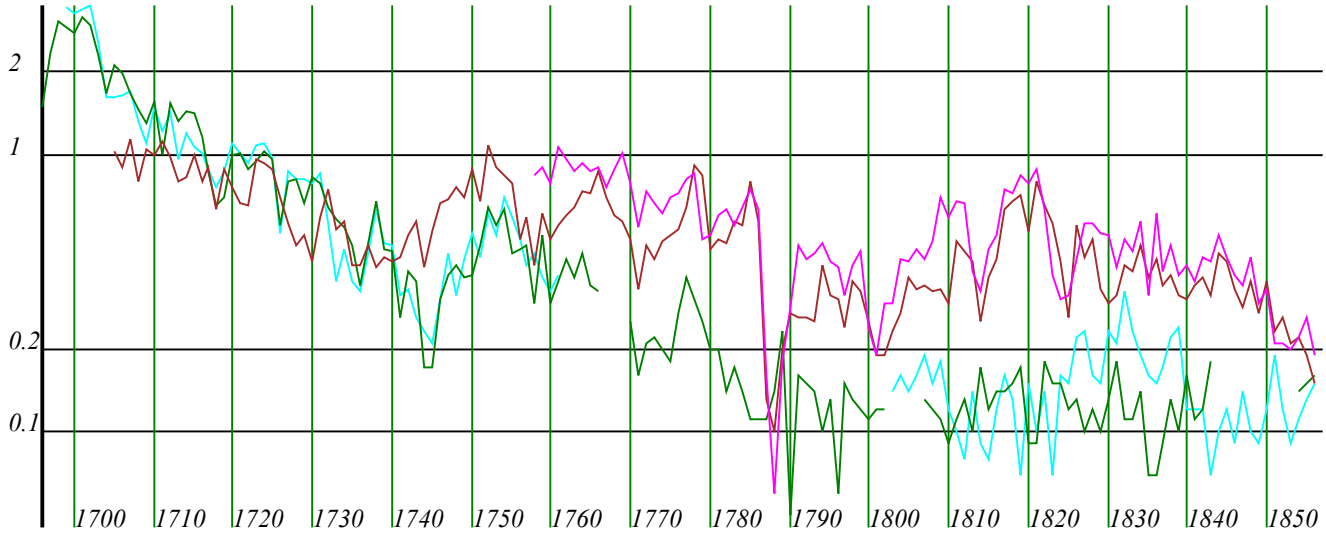

——— *1806204b, 1696–1856,*
——— *1806204a, 1699–1856, C1*
——— *1806205a, 1705–1856, D1*
——— *1806206, 1758–1856, B1*

Ladrest, Hagelängsforsens nacke, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juli/augusti 2019

Den 26 juli 2019 besökte jag den ladruin som står på Källbäckssidan om Hagelängsforsen nedanför Björbo, 60.45419, 14.76325 (WGS 84), och tog med tillväxtborr (5 mm) sex prover för dendrokronologisk analys, vilka visade sig inte tillräckliga för att göra en säker åldersbestämning, och 4 augusti återvände jag därdör och tog ytterligare 10 prov. Samtliga provtagna stockar är av tämligen frodvuxen tall, ca 50 till 80 år gamla. Ladan är av rundtimmer, som ser enhetligt ut, med undantag för att andra varvet är bilat. Knutarna är vanliga ladknuter med korta skallar. Dörren är placerad till vänster med ett inspräkt gåtspår och en T-formad gåt. Väggbandet är stock 17 och röstmoder stock 18. Golvet är delvis intakt men taket och röstena helt nedrasade. Ladan mäter 3.2 × 2.5 m (inre mått). En inskrift OAAS 18?? finns på B-väggen.

Ladan som den såg ut i juli 2019.

O? Anders Andersson 18?? i en ram i form av ett hus.
Han som byggde kanske, men vem?

Dendrokronologiskt visar sig proven ha dålig passning sins emellan, liksom mot tillgängliga referenser. Av de 16 provtagna stockarna är 11 ur rundtimmer som ser mycket enheltigt ut och alla prov kunde tas med vankant. Alla dessa passar någorlunda mot summan av de övriga. Gör man en medelkurva av dessa, så visar det sig att även de återstående 5 proven har bästa passning på 0-possitionen, och således är samtliga prov samtida. En medelkurva av samtliga prov ger likväl korrelations och t-värden under vad som krävs för en säkerställd datering, men proven kan med god sannolikhet ändå dateras till 1830 (sista ring), mot flera kronologier, lokala och "varmare" i en vidare region. Ladan är därför troligen timrad ca 1831, och de bilade stockarna och åtminstone den bakre syllen är alltså sannolikt original, vilket kan tyda på att ladan står på ursprunglig plats.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/19726.php

---

Korrelationsvärden

```
Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
Correlations between best available references and
men of 16 samples dated to 1830 with corr >= 0,40 and with overlap >= 75
Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.
                     T-  Over  Skel
           Corr   Test   lap  Chi2
all...     0,52   5,25    75    11   based on 6 members
FlodaSn0   0,44   4,15    75     2    2005  Floda sn, Dalarna (mainly Björbo) (ej swed305)          PISY/FlodaS 2
SolorNor   0,44   4,14    75     3    1940  Solør, sydöstra. Norge (digitaliserat av Arne Andersson)PISY
se007      0,43   4,01    75     2    1888  Dalarna region (Lunds Universitet, "extraterastrial")    PISY
SödraDal   0,41   3,82    75     2    2005  Södra Dalarna                                             PISY/SDalar 2
Sissh041   0,41   3,80    75     2    1883  Sisshammar (T. Andreasson)                                PISY
Prostpar   0,40   3,77    75     1    2005  Prostparken in Svärdsjö, Dalarna                          PISY/PRP    2
```

Mätdata (ringbredder)

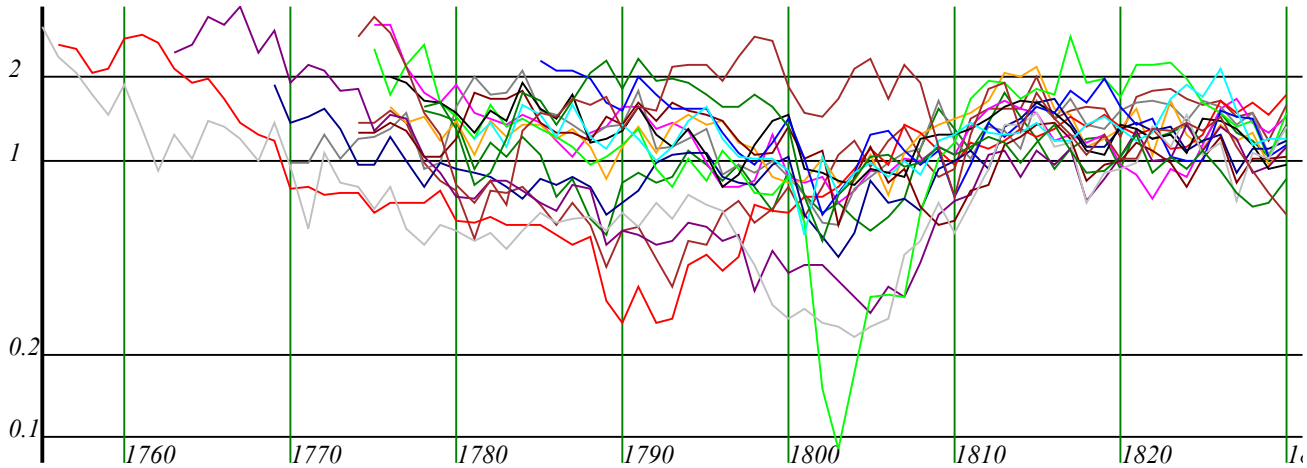


```
19726  1 Ladruin, Hagelängsforsen, Floda sn, Dalarna         PISY
19726  2 Sweden       Pinus sylvestris                              1755 1830
19726  3 T. Axelson
19726   #### 60.45419, 14.76325
```

- *197262, 1755–1830, D5*
- *197261, 1756–1830, D2 - bilad*
- *1972611, 1763–1830, B8*
- *1972610, 1769–1830, B7*
- *1972608, 1770–1830, B4*
- *1972606, 1774–1830, B3*
- *197265, 1774–1830, C1*
- *1972613, 1774–1830, B10*
- *1972612, 1775–1830, B9*
- *1972607, 1775–1830, B4*
- *1972614, 1776–1830, B11 (mölj avvikande?)*
- *1972609, 1776–1830, B6*
- *197260, 1778–1830, D1*
- *197264, 1778–1830, D10*
- *197263, 1781–1830, D7*
- *1972615, 1785–1830, B2 (bilad)*

Två kabbekor (stockbåtar) i Ekfännsområdet, Floda sn

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juli 2010

Stockbåten i Ekfänn-Gyssjön drogs försiktigt mot land för att kunna borras innan den lades tillbaka. foto: © Kent Olsson

Den 21 juli 2010 begav jag mig tillsammans med Kent Olsson och Hans Larsson till området runt Ekfännsberget nordväst om Floda, för att undersöka två stockbåtar eller kabbekor som de kallas på flomål. Den första kabbekan vi besökte ligger i Ekfänns-Gyssjön, på ca 80 cm djup utanför båtplatsen nära sjöns utlopp i Björbergsån. Positionen är 60.53169, 14.66494 (WGS 84). Bottnen är här väldigt lös med "lera" och dy i vilken man sjunker ner ett par decimeter när man vadar. Det fanns dock endast obetydliga slammängder över själva båten. Ekan som var kluven i flera delar, låg med aktern längst från land och saknade för. Vi märkte ut dess position, och drog den sedan försiktigt in till land. Där borrades med tillväxtborr ut tre borrkärnor, dels två prov genom botten i vad som bör ha varit trä nära den ursprungliga barkytan, och ett prov snett upp igenom aktern, för att få med så många äldre årsringar som möjligt. Virket verkade inte särskilt slitet, vilket kan bero på att bottnen här är mjuk, och att ekan därför inte slitits så mycket när den skjutits upp och ned på stranden, som den hade gjort om det varit grus- eller sandboten.

Bredden på båten är 70 cm, och "halva omkretsen", d.v.s mätt med måttband från ena sidan, i en båge under botten, till andra sidan är 88 cm. Inre djup "sittdjup" ganska nära aktern är ca 23 cm. Längden var 433 cm, men ursprungligen bör den ha varit något mer, eftersom fören saknas. Borrproven som togs genom botten är i torkat skick 6,5 cm respektive 9,5 cm, vilket ger en uppfattning om tjockleken på det sparade virket. Efter mätning och provtagning drog vi ut den igen och lade den tillbaka på dess ursprungliga plats.

Sedan proven torkats, monterats och slipats, mättes de upp och de visade sig innehålla användbara årsringar för perioden 1518-1763. De båda proven med yngsta ringarna hade yttersta ring från 1760 respektive 1764 (delvis bevarad). Eftersom virket tycks tämligen välbevarat, så har nog inte särskilt många ringar nötts bort. Kabbekan bör därför kunna antas vara tillverkad under andra delen av 1760-talet eller början av 1770-talet. Hur länge den kan varit i bruk har vi dock ingen aning om!

Resterna av den andra kabbekan ligger i nordvästra delen av Långtjärnen, på ca 50 centimeters djup några meter snett ut till vänster, utanför bryggan. Positionen är 60.539306, 14.63975 (WGS 84). Båten är sönderbruten och i oordning och bottnen grusig och relativt fast. En knappt meterlång del av fören eller aktern – osäkert vilket – låg lös. Denna togs försiktigt till land och lyftes delvis över vattenytan, där totalt fem borrprov togs med 5 mm tillväxtborr. Bottnen på denna eka sluttade betydligt flackare på denna än på gyssjöekan, viket gör att jag misstänker att det kan vara fråga om fören snarare än aktern, men detta är mycket osäkert. Ytveden var tyvärr mycket anfrätt och uppluckrad. Borrprover togs dels på två ställen genom bottnen där det återstod så mycket av den anfrätta ytveden som möjligt, dels tre snett genom den sluttande fören, successivt allt närmare änden, för att få med så många äldre ringar i överlappande prov som möjligt.

Bredden är 60 cm, och "halva omkretsen" 78 cm. De båda proven tagna genom bottnen ca 5 cm i torkat skick. Det finns nog goda skäl att anta att den undersökta delen flyttats många gånger i samband med bad och lek, eftersom den ligger så lättillgänglig och med en lätthanterlig storlek som inbjuder till sådant.

Efter att proven preparerats och mätts upp visade det sig att de innehåller mätbara ringar för perioden 1399-1653. Yttersta ring i de två yngsta proven är från 1640 respektive 1653. I det senare består de 15

yttersta ringarna (8,5 mm) av mycket mjuk och murken ved. I det förra provet är de 4 yttersta ringarna i sådan ved. På grund av ytvedens dåliga skick är fällningsåret mycket svårbedömt, i synnerhet som splintvedsgränsen är otydlig (som så ofta i sjödränkt virke). Det som troligen är splintvedsgränsen, syns som en färgskiftning från ljusare "klarare" kärnved till lite mörkare "smutsigare" i den förmodade splintveden. Denna gräns ligger vid ca 1615 respektive 1619 i de båda proven. Om detta verkligen är splintvedsgränsen skulle fällningsåret mest sannolikt vara mellan 1655-1700 om det är 40 till 80 splintvedsringar, vilket är det vanligaste – mest troligt är tidpunkten för avverkningen i senare delen av detta intervall, eftersom ringarna är ganska tunna (ca 18/10mm). Inte heller i detta fall kan vi veta när ekan sista gången användes.

Korrelationsvärden/ttestvärden för båda stockarna är mycket övertygande mot lokala tallreferenser.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/SBgyssLtj.php

---

Den slitna stockbåten i Långtjärn tillfälligt upptagen för borrning. foto: © Kent Olsson

Mätdata (ringbredder)

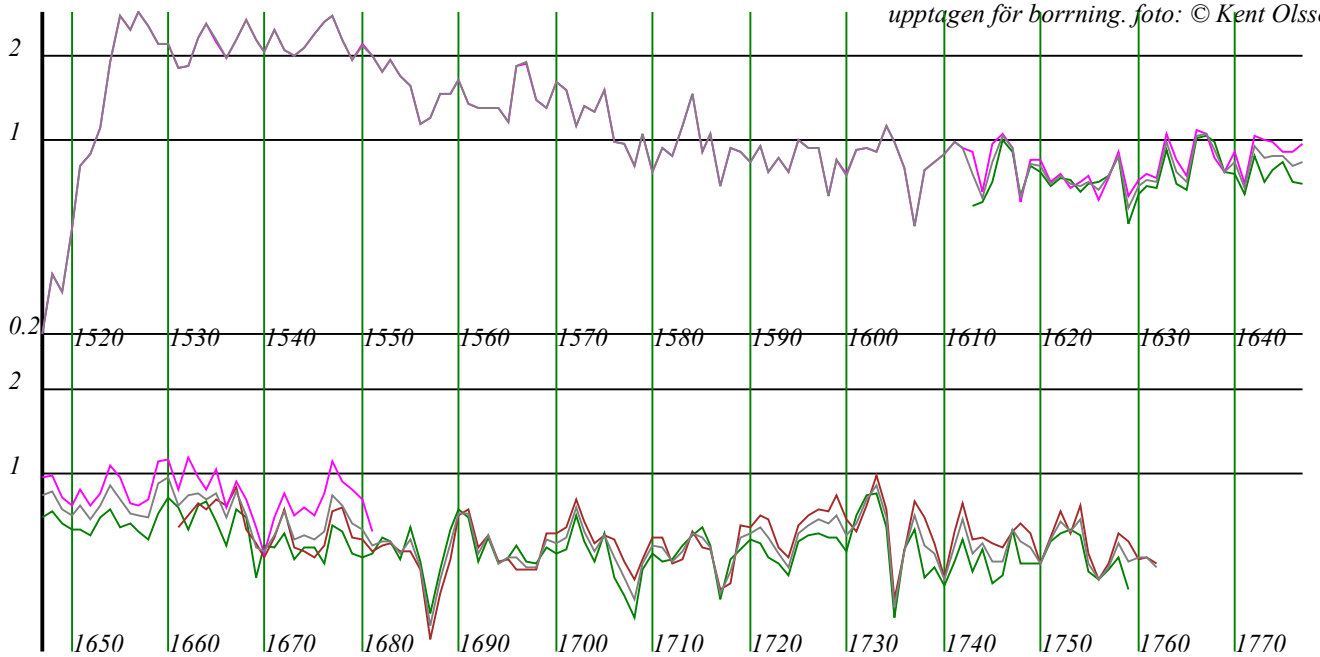


```
Location=Logboat in lake Ekfänns-Gyssjön, Floda, Dalarna
COUNTRY=Sweden
Elev=250m
EarthCoord=6032N1440E
Name=T. Axelson
SPECIESCODE=PISY
SPECIESNAME=Pinus sylvestris
COMMENT=60°31'54.1"N, 14°39'53.8"E
```

SBGysj1c, 1517–1682,
SBGysj1a, 1613–1760,
SBGysj1m, 1517–1763,
SBGysj1b, 1661–1763, + 1 unmeasured

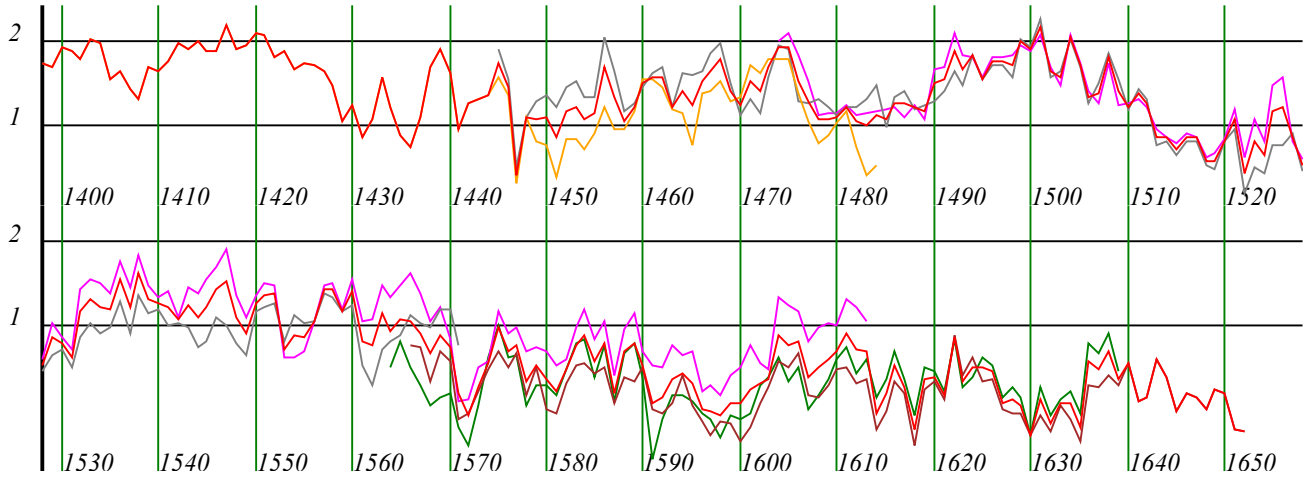


```
Length=0
Location=Logboat in Långtjärnen, Floda Parish, Dalarna
COUNTRY=Sweden
Elev=250m
EarthCoord=6032N1438E
Name=T. Axelson
SPECIESCODE=PISY
SPECIESNAME=Pinus sylvestris
COMMENT=60°32'21.5"N, 14°38'23.1"E. Estimated felling year AD 1655-1700
```

SBLtj1e, 1398–1485,
SBLtj1d, 1445–1572,
SBLtj1c, 1474–1614,
SBLtj1a, 1564–1640,
SBLtj1m, 1398–1653,
SBLtj1b, 1566–1653,

Stockbåt vid Floda hembygdsgård

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, april 2010

Den ännu odaterade "kabbekan" vid Floda Gammelgård ligger instucken under ett tak. Den är 350 cm lång, 33 cm hög och 57 cm bred i aktern och 44 cm i fören.

Efter den lyckade dateringen av en stockbåt i Färmsnäs, Mockfjärd i april 2010, tog jag även ett prov för dendrokronologisk analys ur stockbåten ("kabbekan" på flodamål) som ligger vid Gammelgården i Floda, 60.50708, 14.80636 (WGS 84) , och möjligen är identisk med den "kabbeka" vid Ekfän som omtalas i "Blåklockan".[1] Denna båt är i mycket sämre skick än den i Mockfjärd, och, vad värre är, så innehöll det prov om 110 mm, som kunde tas något snett in mot en lämnad "spant" mindre än en meter från aktern, endast 75 ringar, vilket visade sig inte vara tillräckligt för en datering. Möjligen går det att få fram ytterligare några ringar om ett kompletterande prov tas i aktern, men trädet som använts är tämligen frodvuxet, så förutsättningarna för en lyckad datering är måttliga.

Mätserier för provet finns redovisade nedan i Heidelbergformat, både vanlig ringbredd och "latewood"-värden i den händelse en längre latewood- referens skulle komma att bli tillgänglig i framtiden.

Noter

1. ↑ www.dala-floda.se/wp-content/uploads/2014/04/blaklockan.pdf

---

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/FGSB1.php

---

Mätdata (ringbredder)

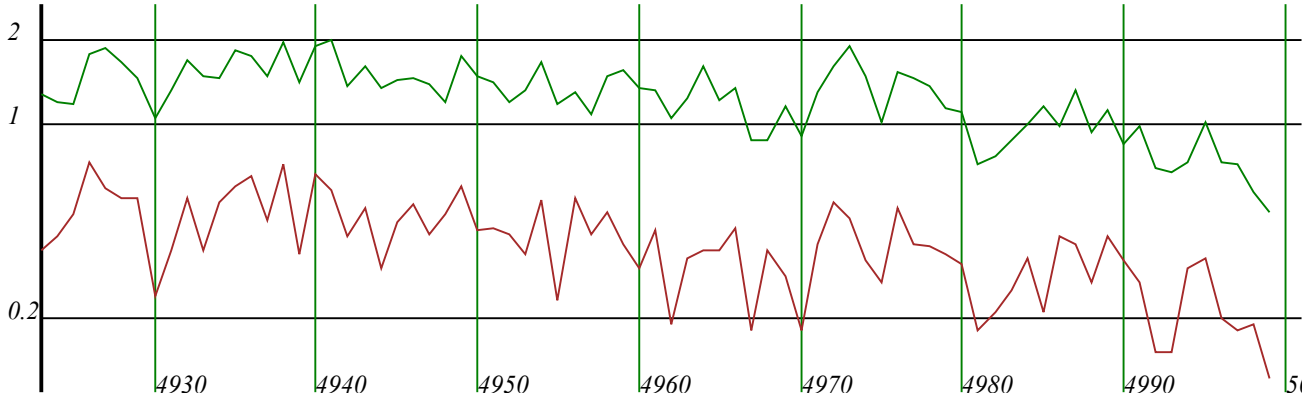


```
Location=Stockåt, Floda Gammelgård, Dalarna
COUNTRY=Sweden
Name=T. Axelson
SPECIESCODE=PISY
```

```
SPECIESNAME=Pinus sylvestris
COMMENT=No waldkante, 47 sap wood rings.
```

——— *FGSB1aL, 4923–5000, Latewood*
——— *FGSB1a, 4923–5000,*

Kavelbroar i Handbackenområdet

Att borra med tillväxtborr i kavelbroar (s.k jettbroar) för att datera dem dendrokronologisk är svårare än att borra i timmerbyggnader, inte bara därför att virket är blött, och proven måste torkas innan de kan behandlas. Det mest problematiska är att vankanten endast återfinns på undersidan av kaveln (eller klovan), och den kan man normalt inte se. Enda möjligheten är därför att borra igenom stocken, så att borren kommer ut på undersidan. Tyvärr får man då sällan med sig vankanten, och det är dessutom ofta svårt att avgöra hur mycket av det yttersta träet som saknas. Om sedan virket är tätvuxet, så måste dateringen naturligtvis bli betydligt sämre än den som kan uppnås när det är fråga om torra konstruktioner. Man kan också förvänta sig att nya kavlar lagts till vid behov, varför bron också kan vara äldre än de yngsta dateringarna. Ett relativt stort antal prov är därför nödvändiga, och dateringens noggrannhet kan inte bli mer än på något eller några decennier när.

Morkullos bro

Belägen sydöst om Hovstrandstjärnen, ganska nära bilvägen (60.45729, 14.65409 (WGS 84)). Som kavlar används delvis klovor. I vissa fall verkar kavlarna vara hårt slitna - möjligen avbilade. Delvis ligger kavlarna nerbäddade ca 20 cm i mossan. Nio användbara prov har tagits ur vad som visade sig vara 5 träd (årtalen avser yngsta uppmätta ring):

1: MorkB12 (1801) MorkB25 (1811) MorkB31 (1806)
2: MorkB13 (1802)
3: MorkB14 (1788 +ca 6 mycket smala -> 1794)
4: MorkB21 (1799) MorkB22 (1803) MorkB23 (1803)
5: MorkB24 (1802)

MorkB25 (1811) torde nå till, eller mycket nära, vankant. Man kan på detta prov se att de yttersta 3-4 millimetrarna av provet är lätt brunfärgat av humus eller rost, en motsvarande mindre färgning kan iaktas på MorkB12 och MorkB31. Något motsvarande synns ej på MorkB21-23, men däremot på MorkB13 och MorkB14. Om avståndet till vankanten uppskattas utifrån detta, och hänsyn tas till ringtätheten, är det rimligt att alla proven kommer från träd fällda ca 1810. Detta tyder på att bron i huvudsak är utlaggd något eller några år efter 1811 - kanske i samband med Storskiftet 1813. Bron består endast av ett lager kavlar, vilka alla eller huvuddelen torde vara utlaggda vid samma tid.

Gubbholmsbron

Belägen straxt söder om Lissel Järnblästtjärnen. Består av tämligen smala kavlar. Tillräckliga prov för säker datering saknas ännu.

Hartjärnsbron

Bron över myren söder om Hartjärnsbäcken på stigen mellan Handbacken och Tyrsberget (60.40983, 14.73057 (WGS 84)).
Bron, ca 5 m öster om den nutida spången, är ingen egentlig kavelbro, utan består av mestadels långa och grova klovor lagda i brons riktning - oftast 4 i bredd. Dessa vilar på glest liggande kavlar.

Daterbara prov togs dels ur de fyra klovor som ligger i mitten av myren, dels i en lös kavel i vattnet nära södra stranden. Klovorna kan konstateras vara framställda av två olika träd - de mittersta ett träd, och de båda yttre ett träd. De mittersta klovorna är tyvärr mycket tätvuxna (HtjKB11a, HtjKB11b, HtjKB12a) med mer än fem ringar per millimeter i det yttersta partiet, vilket gör det svårt att fastställa fällningsår med någon större noggrannhet. Nu ser man dock att proven ur denna stock slutar mycket nära ytan, då de två yttersta millimetrarna ved är så kraftigt svärtad, att ringarna där endast kan anas, men inte mätas. På det prov från

dessa klovor med den yngsta mätta ringen (HtjKB12a, 1790), kan man urskilja ytterligare 8-10 sådana svartnade ringar, d.v.s fram till ca 1800. Trädet är därför troligast fällt någon gång mellan 1799-1825 utifrån uppskattningen att upp till 2,5 mm trä saknas på det prov som når ut längst ut mot vankanten.

Den yttersta mätta ringen från de båda yttre klovorna är från 1853, men då båda tillgängliga prov (HtjKB21, HtjKB22) dessvärre är avslitna kan det saknas upp till ca 10 år (d.v.s högst 1 cm ved).

I provet från den lösa kaveln (HtjKB32a) kan kanske 3-5 mm ved vara bortvittrad, vilket betyder ca 10-15 år. Den yngsta mätta ringen är från 1837. Det antyder att denna kavel troligen, (men kanske inte alldeles säkert) , är några år äldre än de yngre klovorna.

Utifrån dessa prov kan antas att bron anlades under tidigt 1800-tal, och sedan förbättrades efter hand. Återstår dock att undersöka huruvida de underliggande kavlarna är utlagda samtidigt med de äldre klovorna, eller om de möjligen utgör resterna av en äldre egentlig kavelbro.

Vägen torde kunna vara äldre än bron, då det bör ha varit fullt möjligt att gå en omväg kring denna ganska lilla myr.

Mätdata (ringbredder)

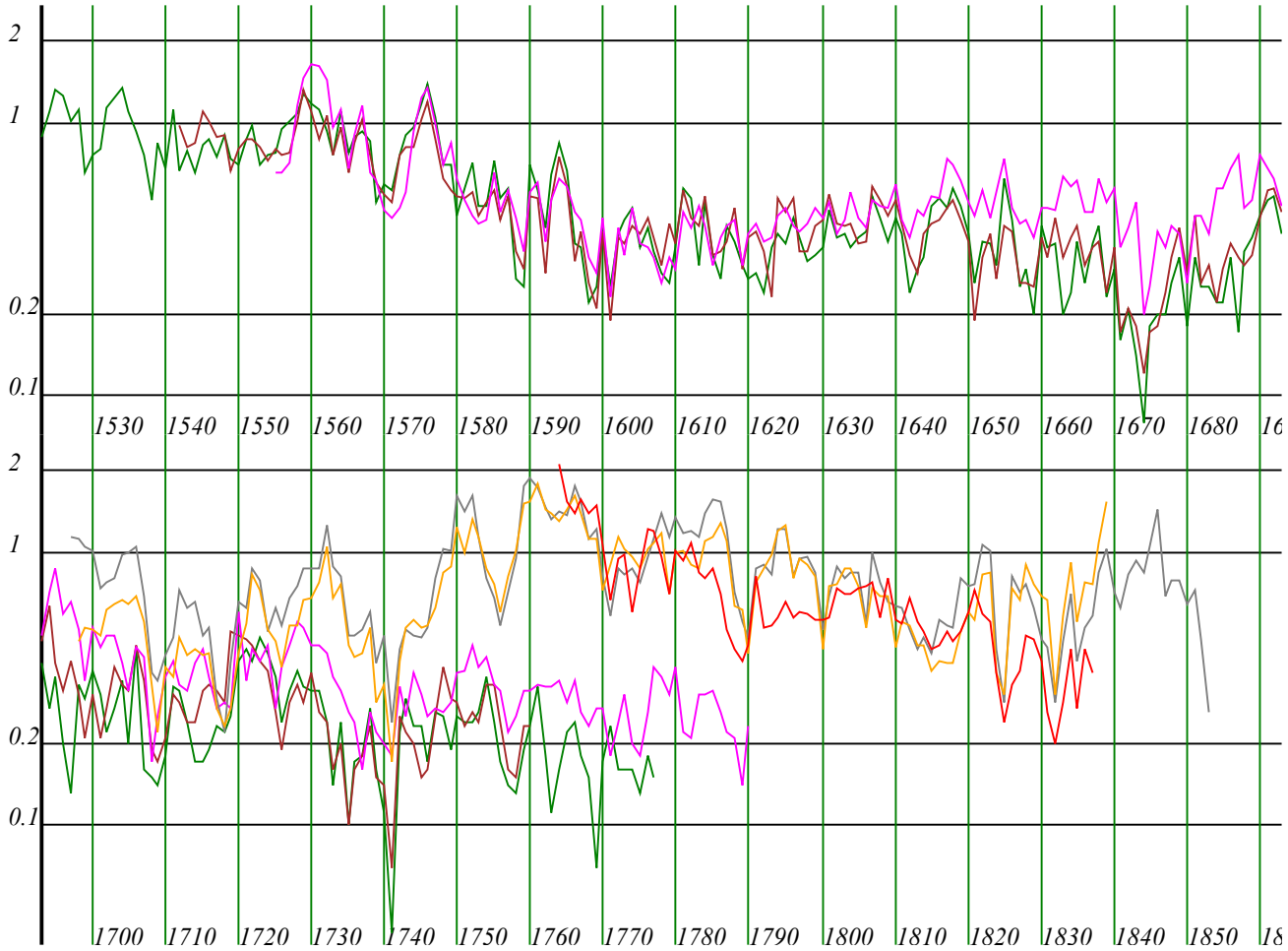


```
HtjKB  1 Marskland bridge 1.5 km north Tyrsberget, Björbo    PISY              .
HtjKB  2 SWEDEN       Scotch pine        300M  6025 1444           1523 1853   .
HtjKB  3 Torbjorn Axelson, Handbacken, Bjorbo, Sweden                          .
```

HtjKB11b, 1542–1760,
HtjKB11a, 1523–1777,
HtjKB12a, 1555–1790,

HtjKB32a, 1764–1837,
HtjKB22, 1698–1839,
HtjKB21, 1697–1853,

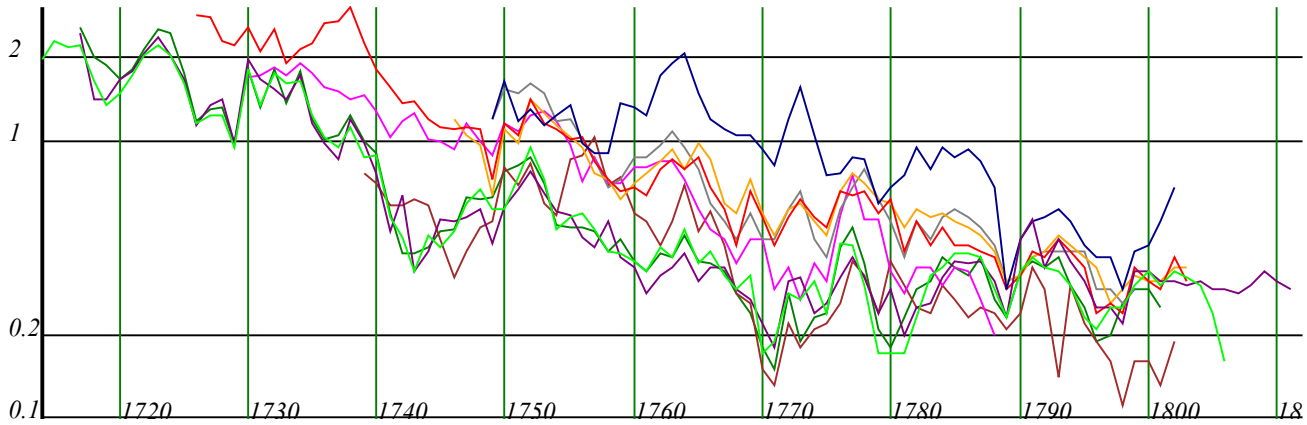


```
MorkB  1 Morkullos bro 2 km west Forsen, Björbo              PISY              .
MorkB  2 SWEDEN       Scotch pine        300M  6027 1440           1714 1811   .
MorkB  3 Torbjorn Axelson, Handbacken, Bjorbo, Sweden                           .
```

MorkB14, 1730–1788,
MorkB21, 1749–1799,
MorkB12, 1717–1801,
MorkB13, 1739–1802,
MorkB24, 1749–1802,
MorkB23, 1726–1803,
MorkB22, 1746–1803,
MorkB31, 1714–1806,
MorkB25, 1717–1811,

Dammen i Käringsjöns utlopp - dendrokronologisk undersökning

I norra änden av Käringsjön rinner Käringbäcken ut (60.45186, 14.64214 (WGS 84)). Där finns en damm, över vilken går en modern spång. Början av vad som kan förmodas vara en timmerränna finns under denna spång. Den består av tallstockar med en diameter på omkring 18 cm. Dessa ligger tätt i strömmens riktning. De vilar på grövre avbilade stockar, vilka ligger i gruset, och därmed har de ovanpåliggande stockarna ingen kontakt med grusbotten. Sidorna - alltså jordvallens avslutning mot stömfåran - är fodrad med stockar av ca 25 cm diameter. De flesta av dessa är tyvärr illa medfarna. den 22 september 2007 tog jag borrprov ur tre av stockarna i timmerrännan (Kb0001-3) samt ett ur en stock i västra strandbrinken, tillhörande nämnda fordring, som för det mesta legat under vatten, och därmed blivit bevarad. Alla stockarna är av tall. I två av de tre första visar det sig att undersidan av stockarna innehåller ca 20 ringar mer än ovansidan, trots att man måste räkna med att några få ringar på undersidan kan saknas av borrtekniska skäl. I den tredje fattas det fler på undersidan, men där verkar också en större del av kärnan saknas. Slutsatsen är att ovansidan är sliten, och att dateringen bör vara något senare än yttersta årsringen på undersidan, men minst 20 år senare än yttersta årsringen på ovansidan. I de tre stockarna i den förmodade timmerrännan är den yngsta funna ringen från 1893 (Kb0002a, undersida ett fåtal ringar fattas antagligen datering: ca 1895-1900). I de båda andra stockarna är yttersta funna ring från 1874 (Kb0001b, undersida, möjligen vankant) och 1844 (Kb0003a, ovansida vilket gör att man kan förvänta sig att det fattas minst 20 ringar. Kan således vara från 1860- eller -70-tal). Dessa tre stockar kommer uppenbarligen från olika bestånd, vilket stärker uppfattningen att den är gjord av flottningstimmer och påbörjad senast på 1870-talet, men att stockar bytts ut efterhand.

Den fjärde stocken Kb0004a ger ett mer överraskande resultat. Eftersom den ligger i brinken vågade jag inte borra igenom den p.g.a risken att skada borret, och därför finns endast en radie. Yttersta ring i denna är dock redan från 1715! Eftersom denna stock är i sämre kondition än de andra, och att den legat på platsen längre än de andra, bör man räkna med att mer trä kan ha skavts av, men eftersom ringarna inte är särskilt tunna - ca 1 mm i ytskiktet - så är det antagligen inte mer än kanske 40 eller 50 som saknas dock säkert mer än 10. Detta betyder att dammen bör ha byggts någon gång under förra hälften eller mitten av 1700-talet, d.v.s i perioden mellan kopparhyttan (sannolikt sent 1600-tal) och storflottningen (ca 1870-tal). Det ligger nära till hands att tänka sig att det då är fråga om exempelvis en kvarn, men fler pusselbitar behövs innan en sådan slutsats kan göras.

Torbjörn Axelson (2007-10-07)

Mätdata (ringbredder)

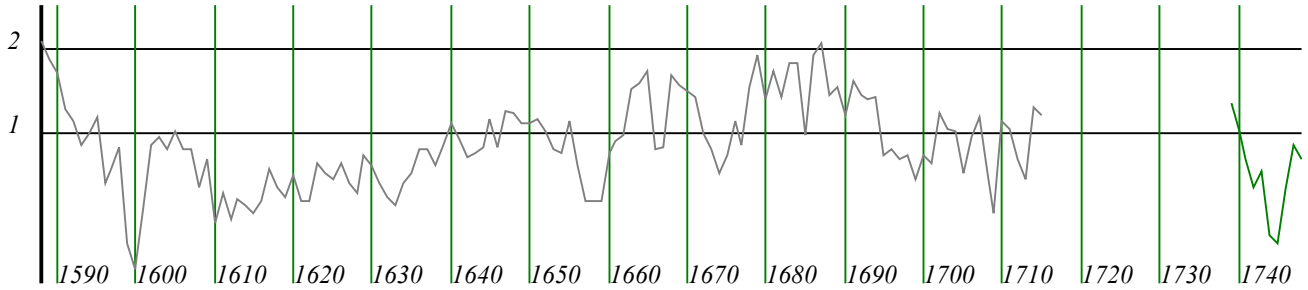

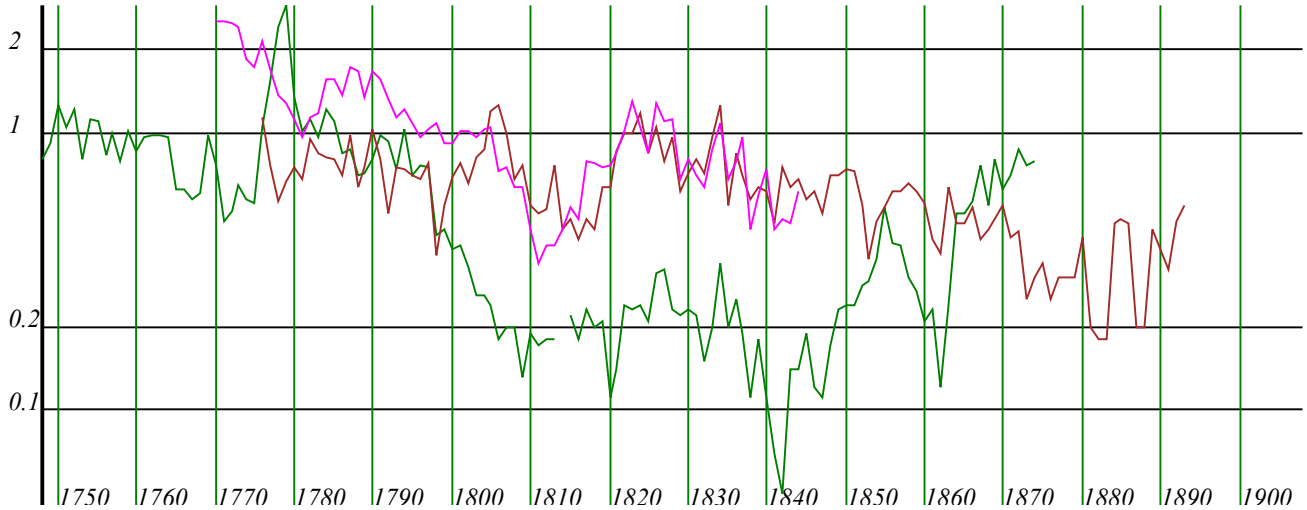


```
Kb000  1 Käringsjödammen, Björbo                                PISY
Kb000  2 Sweden       Scotch Pine        230m  6027N1438E          1588 1893
Kb000  3 T Axelson
Kb000   #### Kb0001-3 prov tagna ur de lösare stockarna vid utloppet
Kb000   #### Kb0004 är jordfast i västra sidan om dammen.
Kb000   #### 60° 27' 6.6" N, 14° 38' 31.5"E
```

——— *Kb0004a, 1588–1715, 1715. fodring mot jord. Stocken grövre än de tre föregående. Stocken är antagligen sliten, men då ringarna är relativt breda (ca 1 mm) torde ändå knappast saknas mer än 30 ringar, och dateringen hamnar därmed före 1750.*

——— *Kb0003a, 1770–1844, 1844. Ovansida. i analogi med de båda andra stockarna fattas antagligen >20 ringar, d.v.s tidigast ca 1864*

——— *Kb0001b, 1739–1874, 1874. Stockens undersida. Kan inte fattas särskilt många ringar. De yttersta är relativt tjocka*

——— *Kb0002a, 1776–1893, 1893 Undersida. Tycks fattas några ringar*

Två stora stockar vid ingången till Floda hembygdsgård

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juni 2010

Vid ingången till Floda gammelgård i Dala-Floda 60.50706, 14.80636 (WGS 84) , ligger två grova tallstockar, som enligt uppgift vuxit vid Kläbergets fäbod 60.545, 14.586 (WGS 84), troligen desamma som omtalas av Forsslund, där den ena tallen finns avbildad (foto 1920).[1] Delar av dem används som grindstolpar i omedelbar anslutning.

Av de fyra proven ur de två stockarna har tre av dem en yttersta ofullständig ring från 1931. Trots att ytan är vittrad, bör det gå att konstatera att båda träden levde när de fälldes sommaren 1931. Det ena trädet är ihåligt. I detta har ringar kunnat mätas tillbaka till år 1700, men provet togs genom vallningsved, och träffade inte optimalt. Omkring 15 ringar missades. En skada som ledde till röta och att trädet så småningom blev ihåligt bör därför ha inträffat före 1685. Båda proven togs i ungefär samma vinkel, och några tydliga indikationer på brand kan inte ses i just denna vinkel.

I den andra stocken togs två prov, ett från vardera sidan. På den sidan som vätter mot norr håller ytveden på att falla av. Troligen är detta relaterat till en brandskada. Yngsta ring i detta prov är en ofullständig ring från 1849. Före ca 1850 och i synnerhet före 1847 är veden i provet från motsatt sida synnerligen kådrikt (genomdränkt). Detta indikerar en brand åren omkring 1850, men utifrån proven går det inte att säkert säga när den inträffade. 1778-1780 är ringarna mycket asymmetriska och ganska kådiga – i det ena provet saknas en årsring, mest troligt för året 1777 eller 78, vilket antagligen är orsakat av brand mellan 1776 och -78. Det bör alltså ha brunnit i det aktuella området åtminstone tre gånger under talarnas levnadstid: runt 1685, runt 1777 och runt 1849. Efter 1733 ökar tillväxten på ena sidan stammen av okänd anledning. Runt 1905 är veden extremt tätvuxen, mest troligt på grund av ökad konkurrens.

I det prov som innehåller den äldsta ringen, missades märgen med ca 25 mm, vilket bör innebära ca 10-20 ringar. Äldsta mätta ring är från 1665 och märgen vid denna höjd (uppskattningsvis ca 3 meter om en grindstolpe tagits ut under denna stock) bör alltså vara från omkring 1650 +/- 5 år. Trädet bör därmed ha grott under förra delen av 1600-talet, och fälldes därmed vid en ålder av omkring 300 år.

Noter

1. ↑ Karl-Erik Forsslund: Med Dalälven från källorn till havet, Floda s. 12-13

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/FGts.php

---

Mätdata (ringbredder)

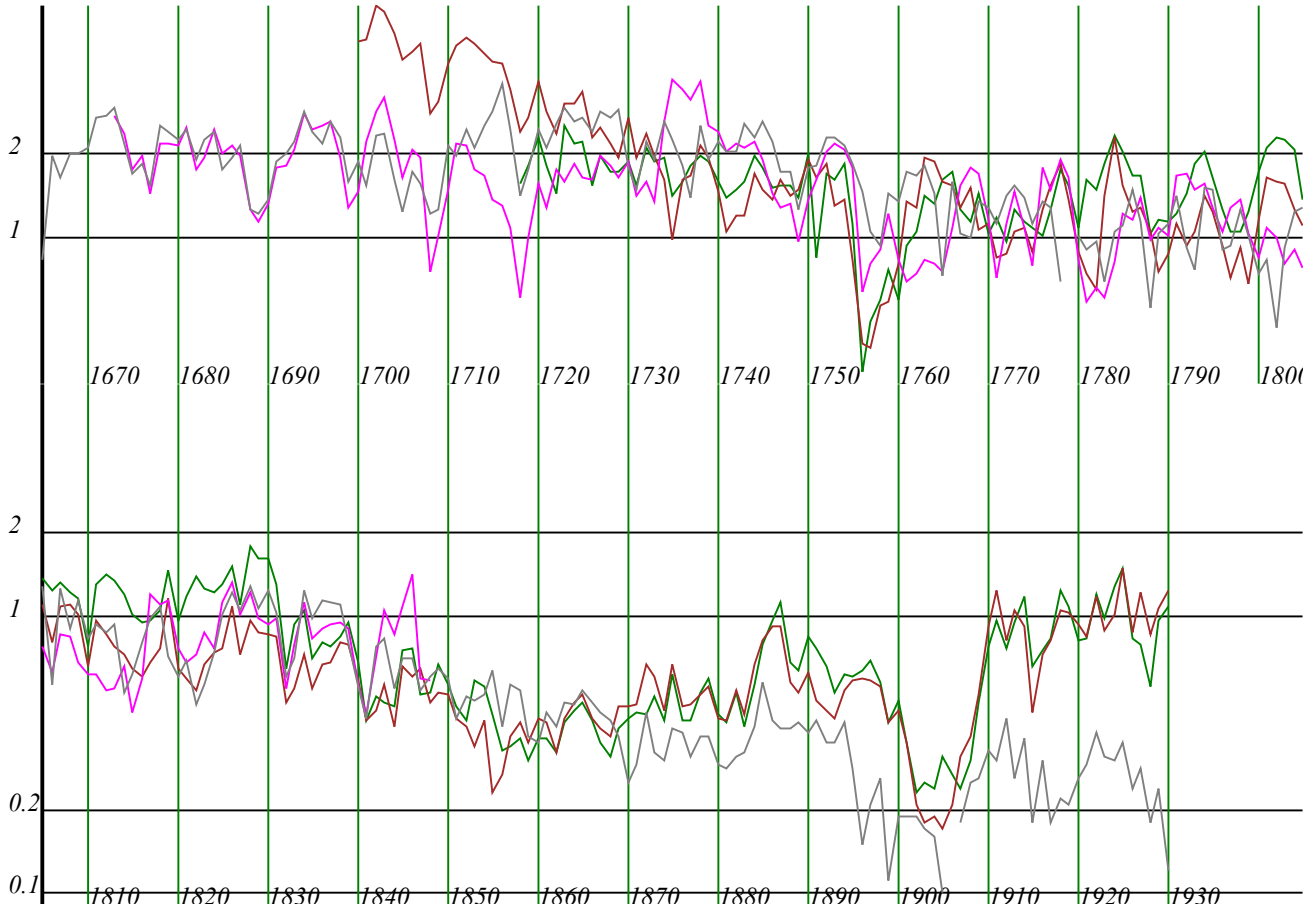


```
FGts   1 Floda Gammelgård, Dalarna                          PISY
FGts   2 Sweden                          350m  6032N1435E          1665 1930
FGts   3 T.Axelson
FGts    #### 2 big trunks laying at the entrance of Floda Gammelgård,  but taken from Kläberget.
FGts    #### 60°32'N, 14°35'E
```

FGts2a, 1673–1848, +1 ofullst (ej vk)
FGts2b, 1665–1930, + ofullst
FGts1b, 1700–1930, + ofullst yttersta. + ca 15 innersta ringar till håligheten början=ljud
FGts1a, 1718–1930, +ofullst ytterst

Gamla, numer döda, tallen i älvbacken vid Lillkyrkan, Björbo

Dendrokronologisk analys *av Torbjörn Axelson, febr. 2011*

Gamla, numer döda, tallen i älvbacken vid Lillkyrkan, Björbo, 60.45706, 14.72231 (WGS 84).

I januari 2011 togs prover med 40 cm tillväxtborr i sex riktningar i den döda tallen vid Lillkyrkan i Björbo. Frågeställningen var att ta reda på dess ålder, samt undersöka om några asymmetrier i ringarna skulle kunna kopplas till de stora översvämningarna, främst den 1916.

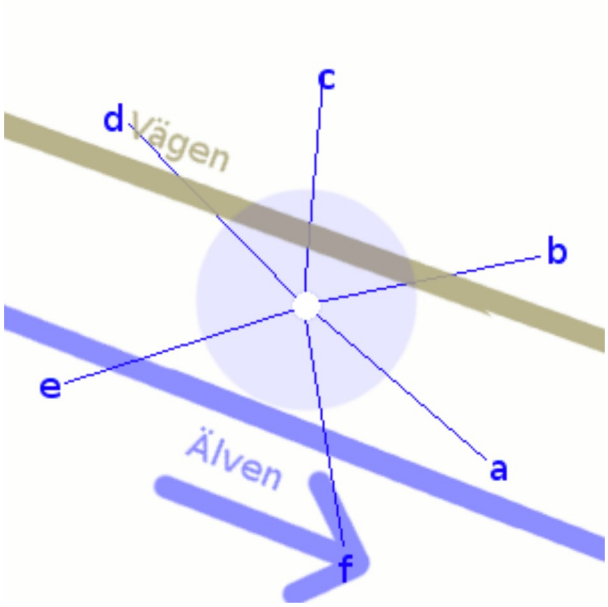

Schematisk skiss över i vilka riktningar de sex borrproven togs i trädet.

I brösthöjd var omkretsen 288 cm, vilket ger en beräknad ideal medelradie på 46 cm, alltså sex cm längre än den tillgängliga borrens längd, men p.g.a stammens asymmetri kan den nå fram på någon sida.

I ett av proven, VDR01a finns en innersta mätbar ring från 1859, men ytterligare minst 12 ringar kan räknas. Borret missar märgen med ca 5 mm, varför ytterligare några ringar kan finnas. Trädet bör därför ha nått brösthöjd ca 1845. Den yngsta egentliga ringen är från 2005. Trädet blev därför drygt 160 år.

Någon tydlig effekt av översvämningarna i form av förändrad asymmetri i ringar har inte kunnat uppfattas. De asymmetrier som är tydligast är de efter 1907 (1908-13) och efter 2001 (2002-2005). Den senare troligen patologisk. Från 2002 är trädet tynande.

Det är värt att notera att proveniens-analysen här ger ett resultat, som, om trädets växtplats vore okänd, skulle kunna tolkas som betydligt närmare Mälardalen, alltså betydligt lägre/varmare än vad Björbovirke vanligen uppvisar. Mikroklimatet torde i detta fall också rimligen vara varmare på den aktuella växtplatsen, inne i byn, i sydläget vid norra älvbacken, än vad som är normalt för skogsträden. Detta är likväl en påminnelse om det vanskliga i att försöka göra proveniensbestämningar på grundval av mediokra korrelationsvärden.

Cybis CDendro, Algorithm: Proportion of last two years growth (2,0,T Correlations between available (most relevant) references in PISY-Skandinavien100907.rwl and VDR01 dated to 2005 with corr >= 0.38 and with overlap >= 138 Results sorted according to decreasing correlation coefficient values.

	Corr	T-Test	Overlap		
all...	0.49	6.75	146	based on 9 members	
swed310B	0.45	5.85	138	Bettna, Södermanland	PISY
ESVEALAN	0.43	5.69	145	East Svealand Aneby+Askersu+Bettna+Sissham+Saltsjöba	PISY
Estonia	0.42	5.41	139	Estland, (proj. Extraterastrial)	PISY
SödraDal	0.42	5.54	146	Södra Dalarna	PISY
BjörboGr	0.42	5.49	145	Swed305 Björbo+Grangärde	PISY
Grangard	0.40	5.15	145	Grangärde, Dalarna	PISY
HallandP	0.38	4.99	146	Halland	PISY
swed305	0.38	4.93	143	Björbo, Dalarna	PISY
Prostpar	0.38	4.97	146	Prostparken in Svärdsjö, Dalarna	PISY

Denna och andra dendrokronologiska studier av T. Axelson återfinns på taxelson.se/dendro/obj/nytt.php

Mätdata (ringbredder)

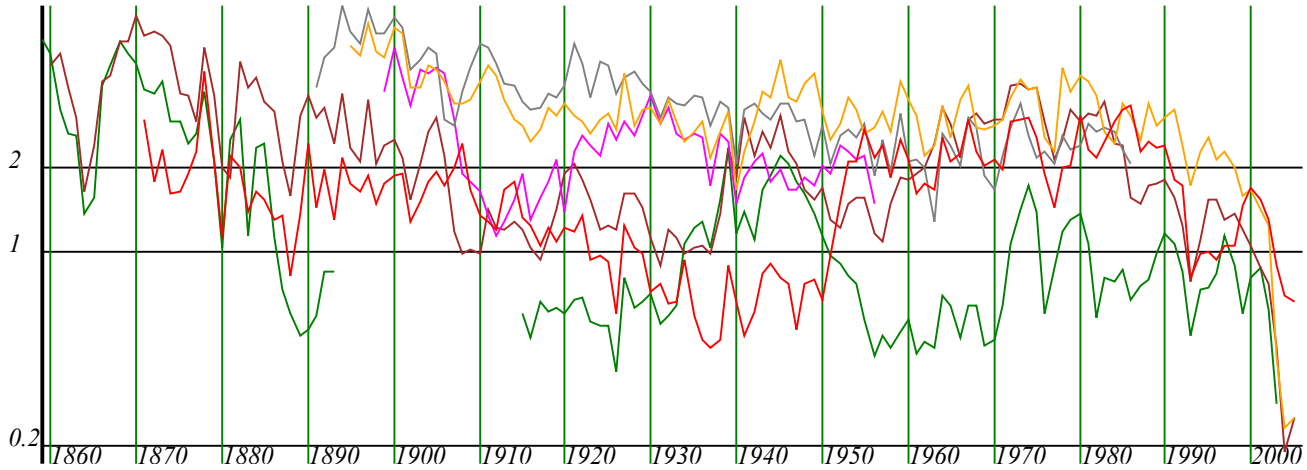


```
VDR01  1 Döda tallen vid Lillkyrka, Björbo. Dalarna          PISY
VDR01  2 Sweden       Pinus sylvestris   205m  6027N1443E          1859 2005
VDR01  3 T. Axelson
```

——— *VDR01a, 1859–2003, Utanför yttersta mätta ring, som troligen är patologisk, finns ytterligare ca 4 tynande.*
——— *VDR01b, 1860–2005, Vk, yttersta ring kan vara flera?*
——— *VDR01c, 1899–1956, endast kärnved*
——— *VDR01d, 1891–1986, ej vk*
——— *VDR01e, 1895–2005,*
——— *VDR01f, 1871–2005, innersta vid skada?*

Några torrtallar på Sälsfloten, Floda sn, Dalarna

Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, januari 2012

De undersökta området på Sälsfloten.

På Sälsfloten, omkring 250 meter väster om Käringsjöns södra ände finns en holme med gammal skog (nyckelbiotop), 60.4375, 14.62417 (WGS 84). I södra änden av denna, i myrkanten, finns en del äldre, men inte särskilt stora torrtallar. Fler finns i ett myrtallsbestånd straxt öster därom, ute på myren, även om markvegetationen även där främst är ljung och skogsbär snarare än Spagnum, åtminstone så långt jag kunnat se vintertid. Under senvintrarna 2010 och 2011 besökte jag området flera gånger, och tog borrprov ur en del av torrtallarna (och en levande tall), med främsta avsikt att bygga en alternativ myrtallkronologi till den befintliga från Petmyra. Sälsfloten har troligen aldrig berörts av några egentliga dikningsprojekt, utan torde vara en mer opåverkad myr. Materialet kan byggas ihop och ger en kollektion som täcker 1622-2010 med som mest 9 träd. Minst tre träd: 1644-1981. Den passar bra mot regionala kronologier och bland dem Petmyra. Det finns alltså en "myrsignal", men den är kanske inte så stark som jag väntat mig. Knappt hälften av proven ger dock korrelationsvärden över 0.35 mot regional kronologi (SödraDalarna).

En särskild svårighet har utgjorts av året 1687 och de följande, där ringar saknas för minst ett år, ofta flera, i alla prov på grund av en tillväxtkollaps.[1]

Sommaren 1822 finns indikationer på brand genom ett borrprov taget genom ett förmodat brandljud, och från och med detta år är tillväxten här betydligt förhöjd under några år. Någon motsvarande tillväxtökning finns inte i Petmyra-kurvan. Brandresponsen - om det är en sådan - förefaller dock komma väl fort, redan samma sommar.

Noter

1. ↑ 1687 har extremsmal ring/tillväxtkollaps också i en del andra tallar som vuxit nära myrar eller sjöar, se *Torrtallarna vid sjön Tyrens norra ände, Floda sn.*, *Ängsladan på Björnmyran*. Året var missväxtår, se *Korrelationen mellan skördeutfall 1683-1780 och årsringsdata*.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/slsfloten.php

---

Mätdata (ringbredder)

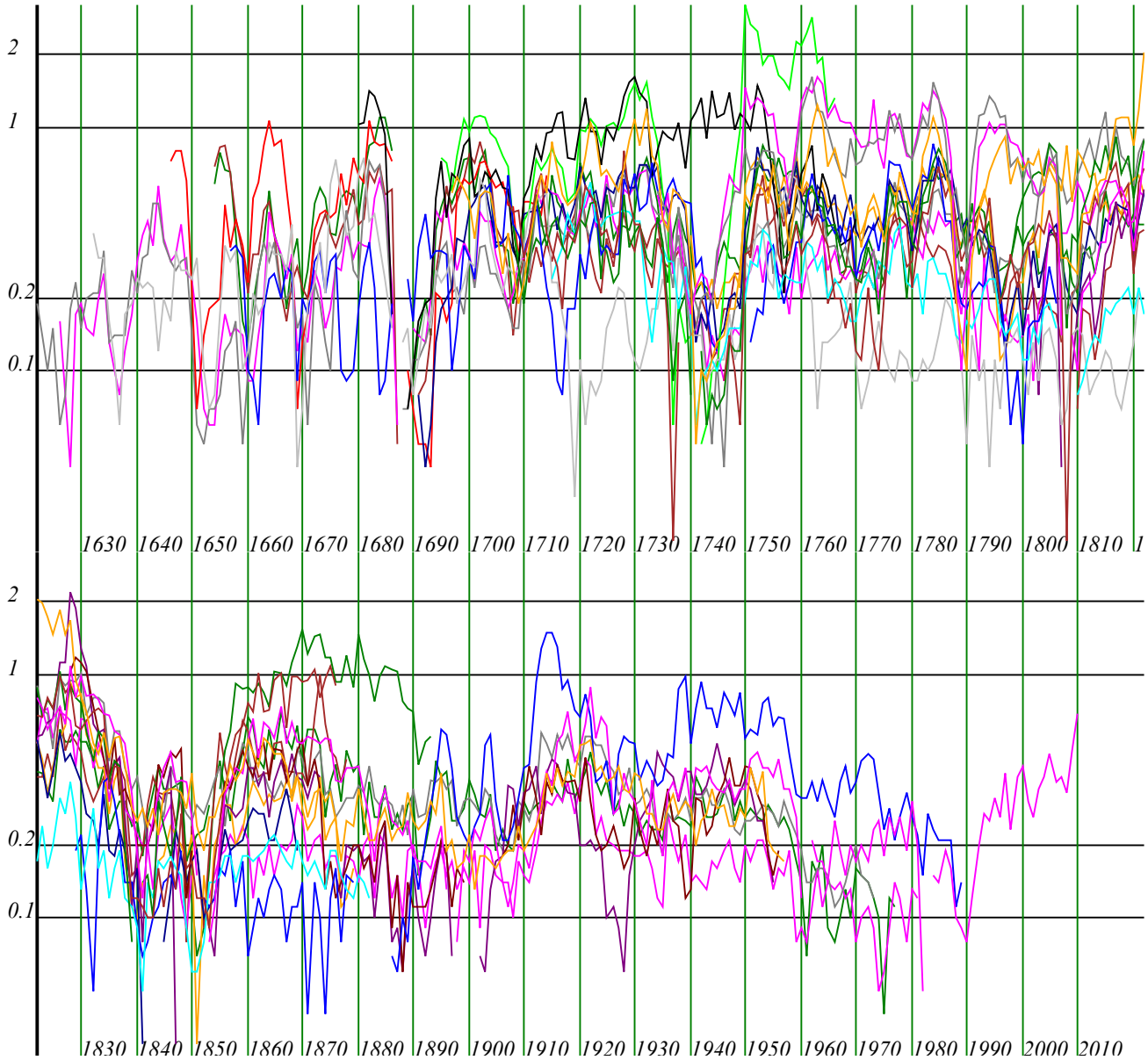


```
Slfl   1 Sälsfloten Björbo, Dalarna, bog-pines                PISY
Slfl   2 Sweden       Pinus sylvestris   225m  6026N1437E          1622 2010
Slfl   3 T. Axelson
Slfl    #### 60°26'15"N, 14°37'27"E
```

Slfl03a2, 1646–1714,
Slfl05a2, 1695–1766,
Slfl05b2, 1680–1770,
Slfl10b, 1734–1815,
Slfl06b2, 1632–1821, brand sommaren efter (hög/sen-sommar)
Slfl03b, 1691–1869,
Slfl08b, 1707–1876,
Slfl01b, 1654–1878,
Slfl03a, 1740–1879, ej splint?
Slfl07a, 1715–1882, fattas flera ytter. Trädet ihåligt
Slfl08a, 1708–1893, yttre delen ca 50 ringar omätta (monteringsskadat)
Slfl05a1, 1801–1955, +>11 omätta
Slfl05b1, 1827–1956,
Slfl11a, 1697–1957,
Slfl02b, 1622–1973,
Slfl01a, 1654–1977,
Slfl02a, 1626–1981,
Slfl06a, 1657–1989,
Slfl10a, 1734–2010,

Torrtallarna vid sjön Tyrens norra ände, Floda sn
Dendrokronologisk undersökning

av *Torbjörn Axelson*, juli 2011

I området runt Häggbäckens utflöde i Tyren och stigen mot Lövberget finns flera stora torrtallar. Särskilt en är mycket imponerande. Flera av dessa har tydliga brandljud, och några är sotiga. Ur dendrokronologisk synvinkel kan dessa vara intressanta eftersom det visar sig att de i flera fall är näst intill massiva. Tre frågor har jag velat ha svar på:

- När växte de?
- När/hur ofta brann det i detta område, som ligger på stigen mellan två närbelägna fäbodar (Tyrsberget och Lövberget)
- Vilka kritiska år, med extremsmala ringar, eller kollapsad tillväxt förekommer.

Åldern på torrtallar är inte okomplicerad, eftersom den splintved, som fanns då trädet dog ofta kan vara bortvittrad. Om de tynat bort, kan splintveden ha omfattat allt ifrån fyrtio till upp emot eller till och med över hundra smala årsringar. Om man kan säkert avgöra när de började växa beror på om märgen och de innersta ringarna är bevarade, vilket är ovanligt i torrtallar generellt. I de nu undersökta träden finns i några fall dock hela veden kvar.

Ett magnifikt trippelljud högt upp i TyrTR0. (Klicka på bilden!)

TyrTR0 är magnifik! Tallen levde i 400 år och har stått död i snart 300!

Dubbelljudet i TyrTR1 daterat till våren 1703 och sensommaren 1729.

Beskrivning av de enskilda träden

TyrTR0 - giganten 60.38847, 14.72403 (WGS 84)
Omkretsen mäter 1.97 m. Sammanlagt 5 prov är tagna. Innersta mätta ring i prov a taget 80 cm över markytan är från 1336, med 5-10 missade ringar in till märgen (ca 15 mm ifrån märgträff). Trädet bör därför ha börjat växa omkring 1320. Yngsta konstaterade ring har återfunnits i vallningsveden utanför ett brandljud (prov e2) och är från 1709 (möjligen ofullständig). Den vackra ytan som syns på större delen av torrtallen, liksom de grundaste ljuden, utgörs av ringarna från 1703 och åren däromkring, beroende på hur mycket som vittrat på olika ställen.

Bränder: (1356?), 1538?, (1611?) 1637, ca 1703
Tillväxtkollaps: 1614

TyrTR1 60.38889, 14.72522 (WGS 84)
Torrtallen som har omkrets i brösthöjd på 147 cm är ihålig, med omkring 10 cm bevarad ved (full radie är omkring 23 cm). Det finns ett tydligt (dubbelt ljud) ungefär i brösthöjd på ena sidan. Full splintved är bevarad. Tre prov togs och ringar har mätts för åren 1563-1771, men många, minst 64, extremt tätvuxna ringar finns utanför, varför det kan beräknas att trädet tidigast dog 1835. Den ena branden i dubbelljudet härrör från en brand 1702/03 den andra sensommaren 1729.

Bränder: 1702/03 (troligen försommar 1703), 1729 (sensommar)
Tillväxtkollaps: efter 1686
Absenta eller mikroringar: 1682, 1687, 1709
Mycket tunn höstved: 1614

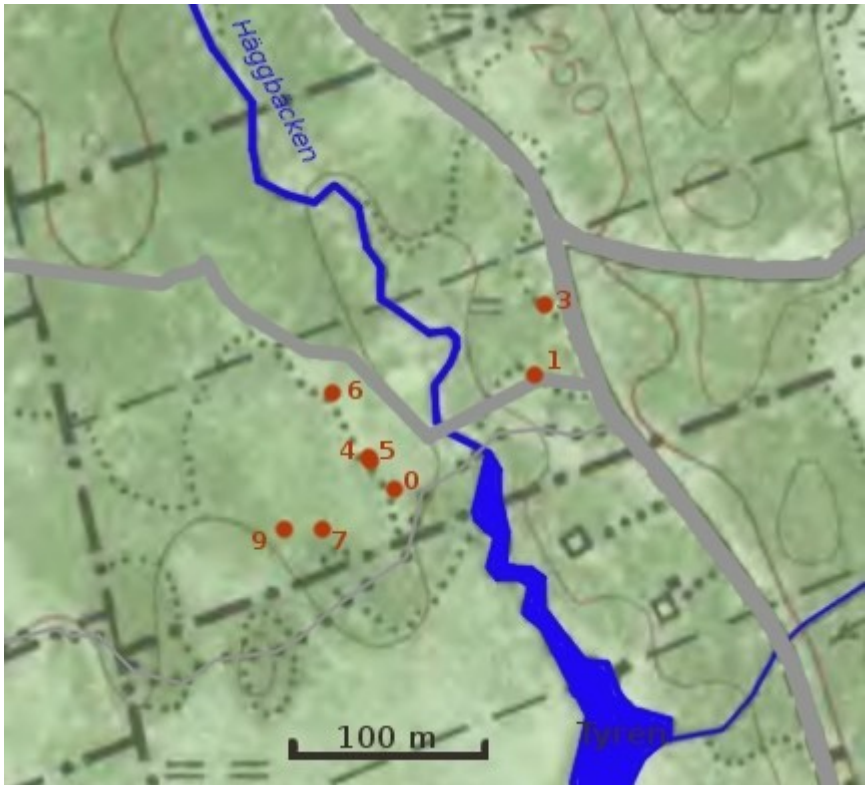

Positionerna för de åtta undersökta träden runt Häggbäckens utflöde i Tyren

TyrTR3 60.38928, 14.72539 (WGS 84)
Torrtall med omkrets i brösthöjd 137 cm. Ihålig. Splintved kvar. Ringar uppmätta 1650-1801 (före ca 1685 möjligen fel). Splintved bevarad, men mycket skör, och därför svårmätt. Trädet dött omkring 1850. Inga absenta ringar eller andra påtagliga avvikelser kan konstateras i de delvis fragmenterade borrproven. 1709 tunnare, men inte uppseendeväckande. Detta träd står högre än de övriga.

TyrTR4 60.38861, 14.72378 (WGS 84)
Låga. Ihålig. Splintved saknas. Ringar mätta för 1677-1745 i ett endast 43 mm långt prov. Det är tänkbart att den kådrika veden är en respons på branden 1729, men årtalet kan inte säkerställas utifrån provet. Tunna ringar 1708 och 1709 och kraftig och något oregelbunden ring 1710.

TyrTR5 60.38858, 14.72381 (WGS 84)
Mindre torrtall än de andra. Diameter ca 36 cm. I stort sett massiv, men borrproven blir mycket sköra. Ringar mätta för 1681-1866. Ett tydligt och djupt brandljud finns från 1781 (högsommar) och ett grunt (som "bättrats på" med yxa). Provet i överkanten av detta ljud misslyckades, varför ett prov togs i kanten. Detta prov är dock svårtolkat, men brandljudet är troligast från våren 1816. Yxhugget i det uppfattar jag vara gjort långt i efterhand, och alltså inte orsaken till ljudet.

TyrTR6 60.38889, 14.72344 (WGS 84)
Kraftig massiv torrtall. Delvis förkolnad, men saknar synliga brandljud. Ett borrprov togs, som visade sig gå igenom ett djupt liggande ljud, som kan dateras till juni 1538.[1] Ringar mättes 1518-37, 1542-1727. Splintveden är delvis bortvittrad.Ringen för 1708 är extremt tunn och för 1709 saknas helt. 1687 är mycket tunn med delvis absent ring för 1688. En minskad tillväxt kan iakttas från 1614.

TyrTR7 60.38828, 14.72336 (WGS 84)
Stubben efter en mindre, nu fallen torrtall i rismyrområdet väster om de övriga. Ringar mättes för 1809-1884. Trädet bör ha dött omkring 1900, och eftersom det finns ett tydligt sotlager på stubben bör det alltså ha förekommit en brand med okänd utsträckning i området under 1900-talet.

TyrTR9 60.38828, 14.72303 (WGS 84)
Torrtall i rismyren norr om föregående. Proven är tagna genom grunda brandljud. Ett något djupare finns också, men har tyvärr inte kunnat dateras. Ringar mättes för 1667-1822, men ytterligare omkring 30 söndersmulade ringar kan konstateras i ena provet. Det grunda ljudet bör därför vara från omkring 1850. En mycket kraftig tillväxtökning sker efter 1781 med kulmen 1784 (7.5 gånger förväntad tillväxt). Tillväxtökningen kan vara kopplad till den konstaterade branden sommaren 1781 - om det är den branden som orsakat det odaterade ljudet får vara osagt. En annan ganska kraftig tillväxtökning (4.5 gånger), som sker efter 1758 med kulmen 1763 saknar tillsvidare förklaring. Ringen för 1745 saknas. Ringarna för 1709 och 1688 är mycket tunna.

Resultat

Beträffande åldern på torrtallarna tycks de flesta ha dött under mitten av 1800-talet, och alltså stått döda runt 150 år. De två äldsta, TyrTR0 och tyrTR6, som båda är massiva, och endast har en mindre del splintved bevarad, bör ha stått döda sedan förra hälften av, respektive mitten av, 1700-talet, d.v.s 250-300 år. Att ringar finns bevarade så långt tillbaka som till början av 1300-talet är anmärkningsvärt. Området har med täta mellanrum drabbats av bränder, ([1356?], 1538?, [1611?] 1637, 1703, 1729, 1781, 1816, ca 1850, efter ca 1900). I vissa fall tycks de ha inträffat tidigt på våren, innan någon ved hunnit bildas (1703, 1816) och kan då kanske tänkas vara anlagda i avsikt att förbättra skogsbetet. Den höga brandfrekvensen under 1700-talet och början av 1800-talet torde kunna kopplas samman med fäbodbruket.

Från och med åren 1614, 1687 och 1708 ger nästan alla träd som täcker de aktuella tidsperioderna extremsmala ringar (tillväxtkollapser). I fallet 1708-09 sammanfaller det med svår missväxt[2] och extremt låga vintertemperaturer (vintern då Karl XII armé frös ihjäl i Ukraina). Vintertemperaturerna bör inte ha nämnvärt påverkat tallarna, men kan det ha varit så kraftig sommarfrost, att den skadade t.o.m tallarna? Det bör noteras att TyrTR3, som står högre än de andra har ganska normala ringar för 1708 och 1709. 1687 anges som nödår.[3] Beträffande 1614 saknar jag historiska uppgifter. Det tycks alltså finns en tydlig koppling mellan extremt smala årsringar och missväxt, i flertalet av dessa tallar.

Noter

1. ↑ Om skadan på det då ganska lilla trädet verkligen orsakades av brand eller om det är fråga av någon annan typ av skada, kan kanske inte säkert avgöras. I TyrTR0 som är det enda trädet här, som givit värden för år 1538, är denna årsring mycket smal, med tunn höstved, och i vissa fall delvis saknad, vilket *skulle kunna* indikera brand. Ringen är dock generellt tunn i Dalarna, så någon säker tolkning kan nog inte göras.
2. ↑ Ekman 1783 anger 1709 men inte 1708 som missväxtår, se Korrelationen mellan skördeutfall 1683-1780 och årsringsdata
3. ↑ ibid.

Denna rapport återfinns på http://taxelson.se/dendro/obj/TyrTR.php

---

Mätdata (ringbredder)

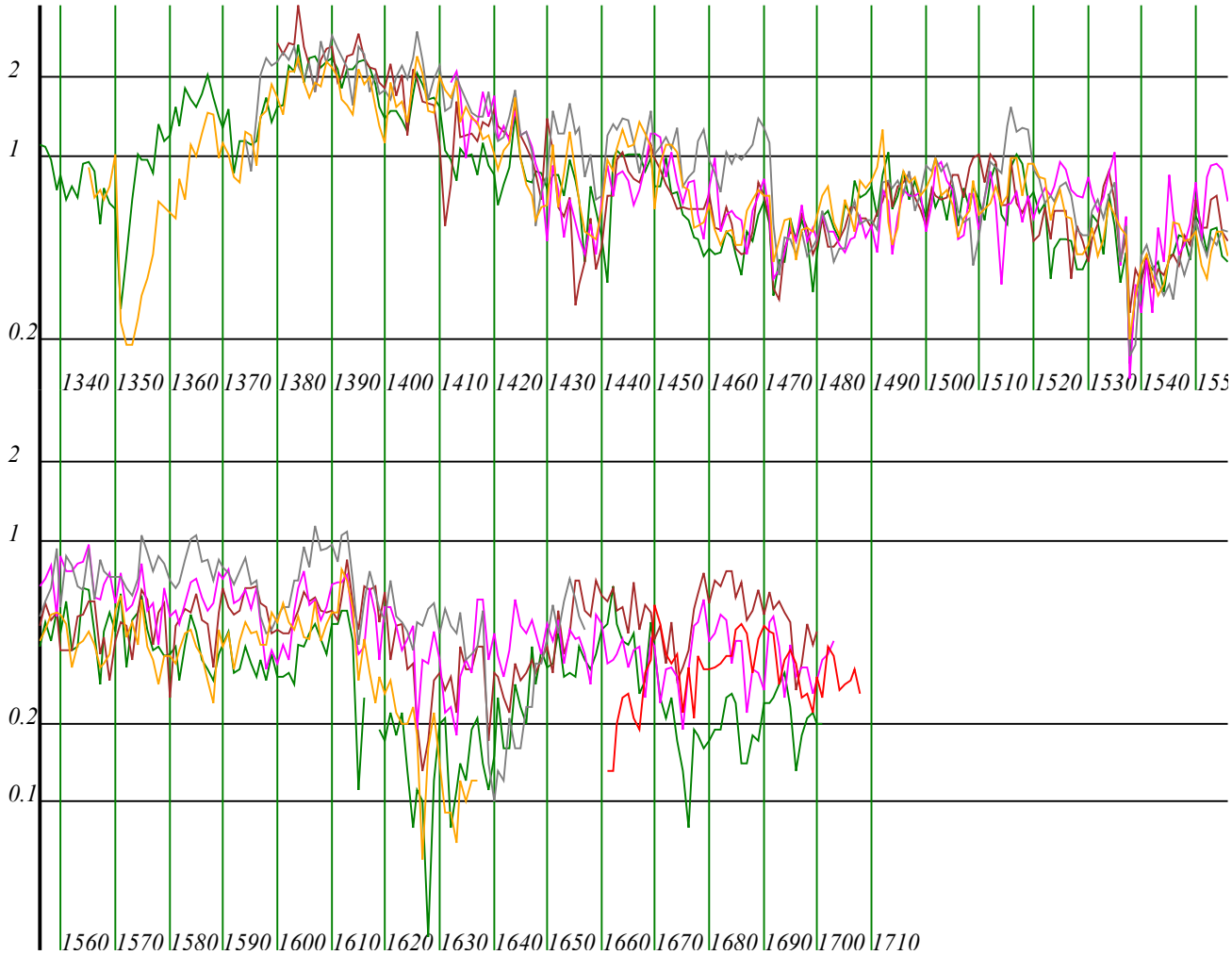


```
TyrTR  1 Dry pines at N end of L. Tyren Fl.parish Dalarna     PISY
TyrTR  2 Sweden       Pinus sylvestris   250m  6023N1443E          1336 1884
TyrTR  3 T.Axelson
```

TyrTR0e, 1345–1637,
TyrTR0d, 1374–1657,
TyrTR0b, 1380–1700, +>0, vittrad (provet taget i vittrad grund ljudyta) +vittrad
TyrTR0a, 1336–1701, +>1 omätt
TyrTR0c1, 1412–1703,
TyrTR0e2, 1661–1708,

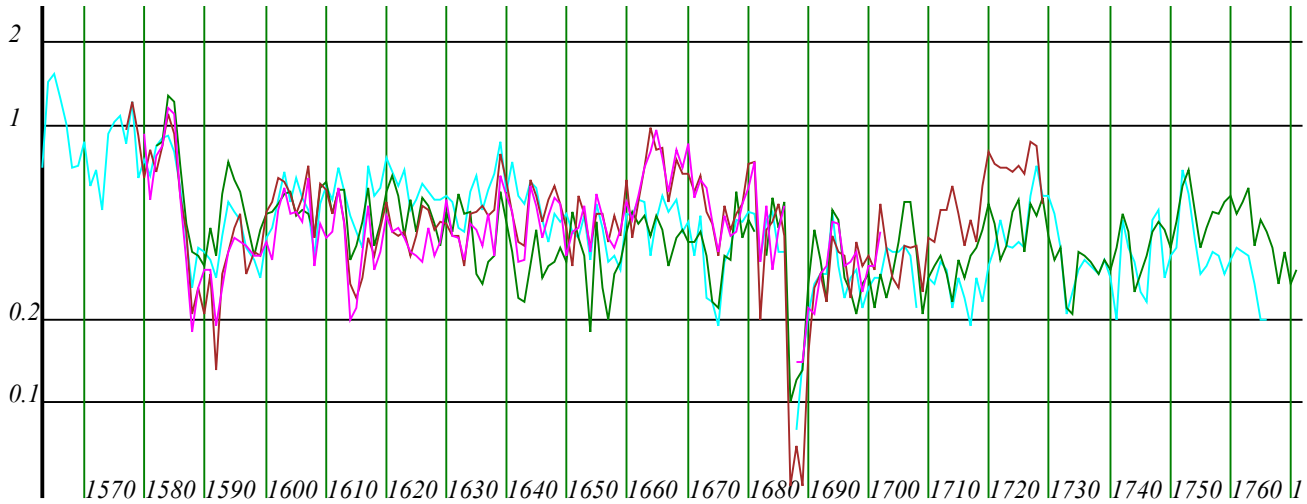

TyrTR1d, 1580–1702, brand (ljudyta) ca maj 1703 (1702 är fullst)
TyrTR1c, 1577–1729, yttersta lw ofulst. brand juli/augusti
TyrTR1a, 1563–1766, +>25 extremtäta

TyrTR1b, 1582–1771, +>64 år

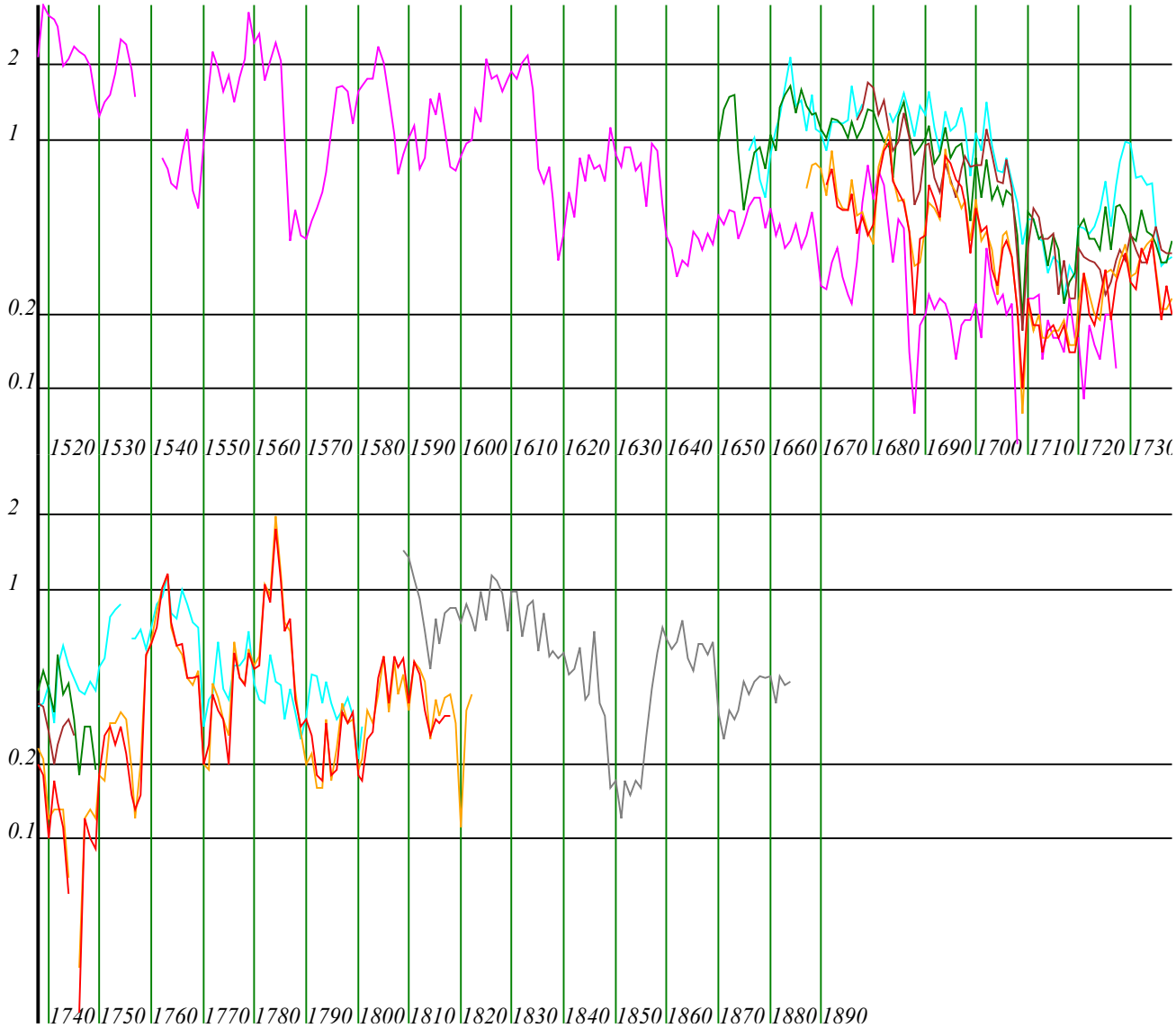

TyrTr6a, 1518–1727, ljud försommar 1538
TyrTR4a, 1677–1745, +offulst. Kärnved, trol fram till brand 1746. Möjl brand äv. 1708
TyrTR3b1, 1650–1749,
TyrTR3a1, 1656–1801, +>60 yttersta oräknade. TyrTR3. (Splintved intakt, men delvis murken, och mycket tät. ringar finns till efter 1865.)
TyrTR9b, 1671–1818, +>31
TyrTR9a, 1667–1822,
TyrTR7a, 1809–1884,

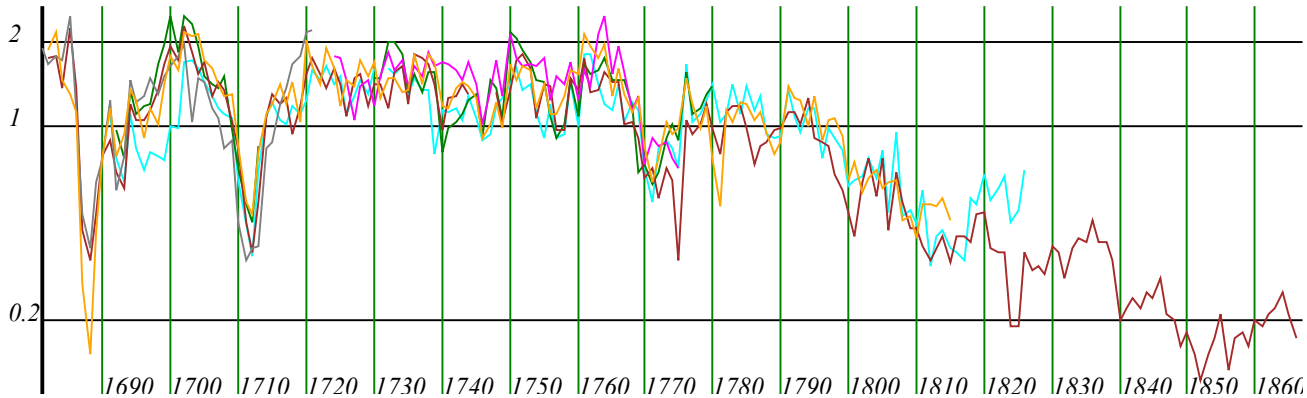

TyrTR5e2, 1681–1721,
TyrTR5e1, 1724–1775,
TyrTR5c, 1692–1780, y-ring=yttersta fullst före brandljud. Borrad överkant ljud. Brand daterad ca midsommar 1781
TyrTR5f, 1682–1815, i ljud (vid sidan) brand tidigt 1816 eller 1808.

——— *TyrTR5a*, *1691–1826,*
——— *TyrTR5d*, *1682–1866,*